

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXIV

3 2022

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala,
JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXIV

Číslo 3/2022 vychází 8. 7. 2022

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

STANOVISKA	6
č. 1	
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 09. 03. 2022, sp. zn. Cpjn 201/2021	7
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH	23
č. 11	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 3 Tz 17/2021	25
č. 12	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 8 Tz 77/2021	37
č. 13	
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2021, sp. zn. 14 To 46/2021	46
č. 14	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2021, sp. zn. 7 Tdo 309/2021	54
č. 15	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021	67
č. 16	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2021, sp. zn. 5 Tdo 750/2021	73
č. 17	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2021, sp. zn. 7 Tz 9/2021,	84
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	92
č. 22	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 05. 2021, sp. zn. 30 Cdo 812/2021	93
č. 23	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 06. 2021, sp. zn. 22 Cdo 753/2020	99
č. 24	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 01. 2021, sp. zn. 21 Cdo 19/2018	107
č. 25	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 06. 2021, sp. zn. 28 Cdo 1519/2021	114
č. 26	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2021, sp. zn. 30 Cdo 3509/2019	123
č. 27	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 09. 12. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1621/2020	143
č. 28	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09. 06. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3470/2019	157

č. 29

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 06. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3864/2020 163

č. 30

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1527/2020 171

č. 31

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 09. 2021, sen. zn. 29 ICdo 142/2019 177

č. 32

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 07. 2021, sen. zn. 29 ICdo 129/2020 192

STANOVISKA

Č. 1

I. Při podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekučního návrhu k vymožení výživného od rodiče nezletilého dítěte může nezletilé dítě zastupovat druhý rodič, který je oprávněn přijímat výživné pro nezletilé dítě. Vznikne-li však při provádění exekuce nebezpečí střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, musí být nezletilému dítěti jmenován opatrovník; tak je tomu zejména při rozhodování o návrhu povinného na zastavení exekuce nebo na odklad exekuce.

Č. 1

II. Dítěti jmenuje opatrovníka příslušný soud v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (§ 466 a násl. z. ř. s.); v rozhodnutí o jmenování opatrovníka se též uvede exekuční věc, v níž má opatrovník dítě zastupovat, jakož i doba a rozsah zastupování dítěte. Výjimečně může kolizního opatrovníka jmenovat i exekuční soud, je-li tu nebezpečí z prodlení (§ 29 odst. 1 o. s. ř.).

III. Po dobu a v rozsahu, v jakém hrozí střet zájmů mezi rodičem a dítětem, zastupuje nezletilé dítě v exekučním řízení místo rodiče, který je oprávněn výživné pro nezletilé dítě přijímat, soudem jmenovaný opatrovník; k úkonům, které přísluší vykonat opatrovníku a které by učinil rodič dítěte, se nepřihlíží. Rodič, který dítě dosud zastupoval, může být v exekučním řízení vyslechnut jako svědek.

IV. Opatrovníkem dítěte soud zpravidla jmenuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Vyžadují-li to okolnosti případu, může být jmenován opatrovník dítěte též z řad advokátů; o odměně a náhradě hotových výdajů advokáta jako opatrovníka rozhodne soud, který jej do funkce jmenoval.

V. Rozvrh práce může určit, že do soudního oddělení, do něhož byla přidělena exekuční věc, budou přidělovány též věci opatrovnictví nezletilého dítěte, které je účastníkem řízení v této exekuční věci, popřípadě některé z těchto věcí, které se dotýkají tohoto exekučního řízení.

VI. V exekučním řízení a v řízení ve věcech opatrovnictví nezletilého dítěte se písemnosti doručují též dítěti, které je účastníkem těchto řízení, jestliže v době doručování dovršilo patnáct let.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 09. 03. 2022, sp. zn. Cpjn 201/2021, ECLI:CZ:NS:2022:CPJN.201.2021.1

Výživné

§ 892 odst. 3 o. z.

Stanovisko

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2022 k zastoupení nezletilého oprávněného při exekučním vymáhání jeho výživného.

1. Nejvyšší soud, který je povolán sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů [§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů], z předložených rozhodnutí zjistil, že soudy nepostupují jednotně při posouzení otázky zastoupení nezletilého dítěte v exekučním řízení (řízení o výkon rozhodnutí), nastala-li v průběhu exekučního řízení (řízení o výkon rozhodnutí) situace, že by rodič nemohl nezletilého zastoupit, protože by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů [§ 892 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“)]. Po vyhodnocení předložených rozhodnutí a na jejich základě zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy občanskoprávního a obchodního kolegia v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů v těchto věcech následující

č. 1

stanovisko

I. Při podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekučního návrhu k vymození výživného od rodiče nezletilého dítěte může nezletilé dítě zastupovat druhý rodič, který je oprávněn přijímat výživné pro nezletilé dítě. Vznikne-li však při provádění exekuce nebezpečí střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, musí být nezletilému dítěti jmenován opatrovník; tak je tomu zejména při rozhodování o návrhu povinného na zastavení exekuce nebo na odklad exekuce.

II. Dítěti jmenuje opatrovníka příslušný soud v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (§ 466 a násl. z. ř. s.); v rozhodnutí o jmenování opatrovníka se též uvede exekuční věc, v níž má opatrovník dítě zastupovat, jakož i doba a rozsah zastupování dítěte. Výjimečně může kolizního opatrovníka jmenovat i exekuční soud, je-li tu nebezpečí z prodlení (§ 29 odst. 1 o. s. ř.).

III. Po dobu a v rozsahu, v jakém hrozí střet zájmů mezi rodičem a dítětem, zastupuje nezletilé dítě v exekučním řízení místo rodiče, který je oprávněn výživné pro nezletilé dítě přijímat, soudem jmenovaný opatrovník; k úkonům, které přísluší vykonat opatrovníku a které by učinil rodič dítěte, se nepřihlíží. Rodič, který dítě dosud zastupoval, může být v exekučním řízení vyslechnut jako svědek.

IV. Opatrovníkem dítěte soud zpravidla jmenuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Vyžadují-li to okolnosti případu, může být jmenován opatrovník dítěte též z řad advokátů; o odměně a náhradě hotových výdajů advokáta jako opatrovníka rozhodne soud, který jej do funkce jmenoval.

V. Rozvrh práce může určit, že do soudního oddělení, do něhož byla přidělena exekuční věc, budou přidělovány též věci opatrovnictví nezletilého dítěte, které je účastníkem řízení v této exekuční věci, popřípadě některé z těchto věcí, které se dotýkají tohoto exekučního řízení.

VI. V exekučním řízení a v řízení ve věcech opatrovnictví nezletilého dítěte se písemnosti doručují též dítěti, které je účastníkem těchto řízení, jestliže v době doručování dovršilo patnáct let.

O d ů v o d n ě n í:

a) Podnět k přijetí stanoviska

2. Nejvyšší soud obdržel od předsedy Krajského soudu v Praze podnět ke sjednocení rozhodovací praxe soudů, týkající se otázky exekučního vymáhání výživného ve prospěch nezletilého oprávněného, kterého při zahájení exekučního řízení zastupoval jeden z rodičů, je-li povinným druhý z rodičů, a to tehdy, nastala-li v průběhu exekučního řízení situace, že by rodič nemohl nezletilého zastoupit, protože by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi těchto rodičů (§ 892 odst. 3 o. z.). Pro účely terminologického rozlišení Nejvyšší soud uvádí, že tam, kde stanovisko hovoří o „ustanovení“ opatrovníka, jde o právní úpravu účinnou do 31. 12. 2013, a tam, kde hovoří o „jmenování“ opatrovníka, jde o právní úpravu účinnou od 1. 1. 2014. Exekučním řízením je míněno jak řízení o výkon rozhodnutí vedené podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), tak exekuční řízení vedené podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), a o změně dalších zákonů.

b) Právní úprava

3. Podle ustanovení § 460 o. z. dojde-li ke střetu zájmu zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného či ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni týměž zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, anebo hrozí-li takový střet, jmenuje soud zastoupenému kolizního opatrovníka.

Dle ustanovení § 892 odst. 1 o. z. rodiče mají povinnost a právo zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé.

Podle ustanovení § 892 odst. 3 o. z. rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi těchto rodičů. V takovém případě jmenuje soud dítěti opatrovníka.

c) Podkladová rozhodnutí a vlastní závěry

I.

Při podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekučního návrhu k vymožení výživného od rodiče nezletilého dítěte může nezletilé dítě zastupovat druhý rodič, který je oprávněn přijímat výživné pro nezletilé dítě. Vznikne-li však při provádění exekuce nebezpečí střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, musí být nezletilému dítěti jmenován opatrovník; tak je tomu zejména při rozhodování o návrhu povinného na zastavení exekuce nebo na odklad exekuce.

4. Zastoupením nezletilého dítěte v řízení o výkon rozhodnutí vymožením výživného se zabýval bývalý Nejvyšší soud ČSR v rozsudku ze dne 26. 4. 1973, sp. zn. [1 Cz 28/73](#), uveřejněném pod

č. 63/1974 Sb. rozh. obč., (dále jen „R 63/1974“). Tam vyslovil závěr, že při podání návrhu na výkon soudního rozhodnutí k vymození výživného nezletilého dítěte od rodiče může druhý z rodičů nezletilé dítě zastupovat; dojde-li však při provádění tohoto výkonu rozhodnutí ke střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, musí být nezletilému účastníkovi řízení ustanoven opatrovník. Tak tomu je, např. podal-li povinný rodič návrh na zastavení výkonu rozhodnutí s tím, že vymáhané výživné bylo již uhrazeno. Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí dále uzavřel, že účastníky řízení o výkon rozhodnutí jsou jen oprávněný a povinný, jeden z rodičů sice může zastupovat nezletilé dítě při podání návrhu na zahájení vykonávacího řízení, dojde-li však ke „skutečnému“ střetu zájmů (např. v případech, kdy povinný rodič podá návrh na zastavení výkonu rozhodnutí s odůvodněním, že vymáhané výživné zaplatil), je třeba dítěti ustanovit opatrovníka. Druhý z rodičů, který nemá v řízení postavení povinného, není oprávněn podat opravný prostředek proti rozhodnutí soudu prvního stupně.

č. 1

5. Na [R 63/1974](#) navázal bývalý Nejvyšší soud ČSR ve zhodnocení „K některým otázkám praxe soudů a státních notářství ve věcech soudního výkonu rozhodnutí“ ze dne 18. 2. 1981, sp. zn. [CpJ 159/79](#), uveřejněném pod č. 21/1981 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 21/1981“), kde uvedl, že při zastupování nezletilého dítěte v řízení o výkon rozhodnutí pro výživné se připouští, aby při podání návrhu na výkon soudního rozhodnutí k vymození dlužného a běžného výživného pro nezletilé dítě od rodiče zastupoval dítě druhý rodič. Dojde-li však při provádění výkonu rozhodnutí ke střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, musí být nezletilému dítěti ustanoven opatrovník podle ustanovení § 37 odst. 3 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, který je pak povinen dítě zastupovat v rozsahu, jenž určí soud, aby ochrana zájmů dítěte byla plně zajištěna (§ 84 zákona o rodině), a to bez ohledu na případné jiné zájmy některého z rodičů. Jde např. o případy, kdy povinný rodič podá návrh na zastavení výkonu rozhodnutí s odůvodněním, že vymáhané výživné zaplatil. Při posuzování otázky, zda jde o případ, kdy střet zájmů mezi rodičem a dítětem vyžaduje ustanovení opatrovníka, nerozlišují soudy případy, kdy se povinný rodič domáhá zastavení soudního výkonu rozhodnutí, od případů, kdy návrh na zastavení výkonu rozhodnutí činí podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř. druhý rodič, jemuž bylo nezletilé dítě svěřeno do výchovy. Přiznává-li se tomuto rodiči právo, aby bez dalšího zastupoval nezletilé dítě při podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, pak je třeba přiznat mu i právo určité dispozice s tímto řízením, zejména pak právo navrhnout zastavení výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

6. Z předložených rozhodnutí je patrné, že [R 63/1974](#) je respektováno naprostou většinou dotázaných soudů, a to buď přímo odkazem na toto a případně navazující rozhodnutí (např. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 30. 9. 2013, č. j. 54 Co 787/2013-42, Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 12. 4. 2011, č. j. 54 Co 300/2011-61, Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 28. 4. 2021, č. j. 72 Co 75/2021-100, Okresního soudu v Třebíči ze dne 22. 8. 2019, č. j. 15 EXE 428/2017-54, Okresního soudu ve Znojmě ze dne 6. 5. 2020, č. j. 15 EXE 1311/2017-279, Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2019, č. j. 19 Co 64/2012-120, Městského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2020, č. j. 51 Co 369/2020-115, Městského soudu v Praze ze dne 24. 1. 2019, č. j. 70 Co 1/2019-154, Městského soudu v Praze ze dne 19. 3. 2018, č. j. 72 Co 47,48/2018-109, Krajského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2017, č. j. 28 Co 154/2017-170, Krajského soudu v Praze ze dne 20. 7. 2018, č. j. 100 Co 175/2018-642, Krajského soudu v Praze ze dne 29. 8. 2019, č. j. 17 Co 267/2019-67, Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 1. 2009, č. j. 21 Co 633/2008-81, Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 3. 2020,

č. j. 23 Co 388/2019-82, Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 27. 2. 2015, č. j. 22 Co 32/2015-278, Okresního soudu v Přerově ze dne 26. 10. 2020, č. j. 28 EXE 462/2020-41), nebo z něj výslovně vychází (např. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 5. 2020, č. j. 24 Co 644/2020-54). Za překonané je považuje rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 3. 2021, č. j. 9 Co 31/2021-92.

č. 1

7. V teorii ani v praxi – až na naprosté výjimky – nevznikaly pochybnosti o tom, zda se závěry vyslovené v [R 63/1974](#) uplatní i nadále. Právní úpravě účinné v době vzniku [R 63/1974](#) i právní úpravě účinné od 1. 1. 2014 (jíž se řídí předkládaná rozhodnutí) jsou společná východiska i způsoby řešení nastolené právní otázky. I před 1. 1. 2014 platilo, že nezletilý účastník řízení, který neměl plnou procesní způsobilost, musel být zastoupen zákonným zástupcem (srov. ustanovení § 22 o. s. ř. a § 36 zákona o rodině). Rovněž tak platilo, že při střetu zájmů mezi dítětem a zákonným zástupcem nebo mezi dětmi týchž rodičů navzájem (srov. ustanovení § 37 odst. 2 zákona o rodině a § 892 odst. 3 o. z.) nemůže nezletilé dítě zastupovat žádný ze zákonných zástupců a dítěti je třeba ustanovit (jmenovat) opatrovníka. K závěrům vyjádřeným v [R 63/1974](#) se Nejvyšší soud přihlásil v usnesení ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. [21 Cdo 2630/99](#), či v usnesení ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. [26 Cdo 5269/2015](#), a neshledává žádný přesvědčivý důvod, proč by se tyto závěry neměly uplatnit i v poměrech stávající právní úpravy.

8. Judikatura Nejvyššího soudu se ustálila na závěru, že pro jmenování opatrovníka postačuje, hrozí-li střet zájmů, aniž by skutečně nastal, hrozící střet zájmů však musí být v řízení postaven najisto. Srov. právní názor vyjádřený například v rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22. 11. 1965, sp. zn. [5 Cz 102/65](#), uveřejněném pod č. 12/1966 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, nebo v usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 6. 1974, sp. zn. [11 Co 21/74](#), uveřejněném pod č. 49/1975 Sb. rozh. obč., podle kterého je třeba zkoumat, zda mezi zastoupeným a zástupcem neexistuje rozpor v zájmech, tj. jinými slovy, zda vůbec zástupce zastupuje zastoupeného právně účinným způsobem. Dále srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2008, sp. zn. [21 Cdo 2439/2007](#), podle něhož zástupce účastníka nesmí účastníka v řízení zastupovat, jestliže jejich zájmy jsou, uvažováno z pohledu konkrétní projednávané věci, v rozporu se zájmy zastoupeného účastníka řízení (pozn.: dříve § 22 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, nyní obdobně § 32 odst. 2 o. s. ř.); tento rozpor musí být v řízení zjištěn (postaven najisto), nebo náleží Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. [I. ÚS 1581/16](#), uveřejněný pod číslem 189/2017 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, podle kterého se nadále uplatní požadavek plynoucí z judikatury dovolacího soudu, že střet zájmů (či „hrozící“ střet zájmů ve smyslu stávajícího § 460 o. z.) „musí být v řízení postaven najisto“.

9. Jak bylo připomenuto již v [R 63/1974](#), jehož závěry jsou stále použitelné, soud jmenuje kolizního opatrovníka dítěti jen v situacích, kdy hrozí skutečný střet zájmů mezi zákonným zástupcem a zastoupeným dítětem. Za příklad bývá setrvale uváděn návrh povinného na zastavení exekuce pro splnění vymáhané pohledávky výživného, soudní praxe však dovodila, že ke střetu může dojít i při návrhu na odklad výkonu rozhodnutí podle § 47 odst. 2 písm. a), písm. b) exekučního řádu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. [21 Cdo 2630/99](#)), či v situaci, kdy rodiče nezletilého jsou z důvodu možného střetu zájmů vyloučeni z jeho zastupování v exekučním řízení vedeném proti němu, je-li zároveň k vymožení stejné povinnosti vedeno jiné (další) exekuční řízení proti nim, neboť vymožení

plnění v jednom exekučním řízení představuje důvod pro zastavení druhého exekučního řízení podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. [20 Cdo 1533/2012](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. [26 Cdo 5269/2015](#)). Naproti tomu mohou nastat situace, při nichž kolizního opatrovníka není třeba jmenovat. Tak je tomu tehdy, jestliže je navrhováno zastavení výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (srov. [R 21/1981](#)).

10. Nejvyšší soud proto uzavírá (shrnuje), že při podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekučního návrhu k vymození výživného od rodiče nezletilého dítěte může nezletilé dítě zastupovat druhý rodič, který je oprávněn přijímat výživné pro nezletilé dítě. Vznikne-li však při provádění exekuce nebezpečí střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, musí být nezletilému dítěti jmenován opatrovník; tak je tomu zejména při rozhodování o návrhu povinného na zastavení exekuce nebo na odklad exekuce.

č. 1

II.

Dítěti jmenuje opatrovníka příslušný soud v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (§ 466 a násl. z. ř. s.); v rozhodnutí o jmenování opatrovníka se též uvede exekuční věc, v níž má opatrovník dítě zastupovat, jakož i doba a rozsah zastupování dítěte. Výjimečně může kolizního opatrovníka jmenovat i exekuční soud, je-li tu nebezpečí z prodlení (§ 29 odst. 1 o. s. ř.).

11. Nejednotnost rozhodování byla zjištěna rovněž v otázce, zda opatrovníka nezletilého dítěte jmenuje soud v řízení péče o nezletilé podle § 466 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), [dále též jen „opatrovnícký soud“], či soud provádějící výkon rozhodnutí podle ustanovení § 251 a násl. o. s. ř. (dále jen „exekuční soud“). V opatrovníckém řízení byl jmenován opatrovník nezletilému dítěti např. usnesením Okresního soudu v Jičíně ze dne 5. 11. 2012, č. j. 30 P 197/2011-39, Okresního soudu v Chrudimi ze dne 4. 5. 2015, č. j. 9 P 50/2001-198, Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 29. 3. 2016, č. j. 25 Nc 348/2011-2270, 42 P a Nc 656/2015, Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 1. 2017, č. j. 32 P 11/2015-577, ve znění opravného usnesení ze dne 6. 2. 2017, č. j. 32 P 11/2015-582, Okresního soudu v České Lípě ze dne 15. 5. 2018, č. j. 19 P 128/2012-37, Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 12. 10. 2018, č. j. 4 P 126/2018-1402, 9 P a Nc 370/2018, Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 23. 5. 2019, č. j. 3 Nc 3501/2019-4, 3 P a Nc 98/2019, Okresního soudu ve Zlíně ze dne 10. 6. 2019, č. j. P 313/2002-152, Okresního soudu v Berouně ze dne 16. 7. 2019, č. j. 23 P 43/2000-408, 13 P a Nc 78/2019, Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 13. 8. 2019, č. j. 0 P 183/2012-756, 17 P a Nc 179/2019, Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 30. 8. 2019, č. j. 90 P 404/2016-121, 11 P a Nc 293/2019, Okresního soudu v Kolíně ze dne 5. 9. 2019, č. j. 22 P 237/2014-102, Okresního soudu v Kolíně ze dne 3. 12. 2019, č. j. 0 P 227/2018-38, Okresního soudu v Prostějově ze dne 27. 1. 2020, č. j. 0 P 21/2019-267, Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2020, č. j. 26 P 80/2011-39, 22 P a Nc 67/2020, Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 12. 3. 2020, č. j. 25 P 53/2005-40, 25 P a Nc 96/2020, Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 3. 2020, č. j. 0 P 26/2020-924, Okresního soudu Brno-venkov ze dne 2. 4. 2020, č. j. Nc 185/2017-75, Okresního soudu ve Vyškově ze dne 7. 4. 2020, č. j. 0 P 193/2017-72, Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 21. 5. 2020, č. j. 0 P 287/2018-401, Okresního soudu v Rakovníku ze dne 17. 7. 2020, č. j. 0 P 206/2013-991, 2 P a Nc 37/2020, Okresního soudu Brno-venkov ze dne 22. 7. 2020,

č. 1

č. j. P 203/2018-679, Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 24. 7. 2020, č. j. 9 P 145/2018-27, Okresního soudu Praha-západ ze dne 1. 9. 2020, č. j. 11 P 87/2015-343, 25 P a Nc 292/2020, Okresního soudu v Nymburce ze dne 2. 10. 2020, č. j. 0 P 172/2020-38, 11 P a Nc 51/2019, Okresního soudu v Táboře ze dne 12. 10. 2020, č. j. 30 P 157/2018-144, 14 P a Nc 233/2020, Okresního soudu v Klatovech ze dne 7. 10. 2020, č. j. 11 P 150/2014-84, 19 P a Nc 59/2020, Okresního soudu v Písku ze dne 26. 10. 2020, č. j. 1 Nc 976/2015-76, Městského soudu v Brně ze dne 24. 11. 2020, č. j. 83 P 63/2018-98, Okresního soudu v Jihlavě ze dne 27. 11. 2020, č. j. 7 P 11/2017-1630, Okresního soudu v Benešově ze dne 2. 12. 2020, č. j. P 306/2015-354, Okresního soudu v Pardubicích ze dne 11. 12. 2020, č. j. 24 P 1/2016-4, Okresního soudu v Třebíči ze dne 20. 1. 2021, č. j. 1 Nc 139/2009-45, Okresního soudu v Kladně ze dne 26. 1. 2021, č. j. 42 P 502/2015-97, Okresního soudu v Berouně ze dne 22. 3. 2021, č. j. 25 P 2/2021-1021, Okresního soudu v Blansku ze dne 26. 4. 2021, č. j. 0 P 169/2011-18, Okresního soudu v Chomutově ze dne 7. 5. 2021, č. j. 0 P 279/2020-286, 27 P a Nc 101/2021, či Okresního soudu Praha-západ ze dne 10. 6. 2021, č. j. 35 Nc 17/2021-51, 35 P a Nc 239/2021.

12. V exekučním řízení byl jmenován opatrovník nezletilému dítěti např. usnesením Okresního soudu v Sokolově ze dne 10. 4. 2014, č. j. 27 EXE 2344/2014-32, Okresního soudu v Prostějově ze dne 25. 11. 2015, č. j. 24 EXE 1101/2014-51, 113 EX 1787/14, Okresního soudu v Domažlicích ze dne 23. 6. 2016, č. j. 11 E 85/2015-111, Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 18. 10. 2016, č. j. 16 EXE 1182/2015-61, Okresního soudu v Prachaticích ze dne 5. 3. 2018, č. j. 12 E 9 /2019-48, Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 12. 3. 2018, č. j. 46 E 34/2017-49, Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 24. 5. 2018, č. j. 27 EXE 1485/2018-35, Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 15. 8. 2018, č. j. 13 EXE 1647/2013-91, Okresního soudu v Trutnově ze dne 21. 8. 2018, č. j. 23 EXE 970/2017-43, Okresního soudu v Prachaticích ze dne 29. 10. 2018, č. j. 12 E 22/2014-132, Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 6. 12. 2018, č. j. 11 E 4/2018-57, Okresního soudu Brno-venkov ze dne 19. 12. 2018, č. j. P 405/2015-92, Okresního soudu v Prachaticích ze dne 22. 3. 2019, č. j. 12 E 2/2019-34, Okresního soudu v Písku ze dne 25. 4. 2019, č. j. 2 EXE 1931/2018/21, Okresního soudu v Trutnově ze dne 29. 5. 2019, č. j. 23 EXE 970/2017-64, Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 7. 11. 2019, č. j. 46 E 18/2019-120, Okresního soudu ve Znojmě ze dne 17. 1. 2020, č. j. 15 EXE 1834/2017-230, Okresního soudu v Domažlicích ze dne 29. 1. 2020, č. j. 11 E 2/2019-20, Okresního soudu v Třebíči ze dne 5. 2. 2020, č. j. 13 EXE 652/2019-62, Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 6. 4. 2020, č. j. 10 EXE 3325/2019-35, Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 5. 2020, č. j. 28 EXE 921/2019-74, Okresního soudu v Přerově ze dne 8. 7. 2020, č. j. 32 EXE 1949/2019-23, Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 1. 2021, č. j. 73 EXE 2085/2020-40, Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 12. 1. 2021, č. j. 33 EXE 616/2020-41, Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 13. 1. 2021, č. j. 64 EXE 2445/2019-92, Okresního soudu v Trutnově ze dne 18. 1. 2021, č. j. 23 EXE 970/2017-119, Okresního soudu v Šumperku ze dne 23. 2. 2021, č. j. 14 EXE 592/2020-24, Okresního soudu v Mělníku ze dne 23. 2. 2021, č. j. 4 EXE 628/2020-24, Okresního soudu v Břeclavi ze dne 5. 3. 2021, č. j. 41 EXE 233/2020-77, Okresního soudu v Jičíně ze dne 23. 4. 2021, č. j. 28 EXE 6/2021-25, Okresního soudu ve Zlíně ze dne 3. 5. 2021, č. j. 13 E 9/2012-31, Okresního soudu v Kroměříži ze dne 25. 5. 2021, č. j. 30 EXE 133/2021-37, Okresního soudu Plzeň-město ze dne 28. 5. 2021, č. j. 75 EXE 2966/2020-16, či Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 6. 2021, č. j. 19 E 18/2021-19.

13. Pro vyřešení otázky, který soud jmenuje kolizního opatrovníka, je určující, že občanský soudní řád i zákon o zvláštních řízeních soudních jsou právními předpisy veřejného práva, které upravují výkon státní (soudní) moci. Jejich ustanovení jsou kogentní, nelze se od nich odchýlit ani je dohodou vyloučit či změnit, pokud takovou dohodu sám procesní předpis výslovně nepřipouští (jako např. u prorogace). Jestliže procesní předpis určitou právní otázku výslovně upravuje, pak není na libovůli soudu, aby ji vyřešil jiným způsobem. Otázku zastoupení dítěte kolizním opatrovníkem zákon o zvláštních řízeních soudních výslovně řeší. Shledá-li exekuční soud, že zákonný zástupce, který byl samostatně oprávněn podat za nezletilé dítě návrh na zahájení exekučního řízení, jej již nadále nemůže zastupovat (pro střet zájmů s nezletilým) [např. při návrhu povinného na zastavení či odklad exekuce], je třeba, aby exekuční soud dal podnět [požádal opatrovnický soud (úsek P a Nc soudu prvního stupně) určený podle § 467 z. ř. s.], aby bylo podle § 466 písm. g) z. ř. s. rozhodnuto o jmenování opatrovníka nezletilému oprávněnému v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé vedeném podle § 452 a násl. z. ř. s. Exekuční soud dává podnět opatrovnickému soudu, jen jestliže žádný z rodičů sám nepodal (dosud, v přiměřené době) návrh na jmenování opatrovníka. Výjimečně může kolizního opatrovníka jmenovat i exekuční soud, je-li tu nebezpečí z prodlení (§ 29 odst. 1 o. s. ř.). Tak je tomu v případech, kdy opatrovnický soud je nedostupný nebo nečinný. Opatrovníkem v takovém případě soud jmenuje zpravidla osobu blízkou, případně jinou vhodnou osobu, nebrání-li tomu zvláštní důvody. Advokáta lze jmenovat opatrovníkem, jen jestliže jím nemůže být jmenován někdo jiný. Jinou osobu než advokáta lze jmenovat opatrovníkem, jen jestliže s tím souhlasí. Nerozhodl-li soud jinak, opatrovník ustanovený podle odstavců 1 až 3 vystupuje v řízení před soudem prvního stupně, v odvolacím a v dovolacím řízení (§ 29 odst. 4 o. s. ř.).

14. Dítěti tedy jmenuje opatrovníka příslušný soud v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (§ 466 a násl. z. ř. s.); v rozhodnutí o jmenování opatrovníka se též uvede exekuční věc, v níž má opatrovník dítě zastupovat, jakož i doba a rozsah zastupování dítěte. Po právní moci usnesení o jmenování kolizního opatrovníka obecným soudem nezletilého (§ 467 z. ř. s.) pokračuje exekuční soud v dílčím řízení o zastavení exekuce.

III.

Po dobu a v rozsahu, v jakém hrozí střet zájmů mezi rodičem a dítětem, zastupuje nezletilé dítě v exekučním řízení místo rodiče, který je oprávněn výživné pro nezletilé dítě přijímat, soudem jmenovaný opatrovník; k úkonům, které přísluší vykonat opatrovníku a které by učinil rodič dítěte, se nepřihlíží. Rodič, který dítě dosud zastupoval, může být v exekučním řízení vyslechnut jako svědek.

15. Bez ohledu na druh řízení, v němž má být opatrovník jmenován, nepanuje jednota ani při posouzení otázky, zda má být dítěti jmenován opatrovník jen pro tu část exekučního řízení, v níž by mohlo dojít ke střetu zájmů (např. pro projednání návrhu povinného rodiče na zastavení exekuce a rozhodnutí o něm), nebo pro celé „zbývající“ exekuční řízení (až do skončení celého exekučního řízení).

16. Pro celé zbývající exekuční řízení byl jmenován opatrovník např. usnesením Okresního soudu v Třebíči ze dne 20. 1. 2011, č. j. 1 Nc 139/2009-45, Okresního soudu v Sokolově ze dne 10. 4. 2014, č. j. 27 EXE 2344/2014-32, Okresního soudu v Jihlavě ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. 7 Nc 589/2010, (pro exekuční řízení), Okresního soudu v Hradci Králové ze dne

č. 1

4. 11. 2015, č. j. 28 E 135/2013-79, Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 9. 11. 2016, č. j. 11 E 19/2016-19, (pro výkon rozhodnutí), Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 1. 2017, č. j. 32 P 11/2015-577, ve znění opravného usnesení ze dne 6. 2. 2017, č. j. 32 P 11/2015-582, Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 12. 3. 2018, č. j. 46 E 34/2017-49, Okresního soudu v Prostějově ze dne 2. 5. 2018, č. j. 0 P 98/2016-113, (pro výkon rozhodnutí), Okresního soudu v Berouně ze dne 16. 7. 2019, č. j. 23 P 43/2000-408, 13 P a Nc 78/2019, Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 13. 8. 2019, č. j. 0 P 183/2012-756, 17 P a Nc 179/2019, Okresního soudu v Kolíně ze dne 5. 9. 2019, č. j. 22 P 237/2014-102, Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 7. 11. 2019, č. j. 46 E 18/2019-120, Okresního soudu Praha-východ ze dne 16. 1. 2020, č. j. 30 P 479/2012-577, 12 P a Nc 508/2019 (pro výkon rozhodnutí), Okresního soudu v Benešově ze dne 11. 3. 2020, č. j. P 26/2018-114, Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 12. 3. 2020, č. j. 25 P 53/2005-40, 25 P a Nc 96/2020, Okresního soudu Brno-venkov ze dne 2. 4. 2020, č. j. Nc 185/2017-75, Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 21. 5. 2020, č. j. 0 P 287/2018-401, Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou, ze dne 25. 5. 2020, č. j. 4 P 122/2016-351, Městského soudu v Brně ze dne 24. 6. 2020, č. j. 127 P 11/2018-39, Okresního soudu Praha-západ ze dne 29. 6. 2020, č. j. 11 P 87/2015-330, 25 P a Nc 69/2020, Okresního soudu Praha-západ ze dne 7. 7. 2020, č. j. 35 Nc 751/2020-12, 35 P a Nc 193/2020, Okresního soudu pro Prahu 9 ze dne 7. 7. 2020, č. j. 11 P 72/2016, 42 P a Nc 193/2020, Okresního soudu v Přerově ze dne 8. 7. 2020, č. j. 32 EXE 1949/2019-23, Okresního soudu Brno-venkov ze dne 22. 7. 2020, č. j. P 203/2018-679, Okresního soudu v Táboře ze dne 12. 10. 2020, č. j. 30 P 157/2018-144, 14 P a Nc 233/2020, Okresního soudu v Benešově ze dne 16. 10. 2020, č. j. P 140/2020-86 („...zejména pro řízení o odklad, nebo zastavení exekuce, nebo o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, nebo řízení o opravných prostředcích...“), Městského soudu v Brně ze dne 24. 11. 2020, č. j. 83 P 63/2018-98, Okresního soudu v Kolíně ze dne 1. 12. 2020, č. j. 0 P 217/2020-116, 13 P a Nc 257/2020, Okresního soudu v Šumperku ze dne 23. 2. 2021, č. j. 14 EXE 592/2020-24, Okresního soudu v Klatovech ze dne 2. 3. 2021, č. j. 11 P 74/2013-130, 11 P a Nc 80/2021, Okresního soudu v Berouně ze dne 22. 3. 2021, č. j. 25 P 2/2021-1021, Okresního soudu ve Zlíně ze dne 3. 5. 2021, č. j. 13 E 9/2012-31, (pro řízení o výživném), Okresního soudu v Chomutově ze dne 7. 5. 2021, č. j. 0 P 279/2020-286, 27 P a Nc 101/2021, Okresního soudu v Blansku ze dne 26. 4. 2021, č. j. 0 P 169/2011-18, či Okresního soudu v Kroměříži ze dne 25. 5. 2021, č. j. 30 EXE 133/2021-37.

17. Pro část exekučního řízení byl dítěti jmenován opatrovník např. usnesením Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 25. 7. 2005, č. j. E 357/2002-47, (pro odložení provedení výkonu rozhodnutí a částečné zastavení výkonu rozhodnutí), Okresního soudu v Písku ze dne 24. 2. 2012, č. j. 1 P 116/2016-291, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Prostějově ze dne 6. 5. 2015, č. j. 26 E 17/2015-21, (pro zastavení výkonu rozhodnutí), Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 23. 2. 2016, č. j. 27 EXE 2244/2015-53 (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 11. 10. 2016, č. j. 27 EXE 2112/2016-30, (pro odklad exekuce a zastavení exekuce), Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 18. 10. 2016, č. j. 16 EXE 1182/2015-61, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 14. 11. 2016, č. j. 27 E 709/2002-287 (pro zastavení výkonu rozhodnutí), Okresního soudu v Domažlicích ze dne 8. 6. 2017, č. j. 11 EXE 3977/2016-77, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Třebíči ze dne 22. 6. 2018, č. j. 13 EXE 98/2018-19, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 15. 8. 2018, č. j. 13 EXE 1647/2013-91, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 3. 9. 2018, č. j. 11 E 7/2017-53,

(pro zastavení výkonu rozhodnutí), Okresního soudu v Prachaticích ze dne 29. 10. 2018, č. j. 12 E 22/2014-132, (pro zastavení výkonu), Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 12. 10. 2018, č. j. 4 P 126/2018-1402, 9 P a Nc 370/2018, (pro částečné zastavení exekuce), Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 6. 12. 2018, č. j. 11 E 4/2018-57, (pro částečné odložení výkonu rozhodnutí a zastavení řízení), Okresního soudu v Kolíně ze dne 8. 1. 2019, č. j. 0 P 77/2018-95, 13 P a Nc 8/2019, (pro částečné zastavení výkonu rozhodnutí), Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 23. 5. 2019, č. j. 3 Nc 3501/2019-4, 3 P a Nc 98/2019, (pro částečné zastavení exekuce), Okresního soudu v Trutnově ze dne 29. 5. 2019, č. j. 23 EXE 970/2017-64, (pro námitku proti příkazu k úhradě exekuce), Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 30. 8. 2019, č. j. 90 P 404/2016-121, 11 P a Nc 293/2019, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu ve Znojmě ze dne 17. 1. 2020, č. j. 15 EXE 1834/2017-230, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Domažlicích ze dne 29. 1. 2020, č. j. 11 E 2/2019-20, (pro zastavení výkonu rozhodnutí), Okresního soudu v Třebíči ze dne 5. 2. 2020, č. j. 13 EXE 652/2019-62, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 26 P 80/2011, 22 P a Nc 67/2020, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Klatovech ze dne 19. 2. 2020, č. j. 11 P 272/2016-107, 13 P a Nc 51/2020, (pro zastavení exekuce), Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 3. 2020, č. j. 0 P 26/2020-924, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 6. 4. 2020, č. j. 10 EXE 3325/2019-35, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu ve Vyškově ze dne 7. 4. 2020, č. j. 0 P 193/2017-72, (pro odklad a zastavení exekuce), Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. 5. 2020, č. j. 23 EXE 255/2020-24, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Rakovníku ze dne 17. 7. 2020, č. j. 0 P 206/2013-991, 2 P a Nc 37/2020, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Šumperku ze dne 16. 9. 2020, č. j. 23 E 13/2020-26, (pro zastavení výkonu rozhodnutí), Okresního soudu v Nymburce ze dne 2. 10. 2020, č. j. 0 P 172/2020-121, 11 P a Nc 51/2019, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Přerově ze dne 15. 10. 2020, č. j. 28 EXE 2648/2012-99, (pro částečné zastavení exekuce), Okresního soudu v Jihlavě ze dne 27. 11. 2020, č. j. 7 P 11/2017-1630, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Pardubicích ze dne 11. 12. 2020, č. j. 24 P 1/2016-47, (pro částečné zastavení exekuce), Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 1. 2021, č. j. 73 EXE 2085/2020-99, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 12. 1. 2021, č. j. 33 EXE 616/2020-41, (pro zastavení exekuce), Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 13. 1. 2021, č. j. 64 EXE 2445/2019-92, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Písku ze dne 20. 1. 2021, č. j. 1 P 137/2012-94, (pro částečné zastavení), Okresního soudu v Kladně ze dne 26. 1. 2021, č. j. 42 P 502/2015-97, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Mělníku ze dne 23. 2. 2021, č. j. 4 EXE 628/2020-24, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Břeclavi ze dne 5. 3. 2021, č. j. 41 EXE 233/2020-77, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu ve Znojmě ze dne 11. 3. 2021, č. j. 16 EXE 150/2021-56, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu ve Znojmě ze dne 13. 4. 2021, č. j. 15 EXE 654/2020-52, (pro řízení o návrhu na zastavení exekuce), Okresního soudu v Pardubicích ze dne 21. 4. 2021, č. j. 24 P 75/2013-236, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Jičíně ze dne 23. 4. 2021, č. j. 28 EXE 6/2021-25, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu Plzeň-město ze dne 28. 5. 2021, č. j. 75 EXE 2966/2020-16, (pro zastavení exekuce), Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 6. 2021, č. j. 19 E 18/2021-19, (pro zastavení výkonu), či Okresního soudu Praha-západ ze dne 10. 6. 2021, č. j. 35 Nc 17/2021-51, 35 P a Nc 239/2021, (pro zastavení řízení).

18. Soudy, které jmenují opatrovníka dítěti pro celý zbytek exekučního řízení (až do jeho skončení), nepostupují jednotně, jde-li o závěr, jaké má mít v exekučním řízení postavení rodič,

č. 1

který dítě zastoupil při zahájení exekučního řízení a který byl jmenováním opatrovníka z dalšího zastupování dítěte vyloučen pro nebezpečí střetu zájmů. Některé soudy těmto rodičům přiznávají postavení „účastníka exekučního řízení“, zatímco jiné s nimi nejednají, případně je vyslyší jen jako svědky (např. o tom, kolik bylo dosud na výživném pro dítě povinným rodičem zapláceno). Okresní soud v Jihlavě v usnesení ze dne 10. 2. 2021, č. j. 6 P 141/2016-112, (potvrzeném usnesením Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 28. 4. 2021, č. j. 72 Co 75/2021-100) uvedl, že po jmenování opatrovníka již dítě zastupuje toliko opatrovník, nikoli matka. Krajský soud v Praze usnesením ze dne 23. 2. 2021, č. j. 17 Co 40/2021-126, odmítl odvolání matky, která již není účastníkem řízení, neboť dítěti byl jmenován opatrovník. Informativním sdělením Okresního soudu v Pardubicích bylo advokátu sděleno, že již oprávněného nezastupuje, neboť byl jmenován kolizní opatrovník usnesením ze dne 26. 1. 2021, č. j. 34 EXE 686/2020-35 (516, 525), podobně byl advokát vyrozuměn v řízení vedeném u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 44 EXE 1540/2020 s odkazem na [R 63/1974](#) i usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 2630/99](#), s tím, že oprávněnému byl jmenován opatrovník a není možné, aby oprávněný měl dva zástupce současně.

19. Situace, kdy hrozí skutečný střet zájmů mezi zákonným zástupcem a zastoupeným dítětem, nastávají (mohou nastat) v jednotlivých dílčích fázích exekučního řízení, a potřeba jejich řešení tak vyvstává jen pro danou procesní situaci. Není proto správný postup, jímž je kolizní opatrovník jmenován paušálně pro celé exekuční řízení, neboť by zástupčí činnost vykonával i tam, kde skutečná potřeba zastoupení nevzniká (vůbec nevznikla), a šlo by tak o zásah do práva na rodinný život rodičů a dětí chráněný zákonem [srov. § 3 odst. 2 písm. b) o. z., § 865 odst. 1 o. z. a § 892 odst. 1 o. z.].

20. Jmenování kolizního opatrovníka soudem není právním, ale faktickým omezením práva zastupovat nezletilé, dosud ne plně svéprávné dítě (jako složky rodičovské odpovědnosti ve smyslu § 858 o. z.), které se do poměrů rodiče dítěte promítá procesně tak, že veškerá procesní práva a povinnosti dosud náležející zákonnému zástupci přecházejí na kolizního opatrovníka. Zákonný zástupce tak není po dobu trvající kolize oprávněn k výkonu procesních práv ze zastoupení, a uplatní-li je přesto, pak nemohou mít požadované účinky a soud k nim nepřihlíží. Je proto správný postup odvolacích soudů, jestliže odvolání podané (pro kolizi vyloučeným) zákonným zástupcem odmítají jako odvolání podané neoprávněnou osobou. Uvedené ovšem nebrání tomu, aby takto vyloučený zákonný zástupce byl v řízení slyšen jako svědek. I v procesním postavení svědka může vyloučený rodič podat návrh na zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (srov. [R 21/1981](#)). Toto oprávnění nepřísluší koliznímu opatrovníku, který je však oprávněn navrhnout zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. g) a h) o. s. ř.

21. Lze tedy uzavřít (shrnout), že po dobu a v rozsahu, v jakém hrozí střet zájmů mezi rodičem a dítětem, zastupuje nezletilé dítě v exekučním řízení místo rodiče, který je oprávněn výživné pro nezletilé dítě přijímat, soudem jmenovaný opatrovník; k úkonům, které přísluší vykonat opatrovníku a které by učinil rodič dítěte, se nepřihlíží. Rodič, který dítě dosud zastupoval, může být v exekučním řízení vyslechnut jako svědek.

IV.

Opatrovníkem dítěte soud zpravidla jmenuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Vyžadují-li to okolnosti případu, může být jmenován opatrovník dítěte též z řad advokátů; o odměně a náhradě hotových výdajů advokáta jako opatrovníka rozhodne soud v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé.

22. Jednota v rozhodování soudů nepanuje ani v otázce, kdo má být jmenován opatrovníkem dítěte. Některé soudy jmenují opatrovníkem zásadně orgán sociálně-právní ochrany dítěte. Srov. např. usnesení Okresního soudu v Sokolově ze dne 10. 4. 2014, č. j. 27 EXE 2344/2014-32, Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 12. 10. 2018, č. j. 4 P 126/2018-1402, 9 P a Nc 370/2018, Okresního soudu v Chebu ze dne 6. 2. 2019, č. j. 23 E 76/2015-67, Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 30. 8. 2019, č. j. 90 P 404/2016-121, 11 P a Nc 293/2019, Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 7. 11. 2019, č. j. 46 E 18/2019-120, Okresního soudu v Domažlicích ze dne 29. 1. 2020, č. j. 11 E 2/2019-20, Okresního soudu v Klatovech ze dne 19. 2. 2020, č. j. 11 P 272/2016-107, 13 P a Nc 51/2020, Okresního soudu v Prachaticích ze dne 30. 3. 2020, č. j. 6 EXE 2061/2016-28, Okresního soudu Brno-venkov ze dne 2. 4. 2020, č. j. Nc 185/2017-75, Okresního soudu ve Vyškově ze dne 7. 4. 2020, č. j. 0 P 193/2017-72, Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 5. 2020, č. j. 28 EXE 921/2019-74, Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 13. 1. 2021, č. j. 64 EXE 2445/2019-92, (změněno usnesením Městského soudu v Praze ze dne 25. 2. 2021, č. j. 19 Co 64/2012-120, na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí), Okresního soudu ve Znojmě ze dne 13. 4. 2021, č. j. 15 EXE 654/2020-52, Okresního soudu v Břeclavi ze dne 15. 4. 2021, č. j. 53 EXE 2502/2020-27, Okresního soudu v Pardubicích ze dne 21. 4. 2021, č. j. 24 P 75/2013-236, Okresního soudu v Blansku ze dne 26. 4. 2021, č. j. 0 P 169/2011-18, Okresního soudu v Kroměříži ze dne 25. 5. 2021, č. j. 30 EXE 133/2021-37, Okresního soudu Plzeň-město ze dne 28. 5. 2021, č. j. 75 EXE 2966/2020-16, Okresního soudu v Liberci ze dne 1. 6. 2021, č. j. 74 EXE 60964/2020-56. Ve věcech s mezinárodním prvkem jmenují opatrovníkem též Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (usnesení Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 22. 7. 2005, č. j. E 1100/97-80, či usnesení Okresního soudu v Přerově ze dne 10. 7. 2020, č. j. 28 EXE 881/2020-42).

23. Jiné soudy přistupují v obdobných situacích ke jmenování advokáta, převážně s odůvodněním, že orgán sociálně-právní ochrany dítěte není pro náležité zastupování dítěte v komplikovaném exekučním řízení „odborně vybaven“ (srov. např. usnesení Okresního soudu v Písku ze dne 24. 2. 2012, č. j. 1 P 116/2016-291, Okresního soudu v Domažlicích ze dne 3. 12. 2015, č. j. 11 EXE 3853/2014-116, Okresního soudu v České Lípě ze dne 15. 5. 2018, č. j. 19 P 128/2012-37, Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 13. 8. 2019, sp. zn. 0 P 183/2012-756, 17 P a Nc 179/2019, Okresního soudu v Prostějově ze dne 28. 11. 2019, č. j. 0 P 113/2006-357, Okresního soudu Praha-východ ze dne 16. 1. 2020, č. j. 30 P 479/2012-577, 12 P a Nc 508/2019), Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2020, č. j. 26 P 80/2011-92, 22 P a Nc 67/2020, Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 3. 2020, č. j. 0 P 26/2020-924, Okresního soudu v Kolíně ze dne 25. 5. 2020, č. j. 0 P 272/2019-141, 5 P a Nc 124/2020, Okresního soudu v Rakovníku ze dne 17. 7. 2020, č. j. 0 P 206/2013-991, 2 P a Nc 37/2020, Okresního soudu v Klatovech ze dne 7. 10. 2020, č. j. 11 P 150/2014-91, 19 P a Nc 59/2020, Okresního soudu Praha-západ ze dne 1. 9. 2020, č. j. 11 P 87/2015-343, 25 P a Nc 292/2020, Okresního soudu Praha-západ ze dne 10. 6. 2021, č. j. 35 Nc 17/2021-51, 35 P a Nc 239/2021).

24. Podle § 892 odst. 3 o. z. rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů. V takovém případě jmenuje soud dítěti opatrovníka.

25. Příslušným soudem ke jmenování opatrovníka podle § 892 odst. 3 o. z. je obecný soud dítěte podle § 467 z. ř. s. Obecný soud dítěte opatrovníkem dítěte zpravidla jmenuje orgán sociálně-právní ochrany dětí (§ 469 odst. 1 věta druhá z. ř. s.). Výraz „zpravidla“ je třeba vykládat tak, že soudy mohou pro různé procesní situace zvolit takové řešení (zastoupení), jímž budou zájmy dítěte kvalifikovaněji chráněny. Za těchto podmínek mohou být nezletilému dítěti jmenovány kolizním opatrovníkem i jiné osoby. Vystane-li v exekučním řízení potřeba rozsáhlého dokazování, např. je-li tvrzen zánik vymáhané pohledávky, či její promlčení, nic nebrání tomu, aby soud kolizním opatrovníkem jmenoval advokáta. Tak je tomu například v řízení o zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) a h) o. s. ř. Závazek jmenovat dítěti advokáta tam, kde je to na místě, pro soudy ostatně plyne i z čl. 9 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s.). Potřebu kvalifikovaného zastoupení dítěte – byť pro poměry sporného řízení – dovodila i judikatura Ústavního soudu (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. [I. ÚS 3304/13](#), uveřejněný pod číslem 18/2014 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

26. I pro exekuční řízení platí, že je-li kolizním opatrovníkem jmenován orgán sociálně-právní ochrany dětí, označuje se názvem příslušné obce s uvedením sídla úřadu obce (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [21 Cdo 1288/2016](#); [21 Cdo 1295/2016](#); [21 Cdo 1296/2016](#); [21 Cdo 1297/2016](#); [21 Cdo 1677/2016](#), uveřejněné pod č. 19/2018 Sb. rozh. obč.).

27. Soudy, které jmenují opatrovníkem dítěte advokáta, rozhodují o odměně advokáta za výkon této funkce někdy v řízení ve věcech péče o nezletilé děti, v němž byl advokát dříve jmenován (např. usnesení Okresního soudu Praha-západ ze dne 7. 1. 2021, č. j. 35 Nc 751/2020-21, 35 P a Nc 193/2020), jiné soudy pak v příslušném exekučním řízení, a to i tehdy, byl-li advokát jmenován opatrovníkem soudem v řízení péče o nezletilé děti (např. usnesení Okresního soudu v Prostějově ze dne 1. 9. 2020, č. j. 24 EXE 1942/2013-171, Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 12. 4. 2021, č. j. 15 EXE 456/2020-64, či Okresního soudu Praha-východ ze dne 8. 6. 2021, č. j. 9 E 14/2018-204).

28. Nezletilé dítě má v exekučním řízení postavení oprávněného. Oprávněnému vznikají náklady spojené se zahájením a vedením exekučního řízení a případným právním zastoupením. Je-li opatrovníkem jmenován advokát, pak náklady platí stát (§ 140 odst. 2 o. s. ř.). O tom, zda má opatrovník právo na náhradu všech nebo jen některých nákladů a právo na odměnu, rozhodne soud v usnesení o jmenování kolizního opatrovníka podle § 945 o. z., v řízení podle § 466 písm. g) z. ř. s. Od placení nákladů je pak třeba odlišovat hrazení nákladů, o němž bude rozhodovat exekuční soud. Náklady oprávněného dle § 52 odst. 1 exekučního řádu ve spojení s § 254 odst. 1 o. s. ř. určí exekuční soud. Odměnu opatrovníka určí soud, který opatrovníka jmenoval (§ 151 odst. 1, § 137 odst. 1 o. s. ř.).

29. Lze tedy shrnout, že opatrovníkem dítěte soud zpravidla jmenuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Vyžadují-li to okolnosti případu, může být jmenován opatrovník dítěte též z řad advokátů; o odměně a náhradě hotových výdajů advokáta jako opatrovníka rozhodne soud v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé.

V.

Rozvrh práce může určit, že do soudního oddělení, do něhož byla přidělena exekuční věc, budou přidělovány též věci opatrovnictví nezletilého dítěte, které je účastníkem řízení v této exekuční věci, popřípadě některé z těchto věcí, které se dotýkají tohoto exekučního řízení.

30. Soudy v občanském soudním řízení postupují předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná (srov. § 6 věta první o. s. ř.), nic proto nebrání tomu, aby soud v rozvrhu práce určil, že soudní oddělení vyřizující exekuční věci bude rovněž jmenovat nezletilému dítěti kolizního opatrovníka postupem podle § 467 z. ř. s. Důvodem takového postupu je potřeba předejít případným časovým prodlevám mezi podnětem exekučního soudu a jmenováním kolizního opatrovníka opatrovnickým soudem. Stejné opatření rovněž soustředí rozhodování o odměně a náhradě hotových výdajů advokáta za výkon kolizního opatrovnictví ve stejném soudním oddělení.

č. 1

31. Jinak řečeno, rozvrh práce může určit, že do soudního oddělení, do něhož byla přidělena exekuční věc, budou přidělovány též věci opatrovnictví nezletilého dítěte, které je účastníkem řízení v této exekuční věci, popřípadě některé z těchto věcí, které se dotýkají tohoto exekučního řízení.

VI.

V exekučním řízení a v řízení ve věcech opatrovnictví nezletilého dítěte se písemnosti doručují též dítěti, které je účastníkem těchto řízení, jestliže v době doručování dovršilo patnáct let.

32. S účinností od 1. 7. 2021 bylo zákonem č. 192/2021 Sb. změněno ustanovení § 50b odst. 4 písm. b) o. s. ř. tak, že písemnost se doručuje rovněž účastníku, je-li účastník zastoupen zákonným zástupcem podle § 23; nezletilému účastníku, který dovršil patnáct let, se doručuje také tehdy, je-li zastoupen zákonným zástupcem podle § 22 o. s. ř. Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb. uvádí, že novelizované ustanovení § 50b odst. 4 písm. b) o. s. ř. je reakcí na nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. [I. ÚS 3304/13](#), a ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. [I. ÚS 1041/14](#) (jde o nález uveřejněný pod číslem 217/2014 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), ve kterých Ústavní soud dovedl povinnost zapojit do řízení od určitého věku nezletilého a doručovat mu osobně, i když je zastoupen. Zejména se připomíná, že ať již se zapojení zákonných zástupců dětí bude dít postupem podle § 22 nebo § 23 o. s. ř., je třeba, aby soud doručoval i takto zastoupenému nezletilému účastníkovi, aby mohl vykonávat své právo participovat na řízení, které se jej dotýká. Při použití § 23 občanský soudní řád doručování i nezletilému explicitně prikazuje [§ 50b odst. 4 písm. b) o. s. ř.]. V případě postupu podle § 22 o. s. ř. je nutno využít oprávnění v § 50b odst. 4 písm. e) o. s. ř.

33. I když citované závěry náleзовé judikatury byly formulovány v poměrech sporného řízení, nelze s ohledem na výslovné znění ustanovení § 50b odst. 4 písm. b) o. s. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2021 dovést, že se vztahuje jen na řízení podle občanského soudního řádu, kde účastníkem je nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti. Zákonem č. 192/2021 Sb. byl totiž novelizován i zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ale pouze vložním nového ustanovení § 22a, aniž by současně zákonodárce promítl záměr vyloučit dopad novelizovaného ustanovení občanského soudního řádu i pro řízení podle zákona o zvláštních

řízení soudních. Za užití ustanovení § 1 odst. 2 z. ř. s. se tak uplatní princip obecné subsidiarity, kdy na věci, které nejsou v zákonu o zvláštních řízeních soudních vůbec upraveny, se použije beze zbytku dosavadní úprava občanského soudního řádu. Podle důvodové zprávy k zákonu o zvláštních řízeních soudních jde o stejnou úpravu vztahu obecného procesního a zvláštního předpisu, jaká byla již dříve zvolena ve vztahu k soudnímu řádu správnímu nebo k exekučnímu řádu. Bezvýjimečně tak budou aplikovatelná např. ustanovení o vyloučení soudců a soudních zaměstnanců, vymezení postavení účastníků, zastupování účastníků, doručování, formální náležitosti rozhodnutí atd.

č. 1

34. Nezletilé dítě zastoupené zákonným zástupcem (§ 22 o. s. ř.), nebo kolizním opatrovníkem nemá plnou procesní způsobilost, není oprávněno samostatně podat proti rozhodnutí odvolání, okamžik doručení rozhodnutí se nezapočítává do běhu lhůt pro podání opravného prostředku, dítěti neběží lhůty atd. Doručování písemností má pouze informativní povahu a jeho prostřednictvím se rovněž projevuje participační právo dítěte (§ 20 odst. 4 z. ř. s., § 100 odst. 3 o. s. ř.). Jde tak o odlišnou situaci od ustanovení § 50b odst. 4 písm. b) věty před středníkem o. s. ř. Z výše uvedeného plyne, že v exekučním řízení a v řízení ve věcech opatrovnictví nezletilého dítěte se písemnosti doručují též dítěti, které je účastníkem těchto řízení, jestliže v době doručování dovršilo patnáct let.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 11

Souhlas dozorového státního zástupce s dočasným odložením trestního stíhání podle § 159b odst. 1 tr. ř., případně s prodloužením lhůty takového dočasného odložení podle § 159b odst. 2 tr. ř., sám o sobě není souhlasem státního zástupce s později učiněným usnesením o zahájení trestního stíhání, jehož důsledkem je jinak s ohledem na ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. změna ve funkční příslušnosti pro rozhodnutí o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 3 Tz 17/2021, ECLI:CZ:NS:2021:3.TZ.17.2021.1

Č. 11

Řízení o stížnosti, Dočasné odložení trestního stíhání

§ 146 odst. 2 písm. a) tr. ř., § 159b odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud zamítl jako nedůvodnou stížnost pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti ve prospěch obviněného P. B. proti usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 30. 12. 2020, sp. zn. 1 ZT 132/2020.

I.

Rozhodnutí napadené stížností pro porušení zákona

1. Usnesením policejního orgánu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy, Služby kriminální policie a vyšetřování, odboru extremismu a terorismu, ze dne 26. 11. 2020, č. j. KRPA-88359-85/TČ-2020-000042, bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněného P. B. pro zločin podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

2. Proti výše zmíněnému usnesení policejního orgánu podal obviněný stížnost. Usnesením státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 30. 12. 2020, sp. zn. 1 ZT 132/2020 (dále jen „napadené usnesení“), byla podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. stížnost jako nedůvodná zamítnuta. Tomuto zamítnutí předcházely souhlasy dozorového státního zástupce s dočasným odložením trestního stíhání a zároveň též souhlasy dozorového státního zástupce s prodloužením lhůty dočasného odložení trestního stíhání. Část uvedených souhlasů byla vyhotovena formou souhlasné doložky dozorového státního zástupce na příslušné žádosti policejního orgánu, přičemž doložka byla opatřena otiskem úředního razítka.

II.

Stížnost pro porušení zákona

3. Proti pravomocnému usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 30. 12. 2020, sp. zn. 1 ZT 132/2020, podala podle § 266 odst. 1 tr. ř.

ministřyně spravedlnosti ve prospěch obviněného P. B. stížnost pro porušení zákona, neboť tímto usnesením podle ní došlo k porušení zákona v ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. v neprospěch obviněného P. B.

4. V odůvodnění stížnosti pro porušení zákona stěžovatelka uvedla, že dozorový státní zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 dal dne 19. 3. 2020 ve smyslu § 159b odst. 1 tr. ř. předchozí souhlas s dočasným odložením zahájení trestního stíhání obviněného P. B. pro skutek, jehož se měl dopustit nabídkou úplatku učiněnou zastupiteli XY J. K. Státní zástupce ve dnech 6. 4. 2020 a 12. 6. 2020 udělil podle téhož ustanovení souhlas s dočasným odložením zahájení trestního stíhání obviněného P. B. pro jednání, jehož se měl dopustit v souvislosti s nabídkou úplatku a poskytnutím úplatku zastupiteli XY R. V. Státní zástupce opakovaně uděloval policejnímu orgánu souhlas s prodloužením lhůty dočasného odložení trestního stíhání obviněného P. B. podle § 159b odst. 2 tr. ř. Udělení souhlasu vždy předcházelo doručení žádostí policejního orgánu buď o dočasné odložení zahájení trestního stíhání, nebo o prodloužení lhůty dočasného odložení trestního stíhání, přičemž ve všech žádostech byl každý skutek zakládající jednotlivé dílčí útoky úmyslného trestného činu podrobně popsán a právně kvalifikován. Zároveň bylo v těchto žádostech uvedeno, že pachatelem skutku je P. B. Svým souhlasem tak státní zástupce zároveň nutně souhlasil i s budoucím trestním stíháním P. B., neboť z dikce § 159b odst. 6 tr. ř. je zřejmé, že policejní orgán neprodleně zahájí trestní stíhání, jakmile pominou důvody pro jeho dočasné odložení. V souvislosti s tím stěžovatelka odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2019, sp. zn. [3 Tz 34/2019](#).

č. 11

5. Podle názoru stěžovatelky lze za souhlas státního zástupce ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. považovat jak souhlasy dozorového státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 19. 3. 2020, 6. 4. 2020 a 16. 6. 2020 s dočasným odložením trestního stíhání podle § 159b odst. 1 tr. ř., tak jeho souhlasy ze dne 19. 5. 2020, 15. 7. 2020, 14. 8. 2020, 18. 9. 2020, 15. 10. 2020 a 19. 11. 2020 s prodloužením lhůty dočasného odložení zahájení trestního stíhání podle § 159b odst. 2 tr. ř. Jde totiž o úkony, jimiž státní zástupce jednoznačně vyjádřil názor na trestní odpovědnost P. B. za skutky popsané ve výroku usnesení policejního orgánu. Podle stěžovatelky tak o stížnosti obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání rozhodoval věcně nepřislušný státní zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1, když věcně příslušný k rozhodování v této věci byl podle § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze jako nadřízený státní zástupce.

6. Závěrem stížnosti pro porušení zákona ministřyně spravedlnosti navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 30. 12. 2020, sp. zn. 1 ZT 132/2020, byl porušen zákon v § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal státnímu zástupci Městského státního zastupitelství v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Vyjádření procesních stran

7. K podané stížnosti pro porušení zákona se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Navrhl nejprve vyžádání obsahu dozorového spisu Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 vedeného pro fázi vyšetřování pod sp. zn. 1 ZT 132/2020.

8. Podle státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství je pro závěr o důvodnosti podané stížnosti pro porušení zákona klíčovým výklad pojmu „souhlas“ nebo „pokyn“ státního zástupce vykonávajícího dozor podle § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. Sama stěžovatelka se přitom podle jeho názoru nedomnívá, že by postup spočívající v souhlasu s dočasným odložením trestního stíhání představoval pokyn dozorového státního zástupce. Co se týká posouzení výkladu pojmu „souhlas“, státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství uvedl, že jde doposud o judikaturou neřešenou problematiku. K tomu odkázal na dva prameny komentářové literatury a uvedl, že z dosavadní judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že za souhlas ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. je třeba považovat nejen úkony takto v zákoně výslovně označené, ale také další úkony státního zástupce, kterými vyjadřuje své kladné stanovisko ke konkrétnímu rozhodnutí policejního orgánu, které má být následně instančně přezkoumáno ve stížnostním řízení.

9. Dočasné odložení trestního stíhání představuje podle státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství časově ohraničený průlom do principu legality, jehož smyslem je oddálení trestního stíhání tehdy, pokud je to třeba pro objasnění trestné činnosti nebo zjištění (dalších) pachatelů. Pro posouzení otázky funkční příslušnosti v opravném řízení není podle něj bez významu, že prvotní iniciativa pro dočasné odložení trestního stíhání vychází zpravidla od policejního orgánu. Souhlas dozorového státního zástupce přitom směřuje primárně k posouzení podmínek pro průlom do zásady legality. Nemusí tedy sám o sobě nutně implikovat kladné stanovisko k důvodnosti zahájení trestního stíhání vůči konkrétní osobě. Rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání nemusí být nutně vždy úkonem vyjadřujícím souhlas státního se zahájením trestního stíhání v budoucnu, zejména pokud jím má být vytvořen procesní prostor pro další vývoj důkazní situace. Za takový souhlas by bylo namístě považovat souhlas státního zástupce s dočasným odložením jen tehdy, pokud by z tohoto úkonu jednoznačně vyplývalo již ustálené souhlasné stanovisko k budoucímu zahájení trestního stíhání konkrétního obviněného a jeho právní kvalifikace.

10. Na tomto závěru podle státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství nic nezmění ani příkaz obsažený v § 159b odst. 6 tr. ř., podle kterého dozorový státní zástupce v nyní posuzované věci svými souhlasy s dočasným odložením trestního stíhání a souhlasy s prodloužením takového dočasného odložení fakticky nevyslovil předchozí souhlas se zahájením trestního stíhání. K posunu funkční příslušnosti pro rozhodnutí o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání proto podle státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství nedošlo.

11. V posuzované věci byla podle státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství zjevně prvotním důvodem pro dočasné odložení trestního stíhání nutnost posílení důkazní situace a potřeba rozkrytí širšího pozadí prověřované trestné činnosti. Problém podle něj nepředstavuje ani to, že souhlas dozorového státního zástupce obsahoval zběžný popis skutkových okolností, a to tím spíše, že závěr o spáchání trestného činu podezřelým byl

vyssloven podmíněně. Ani tato okolnost proto podle státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství nepředstavuje konkrétní kladné stanovisko dozorového státního zástupce k vymezení skutku v možném budoucím usnesení o zahájení trestního stíhání, ale spíše jen stručnou rekapitulaci poznatků policejního orgánu. Navíc skutková zjištění se postupně v průběhu prověřování v mezidobí dočasného odložení trestního stíhání proměňovala a doplňovala. V době prvního souhlasu s odložením trestního stíhání tak nemohl dozorový státní zástupce předjímat, jakým způsobem se důkazní situace vyvine. Nyní předkládaná věc tedy nevykazuje znaky souhlasu ve smyslu výše uvedených závěrů a souhlas s dočasným odložením trestního stíhání v sobě neimplikoval též souhlas s konkrétním vymezením skutku a jeho právní kvalifikací v budoucím usnesení o zahájení trestního stíhání. V této souvislosti státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [5 Tz 40/2016](#). Podaná stížnost pro porušení zákona podle jeho názoru není důvodná, neboť je založena na nepřiměřeně extenzivním výkladu pojmu „souhlas“.

12. Z tohoto důvodu státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání (§ 274 věta poslední tr. ř.) rozhodl podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. tak, že stížnost pro porušení zákona jako nedůvodnou zamítne.

13. Obviněný se písemně ani jinak k věci nevyjádřil.

IV.

Posouzení důvodnosti stížnosti pro porušení zákona

14. Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že stížnost pro porušení zákona není důvodná.

a) Zjištění Nejvyššího soudu

15. Nejvyšším soudem bylo zjištěno, že usnesením policejního orgánu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hl. města Prahy, Služba kriminální policie a vyšetřování, Odbor extremismu a terorismu, 2. oddělení, ze dne 26. 11. 2020, č. j. KRPA 88359-85/TC-2020-000042, bylo podle § 160 odst. 1 zákona tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněného P. B., a to pro zločin podplácení podle § 332 odst. 1 alinea první, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Proti tomuto usnesení policejního orgánu podal obviněný stížnost. Usnesením státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 30. 12. 2020, sp. zn. 1 ZT 132/2020 (dále jen „napadené usnesení“), byla tato stížnost podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodná zamítnuta.

16. V obecné rovině je z hlediska procesního vývoje předcházejícímu tomuto zamítnutí stížnosti zásadní zdůraznit, že zahájení trestního stíhání obviněného předcházely souhlasy dozorového státního zástupce s dočasným odložením tohoto trestního stíhání a zároveň též jeho souhlasy (popř. zastupujícího dozorového státního zástupce) s prodloužením lhůty dočasného odložení trestního stíhání.

17. Z hlediska konkrétních procesních kroků je pak žádoucí na základě předloženého spisového materiálu, tak i Nejvyšším soudem vyžádaného dozorového spisu Obvodního státního

zastupitelství pro Prahu 1 vedeného pro fázi vyšetřování pod sp. zn. 1 ZT 132/2020, konstatovat, že dozorový státní zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 dal dne 19. 3. 2020 ve smyslu § 159b odst. 1 tr. ř. souhlas k dočasnému odložení zahájení trestního stíhání P. B. pro skutek (zjednodušeně řečeno), jehož se měl dopustit nabídkou úplatku zastupiteli XY J. K. Podle téhož ustanovení udělil státní zástupce ve dnech 6. 4. 2020 a 16. 6. 2020 souhlas s dočasným odložením zahájení trestního stíhání P. B. pro jednání, jehož se měl dopustit (opět zjednodušeně řečeno) v souvislosti s nabídkou úplatku a poskytnutím úplatku zastupiteli XY R. V.

č. 11

18. Následně státní zástupce opakovaně uděloval policejnímu orgánu souhlas k prodloužení lhůty dočasného odložení trestního stíhání P. B. podle § 159b odst. 2 tr. ř. (souhlasy ze dne 19. 5. 2020, 15. 7. 2020, 14. 8. 2020, 18. 9. 2020, 15. 10. 2020 a naposledy dne 19. 11. 2020). Souhlasu udělenému státním zástupcem vždy předcházelo doručení žádosti policejního orgánu o dočasné odložení zahájení trestního stíhání podle § 159b odst. 1 tr. ř. či o prodloužení lhůty dočasného odložení trestního stíhání podle § 159b odst. 2 tr. ř. (s výhradou uvedenou pod bodem 19. tohoto usnesení).

19. Lze pak shrnout, že část uvedených souhlasů byla vyhotovena formou souhlasné doložky dozorového státního zástupce na příslušné žádosti policejního orgánu, přičemž doložka byla opatřena otiskem úředního razítka, a že jiné vyjádření dozorujícího státního zástupce, a to v jakékoliv podobě, k žádostem policejního orgánu o souhlas s dočasným odložením trestního stíhání a s prodloužením lhůty dočasného odložení trestního stíhání, ze spisového materiálu zjišťováno není. Pouze pro úplnost a na základě vyjádření dozorového státního zástupce zasláného Nejvyššímu soudu společně s výše uvedeným dozorovým spisem Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1, Nejvyšší soud uvádí, že souhlas k dočasnému odložení zahájení trestního stíhání ve smyslu § 159b odst. 1 tr. ř. dne 19. 3. 2020 sepsal sám dozorující státní zástupce k telefonické žádosti policejního orgánu, a to s ohledem na nouzový stav vyhlášený na území České republiky v březnu 2020.

20. Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že ve všech těchto žádostech, stejně jako v záznamech o dočasném odložení trestního stíhání vyhotovených policejním orgánem ve smyslu § 159b odst. 5 tr. ř., je každý skutek zakládající jednotlivé dílčí útoky úmyslného trestného činu popsán a právně kvalifikován a zároveň je v těchto žádostech výslovně uvedeno, že pachatelem skutků je P. B.

b) Relevantní právní úprava

21. Stížností pro porušení zákona je tvrzeno, že napadeným usnesením byl porušen zákon v ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. Kromě citace tohoto ustanovení považuje Nejvyšší soud za vhodné citovat i další ustanovení trestního řádu mající bezprostřední a přímý vliv na posouzení důvodnosti podané stížnosti z hlediska uvedeného ustanovení.

22. Podle § 146 odst. 1 tr. ř.: „Orgán, proti jehož usnesení stížnost směřuje, jí může sám vyhovět, nedotkne-li se změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení. Jde-li o usnesení policejního orgánu, které bylo vydáno s předchozím souhlasem státního zástupce nebo na jeho pokyn, může policejní orgán sám stížnosti vyhovět jen s předchozím souhlasem státního zástupce.“

23. Podle § 146 odst. 2 tr. ř.: „Jestliže lhůta k podání stížnosti již všem oprávněným osobám uplynula a stížnosti nebylo vyhověno podle odstavce 1, předloží věc k rozhodnutí a) policejní orgán státnímu zástupci, který vykonává nad přípravným řízením dozor, a jde-li o stížnost proti usnesení, k němuž tento státní zástupce dal souhlas nebo pokyn, jeho prostřednictvím nadřízenému státnímu zástupci (...).“

24. Podle § 159b odst. 1 tr. ř.: „Jestliže to je třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů, může policejní orgán se souhlasem státního zástupce dočasně odložit zahájení trestního stíhání na nezbytnou dobu, nejdéle však o dva měsíce.“

25. Podle § 159b odst. 2 tr. ř.: „Trvají-li důvody, pro které bylo trestní stíhání podle odstavce 1 dočasně odloženo, může státní zástupce na návrh policejního orgánu vyslovit souhlas s prodloužením lhůty uvedené v odstavci 1 nejvýše o další dva měsíce, a to i opakovaně.“

26. Podle § 159b odst. 6 tr. ř.: „Pominou-li důvody pro dočasné odložení trestního stíhání, policejní orgán trestní stíhání neprodleně zahájí.“

c) Právní posouzení

27. S ohledem na obsahové vymezení a odůvodnění podané stížnosti pro porušení zákona je zřejmé, že posouzení její důvodnosti z pohledu toho, zda výše uvedeným postupem státního zástupce (kterým zamítl stížnost obviněného proti usnesení policejního orgánu podle § 160 odst. 1 tr. ř. o zahájení trestní stíhání) byl porušen zákon v ustanovení § 146 odst. 2 písm. b) tr. ř., se odvíjí od výkladu pojmu „předchozí souhlas“ státního zástupce.

28. V tomto ohledu proto bylo nutné procesní situaci, která nastala v této trestní věci, stejně jako názor stěžovatelky (založený na přesvědčení, že pokud státní zástupce výše uvedené žádosti policejního orgánu opatřil svým písemným souhlasem, pak souhlasil i s budoucím trestním stíháním P. B., neboť podezřelý byl ve všech těchto žádostech označen jako pachatel jednotlivých skutků, přičemž z dikce § 159b odst. 6 tr. ř. je zřejmé, že policejní orgán neprodleně zahájí trestní stíhání, jakmile pominou důvody pro jeho dočasné odložení) konfrontovat nejen s tím, jakým způsobem se s touto otázkou zabývá trestněprávní nauka a judikatura, ale také se smyslem a účelem institutů dočasného odložení trestního stíhání podle § 159b odst. 1 tr. ř. a souvisejícím souhlasem s prodloužením lhůty podle § 159b odst. 2 tr. ř. a v širší a obecné rovině také se smyslem, vymezením či rozsahem dozorové činnosti státního zástupce ve fázi prověřování podezření ze spáchání trestného činu před zahájením trestního stíhání.

29. Jestliže komentář autorského kolektivu prof. JUDr. Pavla Šámala (ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013) se touto problematikou nezabývá, pak v části komentáře autorského kolektivu JUDr. Antonína Drašíka a prof. JUDr. Jaroslava Fenyka věnované ustanovení § 159b tr. ř. je uveden tento závěr: „K dočasnému odložení potřebuje policejní orgán předchozí souhlas státního zástupce. Pokud záznam o dočasném odložení obsahuje dostatečně určitý popis skutkových okolností, který bude alespoň zčásti totožný s budoucím popisem skutku v usnesení podle § 160 odst. 1 tr. ř., je státní zástupce, který dal k dočasnému odložení souhlas, vyloučen z rozhodování o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání. O stížnosti pak bude rozhodovat nadřízený státní

zástupce, tedy státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství [§ 146 odst. 2 písm. a)]“ (DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol.; Trestní řád – Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017).

30. V souladu s tímto stanoviskem v uvedeném komentáři k trestnímu řádu je i judikatura Nejvyššího soudu, a to jak v podobě stěžovatelkou uváděného rozhodnutí ze dne 19. 6. 2019, sp. zn. [3 Tz 34/2019](#), tak i například rozhodnutí ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. [5 Tz 94/2012](#).

31. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. [5 Tz 94/2012](#), bylo rozhodnuto tak, že usneseními státního zástupce (ve výroku tohoto rozsudku citovanými) byl v neprospěch obviněných porušen zákon v ustanoveních § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. (s tím, že citovaná usnesení byla v celém rozsahu zrušena společně s dalšími rozhodnutími obsahově navazujícími na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jejich zrušením, pozbyla podkladu a příslušnému státnímu zástupci bylo přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu projednal a rozhodl). Porušení zákona z hlediska ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. bylo v této trestní věci spatřováno v tom, že stížnosti obviněných podané proti usnesení policejního orgánu o zahájení jejich trestního stíhání zamítl jako nedůvodné nepřislušný státní zástupce, ačkoli o nich měl rozhodovat nadřízený státní zástupce. Důvodem pro konstatování nepřislušnosti uvedeného státního zástupce bylo zjištění, že tento dozorující státní zástupce po prověrce spisu k dalšímu postupu policejního orgánu výslovně uvedl, že „... neshledává žádné zvláštní okolnosti, které by bránily v postupu podle § 160 odst. 1 tr. ř., neboť základní otázky jsou vyřešeny spolehlivě“.

32. K námitce ministra spravedlnosti, že v citovaném vyjádření státního zástupce je vyjádřen pokyn policejnímu orgánu, aby zahájil trestní stíhání obviněných, s tím, že takový pokyn měl být důvodem, aby o stížnosti proti následně vydanému usnesení o zahájení trestního stíhání obviněných rozhodoval nadřízený státní zástupce, Nejvyšší soud dále uvedl následující: „Za pokyn ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. sice lze zpravidla považovat nejen pokyn vydaný podle § 12d odst. 1 a 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (viz k tomu přiměřeně i rozhodnutí pod č. [8/2013](#) Sb. rozh. tr.), o něž v nyní projednávané věci nešlo, nebo pokyn podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) tr. ř., ale též jiné akty a úkony státního zástupce výslovně neoznačené jako pokyn, které ovšem vyjadřují jednoznačný názor státního zástupce na určitou otázku, jejíž řešení je významné pro danou věc, pokud jsou obsažené třeba jen v odůvodnění jeho usnesení (viz rozhodnutí pod č. [7/2010](#) Sb. rozh. tr.) nebo v písemně zachycené zprávě o prověrce trestního spisu v rámci dozoru státního zástupce nad zachováváním zákona v přípravném řízení (§ 157 odst. 2, § 174 tr. ř.). Shora citované vyjádření státního zástupce, jímž po prověrce spisu policejního orgánu „neshledal překážky k zahájení trestního stíhání“, však nelze považovat za pokyn policejnímu orgánu, aby zahájil trestní stíhání obviněných, jak tvrdí ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, protože jeho formulace nesvědčí o tom, že by chtěl státní zástupce prosadit svůj právní názor na věc a autoritativně ho uplatnit vůči policejnímu orgánu, ale spíše vyznívá jako reakce dozorujícího státního zástupce na již existující záměr policejního orgánu zahájit trestní stíhání obviněných, resp. na jeho postup k tomu směřující. Proto Nejvyšší soud pokládá takové vyjádření státního zástupce za jeho předchozí souhlas s rozhodnutím policejního orgánu ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř., tj. za souhlas s usnesením o zahájení trestního stíhání. Státní zástupce zde totiž projevil svůj právní názor, kterým v podstatě sdělil policejnímu orgánu, že může zahájit trestní stíhání obou obviněných

podle § 160 odst. 1 tr. ř., takže pokud tak policejní orgán učiní, nebude to proti vůli státního zástupce, který ovšem výslovně a přímo nezavázal policejní orgán k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání, jak by tomu bylo v případě pokynu, jehož se týká zmíněná judikatura (rozhodnutí publikované pod č. [7/2010](#) Sb. rozh. tr.). Zároveň jsou v písemnostech dozorcího státního zástupce adresovaných policejnímu orgánu obsaženy další jeho úvahy k dosavadnímu průběhu trestního řízení i k jeho pokračování. Ostatně státní zástupce je oprávněn v rámci dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení usměrňovat činnost policejního orgánu a v rámci tohoto oprávnění také vyjádřit právní názor na posuzovanou věc. Nejvyšší soud dále v této souvislosti připomíná, že za „souhlas“ ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. lze považovat nejen úkon státního zástupce takto výslovně označený a vyžadovaný (např. podle § 76 odst. 1, § 79 odst. 1, § 79a odst. 1, § 79c odst. 2, § 79e odst. 1, § 83b odst. 1 tr. ř. a dalších ustanovení), ale podobně, jak bylo již shora zdůrazněno ohledně pojmu „příkaz“, též další úkony státního zástupce, jimiž vyjadřuje své kladné stanovisko ke konkrétnímu rozhodnutí policejního orgánu. Takový souhlas pak může být rovněž obsažen i v písemně zachycené zprávě o prověrce trestního spisu v rámci dozoru státního zástupce nad zachováváním zákona v přípravném řízení (§ 157 odst. 2, § 174 tr. ř.), jak bylo učiněno i v této trestní věci“.

33. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2019, sp. zn. [3 Tz 34/2019](#), bylo rozhodnuto tak, že usnesením státního zástupce (ve výroku tohoto rozsudku citovaným) byl v neprospěch obviněného porušen zákon v ustanoveních § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. (s tím, že citované usnesení se zrušuje společně s dalšími rozhodnutími obsahově navazujícími na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jejich zrušením, pozbyla podkladu a příslušnému státnímu zástupci bylo příkázáno, aby věc v potřebném rozsahu projednal a rozhodl). Porušení zákona v ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. bylo v této trestní věci spatřováno v tom, že pokud státní zástupce Okresního státního zastupitelství Plzeň-město rozhodl o stížnosti obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání, a to přesto, že již dříve dal policejnímu orgánu písemný pokyn k zahájení tohoto trestního stíhání obviněného, postupoval v rozporu se zákonem, neboť příslušný k rozhodnutí o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného byl ve smyslu ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Plzni jako nadřízený státní zástupce.

34. Nejvyšší soud dále v tomto rozhodnutí uvedl, že „ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. má zásadní význam pro zajištění objektivit rozhodování o stížnosti. Státní zástupce, který vykonává dozor nad přípravným řízením a v jeho rámci nad činností jednotlivých policejních orgánů, je zásadně orgánem oprávněným k rozhodnutí o stížnosti podané proti usnesení těchto policejních orgánů. Výjimkou je ale situace, kdy tento státní zástupce sám dal souhlas nebo pokyn k vydání usnesení policejnímu orgánu. V důsledku toho by totiž nemohl zcela nestranným způsobem podanou stížnost přezkoumat a rozhodnout o ní. V těchto případech proto musí být taková stížnost jeho prostřednictvím předložena státnímu zástupci nadřízeného státního zastupitelství“.

35. Z této judikatury tedy vyplývá (z hlediska posouzení toho, co je v této trestní věci zásadní, tedy co je již nutno považovat za souhlas státního zástupce), že za souhlas ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. je třeba považovat nejen úkony takto v zákoně výslovně označené, ale také další úkony státního zástupce, kterými vyjadřuje své kladné stanovisko

ke konkrétnímu rozhodnutí policejního orgánu, které má být následně instančně přezkoumáno ve stížnostním řízení.

36. V případě nyní přezkoumávaného rozhodnutí lze pro úplnost uvést, že jakkoliv nyní podaná stížnost odkazuje na závěry tohoto rozsudku, které obecně shrnují důvody pro změnu funkční příslušnosti v rámci stížnostního řízení v rámci dozoru státního zástupce nad zákonností přípravného řízení, je z obsahu stížnosti zřejmé, že ani stěžovatelka se nedomnívá, že by nyní posuzovaný postup spočívající v souhlasu s dočasným odložením trestního stíhání představoval pokyn dozorového státního zástupce.

č. 11

37. Otázkou povahy a důsledků vyjádřeného souhlasu státního zástupce ve vztahu k dozorovanému policejnímu orgánu ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. se zabývalo i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [5 Tz 40/2016](#). I zde se Nejvyšší soud věnoval otázce, zda byl porušen zákon v ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř., protože státní zástupce rozhodoval o stížnosti proti usnesení policejního orgánu, ač k tomu nebyl příslušný a řádný opravný prostředek měl předložit k rozhodnutí nadřízenému státnímu zástupci (neboť předtím dal souhlas k vydání usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání). V tomto případě (z dále rozvedených důvodů) však Nejvyšší soud rozhodl, že se podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. stížnost pro porušení zákona zamítá.

38. Nejvyšší soud v rámci odůvodnění svého rozhodnutí v uvedené trestní věci mj. konstatoval, že „nelze zcela paralyzovat dozorová oprávnění státního zástupce, která by vylučovala prakticky jakoukoliv komunikaci mezi ním a policejním orgánem z obavy, aby se státní zástupce *pro futuro* nevyločil z možnosti rozhodovat o oprávném prostředku, tím, že jakékoliv pokyny a vedení policejního orgánu budou *a priori* považovány za vyjádření souhlasu s budoucím procesním postupem policejního orgánu. Není možné užít zcela bezbřehý extenzivní výklad pojmu souhlas, jak to učinil stěžovatel. Ostatně s predestiráním zamýšleného postupu ze strany policejního orgánu státnímu zástupci vykonávajícímu dozor v trestních věcech počítá i pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 o trestním řízení (pozn. od 1. 1. 2020 platí pokyn nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení), který připomněl i sám stěžovatel a v jehož čl. 12 se výslovně uvádí, že pokyn či souhlas státního zástupce policejnímu orgánu k vydání usnesení [ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř.] musí být písemný, přitom se za souhlas nepovažuje vzetí na vědomí zamýšleného postupu policejního orgánu. Pokud by byla dovedena myšlenka predestřená ve stížnosti pro porušení zákona do důsledků, šlo by o vyjádření tzv. konkludentního souhlasu dozorovým státním zástupcem s dalším postupem policejního orgánu ve všech případech, kdy by se státní zástupce dozvěděl o záměru policejního orgánu zahájit trestní stíhání a aktivně by proti takovému záměru nezasáhl pokynem, aby trestní stíhání zahajováno nebylo a aby byla např. věc odložena. Takový výklad by totiž mohl vést k absurdním důsledkům, buď na straně jedné k zásadnímu oslabení pozice dozorového státního zástupce a k extrémnímu zúžení možností aktivního vedení policejního orgánu již ve fázi prověřování, nebo na straně druhé k zásadnímu přesunutí rozsáhlé agendy rozhodování o stížnostech proti usnesením policejního orgánu na státní zastupitelství vyšších stupňů v soustavě státního zastupitelství.“

39. Nejvyšší soud je v předmětné trestní věci, v návaznosti na závěry Nejvyššího soudu v citovaném usnesení sp. zn. [5 Tz 40/2016](#), a zcela ve shodě s vyjádřením státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství učiněným v této trestní věci, toho názoru, že dozorový státní

zástupce v nyní posuzované trestní věci svými (stížností zpochybňovanými) souhlasy s dočasným odložením trestního stíhání a souhlasy s prodloužením takového dočasného odložení fakticky nevyslovil předchozí souhlas se zahájením trestního stíhání obviněného. Nejvyšší soud tento svůj závěr činí na základě shora v tomto usnesení konstatovaného průběhu trestního řízení (ve fázi prověřování) před zahájením trestního stíhání s přihlédnutím k účelu institutu dočasného odložení trestního stíhání (respektive souhlasem s prodloužením takového dočasného odložení) a s přihlédnutím k pozici a roli státního zástupce při jeho dozorové činnosti nad činností policejního orgánu.

40. Dočasné odložení trestního stíhání podle § 159b tr. ř. představuje časově ohraničený průlom do principu legality, jehož smyslem je oddálení trestního stíhání tehdy, pokud je to třeba pro objasnění trestné činnosti nebo zjištění (dalších) pachatelů. Zvláštní skupinu představují případy, u nichž zahájení trestního stíhání brání vymezené zákonné překážky (srov. § 159b odst. 3, 4 tr. ř.), o což se však v nyní předkládané věci zjevně nejedná.

č. 11

41. Z hlediska posouzení sporné otázky funkční příslušnosti v opravném řízení není bez významu, že prvotní iniciativa pro dočasné odložení trestního stíhání zpravidla vychází od policejního orgánu, který tak postupuje v rámci své procesní samostatnosti. Souhlas dozorového státního zástupce přitom směřuje primárně k posouzení podmínek pro uvedený průlom do zásady legality. Nemusí tedy sám o sobě nutně implikovat kladné stanovisko k důvodnosti zahájení trestního stíhání vůči konkrétní osobě. Tak tomu bude zpravidla tehdy, pokud je třeba v rámci dočasného odložení trestního stíhání nutno provádět další úkony prověřování nutné k dalšímu objasnění věci. I po dočasném odložení trestního stíhání totiž může být prověřované podezření zcela vyvráceno, popřípadě povede k důvodnému podezření odlišné osoby, což zpravidla v době rozhodování o dočasném odložení trestního stíhání za účelem dalšího objasnění věci nelze jakkoli předjímat.

42. Nemůže přitom být pochyb o tom, že rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání nemusí být vždy úkonem vyjadřujícím souhlas státního zástupce se zahájením trestního stíhání v budoucnu, zejména pokud jím má být vytvořen procesní prostor pro další vývoj důkazní situace. Za takový souhlas by bylo namíště považovat souhlas státního zástupce s dočasným odložením jen tehdy, pokud by z tohoto úkonu jednoznačně vyplývalo již ustálené souhlasné stanovisko k budoucímu zahájení trestního stíhání konkrétního obviněného a jeho právní kvalifikaci. Pro úplnost pak lze konstatovat, že tento závěr není dotčen ani ustanovením § 159b odst. 6 tr. ř., podle kterého je nutno trestní stíhání po uplynutí lhůty dočasného odložení či pominutí důvodů pro dočasné odložení obligatorně zahájit i v těch případech, kdy důvod k takovému zahájení odpadl (tedy pokud bude například v mezidobí podezření rozptýleno).

43. Pokud se nyní uvedená teoretická a obecná východiska promítnou na okolnosti nyní posuzované trestní věci, pak je zřejmé, že důvodem pro dočasné odložení trestního stíhání (jak také vyplývá z odůvodnění souhlasu s dočasným odložením trestního stíhání dozorového státního zástupce ze dne 19. 3. 2021) byla nutnost posílení důkazní situace a potřeba rozkrytí širšího pozadí prověřované trestné činnosti. Na uvedeném závěru pak ničeho nemění ani zjištění, že souhlas dozorového státního zástupce k žádosti policejního orgánu byl učiněn při vědomí určitého popisu doposud učiněných skutkových okolností, a to tím spíše, že závěr o spáchání trestného činu (tehdy) podezřelým byl vysloven podmíněně (srov. slova „zřejmě dopustil“). Ani tato okolnost tedy sama o sobě nepředstavuje konkrétní kladné stanovisko

dozorového státního zástupce k vymezení skutku v (možném) budoucím usnesení o zahájení trestního stíhání, ale jedná se spíše o stručnou rekapitulaci poznatků policejního orgánu. Při tomto náhledu na postoj a postup dozorového státního zástupce pak je zřejmé, že ani jeho další souhlasy, navíc učiněné již pouze formou souhlasné doložky k připravenému opatření policejního orgánu, nelze považovat za souhlas s konkrétním vymezením skutku a jeho právní kvalifikací, a to i při odhlédnutí od toho, že policejní orgán zde činí výhradu, že i nadále probíhá vyhodnocování zjištěných poznatků.

č. 11

44. Na podporu a na dokreslení opodstatněnosti shora uvedeného závěru Nejvyšší soud uvádí, že dozorový státní zástupce nemohl mít v okamžiku udělení souhlasu s dočasným odložením trestního stíhání utvořen relevantní a konečný postoj k důvodnosti zahájení trestního stíhání a jeho případné právní kvalifikaci. V době prvního souhlasu s odložením trestního stíhání ze dne 19. 3. 2020 totiž státní zástupce zdůraznil, že doposud je trestná činnost doložena pouze jednou svědeckou výpovědí. Je také skutečností, že usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného bylo vydáno až se značným odstupem po prvním dočasném odložení trestního stíhání (prověřování realizováno od března 2020 do listopadu 2020), a to poté, co se skutková zjištění během prověřování v mezidobí od dočasného odložení trestního stíhání do jeho zahájení proměňovala, resp. doplňovala a dozorový státní zástupce tak nemohl předjímat, jakým způsobem se důkazní situace vyvine.

45. Je tedy zjevné, že smyslem uvedených předchozích úkonů dozorového státního zástupce nebylo vyjádření kladného stanoviska ke konkrétnímu, jakkoliv již v té době zvažovanému, rozhodnutí policejního orgánu o zahájení trestního stíhání. Jednalo se zjevně o projev zcela legitimního, řádného a aktivního vedení dozoru nad činností policejního orgánu v rámci prověřování tak, aby byla prověřovaná věc náležitě objasněna v celé její šíři (viz bod 41. tohoto usnesení). Pokud dozoruující státní zástupce dal souhlas s dočasným odložením trestního stíhání obviněného, pak tím současně nevyjádřil ani souhlas s konkrétním vymezením skutku a jeho právní kvalifikací v budoucím usnesení o zahájení trestního stíhání.

46. Lze tedy uzavřít, že v nyní posuzované věci se ze strany dozoruujícího státního zástupce nejednalo o vyjádření relevantního souhlasu s pozdějším vydáním usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání. Opačný názor by znamenal zásadní omezení státního zástupce jako dozoruujícího orgánu s vyloučením jakékoliv jeho komunikaci policejním orgánem, a to z obavy, aby se do budoucna nevyloučil z možnosti rozhodovat o oprávněm prostředku s tím, že jakékoliv pokyny a vedení policejního orgánu budou a priori považovány za vyjádření souhlasu s budoucím procesním postupem policejního orgánu.

47. Současně pak ale lze uzavřít, že svým postupem ve zjišťované podobě také nezaložil změnu ve funkční příslušnosti pro rozhodnutí o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení jeho trestního stíhání. Stížnost pro porušení zákona proto nelze z těchto důvodů považovat za důvodnou, neboť je založena na nepřiměřeně extenzivním výkladu pojmu „souhlas“ podle § 146 odst. 2 tr. ř.

V.
Závěrečné shrnutí

48. Ze všech shora rozvedených důvodů dospěl Nejvyšší soud k závěru, že stížnost pro porušení zákona není důvodná, neboť v nyní posuzované věci nedošlo předmětným usnesením státního zástupce k vytýkanému porušení zákona v ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř.

49. Nejvyšší soud proto stížnost pro porušení zákona zamítl jako nedůvodnou podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. Učinil tak v neveřejném zasedání podle § 274 tr. ř. *in fine*.

č. 12

Za cizí věc ve smyslu § 228 odst. 1 tr. zákoníku nelze považovat věc patřící do společného jmění manželů, kterou poškodil jeden z manželů poté, co již zaniklo manželství a v době činu nebylo vypořádáno společné jmění manželů (viz § 736 o. z.).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 8 Tz 77/2021, ECLI:CZ:NS:2021:8.TZ.77.2021.1

č. 12

Poškození cizí věci

§ 228 odst. 1 tr. zákoníku

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané ministryní spravedlnosti ve prospěch podezřelého F. Č. proti pravomocnému usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-východ ze dne 17. 4. 2020, sp. zn. ZK 114/2020, vyslovil, že tímto usnesením byl porušen zákon v ustanoveních § 13 odst. 1 a § 228 odst. 1 tr. zákoníku a v řízení, jež tomuto rozhodnutí předcházelo, v § 2 odst. 5, 6 a § 179g odst. 1 tr. ř. v neprospěch podezřelého F. Č. Dále Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení a současně zrušil i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené usnesení, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství Praha-východ, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Stížnost pro porušení zákona a napadené rozhodnutí

1. Stížnost pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti ve prospěch podezřelého F. Č. (dále též jen „podezřelý“), směřuje proti pravomocnému usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-východ ze dne 17. 4. 2020, č. j. ZK 114/2020-9, jímž bylo podle § 179c odst. 2 písm. h) tr. ř. ve spojení s § 179g odst. 1 tr. ř. ve věci týkající se podezření ze spáchání přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku rozhodnuto o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a podle § 179g odst. 3 tr. ř. byla podezřelému stanovena zkušební doba v trvání osmi měsíců. Toto usnesení nabylo právní moci dne 5. 5. 2020.

2. Ministryně spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona poukázala na stávající právní úpravu obsaženou v § 13 odst. 1 a § 228 odst. 1 tr. zákoníku i § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a shrnula skutkový stav zjištěný orgány činnými v trestním řízení v posuzované věci, který spočívá zkráceně v tom, že podezřelý dne 9. 2. 2020 kolem 17:30 hodiny v obci XY, okres XY, během hádky s bývalou manželkou D. Č. úmyslně kopl do levých předních dveří jejího stojícího vozidla tov. zn. XY, reg. zn. XY, v důsledku čehož došlo k promáčklině dveří, jejíž oprava si vyžádala částku ve výši 14 559 Kč, čímž D. Č. způsobil škodu ve výši 10 000 Kč a obchodní společnosti Allianz pojišťovna, a. s., škodu ve výši 4 599 Kč. Postup podle § 179g odst. 1 tr. ř. vyplynul

z toho, že ve věci bylo vedeno zkrácené přípravné řízení, v rámci něhož se podezřelý doznal k popsanému jednání, nahradil způsobenou škodu a souhlasil s postupem podle § 179g odst. 1 tr. ř.

3. Ze stížnosti pro porušení zákona se dále podává, že podezřelý uvedl, že do vozidla, které užívala jeho bývalá manželka, kopnul, přičemž poškozená D. Č. ve vysvětlení podaném k poškození vozidla konstatovala, že je majitelkou dotčeného motorového vozidla, byť majetek stále nemají s podezřelým jako bývalým manželem rozdělený. Využila tudíž i práva podle § 43 odst. 3 tr. ř. uplatnit nárok na náhradu škody a podle § 163 odst. 1 tr. ř. souhlasila s trestním stíháním svého bývalého manžela. Ministryně spravedlnosti zmínila i řízení o návrhu podezřelého na povolení obnovy řízení vedené u Okresního soudu Praha-východ pod sp. zn. 0 Nt 8204/2020, z něhož sice vyplynulo, že poškozené vozidlo mělo náležet do společného jmění manželů, a tudíž by nemohlo být věcí cizí ve smyslu § 228 odst. 1 tr. zákoníku, jakož ani posuzovaný skutek by nemohl být trestným činem, avšak obnova nebyla povolena a usnesením ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. 0 Nt 8204/2020, byl podle § 283 písm. d) tr. ř. návrh podezřelého na povolení obnovy řízení v posuzované trestní věci zamítnut, neboť jde o otázku zákonnosti rozhodnutí, nikoli otázku skutkovou, na kterou míří právní úprava obnovy řízení, vyjdou-li najevo nové skutečnosti a důkazy.

č. 12

4. Právě tato okolnost vedla k podání stížnosti pro porušení zákona, protože z doložených podkladů vyplývá, že v době spáchání skutku nebylo dosud vypořádáno společné jmění tehdy již bývalých manželů Č., ale poškozená v řízení o určení výživného vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 0 P 212/2015 v rámci jednání dne 9. 9. 2019 uvedla, že vozidlo tov. zn. XY zakoupila v prosinci 2018 z finančních prostředků, které obdržela na základě dohody o vypořádání majetkových vztahů pro dobu po rozvodu manželství ve výši 15 000 000 Kč. Tato dohoda však nebyla Obvodním soudem pro Prahu 8 schválena (viz usnesení ze dne 8. 11. 2019, sp. zn. 0 Nc 43002/2019), a tudíž částka 15 000 000 Kč, z níž poškozená vozidlo zakoupila, je součástí společného jmění manželů, byť k rozvodu manželství došlo v únoru 2019 (viz rozsudek Okresního soudu Praha-východ ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. 21 C 35/2018) a ke spáchání posuzovaného skutku došlo dne 9. 2. 2020.

5. Na základě těchto zjištění ministryně spravedlnosti shrnula, že předmětné vozidlo mělo být zakoupeno z finančních prostředků, které náležely do společného jmění manželů, přičemž i vozidlo samotné bylo zakoupeno před rozvodem manželství v prosinci 2018. Mediační dohoda o vypořádání majetkových vztahů pro dobu po rozvodu manželství uzavřená dne 31. 7. 2015 nebyla následně schválena soudem a stále se vede řízení o vypořádání společného jmění manželů. Poškozená tedy zakoupila vozidlo z prostředků patřících do společného jmění manželů, jak ostatně plyne i z vyjádření poškozené (viz řízení vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 0 P 212/2015). I pokud by nebylo toto vozidlo předmětem řízení o vypořádání společného jmění manželů, tak v době spáchání skutku dosud neuplynula lhůta ve smyslu § 741 o. z.

6. Náleželo-li v době spáchání skutku předmětné vozidlo do nevypořádaného společného jmění manželů, pro podezřelého nebylo cizí věcí ve smyslu jejího výkladu podle ustálené trestněprávní judikatury, která vychází z názoru, že u společného jmění manželů je každý z manželů úplným vlastníkem celé věci (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2001, sp. zn. [7 Tz 120/2001](#), či rozhodnutí pod č. [32/1969](#) Sb. rozh. tr., aj.).

Takto vyjádřené zásady je nutné vztáhnout i na majetkový režim rozvedených manželů, pokud dosud nedošlo k vypořádání jejich společného jmění, neboť je třeba mít na paměti, že i pro takový případ platí podle § 736 věty druhé o. z., že dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně (viz též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. [33 Odo 1229/2006](#)).

7. Ministryně spravedlnosti na základě těchto zjištění shledala, že v projednávané věci situace, na kterou dopadá ustanovení § 741 o. z., nenastala, ani nedošlo k jinému způsobu vypořádání společného jmění, a proto nelze dotčené vozidlo považovat za „věc cizí“, což je odrazem zvláštního případu tzv. společenství jmění (§ 1236 až § 1239 o. z.) s tím, že se toto společenství řídí přiměřeně úpravou platnou pro společné jmění manželů. Základní charakter tohoto společenství jmění manželů je stejný jako v případě ještě nezaniklého společného jmění manželů, včetně toho, že zůstává zachována i bezpodílová povaha společenství (viz KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo. § 655 – 975. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, komentář k ustanovení § 736 o. z.; zdroj: Beck-online).

8. Uvedené skutečnosti vedly ministryni spravedlnosti k závěru, že napadené usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-východ vzešlo z řízení, v němž nebyl dostatečně objasněn u trestného činu poškození cizí věci znak „cizí věc“ jeho skutkové podstaty, a tudíž usnesení podle § 179g odst. 1 tr. ř. bylo vydáno na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu. Upozornila rovněž na minimum dosavadní trestněprávní judikatury týkající se zrušeného společného jmění manželů, které dosud nebylo vypořádáno, a z toho plynoucí nezanedbatelný judikaturní rozměr projednávané věci. Závěrem proto ministryně spravedlnosti navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-východ ze dne 17. 4. 2020, sp. zn. ZK 114/2020, byl porušen zákon v neprospěch podezřelého F. Č., a to v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a § 13 odst. 1, § 228 odst. 1 tr. zákoníku, a aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil toto usnesení státního zástupce v celém rozsahu, jakož i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství Praha-východ, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

II.

Řízení u Nejvyššího soudu

9. Nejvyšší soud shledal, že stížnost pro porušení zákona je přípustná podle § 266 odst. 1 tr. ř., neboť směřuje proti usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-východ ze dne 17. 4. 2020, sp. zn. ZK 114/2020, které nabylo právní moci dne 5. 5. 2020, a proto přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení předcházející napadenému rozhodnutí.

10. Obviněný, jenž byl o veřejném zasedání Nejvyššího soudu řádně a včas vyrozuměn, se k němu nedostavil. Obhájce si ve stanovené lhůtě nezvolil, přičemž důvody nutné obhajoby ve smyslu § 36a odst. 2 tr. ř. u něj v posuzované věci nebyly dány.

11. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství přítomný u veřejného zasedání Nejvyššího soudu se zcela ztotožnil s argumenty ministryně spravedlnosti uvedenými v podané stížnosti pro porušení zákona a připojil se i k jejímu návrhu na způsob rozhodnutí Nejvyššího soudu.

III.

Posouzení důvodnosti stížnosti pro porušení zákona

12. Podle předložené stížnosti pro porušení zákona je zjevné, že ministryně spravedlnosti shledává její podstatu jednak ve vadném postupu řízení, které předcházelo vydání přezkoumávaného rozhodnutí, protože státní zástupce, popřípadě policejní orgán, nedostatečně a rozporu s § 2 odst. 5, 6 tr. ř. zjistil okolnosti rozhodné pro objasnění činu, z něhož byl obviněný podezřelý, tak, aby mohlo být bez pochybností rozhodnuto podle § 179g tr. ř. o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání. Ministryně spravedlnosti dále vytýká porušení zákona z důvodu nedostatečného posouzení znaku „cizí věc“ u přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku.

č. 12

13. Z hlediska takto vytknutých nedostatků je třeba uvést, že z povahy podmíněného odložení podání návrhu na potrestání podle § 179g tr. ř. plyne, že jde o institut (zavedený do trestního řádu zákonem č. 193/2012 Sb.), který je alternativním řešením věci ve zkráceném přípravném řízení. Dopadá na trestné činy, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let (viz § 179a tr. ř.), tudíž se uplatňuje v řízení o přečinech (§ 14 odst. 2 tr. zákoníku). Předpokladem pro to, aby takový procesní postup mohl být zvolen, je to, aby výsledky zkráceného přípravného řízení objasnily, že čin, pro který se toto řízení vede, naplňuje po všech stránkách znaky zvažovaného přečinu, protože státní zástupce rozhoduje o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání namísto postupu podle § 179c odst. 2 tr. ř. Proto, i když se obviněný dozná k takovému činu [§ 179g odst. 1 písm. a) tr. ř.], tato skutečnost, třebaže je jednou z podmínek pro postup podle § 179g tr. ř., nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti objasnit (viz zásadu oficiality podle § 2 odst. 4 tr. ř.), zda posuzovaný čin naplňuje všechny znaky trestného činu, konkrétně přečinu (viz § 13 tr. zákoníku), který je v něm spatřován. Hmotněprávní podmínkou pro takový postup tedy je objasnění, že jde o trestný čin (přečin), tzn. že z výsledků zkráceného přípravného řízení vyšlo najevo, že čin, pro nějž se toto řízení vede, naplňuje všechny znaky konkrétního trestného činu. Jestliže takový závěr nelze učinit a o naplnění některého ze znaků vznikají pochybnosti, nebo podle výsledků dokazování nebyl prokázán, nelze postupovat podle § 179g tr. ř. (k tomu viz § 179c tr. ř.).

14. V posuzované věci však policejní orgán a státní zástupce nesplnili tyto podmínky před podáním návrhu na podmíněné odložení podání návrhu na potrestání. V řízení o přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku totiž nezjistili, zda vozidlo, které měl obviněný poškodit činem, pro nějž se vedlo zkrácené přípravné řízení, bylo pro něj bylo cizí věcí za situace, kdy z okolností, za kterých byl tento čin spáchán, se podávalo, že vozidlo souvisí se společným jměním nedlouho před tím rozvedených manželů.

15. Nejvyšší soud z obsahu spisů Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, Obvodního oddělení v Čelákovících, vedeného pod sp. zn. KRPS - 37308/TČ-2020-011511, Okresního státního zastupitelství Praha-východ vedeného pod sp. zn. ZK 114/2020 a Okresního soudu Praha-východ vedeného pod sp. zn. 0 Nt 8204/2020,

jejichž součástí je i napadené usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-východ ze dne 17. 4. 2020, sp. zn. ZK 114/2020, zjistil, že podezření ze spáchání přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, bylo podezřelému F. Č. sděleno policejním orgánem dne 6. 4. 2020. Skutkový základ i obsah citovaného sdělení podezření je popsán ve stížnosti pro porušení zákona, jak je výše uvedeno. Ze shromážděných listinných podkladů vyplynulo, že vzájemné majetkové poměry podezřelého a poškozené po rozvodu manželství dosud, resp. k okamžiku spáchání činu, vypořádány nebyly. Podle rozsudku o rozvodu manželství Okresního soudu Praha-východ ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. 21 C 35/2018, se majetkové poměry manželů neřešily, jak plyne z opisu tohoto rozhodnutí založeného ve spisu policejního orgánu, z něhož je patrné, že i manželé sjednaná mediační dohoda nebyla soudem schválena, což dokládá usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 62 Co 48/2020, jímž byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 8. 11. 2019, sp. zn. 0 Nc 43002/2019, o zamítnutí návrhu podezřelého F. Č. jako navrhovatele na schválení dohody o vypořádání majetkových vztahů pro dobu po rozvodu. Ten měl státní zástupce ve spisovém materiálu vedeném pod sp. zn. ZK 114/2020 též k dispozici.

č. 12

16. Státní zástupce i přes uvedené skutečnosti dospěl k závěru, že vina podezřelého byla prokázána a byla zvolena i odpovídající právní kvalifikace, že podezřelý splnil všechny zákonné podmínky vymezené v § 179g odst. 1 tr. ř., neboť se doznal k trestné činnosti, souhlasil s uvedeným postupem a nahradil i způsobenou majetkovou škodu poškozeným, když i vzhledem k osobě podezřelého a jeho dosavadnímu způsobu života lze důvodně považovat rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání za dostačující. Proto státní zástupce usnesením ze dne 17. 4. 2020, sp. zn. ZK 114/2020, podle § 179c odst. 2 písm. h) tr. ř. ve spojení s § 179g odst. 1 tr. ř. podmíněně odložil podání návrhu na potrestání podezřelého za současného stanovení zkušební doby v trvání 8 měsíců. Toto usnesení nabylo právní moci dne 5. 5. 2020, protože nikdo nevyužil možnosti podat proti němu stížnost.

17. Podstatou stížnosti pro porušení zákona je otázka, zda věc, do níž obviněný kopl (tj. předmětný automobil), byla pro něj v dané situaci cizí věcí, což je jeden ze základních znaků skutkové podstaty přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. Musí tedy vždy jít o cizí věc a tento znak není naplněn, pokud by šlo o vlastní věc.

18. Cizí věcí se rozumí věc, jež nenáleží pachateli, resp. nenáleží výlučně jemu (viz přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2002, sp. zn. [7 Tdo 830/2002](#)). Není jí však ve smyslu § 228 odst. 1 tr. zákoníku ve vztahu ke kterémukoli z manželů věc, která je v jejich společném jmění (§ 708 a násl. o. z.), protože v takovém případě každý z manželů je úplným vlastníkem celé věci. Útok jednoho z manželů vůči věci náležející do jejich společného jmění není proto trestným činem poškození cizí věci podle § 228 tr. zákoníku (viz přiměřeně rozhodnutí uveřejněné v Bulletinu Nejvyššího soudu pod č. 15 v sešitě 3/1984). V případě společného jmění manželů lze ve smyslu výkladu pojmu "cizí věc" přisvědčit stížnosti pro porušení zákona, že ustálená judikatura ho vykládá tak, že se pachatel nemůže dopustit uvedeného trestného činu (ale též trestných činů podle § 205 tr. zákoníku nebo podle § 173 tr. zákoníku) na věci, která je součástí společného jmění manželů.

19. Podle ministryně spravedlnosti je však třeba tuto zásadu vztáhnout i na situaci, která nastala v projednávané věci, kdy podezřelý poškodil věc patřící do společného jmění bývalých manželů, jejichž majetkové poměry po rozvodu nebyly vypořádány, a tuto věc po rozvodu manželství užívala poškozená.

20. Jak vyplývá z připojeného spisového materiálu, v době, kdy došlo k posuzovanému činu (dne 9. 2. 2020), manželství podezřelého a poškozené bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu Praha-východ ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. 21 C 35/2018. Proto je třeba na uvedený stav nahlížet ve smyslu § 708 o. z., z něhož plyne, že společné jmění manželů vždy spojuje svou existenci s existencí manželství a spolu se zánikem manželství nebo jeho prohlášením za neplatné zaniká i společné jmění manželů, avšak s tím, že dokud není majetková podstata zaniklého společného jmění vypořádána, budou i nadále přiměřeně použitelná ustanovení o společném jmění manželů (viz KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo. § 655 – 975. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 137). Podle § 709 o. z. je součástí společného jmění to, čeho nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou věcí z toho vyloučených. Součástí společného jmění je zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů, také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva. To neplatí, pokud jeden z manželů nabyl podíl způsobem zakládajícím podle § 709 odst. 1 o. z. jeho výlučné vlastnictví.

č. 12

21. Se zřetelem na takto stanovené podmínky bylo třeba zkoumat, zda předmětné vozidlo patřilo do společného jmění manželů a zda v době po rozvodu trval stav předpokládaný v § 736 o. z., podle něhož je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně. Z citovaného ustanovení plyne, že i když společné jmění manželů zaniká v okamžiku nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství, podle § 765 o. z. platí, že zanikne-li manželství rozvodem, spravují se majetkové povinnosti a práva rozvedených manželů dohodou manželů. Nedohodnou-li se rozvedení manželé o vypořádání, může bývalý manžel podat návrh na vypořádání (srov. § 740 o. z.). O vypořádání rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění. K vypořádání může dojít dohodou, která je preferovaným způsobem vypořádání společného jmění manželů (§ 738 odst. 1 o. z.), jež má vždy účinky ke dni, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, bez ohledu na to, zda dohoda byla uzavřena před anebo po zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění. Nedojde-li do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění k vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, ani dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, platí domněnka vypořádání podle § 741 o. z.

22. Na základě takto stanovených zásad lze konstatovat, že přestože manželství podezřelého a poškozené zaniklo a v souvislosti s tím zaniklo i společné jmění manželů a dosud neuplynula ani doba tří let ve smyslu § 741 o. z., do doby, než bude uzavřena dohoda o vypořádání společného jmění manželů ve smyslu § 738 o. z., nebo než bude rozhodnuto o vypořádání tohoto jmění soudem na základě návrhu některého z bývalých manželů podle § 740 o. z., vychází se ze zásady, že věci patřící do tohoto majetku podléhají stále režimu společného jmění

manželů. Proto za situace, kdy jeden z bývalých manželů poškodí věc patřící do takového majetku, nejde pro něj o cizí věc ve smyslu § 228 odst. 1 tr. zákoníku.

23. V posuzované věci s ohledem na skutečnosti, které byly dosud zjištěny, se nabízí závěr, že vozidlo, do něhož podezřelý kopl a které poškodil, bylo stále v režimu věci patřící do společného jmění manželů, protože, jak tvrdil podezřelý, nedošlo v době před rozvodem manželství ani po něm k dohodě ani k vypořádání společného jmění jiným způsobem, přičemž zatím neplynula ani doba tří roků po rozvodu. Podezřelý sice předložil Obvodnímu soudu pro Prahu 8 návrh na schválení mediační dohody, kterou uzavřel s poškozenou za trvání manželství dne 31. 7. 2015 a jejímž předmětem bylo vypořádání majetkových vztahů pro dobu po rozvodu manželství, přičemž v ní bylo ujednáno v článku II. bodu 13., že podezřelý poskytne poškozené částku ve výši 15 000 000 Kč jako náhradu za prostředky vynaložené ze společného jmění manželů, což také učinil, avšak dohoda nebyla pro nedostatek vůle poškozené akceptována. Návrh podezřelého na schválení dohody byl usnesením soudu ze dne 8. 11. 2019, sp. zn. 0 Nc 43002/2019, zamítnut, což Městský soud v Praze jako odvolací soud usnesením ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 62 Co 48/2020, potvrdil, neboť poškozená D. Č. brojila proti platnosti a účinnosti mediační dohody.

24. K okolnostem nabytí předmětného vozidla se podává z výpovědi poškozené D. Č. zaznamenané ve spise, který se týká řízení o svěření do péče a určení výživného vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 0 P 212/2015, při jednání dne 9. 9. 2019, že poté, co od podezřelého i přesto, že dohoda nebyla schválena, převzala částku ve výši 15 000 000 Kč, neboť jí byla ještě za trvání manželství podezřelým vyplacena, zakoupila si z ní v prosinci 2018 byt a osobní motorové vozidlo tov. zn. XY, reg. zn. XY, tedy vozidlo, které je napadeným předmětem v této trestní věci. Připustila ve shodě s podezřelým, že do dne, kdy mělo dojít k nyní posuzovanému činu, tj. téměř rok od rozvodu manželství, nebylo soudem pravomocně rozhodnuto o vypořádání společného jmění manželů.

25. Je nutné rovněž zdůraznit, že obviněný poté, co bylo s jeho souhlasem vydáno přezkoumávané usnesení Okresního státního zastupitelství Praha-východ ze dne 17. 4. 2020, č. j. ZK 114/2020-9, podal proti němu návrh na povolení obnovy řízení, a to z týchž důvodů, jaké jsou zformulovány v nyní podané stížnosti pro porušení zákona. Tento návrh však byl usnesením Okresního soudu Praha-východ ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. 0 Nt 8204/2020, podle § 283 písm. d) tr. ř. zamítnut, a to přesto, že soud v zásadě zjistil, že existenci skutečností zmíněných v návrhu obviněného nelze vyloučit, avšak šlo by o činnost soudu jdoucí nad rámec účelu obnovy řízení, která dopadá pouze na situace, v nichž vyvstanou po právní moci rozhodnutí nové skutkové okolnosti, nikoli na změnu právního názoru obviněného, resp. obhajoby, či na pochybení orgánů činných v trestním řízení při aplikaci norem hmotného či procesního práva. Lze jen zmínit, že i státní zástupkyně přítomná veřejnému zasedání dne 3. 11. 2020 se s podezřelým ve výhradě možné vadné právní kvalifikace podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku ztotožnila. Se zřetelem na tyto závěry byl podán podnět ke stížnosti pro porušení zákona.

IV.

26. Na základě těchto zjištění korespondujících s obsahem podané stížnosti pro porušení zákona Nejvyšší soud shledal, že stížnost pro porušení zákona je důvodná, neboť je zřejmé, že státní zástupce vydal napadené usnesení, aniž by postupoval řádně a důsledně ve smyslu

§ 2 odst. 5 tr. ř. tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Je třeba poznamenat, že jako předběžnou otázku (§ 9 odst. 1 tr. ř.) bylo třeba řešit to, zda je předmětné vozidlo pro obviněného cizí věcí, což však státní zástupce vyřešil vadně a rozhodl přesto, že byly důvodné pochybnosti o tom, zda byly naplněny znaky přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, a tedy, zda bylo možné volit postup podle § 179g odst. 1 tr. ř.

27. Po rozvodu manželství na základě rozsudku Okresního soudu Praha-východ ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. 21 C 35/2018, nedošlo k uzavření dohody, která sice byla připravena, avšak pro nesouhlasný postoj poškozené k návrhu majetkového vypořádání vtěleného do mediační dohody sjednané v roce 2015 před mediátorem nedošlo k jejímu uzavření. Šlo o mediační dohodu podle § 7 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci, která - ačkoliv to zákon výslovně neuvádí - není bez dalšího vykonatelná a není novým druhem exekučního titulu. Lze však docílit vykonatelnosti dohody uzavřené mezi stranami v průběhu mediace jejím promítnutím do notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti (následné uzavření dohody o splnění nároku vyplývajícího z mediační dohody ve formě notářského či exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti) nebo do smíru schváleného soudem (viz důvodovou zprávu k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci, dostupnou např. v právním informačním systému ASPI). Taková dohoda je tedy vykonatelná výlučně po jejím schválení soudem, a to buď v rámci smířčího řízení v podobě přetorského smíru, nebo v občanském soudním řízení ve formě soudního smíru, případně na základě notářského zápisu (viz DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š. a kol. Zákon o mediaci. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 36; komentář k § 7, dostupné v Beck-online k datu 27. 10. 2021). Z těchto důvodů bez souhlasu poškozené nemohla být soudem schválena, jak soud v odůvodnění zmíněného usnesení také výslovně uvedl s poukazem na již citované ustanovení zákona č. 202/2012 Sb. a komentářovou literaturu k němu, jakož i na ustanovení § 736 a násl. o. z.

28. Z uvedených důvodů nemohly na základě zmíněné mediační dohody nastat právní účinky předpokládané v § 738 o. z. Základním limitujícím faktorem pro uzavření dohody o vypořádání zaniklého, zrušeného nebo zúženého společného jmění manželů, je lhůta pro její uzavření vyplývající z § 741 o. z. Dohoda musí být uzavřena nejpozději do 3 roků od zrušení společného jmění. V posuzované věci nedošlo k vypořádání společného jmění ani ve smyslu § 740 o. z., k němuž dala poškozená podnět návrhem k Obvodnímu soudu pro Prahu 8 v červnu 2019, avšak soud v době, kdy mělo dojít k činu, tj. ke dni 9. 2. 2020, nerozhodl o vypořádání společného jmění. Neuplynula ani doba 3 roků od rozvodu manželství ve smyslu § 741 o. z. potřebná k tzv. vydržení věci, a proto podle § 736 věty druhé o. z. se na předmětné vozidlo XY užívané poškozenou a zakoupené ještě za trvání manželství v prosinci 2018 nadále vztahovala ustanovení občanského zákoníku o společném jmění manželů, neboť poškozená si vozidlo koupila z částky 15 000 000 Kč, kterou jí podezřelý dal na základě neúčinné dohody z prostředků patřících do společného jmění manželů, jež v té době nebylo zákonným způsobem vypořádáno.

29. Zjištění vyplývající z uvedených podkladů neměl státní zástupce v době rozhodování o napadeném usnesení k dispozici a nemohl dostatečně posoudit, zda byl naplněn znak "cizí věc" jako základní znak skutkové podstaty přečinu podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. Doznání obviněného nepostačovalo pro takový závěr v dané situaci, a proto nemělo být postupováno podle § 179g tr. ř. Tak lze učinit pouze tehdy, když ve smyslu § 179c odst. 1 tr. ř. nevznikají

pochybnosti o tom, jaký trestný čin (přechin) je spatřován ve skutku, pro který je sděleno podezření. Orgány činné v trestním řízení nedbaly v důkazním řízení zásad oficiality a vyhledávací (§ 2 odst. 4 tr. ř.), jimiž je obecně vymezena povinnost orgánů činných v trestním řízení z vlastní iniciativy vyhledávat a provádět důkazy tak, aby byl zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Tyto zásady se nutně musejí promítat i do zkráceného přípravného řízení, protože i zde platí, že doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 36). Těmto zásadám, jejichž smyslem je řádné a pochybnosti nevzbuzující objasnění věci, policejní orgán ani státní zástupce nedostáli, neboť pro své závěry si neopatřili potřebné důkazy, resp. ty, které měli k dispozici, náležitě a obezřetně nehodnotili v souladu s jejich skutečným obsahem v návaznosti na právní předpisy, a to i jiných právních odvětví nežli jen práva trestního, zde především práva občanského. Namísto toho se státní zástupce spokojil s doznáním podezřelého F. Č., jakož i s tím, že nahradil způsobenou škodu, a dovozoval tak naplnění znaků přechinu poškození věci podle § 228 odst. 1 r. zákoníku na základě neúplného dokazování.

V.

30. Nejvyšší soud z uvedených důvodů přisvědčil stížnosti pro porušení zákona a v souladu s ní vyslovil, že podle § 268 odst. 2 tr. ř. byl pravomocným usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-východ ze dne 17. 4. 2020, sp. zn. ZK 114/2020, porušen zákon v ustanoveních § 13 odst. 1 a § 228 odst. 1 tr. zákoníku a v řízení, jež tomuto rozhodnutí předcházelo, v § 2 odst. 5, 6 a § 179g odst. 1 tr. ř. v neprospěch podezřelého F. Č. Proto podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil toto usnesení, jakož i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství Praha-východ, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

31. Na státním zástupci v dalším řízení bude, aby znovu vzal v úvahu všechny výše uvedené skutečnosti, případně na ně sám zaměřil objasňování přechinu podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, v souladu s nimi znovu zvažoval další postup a rozhodl v intencích všech zásad ovládajících trestní řízení. Při tomto svém rozhodování bude vázán právním názorem, který výše vyslovil Nejvyšší soud (§ 270 odst. 4 tr. ř.), a ustanovením § 273 tr. ř., podle něhož nemůže v novém řízení dojít ke zhoršení postavení podezřelého, neboť stížnost pro porušení zákona byla podána toliko v jeho prospěch (zákaz *reformationis in peius*).

č. 13

V řízení o uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie, jímž byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, je soud České republiky vázán návrhem příslušného orgánu jiného členského státu, kterým se domáhá uznání a výkonu rozhodnutí jen ve vztahu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, avšak nikoliv k dalším trestům (popř. jiným povinnostem) uloženým tímto rozhodnutím. Proto se soud České republiky musí omezit jen na výrok podle § 306 odst. 1 z. m. j. s., tedy rozhodnout o tom, zda se na území České republiky uznává uvedené rozhodnutí, jímž byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, a zda se vykoná uložený nepodmíněný trest odnětí svobody.

S ohledem na podmínku oboustranné trestnosti skutku ve smyslu § 305 odst. 1 písm. b) z. m. j. s. musí soud ve výroku rozsudku o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí ukládajícího nepodmíněný trest odnětí svobody uvést konkrétní trestný čin, jehož zákonné znaky podle práva České republiky naplňuje čin, kterým byl odsouzený uznán vinným cizozemským rozhodnutím.

č. 13

Je-li třeba rozhodnout o zápočtu vazby do uvedeného trestu odnětí svobody, učiní tak soud dodatečně v návaznosti na právní moc rozsudku o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2021, sp. zn. 14 To 46/2021, ECLI:CZ:VSPH:2021:14.TO.46.2021.1

Právní styk s cizinou, Uznání a výkon cizozemských rozhodnutí

§ 305 odst. 1 písm. b), § 306 odst. 1 z. m. j. s.

Vrchní soud v Praze podle § 308 odst. 3 z. m. j. s. k odvolání státního zástupce zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18. 5. 2021, sp. zn. 11 T 6/2020, a ve věci odsouzeného M. L. sám znovu rozhodl o uznání rozsudku Zemského soudu v Eisenstadtu (Rakousko) ze dne 17. 6. 2019, č. j. 8 Hv 2/19x-1281b.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18. 5. 2021, sp. zn. 11 T 6/2020, bylo rozhodnuto, že podle § 304 odst. 2, § 323 odst. 1 písm. b) a § 327 odst. 2 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ve zkratce „z. m. j. s.“), se uznává na území České republiky rozsudek Zemského soudu v Eisenstadtu ze dne 17. 6. 2019, č. j. 8 Hv 2/19x-1281b, který nabyl právní moci dne 17. 6. 2019 a podle něhož odsouzený M. L. spáchal

pod bodem B./I./2. zločin obchodování s návykovými látkami podle § 28a odst. 1 druhý a třetí případ a odst. 2 č. 2 SMG – rakouského zákona o návykových látkách,

pod bodem B./II./5. a bodem E. zločin obchodování s návykovými látkami podle § 12 třetí případ StGB – rakouského trestního zákona a § 28a odst. 1 pátý případ, odst. 2 č. 2 a odst. 4 č. 3 SMG – rakouského zákona o návykových látkách,

pod bodem B./III./2. přečin nedovoleného zacházení s návykovými látkami podle § 27 odst. 1 č. 1 první a druhý případ a odst. 4 č. 2 SMG – rakouského zákona o návykových látkách;

pod bodem B./IV./2. přečiny nedovoleného zacházení s návykovými látkami podle § 27 odst. 1 č. 1 první a druhý případ a odst. 2 SMG – rakouského zákona o návykových látkách.

č. 13

2. Uvedených trestných činů se odsouzený M. L. dopustil v podstatě tak, že

B. proti předpisům návykovou látku, převážně květy cannabis, obsahující látku Delta-9-THC a THCA, a částečně jiné návykové látky

I. v množství přesahujícím hranici množství (§ 28b SMG – rakouského zákona o návykových látkách) jako člen kriminálního spolčení a za vědomého a chtěného spolupůsobení jako spolupachatel (§ 12 StGB – rakouského trestního zákona) se separátně stíhanými osobami J. L., J. K., M. A. K., Z. K. S. a K. N. převážně ve městě Drasenhofen a Bernahrdstal vyvezl z České republiky a dovezl do Rakouska, a to tím, že transportovali návykové látky v osobním motorovém vozidle do Rakouska, a to

2. od blíže nezjištěné doby v létě 2015 do 5. 5. 2017, nejméně 1 kg květů cannabis;

II. v množství přesahujícím hranici množství (§ 28b SMG – rakouského zákona o návykových látkách) jako člen kriminálního spolčení přenechal jiným osobám, a to

5. od blíže nezjištěné doby v létě 2015 do 5. 5. 2017 ve městě Salzburg nejméně 1,5 kg květů cannabis, z toho 300 gramů osobě S. A., 10 gramů osobě I. C. a 2 gramy osobě K. S. a zbytek neznámým odběratelům,

III. jako člen kriminálního spolčení v úmyslu uvést do provozu získal, vlastnil a převážel, a to:

2. s osobou K. N. dne 29. 5. 2017 ve městě Salzburg, v obci Maria Alm a na jiných místech 95,8 gramů květů cannabis, obsahující čistou substanci o hmotnosti 7,5 gramů THCA a 2,29 gramů Delta-9-THC, které podle pokynu osoby Z. K. S. vyzvedli od osoby M. A. K., aby je ve městě Zell am See prodali,

IV. výlučně pro osobní potřebu získal a vlastnil, a to

2. od blíže nezjištěné doby do 29. 5. 2017, ve městě Salzburg a na jiných místech ve vícero útocích pokaždé nepatrné množství květů cannabis.

Odsouzený M. L. dále

E. ohledně 8 kilogramů květů cannabis činy uvedenými v bodě B./II./3./d) obžaloby proti předpisům návykové látky, především květy cannabis obsahující Delta-9-THC v množství přesahujícím hranici množství (§ 28b SMG – rakouského zákona o návykových látkách), jako člen kriminálního spolčení přenechal ziskuchtivě jiným osobám, a to Z. K. S. v období od jara 2016 do 29. 5. 2017 ve městě Salzburg, návykové látky v množství přesahujícím dvacetpětkrát hranici množství (§28b SMG – rakouského zákona o návykových látkách), celkově 40,9 kilogramů květů cannabis, dále neznámým osobám, které návykové látky přebíraly, nejméně 34 kilogramů květů cannabis (6.640 g THCA, tj. 19 %, 340 g Delta-9-THC, tj. 1%), které byly předem přes osobu M. Y. D. z Ukrajiny ve třech kamnech dodány do Rakouska a v bytě osoby S. v Salzburgu rozřezány a rozděleny, přičemž k tomuto přispěl tím, že v bytě osoby S. při rozdělávání jedné kamen a odebrání a rozdělování balíků květů cannabis spoluúčinkoval a poté podle pokynu osoby S. kamna odstranil.

č. 13

3. Za to byl M. L. odsouzen za použití § 28 odst. 1 StGB (rakouského trestního zákona) podle trestní sazby § 28a odst. 4 SMG (rakouského zákona o návykových látkách) ve vztahu k rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 04. 2018, sp. zn. 32 T 46/2018, který nabyl právní moci dne 29. 5. 2018, k dodatečnému trestu odnětí svobody v trvání 3 roků, stejně tak jako podle § 389 StPO (rakouského trestního řádu) k náhradě nákladů trestního řízení. Podle § 43a odst. 4 StGB (rakouského trestního zákona) bylo rozhodnuto, že se podmíněně upouští od části trestu odnětí svobody v rozsahu 2 roků za stanovení zkušební doby v délce 3 roků.

4. Dalšími výroky Krajský soud v Hradci Králové rozhodl, že podle § 38 odst. 1 č. 1 StGB (rakouského trestního zákona) se vykonaná předběžná vazba od 29. 5. 2017, 16:25 hodin, do 14. 9. 2017, 13:00 hodin, započítává do uloženého trestu odnětí svobody. Podle § 20 odst. 1 StGB (rakouského trestního zákona) se prohlašuje částka 3 000 EUR, která byla docílena obchodováním s návykovými látkami u obviněného M. L., za propadlou. Podle § 19a StGB (rakouského trestního zákona) se nařizuje konfiskace zajištěného mobilního telefonu. Podle § 304 odst. 2 a § 306 odst. 1 z. m. j. s. se nepodmíněný trest odnětí svobody uložený M. L. rozsudkem Zemského soudu v Eisenstadtu ze dne 17. 6. 2019, č. j. 8 Hv 2/19x-1281b, který nabyl právní moci dne 17. 6. 2019, v délce 164 dnů vykoná. Podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku byl odsouzený M. L. zařazen pro výkon trestu do věznice s ostrahou.

5. Podle odůvodnění uvedeného rozsudku, Krajský soud v Hradci Králové rozhodl o uznání rozsudku Zemského soudu v Eisenstadtu a výkonu trestu v České republice na základě osvědčení vydaného vrchním státním zástupcem v Eisenstadtu dne 25. 5. 2020, v němž je popsána trestná činnost, za niž byl jmenovaný odsouzen citovaným rozsudkem, přičemž nejprísněji trestným byl zločin obchodování s návykovými látkami podle § 28a odst. 1 druhý a třetí případ a odst. 2 č. 2 SMG – rakouského zákona o návykových látkách. Za to byl odsouzen též s ohledem na rozsudek Okresního soudu v České Budějovicích ze dne 27. 4. 2018, sp. zn. 32 T 46/2018, s právní mocí dne 29. 5. 2018, k dodatečnému trestu odnětí svobody v trvání 3 roků, přičemž podle § 43a odst. 4 StGB – rakouského trestního zákona bylo

podmíněně upuštěno od části trestu odnětí svobody v rozsahu 2 roků se stanovením zkušební doby v délce 3 roků. Dále se ve výroku rozsudku o uznání cizozemského trestního rozsudku citují další výroky obsažené v rozsudku Zemského soudu v Eisenstadtu.

6. Krajský soud v Hradci Králové po provedeném dokazování dospěl k závěru, že návrhu na uznání citovaného rozsudku rakouského soudu lze vyhovět, byť s úpravami týkajícími se délky nepodmíněného trestu odnětí svobody, a stanovil skutečnou délku nepodmíněného trestu odnětí svobody, kterou by měl odsouzený M. L. vykonat na území České republiky. Podle osvědčení vykonal ke dni 24. 4. 2020 z celkové délky nepodmíněného trestu odnětí svobody 109 dnů. Podle rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 4. 2018, sp. zn. 32 T 46/2018, který je součástí výroku o trestu podle krajského soudu označovaného jako dodatečný trest, odsouzený vykonával trest odnětí svobody od 17. 9. 2020 do 14. 12. 2020, což činí 87 dní. Dohromady tedy podle krajského soudu odsouzený vykonal 196 dní, což po odečtení od 360 dní znamená, že mu zbývá vykonat ještě 164 dní nepodmíněného trestu odnětí svobody. Pro jeho výkon jej s odkazem na § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou.

č. 13

II.

Odvolání státního zástupce a vyjádření k němu

7. Proti shora uvedenému rozsudku podal v neprospěch odsouzeného v zákonem stanovené lhůtě státní zástupce odvolání zaměřené do obou jeho výroků.

8. V odůvodnění odvolání se uvádí, že krajský soud v souladu s návrhem státního zástupce sice uznal zmíněný rozsudek Zemského soudu v Eisenstadtu, avšak měl tak učinit podle § 306 odst. 1 z. m. j. s., a nikoli podle § 304 odst. 2, § 323 odst. 1 písm. b) a § 327 odst. 2 z. m. j. s. Zde navíc uvedení odkazů na ustanovení týkající se uznání a výkonu rozhodnutí ukládajících trest nespojený se zbavením osobní svobody (§ 323 a § 327 z. m. j. s.) je poněkud matoucí, neboť rakouská strana žádala (a zaslala příslušné osvědčení) pouze o výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody. Přesto krajský soud odkazuje i na ustanovení týkající se uznání a výkonu rozhodnutí ukládajícího podmíněný trest odnětí svobody, kde je dána věcná příslušnost okresního soudu.

9. Státní zástupce v odvolání dále krajskému soudu vytýká, že v uznávacím výroku jeho rozsudku chybí odkaz na to, jaký trestný čin podle práva České republiky je ve skutku, pro který bylo vydáno rozhodnutí, o jehož uznání a výkon jde, spatřován, a to z důvodu výkonu trestu a evidence v Rejstříku trestů.

10. Za mnohem podstatnější pochybení pak státní zástupce považuje úvahy, které vedly krajský soud k výroku, podle něž má odsouzený vykonat nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 164 dnů, ačkoli byl rakouským soudem odsouzen k dodatečnému (správně dodatkovému) trestu odnětí svobody v trvání 3 roků a ve vztahu k uloženému trestu bylo podmíněně upuštěno od části trestu odnětí svobody v trvání 2 roků za stanovení zkušební doby v délce 3 roků. Podle příslušného osvědčení tedy činí délka uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody celkem 360 dnů a do jeho výkonu by pak mělo být započteno 109 dnů vazby. S ohledem na skutečnost, že uznávaný trest byl vydán jako dodatekový trest, bude podle krajského soudu třeba do celkové výměry trestu odnětí svobody započítat i část vykonaného trestu uloženého rozhodnutím soudu, ke kterému byl ukládán dodatekový trest, tj. rozsudkem

Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 4. 2018, sp. zn. 32 T 46/2018, v trvání 87 dnů. Tímto postupem krajský soud dospěl k závěru, že zbývá vykonat 164 dnů trestu odnětí svobody. (360 dnů podle údaje v osvědčení – 109 dnů vazby – 87 dnů vykonaného trestu uloženého rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích = 164 dnů).

11. K tomu státní zástupce ve svém odvolání uvádí, že v tomto výroku by neměl být proveden zápočet části vykonaného trestu či jiných dob omezení osobní svobody v souvislosti s daným skutkem do trestu odnětí svobody. K tomu slouží samostatné rozhodnutí soudu vydávané podle § 310 odst. 1 z. m. j. s. ve spojení s § 130 odst. 2 z. m. j. s. Vůbec pak není důvod započítávat do výkonu dodatkového trestu podle § 31 a § 40 rakouského trestního zákona trest, který byl vykonán ve věci, ve vztahu k níž byl dodatkový trest uložen. Stanovení dodatkového trestu podle § 31 a § 40 rakouského trestního zákona totiž nelze ztotožňovat se souhrnným trestem podle českého trestního zákoníku. Na rozdíl od souhrnného trestu podle českého trestního zákoníku u dodatkového trestu podle § 31 a § 40 rakouského trestního zákona nedochází ke zrušení výroku o trestu uloženého v předchozí věci, ve vztahu k níž je dodatkový trest ukládán, ale dodatkový trest se pouze přidává k původnímu trestu, přičemž oba dohromady ve svém součtu musí odpovídat trestu, který by byl uložen při společném odsouzení. Dodatkový trest podle § 31 a § 40 rakouského trestního zákona je tedy samostatným trestem a z hlediska jeho výkonu je naprosto irelevantní, zda a v jakém rozsahu byl vykonán trest ve věci, ve vztahu k níž byl dodatkový trest uložen.

č. 13

12. Ze shora uvedených důvodů proto státní zástupce v závěru svého odvolání navrhl, aby Vrchní soud v Praze jako soud odvolací podle § 308 odst. 3 z. m. j. s. ve spojení s § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil napadený rozsudek a aby sám podle § 259 odst. 3, 4 tr. ř. rozhodl tak, že podle § 306 odst. 1 z. m. j. s. uzná citovaný rozsudek Zemského soudu v Eisenstadtu, a ve výroku doplnil, že skutky popsané v uznávaném rozsudku naplňují v České republice znaky skutkové podstaty pokračování ve zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku a že odsouzený M. L. vykoná nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 360 dnů se zařazením do věznice s ostrahou. Vlastní započtení vykonané vazby pak již podle státního zástupce provede samostatně krajský soud.

13. K odvolání státního zástupce se prostřednictvím svého obhájce vyjádřil odsouzený M. L. Podle něj krajský soud ve výroku napadeného rozsudku rozhodl o zápočtu trestu uloženého rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 4. 2018, sp. zn. 3 T 46/2018, správně. Pokud má státní zástupce za to, že takový postup je nesprávný, měl by předložit autentické znění § 31 a § 40 rakouského trestního zákoníku, protože ve vztahu k právu cizího státu neplatí zásada *iura novit curia*.

III.

Posouzení důvodnosti odvolání

14. Vrchní soud v Praze na základě řádně a včas podaného odvolání přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozsudku, proti kterým směřuje odvolání, i řízení, které mu předcházelo, a shledal odvolání státního zástupce důvodným.

15. K řízení, které předcházelo vydání napadeného rozsudku, je třeba uvést, že Vrchní soud v Praze v něm neshledal porušení zákona, které by mělo za následek vadnost některého

z výroků rozsudku. Odsouzený byl osobně přítomen ve veřejném zasedání, konaném před krajským soudem, a v rámci svého výslechu mohl za účasti svého obhájce uvést vše, co pro posouzení předmětu řízení považoval za důležité. Mohl se rovněž vyjádřit ke všem provedeným důkazům, případně navrhopat provedení dalších důkazů. Jeho právo na obhajobu bylo plně respektováno.

16. Jako vadné shledal Vrchní soud v Praze výroky napadeného rozsudku, týkající se jak uznání zmíněného rozsudku Zemského soudu v Eisenstadtu, tak i výroku o výkonu trestu odnětí svobody. V první řadě je třeba souhlasit s námitkou státního zástupce, uvedenou v jeho odvolání, že vrchní státní zástupce činný na Spolkovém ministerstvu spravedlnosti Rakouska se cestou příslušného osvědčení domáhá uznání zmíněného rozsudku Zemského soudu v Eisenstadtu a jeho výkonu ve vztahu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a jeho formalizovaný návrh se nevztahuje k dalším uloženým trestům a vysloveným povinnostem. Z tohoto důvodu se měl krajský soud omezit na výrok podle § 306 odst. 1 z. m. j. s., tedy rozhodnout o tom, zda se na území České republiky uznává uvedený rozsudek a zda se vykoná trest odnětí svobody, který byl tímto rozsudkem uložen. Vykonatelnosti jiných trestů na území České republiky, stejně jako dalších povinností, uložených zmíněným rozsudkem, se odsuzující stát nedomáhal a nebyl důvod o ní rozhodovat.

17. Jednou z podmínek, za nichž lze rozhodnout o uznání cizozemského rozhodnutí ukládajícího trest odnětí svobody, je ve smyslu § 305 odst. 1 písm. b) z. m. j. s. oboustranná trestnost skutku, kterým byl odsouzený uznán vinným. Takový skutek tedy musí naplňovat znaky trestného činu i podle práva České republiky. Skutečnost, že soud rozhodující o uznání se zabýval touto podmínkou, je třeba promítnout do výroku rozsudku o uznání, a to nejen z důvodu, který v odvolání uvádí státní zástupce, ale i pro další rozhodování např. o případném přizpůsobení trestu podle § 124 odst. 2 písm. b) z. m. j. s., o zařazení odsouzeného do určitého typu věznice podle § 56 odst. 2 tr. zákoníku, nebo posouzení podmínek pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle § 88 trestního zákoníku. Za situace, kdy krajský soud neuvedl ve výroku svého rozsudku právní kvalifikaci skutků, za něž byl odsouzený uznán vinným rakouským soudem, podle českého trestního zákoníku, nelze shora uvedené otázky bezpečně posoudit.

18. Zásadní pochybení shledal Vrchní soud v Praze rovněž ve výroku o výkonu trestu odnětí svobody z hlediska stanovení doby jeho trvání. Především je třeba upozornit na to, že dodatkový trest podle rakouského trestního zákoníku nelze zaměňovat s institutem souhrnného trestu ve smyslu § 43 odst. 2 českého tr. zákoníku. Zásadní rozdíl je v tom, že podle rakouského práva se výrok o trestu v odsuzujícím rozsudku, ve vztahu k němuž se ukládá dodatkový trest, neruší, ale s přihlédnutím k hlediskům uvedeným v § 31 a § 40 rakouského trestního zákoníku se jako další – dodatkový trest – ukládá k trestu předtím uloženému. Pojem „dodatkový trest“ není v našem právním řádu pojmem neznámým; obsahoval jej trestní zákon č. 86/1950 Sb., který v § 22 odst. 1 vycházel ze stejných principů, jako dodatkový trest podle rakouského trestního zákoníku, jak jej popisuje v odůvodnění svého rozsudku Zemský soud v Eisenstadtu (viz doslovná znění § 31 a § 40 rakouského trestního zákoníku citovaná v osvědčení státního zástupce). K námitce obhajoby, že přetrvávají pochybnosti o tom, jakou funkci plní dodatkový trest podle rakouského trestního zákona a v čem spočívá jeho aplikace, provedl vrchní soud ve veřejném zasedání

důkaz shora citovanými listinami. Pro vysvětlení lze poukázat na znění § 31 rakouského trestního zákona citované v osvědčení státního zástupce:

„(1) Bude-li ten, kdo je již odsouzen, odsuzován za jiný čin, který po jeho spáchání měl být přidán k dřívějšímu řízení o odsouzení, bude uložen dodatkový trest. Tento trest nesmí přesáhnout nejvyšší výměru trestu, která hrozí za nyní odsuzovaný čin. Celkové tresty nesmí přesáhnout trest, který by byl přípustný podle pravidel pro výměru trestu při souběhu trestných jednání a pro součet hodnot a obnosů škod.

(2) Dřívější vnitrostátní odsouzení se považuje za stejné jako dřívější cizozemské odsouzení, pokud nejsou dány předpoklady § 73.“

19. Ze shora uvedeného důvodu je nesprávný postup krajského soudu, který do dodatkového trestu započítal trest odnětí svobody uložený rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 4. 2018, sp. zn. 32 T 46/2018, ačkoliv k tomuto trestu – bez jeho zrušení – již přihlédl rakouský soud při úvaze o výměře dodatkového trestu ve svém odsuzujícím rozsudku.

20. Konečně je třeba souhlasit s odvoláním státního zástupce i v tom směru, že předmětem uznání cizozemského rozsudku není i zápočet dosud vykonaného trestu či vazby na základě jiných rozhodnutí; to je předmětem až vykonávacího řízení. Vyplývá to jednoznačně z § 310 odst. 1 z. m. j. s., který výslovně odkazuje na § 130 odst. 2 z. m. j. s. o zápočtu vazby a trestu. Na krajském soudu bylo, aby rozhodl, zda trest odnětí svobody, resp. ta jeho část, která byla vyslovena jako nepodmíněný trest odnětí svobody, se bez dalšího vykoná na území České republiky, nebo zda s ohledem na podmínky stanovené v § 124 odst. 2 písm. b) z. m. j. s. se takový trest přizpůsobuje, neboť převyšuje horní hranci trestu odnětí svobody, který by bylo možné uložit za uvedenou trestnou činnost podle českého trestního zákoníku. O takovou situaci rozhodně nejde, a není tedy důvod nepřevzít celou část uloženého trestu v podobě 360 dnů nepodmíněného trestu odnětí svobody. Rozhodnutí o zápočtu vazby do uvedeného trestu odnětí svobody učiní krajský soud až v návaznosti na právní moc rozsudku o uznání cizozemského rozhodnutí.

21. Přitom nebyl důvod uznávat a přebírat jiné sankce, které jsou uvedeny v rozsudku Zemského soudu v Eisenstadtu, a to z důvodů, na které ve svém odvolání poukazuje již státní zástupce. Lze jen připomenout, že převzetí výkonu jiných výroků z citovaného rozsudku Zemského soudu v Eisenstadtu se nedomáhalo Spolkové ministerstvo spravedlnosti Rakouska a nebyl důvod je přebírat.

22. I když odsouzený M. L. byl v minulosti již opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody, nejsou splněny podmínky, za nichž by jej bylo namístež zařadit do věznice se zvýšenou ostrahou. Krajský soud v tomto případě postupoval v souladu se zákonem, pokud odsouzeného s odkazem na § 306 odst. 1 z. m. j. s. a § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil pro výkon uloženého trestu odnětí svobody do věznice s ostrahou, a není důvodu se v novém rozhodnutí odchylovat od takového postupu.

23. Ze shora uvedených důvodů Vrchní soud v Praze zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, a protože tomu nic nebránilo, znovu rozhodl o návrhu na uznání cizozemského rozhodnutí a výkon uloženého trestu odnětí svobody uloženého rozsudkem

Zemského soudu v Eisenstadtu v souladu s námitkami státního zástupce uvedenými v jeho odvolání, neboť je shledal plně důvodnými.

č. 14

Povinnost, jejímž porušením lze spáchat určitý trestný čin (např. trestný čin usmrcení z nedbalosti podle 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku), může být obecně stanovena zákonem, např. při projektové činnosti a při provádění a užívání staveb ustanovením § 2 odst. 2 písm. e) a § 169 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb., stavebního zákona, ve znění pozdějších předpisů, přičemž její konkretizace může být provedena dalšími podzákonými či prováděcími předpisy, které mohou odkazovat i na příslušné české technické normy. Takový způsob vymezení povinností je v souladu s ustanovením čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2021, sp. zn. 7 Tdo 309/2021, ECLI:CZ:NS:2021:7.TDO.309.2021.1

č. 14

Protiprávnost, Usmrcení z nedbalosti

§ 13 odst. 1, § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání obviněného D. D. podaném proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2020, sp. zn. 5 To 75/2020, v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 2 T 94/2019 tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 2 T 94/2019, a to ve výroku o povinnosti obviněného nahradit poškozené společnosti C. K. škodu ve výši 80 490,03 euro, a dále rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2020, sp. zn. 5 To 75/2020, a to v části, v níž zůstal tento výrok v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 nedotčen. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. byla zrušena také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud nově rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. je obviněný D. D. povinen zaplatit poškozené C. K. jako náhradu škody částku ve výši 10 412,81 euro. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla tato poškozená odkázána se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 2 T 94/2019, byl obviněný D. D. uznán vinným přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku, za který mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 36 měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, a trest zákazu činnosti ve stavebnictví ve funkci stavbyvedoucího v trvání 5 let. Dále mu byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena povinnost nahradit poškozené C. K. škodu ve výši 80 490,03 euro a poškozeným A. V. N. a O. T. D. škodu ve výši 17 194,89 euro a 810 Kč. Posledně dva jmenovaní a poškozená AAAAA

(pseudonym) byli se svými nároky (případně jejich zbytky) odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Trestného činu usmrcení z nedbalosti se obviněný podle zjištění soudu prvního stupně dopustil v podstatě tím, že jako osoba podnikající podle živnostenského oprávnění s předmětem podnikání „provádění staveb, jejich změn a odstraňování“ po předchozí ústní dohodě s investorem R. S. vedl dále specifikovaným nesprávným způsobem realizaci stavby bazénu s úpravnou vody v objektu H.-S. S. v P. 8, přičemž v rozsahu předmětu svého podnikání byl odpovědný za řádné provedení prací v souladu s dokumentací ověřenou stavebním úřadem za dodržení podmínek stavebního povolení a povinností k ochraně života a zdraví osob a bezpečnosti práce.

Č. 14

V přesně nezjištěné době po výstavbě betonové části bazénu, tedy mezi roky 2004 až 2008, ačkoli k tomu neměl potřebné znalosti a zkušenosti a bez patřičné projektové dokumentace k vodním atrakcím zvaným „příslušenství“ – ačkoliv si musel být vědom, že ke stavbě bazénu je potřebná – obviněný nechal na sací otvor (druhý zleva) v hloubce 2,635 metru jednak usadit prostup bez zdvojeného sání, čímž porušil bod č. 4.6.1. normy ČSN EN 13451-3. Dále nechal tento prostup zakrýt mřížkou z plastu, přičemž materiál a provedení mřížky byly zcela nevhodné a nestandardní pro bazén a v rozporu s bodem 5.5. normy TNV 94 0920, čímž porušil ustanovení § 47 zákona č. 50/1976 Sb., stavebního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon č. 50/1976 Sb.“). Tento prostup (sací otvor) sloužil k sání vody do jedné z vodních atrakcí (s názvem „Dívčí sen“) nacházející se v mělké části bazénu. Toto sání bylo zajištěno nevhodnými čerpadly typu Sapho SAP1100P a následně Winner 150M, Winner 200M a Winner 300M v počtu nejméně 6 kusů, jejichž sací síla při paralelním zapojení již dvou kusů čerpadel překračovala sací rychlost o 0,5 m/s, a porušil tak normu ČSN EN 13451-1 platnou od července roku 2002.

Následně obviněný jako stavbyvedoucí po ústní dohodě s investorem R. S. na přelomu roku 2013 a v roce 2014 změnil technologii bazénu ze slané vody na sladkou, přičemž nechal napojit k téže vodní atrakci bez instalace tlakového spínače a při ponechání prostupu bez zdvojeného sání dvě oběhová čerpadla NEWBC550T, jejichž sací rychlost byla překročena na sacím otvoru dvaapůlkrát a sací síla na každém z čerpadel přibližně dvakrát, což je v rozporu s povolenými hodnotami uvedenými pod bodem č. 4.6.1. normy ČSN EN 13451-3. V důsledku toho dne 18. 8. 2017 v době kolem 16:20 hodin došlo k přísátí poškozené BBBB (pseudonym) pravou hýždí k uvedenému sacímu otvoru a k jejímu tonutí, v důsledku kterého dne 24. 8. 2017 ve 12:00 hodin zemřela pro těžké hypoxické poškození mozku s následným selháním základních životních funkcí.

Popsaným jednáním obviněný porušil důležitou povinnost vyplývající ze stavebního zákona č. 50/1976 Sb. a zákona č. 183/2006 Sb., stavebního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon č. 183/2006 Sb.“), porušil normu ČSN EN 13451-1, normu ČSN EN 13451-3, normu TNV 94-0920, vyhlášku č. 499/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a ustanovení § 153 odst. 4 stavebního zákona č. 183/2006 Sb.

3. Proti tomuto rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 podal obviněný odvolání zaměřené vůči všem jeho výrokům. Městský soud v Praze jako soud odvolací svým rozsudkem ze dne 1. 7. 2020, sp. zn. 5 To 75/2020, o něm rozhodl tak, že zrušil rozsudek soudu prvního stupně pouze ve výroku o trestu a v rozsahu tohoto zrušení nově rozhodl tak, že obviněného odsoudil

za výše uvedený přečin k trestu odnětí svobody v trvání 2 roků, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 4 roků. V ostatních výrocích zůstal rozsudek soudu prvního stupně nedotčen.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu napadl obviněný v celém rozsahu dovoláním a odkázal na důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Namítl, že nikdy neměl žádnou důležitou povinnost při stavbě bazénu, nemohl ji tudíž ani porušit. Nikdy nedisponoval odbornou způsobilostí, nemohl tak být stavbyvedoucím ani vést realizaci bazénu. V roce 2000 se dohodl s R. S. tak, že pro něj bude příležitostně zařizovat nákup a dovoz stavebního materiálu, ale nemohl ovlivnit, jakým způsobem pak byly jednotlivé části montovány, jelikož sám neprováděl montáž ani nikomu nezadával žádný úkol.

č. 14

5. Podle dovolatele to byl naopak R. S. – stavebník a provozovatel bazénu, kdo nesplnil povinnosti uložené mu ve stavebním povolení, jelikož nezajistil, aby byla stavba prováděna odbornou osobou podle výběrového řízení. Za výsledek je proto odpovědný on, případně společně s ním jediná autorizovaná osoba podílející se na stavbě bazénové technologie – K. P. z obchodní společnosti Ú. v., jež prováděla různé montážní práce.

6. K jednotlivým technickým normám obviněný uvedl, že ČSN EN 13451-1 nabyla účinnosti až v srpnu 2002. Vzhledem k tomu, že projektová dokumentace ke stavbě bazénu byla vypracována již v roce 1995, neměla tato norma žádný význam. Podobný závěr platí i pro normu TNV 94 920, která byla účinná až od roku 2010 a rovněž se nemohla dotknout stavebního období od roku 1995 do roku 2008. Norma ČSN EN 13451-3 sice byla účinná od července 2002, ale teprve její novela účinná od června 2014 stanovila podmínky projektování a eliminace rizik v důsledku zachycení sáním. K osazení jednoho kusu čerpadla (NEWBC550T) navíc došlo již v březnu 2014, tedy před účinností té části normy, jejíž porušení bylo kladeno za vinu obviněnému.

7. Obviněný nesouhlasil dále s tím, že šlo o jeden pokračující trestný čin, a to s ohledem na časové hledisko (rozmezí let 2004 až 2014) i okolnost, že se podle jeho názoru dopustily jednotlivých jednání různé osoby. Jednotlivé části jednání, které jsou obviněnému kladeny za vinu, rozčleňuje obviněný na 6 samostatných skutků. V roce 2004 neexistovala žádná ústní dohoda, obviněný neprováděl žádnou činnost osobně ani prostřednictvím nikoho podřízeného, nedisponoval ani zaměstnanci, stavbu bazénu tak vedl pouze R. S. Obviněný pracoval na stavbě podle jeho pokynů ve stejném postavení jako další pracovníci. V letech 2007 a 2008 to nebyl obviněný, kdo nechal usadit prostup bez zdvojeného sání, zakryl jej mřížkou a napojil 6 kusů nevhodného typu čerpadel (včetně nastavení nevhodného sacího výkonu čerpadel), ale byla to obchodní společnost Ú. v., a to po dohodě či na pokyn R. S. Ani se změnou technologie bazénu ze slané na sladkou vodu v letech 2013 a 2014 neměl obviněný nic společného, žádná ústní dohoda mezi ním a investorem neexistovala, přičemž také tuto změnu realizovala obchodní společnost Ú. v., resp. K. P. V roce 2014 neměl obviněný nic společného s instalací oběhového čerpadla NEWBC550T k vodní atrakci „Dívčí sen“, v roce 2014 ani nebyl na stavbě fyzicky přítomen. Toto čerpadlo dodala obchodní společnost Ú. v. a nechal je namontovat R. S. prostřednictvím svých dělníků.

8. Obviněný dovodil, že došlo k extrémnímu rozporu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními a že u jednotlivých „skutků“ nebyla z hmotně právního hlediska posuzována míra spoluodpovědnosti dalších osob.

9. Podle obviněného nebyla naplněna ani subjektivní stránka skutkové podstaty trestného činu – pokud obviněný neměl na základě jakéhokoli právního předpisu žádnou důležitou povinnost, pak o ní vědět nemohl ani nemusel. Neměl důležitou povinnost, protože se nepodílel na plánování ani projektování stavby bazénu a neprováděl žádnou z montáží sám, ani prostřednictvím svých podřízených.

10. Obviněný namítl, že soudy nižších stupňů hodnotily pouze důkazy směřující proti jeho osobě a vůbec nevyslechly obhajobou navrhané svědky (tj. pracovníky na stavbě bazénu). Jejich svědectví by totiž vyvrátilo spekulace obou soudů o tom, že obviněný byl „generálním dodavatelem“.

11. Soudy rozhodly výrokem o náhradě škody mimo jiné o tom, že je povinen nahradit poškozené C. K. škodu ve výši 80 490,03 euro (10 412,81 euro za stacionární péči zemřelé ve Fakultní nemocnici v M. a 70 077,22 euro za psychoterapeutické ošetření dvojčete zemřelé sestry). Takový výrok je však podle obviněného nesprávný, jelikož mezi jeho údajným jednáním a náhradou psychoterapeutického ošetření sestry zemřelé není příčinná souvislost. V této souvislosti dovolatel poukázal zejména na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1206/2015](#).

12. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze a aby přikázal tomuto soudu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. Vedle toho také navrhl, aby předseda senátu Nejvyššího soudu do rozhodnutí o dovolání odložil výkon rozhodnutí o náhradě škody.

13. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání uvedla, že námitky obviněného jsou zčásti skutkové povahy, a tedy neodpovídající zvolenému dovolacímu důvodu. Shrnula vytýkané jednání obviněného, které jej činí spoluodpovědným za smrt poškozené. Zdůraznila však, že při posuzování naplnění znaku "porušení důležité povinnosti" je třeba hodnotit všechny okolnosti stavby bazénu a role a míru odpovědnosti jednotlivých osob. Podrobně poukázala na povinnosti stavebníka a provozovatele stavby R. S. s tím, že není vyloučeno, že v důsledku jeho spoluzavinění by obviněný nemusel být uznán vinným uvedeným přečinem v jeho kvalifikované skutkové podstatě, tj. spáchaným tím, že porušil důležitou povinnost. Ztotožnila se i s námitkou obviněného ohledně výroku o náhradě škody, přičemž poukázala i na další judikaturu Nejvyššího soudu. Státní zástupkyně pak navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a aby Obvodnímu soudu pro Prahu 8 přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

14. Obviněný se v replice k vyjádření státní zástupkyně ztotožnil s nutností vyjasnit role jednotlivých účastníků stavby, a to nejen R. S., ale i K. P., což je naprosto zásadní pro následné právní posouzení věci, přičemž podíl dalších osob může mít vliv i na rozhodnutí o trestu a o náhradě škody. Toto doplnění řízení by podle obviněného přesahovalo možnosti soudu. Navrhl proto, aby po zrušení rozhodnutí soudů obou stupňů byla věc vrácena k došetření státnímu zástupci.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř.], bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněným prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.).

16. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Záleží tedy ve vadném použití hmotného práva na skutkový stav, který zjistily soudy. Tento ani žádný jiný dovolací důvod se nevztahuje ke skutkovým zjištěním, k hodnocení důkazů nebo k rozsahu dokazování. To souvisí s tím, že dovolání jako mimořádný opravný prostředek je určeno k nápravě závažných právních vad pravomocných rozhodnutí, a nikoli k tomu, aby skutková zjištění soudů prvního a druhého stupně byla přezkoumávána ještě třetí instancí. Námitky zaměřené proti skutkovým zjištěním soudů tudíž nejsou dovolacím důvodem.

17. Především právě námitky skutkové povahy však uplatnil obviněný v dovolání, a setrval tak na své obhajobě v průběhu trestního stíhání. Namítal nesprávnost závěru soudů, že vedl realizaci stavby bazénu a ve faktické pozici stavbyvedoucího nechal namontovat i příslušenství v podobě zcela nevhodných, nebezpečných a příliš silných sacích čerpadel bez odpovídajících bezpečnostních prvků tak, jak je blíže uvedeno ve výroku rozsudku soudu prvního stupně a v odůvodnění rozsudků obou soudů.

18. Na skutkovém základě jsou do značné míry založeny i námitky dovolatele, v nichž zpochybňuje příčinnou souvislost mezi jeho jednáním a následkem (smrtí poškozené), porušení své důležité povinnosti a naplnění subjektivní stránky trestného činu. Jestliže obviněný namítá, že neměl žádnou důležitou povinnost, protože bazén nestavěl a čerpadly ho neosazoval, a z téhož důvodu že nebyla naplněna ani subjektivní stránka, protože pokud neměl žádnou důležitou povinnost, pak o ní ani nemohl a nemusel vědět, jde stále o tytéž skutkové námitky, o nichž už byla řeč.

19. Část námitek zpochybňujících porušení důležité povinnosti lze nicméně podřadit pod uplatněný dovolací důvod, neboť obviněný zde zpochybnil porušení některých konkrétních povinností, vycházejí především ze znění a účinnosti jednotlivých v rozsudku citovaných technických norem.

20. Soudy nižších stupňů dovodily, že obviněný porušil především ustanovení § 47 odst. 1 stavebního zákona č. 50/1976 Sb., účinného do 31. 12. 2006. Podle něj pro stavbu mohly být navrženy a použity jen takové výrobky a konstrukce, jejichž vlastnosti z hlediska způsobilosti stavby pro navržený účel zaručují, že stavba při správném provedení a běžné údržbě po dobu předpokládané existence splňuje požadavky na mechanickou pevnost a stabilitu, požární bezpečnost, hygienu, ochranu zdraví a životního prostředí, bezpečnost při užívání (včetně užívání osobami s omezenou schopností pohybu a orientace), ochranu proti hluku a na úsporu energie a ochranu tepla. Podle § 47 odst. 2 stavebního zákona č. 50/1976 Sb. vlastnosti výrobků pro stavbu mající rozhodující význam pro výslednou kvalitu stavby musí být ověřeny podle zvláštních předpisů z hledisek uvedených v § 47 odst. 1 stavebního zákona

č. 50/1976 Sb. Soudy dovodily rovněž porušení stavebního zákona č. 183/2006 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007 a jehož ustanovení § 156 bylo po celé zde posuzované období prakticky shodného znění jako citované ustanovení předchozího stavebního zákona. Výrobek pro stavbu je definován v § 1 odst. 1 písm. a) nařízení vlády č. 163/2002 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na vybrané stavební výrobky, a to jako každý výrobek určený výrobcem pro trvalé zabudování do staveb, pokud jeho vlastnosti mohou ovlivnit alespoň jeden ze základních požadavků na stavby. Trvalým zabudováním výrobku do stavby je takové zabudování, při kterém se vyjmutím nebo výměnou výrobku trvale mění vlastnosti stavby, přičemž vyjmutí nebo výměna výrobku je stavební prací.

č. 14

21. Dále soud prvního stupně zmínil i porušení § 58 stavebního zákona č. 50/1976 Sb. a § 18 vyhlášky č. 132/1998 Sb., z nichž vyplývá, že úplná projektová dokumentace musí být podkladem pro stavební povolení. Obviněnému bylo vytknuto i porušení vyhlášky č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb. Zde soudy nespecifikovaly konkrétní porušené ustanovení, z obsahu jejich rozhodnutí však vyplývá, že jde o provádění předmětné stavební činnosti bez náležité projektové dokumentace.

22. Další porušení povinností se podle soudů týkalo ustanovení § 154 odst. 3 stavebního zákona č. 183/2006 Sb., podle něhož osoba vykonávající stavební dozor sleduje způsob a postup provádění stavby, zejména bezpečnost instalací a provozu technických zařízení na staveništi, vhodnost ukládání a použití stavebních výrobků, materiálů a konstrukcí a vedení stavebního deníku nebo jednoduchého záznamu o stavbě; působí k odstranění závad při provádění stavby, a pokud se jí nepodaří takové závady v rámci vykonávání dozoru odstranit, oznámí je neprodleně stavebnímu úřadu. Konečně soudy dovodily i porušení zmíněných technických norem.

23. Obviněný nezpochybňoval, že došlo k porušení citovaných právních ustanovení. Nad rámec dovolacích námitek Nejvyšší soud jen pro úplnost považuje za vhodné zmínit také ustanovení § 153 odst. 1 stavebního zákona č. 183/2006 Sb., podle něhož je stavbyvedoucí povinen řídit provádění stavby v souladu s rozhodnutím nebo jiným opatřením stavebního úřadu a s ověřenou projektovou dokumentací, zajistit dodržování povinností k ochraně života, zdraví, životního prostředí a bezpečnosti práce vyplývajících ze zvláštních právních předpisů, zajistit řádné uspořádání staveniště a provoz na něm a dodržení obecných požadavků na výstavbu (§ 169 stavebního zákona č. 183/2006 Sb.), popřípadě jiných technických předpisů a technických norem. Dále se v § 169 odst. 1 stavebního zákona č. 183/2006 Sb. (obecné požadavky na výstavbu) uvádí, že právnické i fyzické osoby jsou povinny (zkráceně) při projektové činnosti a při provádění a užívání staveb respektovat obecné požadavky na výstavbu [§ 2 odst. 2 písm. e) stavebního zákona č. 183/2006 Sb.] stanovené prováděcími právními předpisy. Vzhledem k tomu, že Listina základních práv a svobod v čl. 4 odst. 1 stanoví, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod, a s přihlédnutím k tomu, že některé stavebně technické požadavky na stavby obsahují podzákoné předpisy, ukládá přímo stavební zákon účastníkům všech fází procesu výstavby povinnost postupovat podle všech předpisů obsahujících technické požadavky na výstavbu.

24. Soudy prvního a druhého stupně vycházely z uvedených právních předpisů a z odborného posouzení znalců a podrobným a přesvědčivým způsobem vyložily, v kterých směrech

postupoval obviněný zcela nesprávně a porušil důležité povinnosti, což vedlo k popsanému následku v podobě smrti poškozené.

25. K námitkám obviněného týkajícím se porušení technických norem Nejvyšší soud dodává, že soud prvního stupně sice nevyjádřil v rozsudku porušení jednotlivých norem (z časového hlediska) zcela přesně, není to však významné. Technické normy nejsou pramenem práva, a nevztahuje se na ně tudíž zásada *iura novit curia* (soud zná právo), což soud prvního stupně respektoval. Podle § 4 odst. 1 zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve znění pozdějších předpisů, česká technická norma není obecně závazná. Podle § 4 odst. 4 téhož zákona česká technická norma poskytuje pro obecné a opakované používání pravidla, směrnice nebo charakteristiky činností nebo jejich výsledků zaměřené na dosažení optimálního stupně uspořádání ve vymezených souvislostech. Otázkou povahy technických norem se zabýval také Ústavní soud, který ve svém nálezu ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. [Pl. ÚS 40/08](#), uvedl, že české technické normy (dále též jen „ČSN“) se považují za kvalifikovaná doporučení (nikoliv příkazy) a jejich používání je nezávazné, jen dobrovolné. V určitých případech ale může vzniknout povinnost postupovat v souladu s ČSN, a to především na základě ustanovení právního předpisu, který stanoví, že ve vztazích upravených tímto právním předpisem je nutno dodržovat české technické normy. V takových případech lze hovořit o určité závaznosti těchto norem (blíže viz citovaný náleze). Nejvyšší soud sice v rozhodnutích soudů nižších stupňů postrádá závěr o doporučujícím či závazném charakteru zmíněných ČSN (přičemž jedna z použitých norem ani není českou technickou normou v tomto smyslu), avšak uvedený nedostatek není rozhodný pro posouzení dovolání. Závaznost zmíněných technických norem lze opírat o ustanovení § 153 odst. 1 a § 160 odst. 2 stavebního zákona č. 183/2006 Sb. (avšak i pokud by nešlo o normy závazné, nic by to nezměnilo na celkovém posouzení projednávané věci).

č. 14

26. Soudy nižších stupňů vycházely ze znaleckých posudků, jež podrobně vyložily, v kterých směrech obviněný porušil požadavky na řádnou a bezpečnou stavbu bazénu s vodními atrakcemi a sacími čerpadly, vyplývající mimo jiné z jimi citovaných technických norem. Závěry znalců ovšem nemohou předjímat jakékoliv závěry hmotně právní. V procesu dokazování jde pouze o jeden ze skutkových podkladů. Až poté, co jsou všechna skutková zjištění k dispozici, dospěje soud ke konečným právním závěrům. To soudy učinily a své závěry náležitě odůvodnily.

27. Není přesné tvrzení dovolatele, že soudy jej uznaly vinným porušením důležité povinnosti, které spočívalo v nerespektování technických norem. Obviněný porušil především citovaná ustanovení právních předpisů. Soudy nižších stupňů nicméně nepochybily, když přihlédly i ke znění konkrétních technických norem při posuzování zavinění obviněného. Bylo totiž povinností obviněného jako stavbyvedoucího složitě a nebezpečné stavby, aby se seznámil s jejich obsahem a dodržel je, respektive zapojil do výstavby svého odborného zástupce.

28. K technickým normám považuje Nejvyšší soud za vhodné v zájmu úplnosti dodat následující. Stíhaný skutek měl evidentně dvě časové fáze. Z rozsudku soudu prvního stupně nevyplývá jednoznačně, v které fázi jednal obviněný v rozporu s jednotlivými technickými normami. Již ve vztahu k první fázi (v letech 2004 až 2008) je obviněnému vytýkáno mimo jiné porušení bodu 4.6.1. ČSN EN 13451-3 spočívající v osazení prostupu (sání) čerpadel bez

zdvojeného sání. Ve znění z roku 2002 však tato norma vůbec neobsahovala zmíněné ustanovení (nahradilo ji až znění z roku 2012). Pokud jde o zakrytí prostupu plastovou mřížkou, to je v rozporu s bodem 5.5. normy TNV 94 0920, která však byla vydána až v březnu 2010 (správně zde ovšem soud prvního stupně uvedl, že tím obviněný porušil ustanovení § 47 stavebního zákona č. 50/1976 Sb., resp. § 156 stavebního zákona č. 183/2006 Sb.). V době první stavební fáze již byla (od roku 2002) „účinná“ norma ČSN EN 13451-1, kde byly v bodě 4.9 upraveny parametry týkající se sací síly čerpadel tak, že rychlost sání vody musí být menší nebo rovna 0,5 m/s. Vedle toho měl být splněn jeden z následujících požadavků: zdvojené sání, vypouklé rošty s obvodovým sáním, nádrž plnicí se gravitací, jednotlivé rošty o minimální ploše 1 metr čtvereční. Kromě toho se doporučuje na úrovni ochozu nádrže instalovat dostupný hlavní nouzový spínač pro čerpadla a instalovat detektor podtlaku. Již v první fázi výstavby (v letech 2004 až 2008) tudíž obviněný skutečně jednal v rozporu s touto normou zejména v tom směru, že do bazénu umístil nevhodná čerpadla, jejichž sací síla výrazně překračovala výše uvedenou sací rychlost (jak je uvedeno i ve skutkové větě v rozsudku soudu prvního stupně). Zjevně neopodstatněná je námitka, že znění posledně citované normy z roku 2002 je nevýznamné, když projektová dokumentace pocházela z roku 1995. Vodní atrakce nebyly projektované ani zkolaudované, podstatná je doba faktické stavby.

29. Lze dodat, že již z obsahu technické normy ČSN EN 13451-1 jasně vyplývá, že každému (nejen odborníkovi) – i při určitém deficitu praktického rozumu – by nejpozději po nahlédnutí do ní (v případě skutečného zájmu o bezpečnost bazénu) muselo být zřejmé, co se sleduje podrobnou úpravou zmíněných parametrů a bezpečnostních prvků a jak nebezpečné může být jejich nerespektování v souvislosti s hrozbou přísátí koupajícího se velkou silou k sacímu otvoru ve značné hloubce za vzniku podtlaku.

30. Za ještě důležitější považuje Nejvyšší soud (pokud už se má posuzovat doba „účinnosti“ jednotlivých technických norem a jejich částí), že ve druhé, rozhodující fázi výstavby bazénu, respektive jeho rekonstrukce, již byla vydána nejen norma ČSN EN 13451-1, ale i norma ČSN EN 13451-3 (od května 2012), kde byly v bodě 4.6.1. vedle maximální rychlosti vody na odtocích 0,5 m/s stanoveny i další požadavky, jako je princip zdvojeného sání, vzdálenost mezi nejbližšími body obvodu zařízení minimálně 2 metry, v případě pouze jedné roštnice na sacím otvoru požadavek, aby jeden uživatel nemohl zakrýt více než polovinu plochy sacího otvoru, vypouklé roštnice vyklenuté proti směru proudění vody s převládajícím sáním po obvodě, přičemž výška vyklenutí musí být nejméně 10 % hlavního rozměru. Smysl těchto ustanovení je opět zřejmý. U nově zabudovaných čerpadel byla povolená hodnota sací síly překročena dvakrát a sací rychlosti dvaapůlkrát. Konečně v době druhé fáze byla již vydána i norma TNV 94/0920 (z března 2010), která zejména stanovila, že vodní atrakce musí být navrženy s ohledem na zajištění bezpečnosti návštěvníků při jejich provozu. V bodě 5.5 se pak uvádí, že všechny vodní atrakce, které používají pro provoz vodu odebíranou z bazénu, musí mít zajištěno sání tak, aby nemohlo dojít k přísátí koupajícího k odběrnému otvoru. Krytí otvorů sacích zařízení, stěnových nik a pracovních podvodních komor musí zabránit vniknutí (vplutí) koupajícího. Otvory krytů nesmí mít ostré hrany, velikost otvorů musí zabránit prostrčení prstů, popřípadě končetin a jejich zachycení.

31. Právě v této druhé fázi, tj. na přelomu roků 2013 a 2014, byla provedena instalace tak, že později způsobila smrt poškozené. Kromě zcela nevhodných sacích čerpadel a chybějících bezpečnostních prvků lze zmínit krytí sacích otvorů nevhodnými, křehkými mřížkami z plastu,

navíc nevhodně uchycenými jen do lepícího tmelu obkladů. Přitom šlo v podstatě o kumulaci nesprávných a hrubě nedbalých postupů. Bylo například znalecky potvrzeno, že pokud by byly na sací otvory instalovány správné mřížky podle norem, tak by nemohlo dojít k přísátí ani při nedodržení ostatních požadavků.

32. Zcela nedůvodně obviněný prosazuje rozdělení vytýkaného jednání na 6 jakýchkoli samostatných „skutků“ podle jednotlivých fází jednání, respektive jednotlivých technických kroků. Především nelze uvažovat o posouzení jeho jednání jako pokračujícího trestného činu, v souvislosti s nímž obviněný tvrdí, že bylo takto kvalifikováno soudy. Pokračující může být jen trestný čin úmyslný, skládající se z dílčích útoků vedených mimo jiné jednotným, společným záměrem. A vůbec nelze skutek rozčleňovat na jednotlivé dílčí složky jednání. Ve skutečnosti jde v daném případě o dlouhodobější, postupně se rozvíjející nedbalostní jednání. Jeho vyústění v poslední fázi soud prvního stupně rozvedl ve výroku rozsudku a popsal i fázi předcházející, která souvisela s další částí a v ni se rozvinula.

č. 14

33. Námitku chybějícího porušení důležité povinnosti obviněný opřel o ustanovení § 46a odst. 1 stavebního zákona č. 50/1976 Sb. a o svůj názor, že nikdy nedisponoval žádnou odbornou způsobilostí, nemohl tedy být stavbyvedoucím, a tudíž neměl v souvislosti se stavbou bazénu žádnou důležitou povinnost příslušející stavbyvedoucímu. Podle zmíněného ustanovení dřívějšího stavebního zákona a rovněž podle § 158 odst. 1 stavebního zákona č. 183/2006 Sb. totiž vybrané činnosti, jejichž výsledek ovlivňuje ochranu veřejných zájmů ve výstavbě (dále jen „vybrané činnosti ve výstavbě“), mohou vykonávat pouze fyzické osoby, které získaly oprávnění k výkonu těchto činností podle zvláštního předpisu. Mezi vybrané činnosti ve výstavbě patří i odborné vedení provádění stavby nebo její změny.

34. Obviněný D. D. prováděl obě fáze stavby jako fyzická osoba podle živnostenského zákona (zákon č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a jelikož neměl potřebné vzdělání ani zkušenosti, byl jeho odborným zástupcem podle živnostenského rejstříku jeho kamarád P. H., autorizovaný inženýr. Soudy nižších stupňů tedy dovodily, že formálně disponoval – díky svému odbornému zástupci – dostatečnou kvalifikací.

35. Provádění stavby a její řízení patří k činnostem, jež mají pro společnost, pro ochranu jejích zájmů a pro její bezpečnost mimořádný význam. Proto také stavební zákon č. 183/2006 Sb. ve své druhé části, ve stavebním řádu, určuje, kdo může provádět stavbu a kdo smí být pověřen vedením realizace stavby. Při realizaci stavby je vždy totiž zapotřebí zajistit ochranu veřejných zájmů – proto je důležitá zmíněná úprava v § 158 stavebního zákona č. 183/2006 Sb., přičemž v § 134 odst. 2 stavebního zákona č. 183/2006 Sb. se označuje osoba, která zabezpečuje odborné vedení provádění stavby a má pro tuto činnost oprávnění podle zvláštního právního předpisu, jako „stavbyvedoucí“. Oprávnění, o němž se zmiňuje stavební zákon, se nazývá autorizace, a oprávněná (fyzická) osoba je potom autorizovanou osobou.

36. Podrobnosti a podmínky pro udělování autorizací stanovuje zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 360/1992 Sb.“). Podle § 13 odst. 1 zákona č. 360/1992 Sb. se rozlišují tři druhy autorizovaných osob. Jsou jimi autorizovaný architekt, autorizovaný inženýr a autorizovaný technik. Autorizovaný inženýr nebo technik činný v oblasti realizace staveb mohou používat

označení autorizovaný stavitel. Povinnosti a odpovědnost autorizovaných osob, které vykonávají vybranou činnost při řízení prováděné stavby, určuje zejména ustanovení § 153 odst. 1 stavebního zákona č. 183/2006 Sb. (viz výše). V § 153 odst. 2 až 4 stavebního zákona č. 183/2006 Sb. se pak mimo jiné stanoví, že stavbyvedoucí je dále povinen působit k odstranění závad při provádění stavby a neprodleně oznámit stavebnímu úřadu závady, které se nepodařilo odstranit při vedení stavby, vytvářet podmínky pro kontrolní prohlídku stavby, spolupracovat s osobou vykonávající technický dozor stavebníka nebo autorský dozor projektanta, pokud jsou zřízeny. Osoba vykonávající stavební dozor odpovídá spolu se stavebníkem za dodržení obecných požadavků na výstavbu a za dodržení rozhodnutí a jiných opatření vydaných k uskutečnění stavby. Osoba vykonávající stavební dozor sleduje způsob a postup provádění stavby, zejména bezpečnost instalací a provozu technických zařízení na staveništi, vhodnost ukládání a použití stavebních výrobků, materiálů a konstrukcí a vedení stavebního deníku nebo jednoduchého záznamu o stavbě; působí k odstranění závad při provádění stavby, a pokud se jí nepodaří takové závady v rámci vykonávání dozoru odstranit, oznámí je neprodleně stavebnímu úřadu.

č. 14

37. Lze uzavřít, že obviněný díky odbornému zástupci P. H., autorizovanému inženýrovi, disponoval odbornou způsobilostí k tomu, aby fakticky mohl být jako podnikající fyzická osoba stavbyvedoucím. Problém však spočíval v tom, že vůbec nezapojil svého odborného zástupce při stavbě bazénu a ani v jednom případě se s ním neporadil o vhodnosti postupů. Obviněný byl skutečně stavbyvedoucím (a to nejen ve smyslu právních předpisů, tj. že splňoval zákonné podmínky pro to, aby mohl být stavbyvedoucím, ale rovněž podle faktického stavu věci, tj. že reálně vedl stavbu bazénu) a bylo nutné, aby jednal v souladu s povinnostmi a požadavky plynoucími jednak ze stavebního zákona, ale i z citovaných technických norem a vyhlášky o dokumentaci staveb.

38. Jestliže obviněný dobrovolně vykonával činnost stavbyvedoucího (a to nejen tím, že splňoval formálně zákonné podmínky pro stavbyvedoucího, ale především fakticky vedl a řídil celou stavbu, jak bylo prokázáno provedenými důkazy), je odpovědný za nedodržení zákonných povinností. Obviněný sám připustil, že on osobně neměl k takové stavbě dostatečné vzdělání ani kvalifikaci, ke stavbě neexistovala ani projektová dokumentace, přesto sám dobrovolně vedl stavbu bez reálné účasti odborného zástupce. Bylo by absurdní tvrdit, že když se obviněný pustil do složité stavby (při nesprávném postupu spojené s mnoha vážnými nebezpečími pro uživatele), aniž by k tomu měl odborné znalosti či zkušenosti a dokonce ani projektové podklady, nemůže být odpovědný za důsledky naprosto chybného provedení stavby právě proto, že vůbec nerozuměl celé stavbě.

39. Dovolatel také poukázal na spoluzavinění dalších osob, konkrétně stavebníka R. S. a K. P., s tím, že nesprávné hmotně právní posouzení spočívá právě v tom, že soudy vůbec neposuzovaly odpovědnost či spoluodpovědnost těchto dalších osob. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání – poněkud nad rámec konkrétní dovolací argumentace – rozvinula tuto námitku, jak shora uvedeno, tj. že z případného významného spoluzavinění zejména stavebníka R. S. by přicházelo v úvahu dovodit, že jednání obviněného není nutno kvalifikovat jako porušení důležité povinnosti.

40. K této námitce je nutno uvést, že je nesporné a v souladu se závěry judikatury, že k naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu usmrcení z nedbalosti

podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku je nezbytné, aby porušení konkrétní povinnosti považované za důležitou bylo v souladu s principem gradace příčinné souvislosti zásadní příčinou vzniku následku (účinku). Z hlediska možného spoluzavinění dalších osob státní zástupkyně poukázala na to, že pokud při vzniku následku spolupůsobilo více příčin (např. jednání pachatele a poškozeného), je třeba z hlediska povahy znaku „porušení důležité povinnosti“ vždy zkoumat konkrétní okolnosti skutku a zvláště hodnotit význam a důležitost každé příčiny pro vznik následku. Je-li rozhodující příčinou způsobeného následku v podobě usmrcení poškozeného např. jeho významné spoluzavinění při dopravní nehodě, nelze zpravidla dovodit, že pachatel spáchal trestný čin usmrcení z nedbalosti tím, že porušil důležitou povinnost, která mu byla uložena zákonem (viz rozhodnutí pod č. [32/2016](#) Sb. rozh. tr.).

41. Nejvyšší soud však dospěl k závěru, že v posuzovaném případě nepřichází v úvahu uplatnění této obecně platné zásady. Jednak se vztahuje zpravidla na spoluzavinění poškozeného, jednak lze o ní uvažovat jen v těch případech, kde jde o jakési přímé poměrování spoluzavinění zúčastněných osob tak, že vyšší míra spoluzavinění jedné z nich zároveň výrazně snižuje míru zavinění druhé (jejíž trestní odpovědnost je posuzována). Taková situace zde nenastala. I když není vyloučeno spoluzavinění stavebníka a provozovatele bazény R. S., a to ve značné míře, nijak podstatně to nemůže snížit míru zavinění obviněného. Není vyloučeno ani to, aby se na vzniku následku podílelo jednání více osob, z nichž každá spolupůsobila následkem porušením důležité povinnosti.

42. Povinnosti, které obviněný porušil (viz výše), je třeba – obzvláště v jejich souhrnu – považovat za důležité povinnosti vyplývající z povolání obviněného a uložené mu podle zákona ve smyslu § 143 odst. 2 tr. zákoníku. Lze tu odkázat i na odůvodnění napadeného rozsudku a zdůraznit, že porušením několika zásadních povinností obviněný vytvořil značně nebezpečnou situaci, která potenciálně může vést – a nakonec také vedla – k těm nejzávažnějším následkům na životě a zdraví člověka. Z uvedených důvodů je dovolací námitka týkající se porušení důležité povinnosti zjevně neopodstatněná.

43. Přesto Nejvyšší soud neshledal důvody k odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., neboť dovolání je částečně důvodné, a to ve vztahu k výroku o náhradě škody. Obvodní soud pro Prahu 8 rozhodl jedním výrokem o povinnosti obviněného nahradit poškozené C. K. škodu ve výši 80 490,03 euro, přičemž tento výrok je částečně vadný. Jak vyložil soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku, bylo tímto výrokem rozhodnuto vlastně o dvou uplatněných nárocích uvedené poškozené, a to jednak o nároku na náhradu částky 10 412,81 euro za náklady léčení – stacionární péči o zemřelou poškozenou BBBB, jednak o nároku na náhradu částky 70 077,22 euro jako dalších nákladů – za psychoterapeutické ošetření AAAAA, dvojčete zemřelé, která se po smrti sestry nacházela ve špatném psychickém stavu. K újmě na zdraví sestry zemřelé poškozené však nedošlo v důsledku protiprávního jednání obviněného, ale v důsledku úmrtí poškozené.

44. Rozhodnutí o posléze uvedeném nároku odporuje judikatuře Nejvyššího soudu, která je v tomto směru konstantní i po účinnosti nového občanského zákoníku (zákona č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a říká, že (v podobných případech) jedním z předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu (§ 2910 o. z.) je příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním škůdce či kvalifikovanou škodnou událostí a vznikem újmy na zdraví, ovšem příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou (újmou) nelze dovodit ze skutečnosti, která je již sama

následkem, za nějž škůdce odpovídá z jiného právního důvodu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1206/2015](#), a řadu dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu, např. ve věcech vedených pod sp. zn. [25 Cdo 1455/2003](#), sp. zn. [25 Cdo 1354/2005](#), sp. zn. [25 Cdo 2275/2005](#) a sp. zn. [25 Cdo 2692/2006](#)). Výrok o povinnosti obviněného k náhradě škody poškozené C. K. tedy nemohl obstát a v této části je dovolání důvodné ve smyslu nesprávného hmotně právního posouzení.

IV.

Rozhodnutí dovolacího soudu

Č. 14

45. Nejvyšší soud proto zrušil uvedený nesprávný oddělitelný výrok o náhradě škody. Současně shledal, že po zrušení rozhodnutí soudů obou stupňů v uvedených částech týkajících se nároku na náhradu škody poškozené C. K. a rozhodnutí navazujících jsou v daném případě splněny podmínky k tomu, aby sám hned ve věci rozsudkem rozhodl (§ 265m odst. 1 tr. ř.). V řízení před soudy prvního a druhého stupně byla věc objasněna v rozsahu dostačujícím pro rozhodnutí o uplatněném nároku jmenované poškozené.

46. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. odsuzuje-li soud obviněného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu nebo kterým se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil, uloží mu v rozsudku, aby nahradil poškozenému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, jestliže byl nárok včas a řádně uplatněn (§ 43 odst. 3 tr. ř.). Takto postupuje za situace, jestliže jsou nárok a jeho výše odůvodněny výsledky provedeního dokazování v hlavním líčení. Soud odkáže poškozeného se zbytkem uplatněného nároku, pokud mu nárok z jakéhokoli důvodu přizná jen zčásti (§ 229 odst. 2 tr. ř.). Ustanovení § 228 odst. 3 tr. ř. umožňuje za daných podmínek vyjádřit výrok o náhradě škody formou peněžního plnění v cizí měně. Rozhodnutí podle § 228 odst. 1 tr. ř. nebrání skutečnost, že způsobená škoda nebo nemajetková újma nebo vzniklé bezdůvodné obohacení není obligatorním znakem skutkové podstaty daného trestného činu a nejsou ani vyjádřeny ve výroku odsuzujícího rozsudku. Podstatné je, že škoda, nemajetková újma či bezdůvodné obohacení vznikly v důsledku spáchání posuzovaného skutku.

47. Poškozená podala včas a řádně návrh ve smyslu § 43 odst. 3 tr. ř., přičemž o hmotně právním základu nároku na náhradu nákladů léčeni zemřelé poškozené nevystaly žádné pochybnosti či spory.

48. Z důvodů shora vyložených Nejvyšší soud rozhodl podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. o částečném zrušení rozsudků soudů obou stupňů, a to rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 ve výroku o povinnosti obviněného nahradit poškozené C. K. škodu ve výši 80 490,03 euro a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2020, sp. zn. 5 To 75/2020, v části, již zůstal tento výrok v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 nedotčen. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

49. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. rozhodl Nejvyšší soud v rozsahu uvedeného zrušení nově rozsudkem ohledně povinnosti obviněného k náhradě škody tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozsudku, tj. že obviněný D. D. je povinen zaplatit poškozené C. K. náhradu škody ve výši 10 412,81 euro. Se zbytkem uplatněného nároku byla poškozená podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

50. O dovolání rozhodl Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. za souhlasu stran rozsudkem v neveřejném zasedání, a to s vyhlášením rozsudku vyvěšením na úřední desce soudu (§ 265r odst. 8 tr. ř.).

51. Vzhledem k výraznému časovému odstupu od vyhlášení napadeného rozsudku dne 1. 7. 2020 pokládá Nejvyšší soud za nutné konstatovat, že věc mu byla s dovoláním obviněného D. D. předložena dne 25. 3. 2021. V řízení před Nejvyšším soudem tedy nedošlo k průtahům. S ohledem na urychlené rozhodnutí o dovolání nebylo zvlášť rozhodováno o podnětu dovolatele k odkladu výkonu rozhodnutí o náhradě škody (§ 265o odst. 1 tr. ř.).

č. 15

Znak bezbrannosti poškozené trestným činem znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku může být naplněn i v důsledku jejího velmi nízkého věku (např. pět let), vzhledem k němuž nebyla schopna adekvátně projevit svou vůli, pochopit jednání pachatele a bránit se mu, i když netrpěla duševní poruchou, měla pozitivní vztah k pachateli a jeho jednání nevnímala jako něco, co by jí ubližovalo.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021, ECLI:CZ:NS:2021:7.TDO.833.2021.1

č. 15

Znásilnění, Bezbrannost

§ 185 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného M. B. podané proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 4. 2021, sp. zn. 2 To 23/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci pod sp. zn. 53 T 2/2019.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 22. 11. 2019, sp. zn. 53 T 2/2019, byl obviněný M. B. uznán vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Za to byl podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody ve výměře 6 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto o nároku poškozené AAAAA (pseudonym) na náhradu škody.

2. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání obviněný M. B., poškozená a v neprospěch obviněného státní zástupkyně. O podaných odvoláních rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 4. 2021, sp. zn. 2 To 23/2021, jímž podle § 258 odst. 1 písm. b), d), f) tr. ř. zrušil napadený rozsudek z podnětu odvolání státní zástupkyně a poškozené. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. pak znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 2, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a odsoudil ho podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody ve výměře 6 let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Odvolací soud rozhodl podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. o nároku poškozené na náhradu škody a podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obviněného.

3. Obviněný se dopustil zmíněného trestného činu tím, že v přesně nezjištěných dnech v době od 1. 8. 2017 do 8. 7. 2018, kdy bydlel s rodinou N. v jejich rodinném domě na adrese XY, v pokoji, který dostal k dispozici, nebo ve sklepních prostorách domu za účelem vlastního

sexuálního uspokojení zneužil důvěry nezletilé AAAAA (pseudonym), jejíž věk znal a která jej vnímala jako člena domácnosti, a osahával ji rukou v rozkroku, v jednom případě na nahém těle a opakovaně přes oděv, dotýkal se jí penisem v oblasti nahých hýždí až do ejakulace, nechal se od ní orálně uspokojovat a stimulovat si penis její rukou rovněž až do ejakulace, přičemž využil dosavadní neznalosti nezletilé ohledně sexuální problematiky odpovídající jejímu nízkému věku, v důsledku čehož nebyla schopna pochopit smysl jeho jednání a adekvátním způsobem se mu bránit.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájkyň dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Uvedl, že soudy činné dříve ve věci vycházely primárně z výpovědi poškozené, kterou učinila až poté, co ji matka našla v posteli, kde ležela s obviněným a kde mělo dojít ke vzájemnému dotýkání na intimních partiích. Je logické, že na nezletilou naléhali již rodiče, aby co nejpřesněji popsala, co, kdy a jak probíhalo, kladli jí konkrétní otázky a vyvozovali závěry, což se opakovalo i při výslechu na policii (včetně otázky, zda "došlo na orální sex", na kterou nezletilá odpověděla velmi neurčitě). Poškozené tak byly jak ze strany rodičů, tak ze strany vyšetřovacích orgánů kladeny sugestivní a kapciózní otázky, jejichž jediným účinkem byla manipulace s dítětem, které pod nátlakem odpovědělo tak, aby vyhovělo. Proto jsou tyto otázky zcela nepřijatelné podle § 101 odst. 3 tr. ř. Ze žádného relevantního důkazu tudíž nevyplynulo, že by mezi obviněným a poškozenou došlo k orálnímu sexu, a dovozený znak skutkové podstaty v podobě pohlavního styku srovnatelného se souloží nemůže obstát.

5. Obviněný se dále zabýval skutkovou podstatou trestného činu znásilnění s tím, že obsahuje 4 na roveň postavené premisy, a to spáchání činu násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nebo za zneužití bezbrannosti. Je-li dovozena bezbrannost, musí se typově svojí závažností blížit závažnosti prvních tří premis. Podle znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace dětská klinická psychologie, vypracovaného k posouzení duševního stavu poškozené však u ní nebyly shledány žádné symptomy, které by měly hloubku duševní choroby, poškozená měla pozitivní vztah k obviněnému, aktivity, které popisovala, vnímala jako příjemné a v době vyšetření nejevila známky jakéhokoli onemocnění. Znalkyně nevyloučila do budoucna narušení psychosexuálního vývoje, neshledala však, že by nezletilá trpěla posttraumatickou stresovou poruchou. S ohledem na uvedené nelze podle obviněného kvalifikovat jeho jednání jako zločin znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 2, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, ale jen jako zločin pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku.

6. Obviněný rovněž zmínil znalecké posudky týkající se jeho osoby, podle nichž zejména netrpí duševní poruchou, je heterosexuálně zaměřen s preferencí věkově přiměřených dospělých žen, nebyla zjištěna žádná sociální deviace a jeho pobyt na svobodě není nebezpečný. Byla akcentována jeho zvláštní osobnost, která je produktem velmi deprivovaného osobnostního vývoje, na němž nesou podíl jeho rodiče a pěstouni. Došlo také k zásadnímu podcenění celé záležitosti ze strany rodičů nezletilé, neboť je na první pohled zřejmé, že obviněný není schopen starat se o nezletilé dítě. Obviněný dodal, že je obětí rodičů, kteří oba byli alkoholici a týrali ho, od svých 6 let vyrůstal v pěstounské rodině a býval přísně

trestán. V rodině N. musel bezplatně vykonávat fyzicky náročnou práci, aniž by dostal zapláceno, své postavení hodnotil jako postavení otroka. Tyto skutečnosti musely ovlivnit jeho osobnost, a to negativně.

7. Závěrem obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze a vrátil věc tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

8. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání uvedla, že obviněný uplatňoval obdobné námitky v rámci své obhajoby již od počátku trestního řízení. Ve věci neshledala existenci extrémního nesouladu mezi výsledky dokazování, na jejich podkladě definovaným skutkovým stavem a jeho právním posouzením. Námitky obviněného považovala státní zástupkyně za polemiku s hodnocením důkazů ze strany soudů. Skutečnost, že nezletilá bezprostředně nevnímala jednání obviněného úkorně, pak nemá vliv na trestní odpovědnost obviněného, neboť se nesporně nacházela v pozici tzv. psychické bezbrannosti. Jednání obviněného naplnilo rovněž znaky skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 2 tr. zákoníku, tedy že spáchal takový čin jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, a to felací a stimulací penisu poškozenou. Právní kvalifikace skutku je proto zcela přiléhavá.

9. Státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání jako zjevně neopodstatněné.

III.

Důvodnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné (§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř.), bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněným prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.), v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.).

11. Obviněný v dovolání uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V jeho mezích lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv nejde o trestný čin nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Nelze však na jeho podkladě přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotně právních. Proto je též dovolací soud vázán skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, eventuálně soudu odvolacího, a těmito soudy zjištěný skutkový stav je pro něj východiskem pro posouzení skutku z hlediska hmotného práva.

12. Ačkoli obviněný v dovolání deklaroval, že je mu zřejmá podstata dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., přesto uplatnil zčásti námitky, které nelze podřadit pod citovaný dovolací důvod. Jde o tvrzení, podle nichž soudy (resp. v konečném důsledku odvolací soud) primárně vycházely z výpovědi poškozené AAAAA, kterou však obviněný považoval za zmanipulovanou jednak nátlakem ze strany rodičů a jednak pokládáním nepřipustných sugestivních a kapciózních otázek ze strany vyšetřovacích orgánů. Ze žádného z provedených důkazů tak údajně nevyplynulo, že by mezi ním a poškozenou došlo k orálnímu sexu.

13. K tomu Nejvyšší soud v podstatě jen *obiter dictum* konstatuje, že odvolací soud se zabýval shodnými tvrzeními obviněného uplatněnými již v odvolání, pro své závěry také doplnil dokazování a shledal, že vedení výslechu nezletilé poškozené bylo procesně korektní a zákonné, přičemž uzavřel, že otázky, které byly kladeny poškozené při výslechu, nebyly sugestivní či kapciózní. Poškozená po položené otázce vypovídala dále vždy souvisle a samostatně (byť spíše stručně). Ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace dětská klinická psychologie, který byl na její osobu vypracován, a z výpovědi znalkyně PhDr. T. S., Ph.D., navíc vyplynulo, že poškozená nemá sklony k fabulaci a reálně vypráví skutečnosti, jak se udály, nebylo u ní shledáno nic, co by svědčilo pro nějaký návod jinou osobou.

14. Je namístě doplnit, že věrohodnost výpovědi poškozené nijak bez dalšího nesnižuje, že před výslechem provedeným v trestním řízení s ní bylo o předmětné záležitosti komunikováno jinými osobami, zejména rodiči. Naopak je v praxi běžné, že v obdobných případech sdělí poškozená osoba (dítě) některé informace osobě blízké, učiteli apod., kteří s ní hovoří o takovém jednání, a teprve následně jsou tvrzení poškozeného formálně provedena pro účely trestního řízení formou výslechu svědka. Navíc, byť rodiče poškozené se jí po zjištění podezření zcela logicky ptali na související okolnosti, nebyly zjištěny žádné indicie k tomu, že by jí snad měli podsouvat jakákoli tvrzení nebo ji navádět k nepravdivé výpovědi proti obviněnému.

15. Dále Nejvyšší soud uvádí, že podle § 101 odst. 3 věty třetí tr. ř. nesmějí být svědkovi kladeny otázky, v nichž by byly obsaženy klamavé a nepravdivé okolnosti nebo okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi. Jak je možné doplnit z literatury (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1420), kapciózní jsou otázky předstírající nepravdivou, klamavou skutečnost, nebo předpokládající skutečnost svědkem dosud nepotvrzenou, přičemž svědka svádějí, aniž by to pozoroval, k odpovědi, kterou si přeje vyslyšající. V sugestivních otázkách se vyslyšchanému předkládají okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi, a tím se mu naznačuje, jak má odpovědět. Z uvedeného je zřejmé, že otázky kapciózní (úskočné) i sugestivní (návodné) mají své vymezení, obviněný však do jisté míry neurčitě a obecně namítl kladení obou z nich, a to navíc i bez vztahu ke konkrétním dotazům, pouze (údajně „včetně“) k dotazu směřujícího k možnosti orálního sexu, aniž by patrně všechny otázky, položené při daném úkonu (výslechu poškozené), byly takto vadné. Pokud jde konkrétní dotaz týkající se zmíněné orální praktiky, žádný úskok či návod neobsahoval, ale poškozená samostatně, po dotazu vysloveném jí užívanými výrazy, zda orální sex s obviněným realizovali, uvedla, že ano a přidala určité podrobnosti (naopak, když byla obdobně např. dotázána, zda ji obviněný někdy něčím strašil, odpověděla, že nikoli).

16. Nejvyšší soud tak nemá důvod měnit nic na závěrech soudů, které shledaly výpověď poškozené, včetně způsobu vykonaného pohlavního styku, jako věrohodnou a současně nezjistil takové okolnosti, z nichž by vyplývaly pochybnosti o postupu soudů v souladu se zákonem. To, že obviněný nesouhlasí se skutkovými zjištěními soudů a že se neztotožňuje se způsobem, jímž soudy hodnotily důkazy, není dovolacím důvodem.

17. Obviněný dále uplatnil námitku podřaditelnou pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle níž jeho jednání nemohlo být posouzeno jako trestný čin znásilnění

ve smyslu § 185 tr. zákoníku, ale jen jako trestný čin pohlavního zneužití podle § 187 tr. zákoníku, protože nebyl naplněn znak bezbrannosti (poškozené).

18. Nejvyšší soud v dané souvislosti nejprve připomíná, že trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí pachatel, který jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo jenž k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti. Trestný čin pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku pak spáchá, kdo vykoná soulož s dítětem mladším 15 let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije. Lze také doplnit, že jednočinný souběh těchto trestných činů je vyloučen a případy dosažení pohlavního styku s dítětem mladším 15 let za použití násilí, pohrůžky násilí či pohrůžky jiné těžké újmy anebo zneužitím bezbrannosti je nutné postihovat jen podle § 185 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

č. 15

19. Objektivní stránka trestného činu znásilnění záleží buď v tom, že pachatel násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí jiného k pohlavnímu styku (alinea 1), anebo v tom, že k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného (alinea 2). Pokud jde o stav bezbrannosti, konstatovaný i ve věci obviněného M. B., považuje se za něj takový stav oběti, v němž není vzhledem k okolnostem schopna projevit svou vůli, za daných okolností stran pohlavního styku s pachatelem, popřípadě ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání. Za bezbrannost se však nepovažuje stav poškozené osoby, která je sice nezletilá, ale natolik fyzicky a duševně vyspělá, že je schopna pochopit jednání pachatele a dát svůj případný nesouhlas s tímto jednáním dostatečně zřetelně najevo (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1839). Jinak řečeno, ve stavu bezbrannosti se mimo jiné nacházejí osoby, které vnímají okolní svět, avšak jejich duševní a rozumové schopnosti nejsou na takové úrovni nebo v takovém stavu, aby si ve své mysli dokázaly situaci, v níž se nacházejí, vyhodnotit dostatečně přiléhavě ze všech souvislostí a přiměřeně, logicky a účinně na ni reagovat. Tak tomu obvykle bývá např. u osob trpících duševní chorobou, pro niž nechápou význam pachatelova jednání, anebo u dětí či osob mentálně zaostalých, které nemají dostatečné znalosti a zkušenosti, aby byly schopny posoudit význam odporu proti vynucovanému pohlavnímu styku. V takových případech bezbrannosti jde o psychickou bezbrannost, v důsledku níž oběť často nechápe, co se po ní požaduje, resp. co je smyslem jednání pachatele, nebo není způsobilá vůbec domyslet a vyhodnotit důsledky takového jednání atd. Zneužití spočívá v tom, že pachatel ví o uvedené konkrétní skutečnosti a právě tuto skutečnost využije k tomu, aby dosáhl svého cíle (viz rozhodnutí uveřejněná pod č. [17/1982](#), č. [43/1994-II.](#) a č. [17/2020](#) Sb. rozh. tr.).

20. Obviněný zpochybnil naplnění zákonného znaku „bezbrannost“, tuto námitku však spíše nepřiléhavě podložil tím, že poškozená k němu měla pozitivní vztah, nebyla stížena duševní poruchou a jeho jednání nevnímala jako něco, co by jí ubližovalo. Nejvyšší soud však konstatuje, že tyto skutečnosti jsou pro posouzení a naplnění znaku „bezbrannosti“ zcela irelevantní. Znak „bezbrannosti“ byl u poškozené dán jejím velmi útlým věkem (5 až 6 let), kdy se vůči ní obviněný dopouštěl trestného jednání, kterého si byl plně vědom. Je přitom nepochybné, že v takovém věku poškozená nebyla schopna pochopit jednání obviněného (což zjevně vyplynulo i z její výpovědi) a adekvátně projevit svou vůli a bránit se jednání obviněného. Obviněný naopak zneužil zmíněného stavu poškozené, pokud navíc z důvodu kamarádského vztahu s ní mohl i ještě snadněji manipulovat. V popsáném stavu neznalosti poškozená plnila pokyny obviněného.

21. Z uvedeného je zřejmé, že skutková část výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu ve spojení s odpovídající částí odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů obsahuje konkrétní skutková zjištění, která naplňují všechny zákonné znaky uvedeného zločinu. Obviněný totiž s nezletilou poškozenou ve věku a stavu, které jí v důsledku zásadně limitovaných znalostí a zkušeností neumožňovaly relevantní vyhodnocení jeho požadavků, protože nebyla dostatečně seznámena s lidskou sexualitou, s tím, jak společnost nahlíží na lidskou intimitu, s normami, které na takovéto jednání klade společnost a právní řád, tedy za využití její bezbrannosti založené především na její duševní nevyspělosti, uskutečnil pohlavní styk, a to (jak vyplynulo z její výpovědi) způsobem srovnatelným se souloží, neboť právě orální styk a stimulace přirození rukou je nutno takto posoudit (k tomu viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. [7 Tdo 841/2010](#), nebo ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1836 a 1841).

22. Jednání obviněného tedy naplnilo všechny znaky zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 2, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, naopak s ohledem na skutečnost, že obviněný zneužil k vykonání pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží s nezletilou poškozenou její bezbrannosti, nemohlo jeho jednání naplnit skutkovou podstatu zločinu pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku. Zmíněné argumentaci obviněného tak nebylo možné přisvědčit.

23. Pokud ve svém dovolání obviněný poukazoval na znalecké závěry vyjadřující se k jeho osobnosti, resp. doplnil i některá vlastní související tvrzení, Nejvyšší soud ve stručnosti dodává, že tato argumentace neměla žádný zřetelný vliv na právní posouzení shora citovaného skutkového děje, nicméně osobní, rodinné a další poměry obviněného byly hodnoceny v rámci výroku o trestu (viz odůvodnění rozsudku vrchního soudu).

24. Nejvyšší soud proto uzavírá, že námitky obviněného nebylo možné v části podřadit pod uplatněný dovolací důvod, ve zbylé části je Nejvyšší soud shledal neopodstatněnými. Dovolání obviněného je tedy zjevně neopodstatněné, proto je Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Učinil tak v neveřejném zasedání za splnění podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 16

Pravomocné rozhodnutí ve věci samé (např. zprošťující rozsudek) o skutku, v němž byl spatřován trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku spočívající v podvodném vylákání služeb od subdodavatelů generálním dodavatelem, nevytváří překážku věci rozsouzené ve smyslu § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. ve vztahu k jinému trestnímu stíhání a odsouzení téhož obviněného pro skutek kvalifikovaný jako trestný čin poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku spočívající ve výběru a užití finančních prostředků z účtu generálního dodavatele bez úhrady pohledávek uvedených subdodavatelů. Tyto skutky nemají ani zčásti stejné jednání, ani následek, byť na sebe bezprostředně navazují, a není tedy porušen princip *ne bis in idem* (viz obdobně rozhodnutí pod č. 45/2008 Sb. rozh. tr.).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2021, sp. zn. 5 Tdo 750/2021, ECLI:CZ:NS:2021:5.TDO.750.2021.1

Totožnost skutku, Překážka věci rozhodnuté, Podvod, Poškození věřitele

§ 11 odst. 1 písm. h) tr. ř., § 209, § 222 tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného A. J. podané proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. 13 To 39/2021, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 2 T 116/2018.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. 2 T 116/2018, byl obviněný A. J. uznán vinným přečinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku, dílem dokonaným, dílem spáchaným ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Za to mu byl uložen podle § 222 odst. 3 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 16 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 36 měsíců. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku bylo obviněnému uloženo, aby ve zkušební době podle svých sil uhradil způsobenou škodu. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu právnické osoby na dobu 36 měsíců. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo obviněnému uloženo zaplatit poškozeným uvedeným ve výroku rozsudku jako náhradu škody částky ve výši uvedené ve výroku rozsudku, přičemž se zbytkem svých nároků na náhradu škody byli tito poškození podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Zmíněného trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným, se podle rozsudku soudu prvního stupně dopustil (zjednodušeně uvedeno) tak, že jako jediný společník a jednatel obchodní společnosti K. se sídlem XY (dále jen jako „obchodní společnost K.“), provedl na blíže nezjištěných pobočkách České spořitelny výběry z účtu vedeného ve prospěch uvedené obchodní společnosti, a to dne 22. 12. 2012 ve výši 2 100 000 Kč a dne 20. 11. 2012 ve výši 1

200 000 Kč, tedy vyvedl z majetku této obchodní společnosti finanční hotovost v celkové výši 3 300 000 Kč, která představovala převážnou část jejího majetku, současně utlumil činnost obchodní společnosti, ač měla v té době závazky nejen u svých subdodavatelů stavebních prací a stavebního materiálu (ke dni 21. 12. 2012 činil souhrn splatných závazků této obchodní společnosti nejméně 2 864 337,85 Kč a nesplatných závazků nejméně 982 614,15 Kč). Obviněný navíc převedl obchodní podíl v uvedené obchodní společnosti na dosud neztotožněnou osobu prokazující se padělaným cestovním dokladem na jméno O. K., která se měla stát též jediným jednatelem, to vše s úmyslem částečně zmařit uspokojení věřitelů obchodní společnosti K. Tímto jednáním způsobil věřitelům obchodní společnosti K. označeným ve výroku rozsudku škodu v celkové výši 2 864 337,85 Kč a dále směřoval ke způsobení škody ve výši 435 662,15 Kč.

3. Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podali obviněný a poškozená obchodní společnost S. odvolání, o nichž rozhodl Krajský soud v Praze usnesením ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. 13 To 39/2021, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodná.

č. 16

II.

Dovolání obviněného A. J.

4. Obviněný podal proti citovanému usnesení Krajského soudu v Praze prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. e) a g) tr. ř., protože podle jeho názoru jsou rozhodnutí soudů nižších stupňů vadná, neboť spočívají na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení (zejména pokud jde o posouzení protiprávnosti jeho jednání), navíc byla porušena zásada nebýt dvakrát stíhán pro totéž.

5. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. obviněný namítl, že byl za totožný skutek již jedenkrát souzen a pravomocně zproštěn obžaloby v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 6 T 99/2015. Podle jeho názoru tímto zprošťujícím výrokem byla vytvořena překážka věci rozhodnuté, kterou také v tomto trestním řízení od počátku řízení uplatňuje. Skutek, pro nějž byl stíhán v uvedené věci a který byl kvalifikován jako podvod, je totiž podle něj stejným skutkem, pro jaký je stíhán i v nyní projednávané věci, a to nejméně pro shodný následek. V této souvislosti obviněný odkázal na judikaturu, zejména na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. [7 Tdo 536/2006](#), (publikované pod č. 4/2007 Sb. rozh. tr.) a usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. [II. ÚS 143/02](#) (publikované ve svazku 27 pod č. 21, ročník 2002, s. 261 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu – dále jen „Sb. n. a u.“). Soudy nižších stupňů tím podle jeho názoru porušily princip *ne bis in idem*, a jeho nové trestní stíhání bylo proto nepřipustné, na což upozorňoval po celé probíhající trestní stíhání.

6. Dále obviněný uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Soudy nižších stupňů podle něj dospěly k nesprávným právním závěrům, namítl také extrémní rozpor mezi obsahem provedených důkazů a skutkovými zjištěními učiněnými soudy nižších stupňů a podle obviněného bylo také porušeno jeho právo na spravedlivý proces. Odvolací soud považoval za stěžejní svědeckou výpověď T. Z., jehož výpověď z přípravného řízení však byla v hlavním líčení pouze přečtena s ohledem na nedosažitelnost svědka, který pobývá v zahraničí. Toto svědectví se ale nijak nepromítlo do hodnocení důkazů, resp. nesprávně ho soudy nižších stupňů hodnotily jako nevěrohodné (podobně jako výpověď svědka L. H.). Ve skutečnosti je

obviněnému podle jeho přesvědčení kladeno za vinu to, co později provedl nový společník O. K., což je v právním státě nepřípustné. Veškeré dokazování probíhalo z aktivity obhajoby a soudy nižších stupňů vycházely pouze z jejich vnitřního přesvědčení nepodpořeného žádnými relevantními a objektivními důkazy. Na základě nesprávného postupu těchto soudů bylo opakovaně kriminalizováno jednání, které bylo v rámci civilního řízení označeno za souladné se zákonem, což se též vymyká zásadě trestního práva jako krajního prostředku řešení. Obviněný vytkl, že užití zásady volného hodnocení důkazů vykazovalo prvky svévole, a namítl také porušení zásady *in dubio pro reo*.

7. Obviněný proto z uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a aby věc přikázal odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

č. 16

III.

Vyjádření k dovolání obviněného

8. K dovolání obviněného se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který nesouhlasí s předestřenými námitkami obviněného. K porušení zásady *ne bis in idem* podle něj nedošlo, protože předchozí trestní stíhání nebylo vedeno pro tentýž skutek, neboť jeho podstatou byl odlišný typ podvodného jednání namířený vůči dodavatelům při uzavírání smluvních vztahů na dodávku zboží a služeb. Státní zástupce proto souhlasil se závěry soudů nižších stupňů, že zproštění obžaloby v předchozí věci nevytvořilo překážku věci rozsouzené s dopadem na nyní projednávanou věc.

9. Státní zástupce se neztotožnil ani s námitkami podřazenými obviněným pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný v podstatné části postavil své námitky na polemice s hodnocením důkazů soudy nižších stupňů a z něj vyplývajícími skutkovými zjištěními. Státní zástupce odmítl porušení zásady volného hodnocení důkazů, práva na spravedlivý proces i dalších základních zásad ovládajících trestní řízení soudy nižších stupňů. Tyto obviněným vznesené námitky jednak neodpovídají uplatněným dovolacím důvodům, jednak jsou nedůvodné, neboť soudy nižších stupňů řádně zjistily skutkový stav a hodnotily provedené důkazy jak jednotlivě, tak i v jejich vzájemných souvislostech. Státní zástupce neshledal ani tzv. extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními. Nesouhlasil ani s námitkou týkající se svědecké výpovědi svědka T. Z., neboť soud prvního stupně postupoval správně, pokud výpověď svědka dlouhodobě nedosažitelného pro jeho pobyt v cizině, který nebyl ochoten podat v trestním řízení svědectví, přečetl a tento postup náležitě odůvodnil. V této souvislosti odkázal na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, který se touto námitkou zevrubně zabýval. Posouzení věrohodnosti svědka je součástí hodnocení důkazů, takže tato námitka ani neodpovídá deklarovanému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Totéž platí i o námitce brojící proti závěru o nevěrohodnosti svědka L. H. Taktéž hodnocením tohoto důkazu se soudy nižších stupňů zabývaly, věrohodnost svědka důvodně zpochybňovaly s ohledem na postupné změny v jeho výpovědích i na obsah dalších důkazů. K tomu státní zástupce odkázal na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně.

10. Pod deklarovaný dovolací důvod by snad se značnou mírou benevolence bylo možné podřadit námitku obviněného týkající se nerespektování pojetí trestního práva jako krajního prostředku řešení. Avšak i tato výhrada je podle státního zástupce zjevně neopodstatněná. Ve věci obviněného totiž nebyla zjištěna žádná okolnost, která by vyřazovala stíhaný skutek

ze skupiny běžně se vyskytujících trestných činů tohoto typu, dokonce v jeho případě byly naplněny dvě zvlášť přitěžující okolnosti, které vedly k použití kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podle § 222 odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku. Ani samotná možnost vyvození odpovědnosti podle civilních předpisů nevylučuje uplatnění trestní odpovědnosti a naopak je povinností státu vyvodit ji vůči pachatelům trestných činů.

11. Ze shora uvedených důvodů proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného A. J. jako zjevně neopodstatněné.

12. Vyjádření nejvyššího státního zastupitelství bylo zasláno k případné replice obviněnému, který se k němu do konání neveřejného jednání nevyjádřil.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

č. 16

a) Obecná východiska

13. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

14. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů obsažených v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele odpovídaly takovému důvodu také svým obsahem.

15. Obviněný A. J. uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. e) a g) tr. ř. Ve skutečnosti ale měl na mysli spíše dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho druhé alternativě, neboť se domáhal přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu, který svým usnesením rozhodl o zamítnutí řádného opravného prostředku, tj. odvolání, proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně, tj. proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., přestože byly podle jeho přesvědčení v řízení mu předcházejícím dány důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. e) a g) tr. ř. Jinými slovy obviněný ani neoznačil správně dovolací důvod, na jehož základě by dovolací soud měl přezkoumat napadené rozhodnutí, tj. usnesení odvolacího soudu o zamítnutí jeho odvolání. Tato vada jeho podání však sama o sobě nebyla důvodem, pro který bylo dovolání obviněného odmítnuto, jak bude rozvedeno níže.

16. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. se uplatní tehdy, pokud proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřipustné.

17. Obecně lze konstatovat, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotně právních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva

na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod tudíž nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek, a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

b) K námitkám podřazeným pod důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

18. Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. obviněný podřadil námitky týkající porušení zákazu dvojího stíhání a potrestání pro týž skutek (principu *ne bis in idem*). Obviněný zde vytkl, že v tomto trestním řízení pro trestný čin poškození věřitele došlo k porušení zásady *ne bis in idem*, neboť byl pro stejný skutek jinak právně kvalifikovaný již jedenkrát souzen a pravomocně zproštěn obžaloby v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 6 T 99/2015.

19. Jde o opakovanou námitku, kterou obviněný uplatnil již v předcházejících stadiích trestního řízení v rámci své obhajoby, zabýval se jí soud prvního stupně, byla též součástí odvolací argumentace proti rozsudku soudu prvního stupně, přitom oba soudy nižších stupňů se s touto námitkou beze zbytku a správně vypořádaly, proto by postačovalo odkázat na odůvodnění jejich rozhodnutí. Opakovaná námitka, s níž se soudy nižších stupňů vypořádaly, se v dovolacím řízení zpravidla považuje za zjevně neopodstatněnou. Přesto Nejvyšší soud nad rámec uvedeného k tomu ještě doplní vlastní stanovisko, které navazuje na správné názory soudů nižších stupňů.

20. Ve spojitosti se vznesenou námitkou je třeba nejprve vyjasnit, zda v obou řízeních šlo o týž skutek, či nikoli (a tedy zda v předcházejícím trestním řízení pro trestný čin podvodu spáchaný vůči subdodavatelům mohlo dojít ke změně právní kvalifikace na trestný čin poškození věřitele a ve spojitosti s tím i k takové změně popisu skutku, který by odpovídal znakům tohoto tzv. majetkového úpadkového deliktu). Pojmem skutek a jeho totožností se zabývá bohatá odborná literatura i judikatura, na niž lze odkázat. Skutek sice není v trestním řádu blíže definován, ustálená rozhodovací praxe (v zásadě ve shodě s odbornou literaturou) však za něj považuje ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou kauzální pro trestněprávně relevantní následek, pokud jsou zahrnuty zaviněním (viz zejména rozhodnutí pod č. [8/1985 Sb. rozh. tr.](#)). Totožnost skutku je zachována, pokud je shoda v jednání a v následku, nebo alespoň v jednání při rozdílném následku anebo alespoň v následku při rozdílném jednání, postačí dokonce i částečná shoda jednání nebo i částečná shoda následku (případně obojího), pokud zůstala shoda v podstatných okolnostech (více k tomu např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157

až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, zejména s. 2719 a násl.; JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 587 a násl.; JELÍNEK, J., ŘÍHA, J., SOVÁK, Z. Rozhodnutí ve věcech trestních. 4. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 202 a násl. a další; z judikatury např. rozhodnutí pod č. [6/1962](#), č. [64/1973](#), č. [13/1991](#), č. [17/1993](#), č. [1/1996](#), č. [40/2001](#) a č. [21/2010](#) Sb. rozh. tr.). Je přitom třeba odlišovat skutek a popis skutku, který se v průběhu řízení může, resp. s ohledem na skutkové závěry vzhledem k hodnocení důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků musí měnit, zůstane-li zachována totožnost skutku. I Ústavní soud se v minulosti k této otázce opakovaně vyjadřoval a konstatoval, že v průběhu trestního stíhání s ohledem na postupné objasňování rozhodných skutečností dochází ke zpřesňování skutkových zjištění, proto není možno klást přehnané nároky na pregnantní popis skutku na počátku trestního stíhání v usnesení o zahájení trestního stíhání (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 4. 10. 2005, sp. zn. [II. ÚS 369/05](#), uveřejněný pod č. 24 ve svazku 39, ročník 2005, s. 469 Sb. n. a u., nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. [I. ÚS 661/05](#), uveřejněný pod č. 40 ve svazku 40, ročník 2006, s. 331 Sb. n. a u.). Soudy (a předtím i státní zástupce) jsou povinny v souladu s výsledky dokazování přihlídnout ke všem okolnostem, které ve srovnání s popisem obsaženým v žalobním návrhu, resp. předtím v usnesení o zahájení trestního stíhání, skutek modifikují. Některé skutečnosti totiž mohou odpadnout, naopak jiné přistoupit, nesmí se pouze změnit podstata skutku, určená jednáním obviněného, z něhož vzešel následek porušující nebo ohrožující společenské vztahy chráněné trestním zákonem. V rozsudku soudu proto může dojít ke zpřesnění popisu skutku, pokud jde o místo a čas spáchání skutku, způsob, jakým byl čin proveden, formu zavinění apod. K této otázce se vyjádřil i Nejvyšší soud např. v rozhodnutí pod č. [1/2000](#) Sb. rozh. tr., v němž jednoznačně odlišoval skutek od jeho popisu a upozornil, že řízení se vede o skutku, což není možno zaměňovat s jeho popisem v obžalobě (resp. v usnesení o zahájení trestního stíhání). Soud musí mít po celou dobu řízení na paměti, o jaký skutek jde, neboť skutek musí zůstat totožný, popis skutku se ale může během řízení měnit. Trestní stíhání se vede pro skutek, a nikoli pro jeho popis, popisem skutku uvedeným v obžalobě (resp. v usnesení o zahájení trestního stíhání) ani jeho právní kvalifikací není soud vázán. Povinnost soudu rozhodnout o skutku uvedeném v obžalobě neznamená povinnost převzít z obžaloby (popřípadě z usnesení o zahájení trestního stíhání) jeho popis.

21. Nejvyšší soud k tomu připomíná, že ve věci vedené u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 8 T 99/2015 byl obviněný rozsudkem ze dne 23. 9. 2016 zproštěn obžaloby státního zástupce Okresního zastupitelství v Kolíně ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. ZT 32/2015, a to poněkud zmatečně (bez jednoznačné konkretizace) zčásti podle § 226 písm. b) tr. ř. a zčásti podle § 226 písm. c) tr. ř. Skutek, pro který zde byl obviněný stíhán a zproštěn obžaloby, měl spočívat (zkráceně) v tom, že obviněný uvedl v omyl různé podnikatele – fyzické osoby či právnické osoby, resp. jejich zástupce, s nimiž uzavřel smlouvy na provedení subdodavatelských prací a na dodávky různých věcí potřebných k provedení stavebních prací (zejména stavebního materiálu), které jím vedená obchodní společnost K. realizovala jako hlavní dodavatel, a to s úmyslem neuhradit cenu za provedené práce a dodané zboží subdodavatelům, přičemž tento svůj záměr posléze též splnil, protože faktury na uvedená plnění neproplatil. V tomto skutku obžaloba spatřovala zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku. Již v uvedeném trestním řízení poukazoval soud prvního stupně na to, že obviněného zprošťuje obžaloby pro podvodné jednání, které se neprokázalo (především pokud jde o podvodný úmysl v době jednání kladeného mu za vinu), ale že není vyloučena jeho trestní odpovědnost pro některý z úpadekových trestných činů.

22. Také soud prvního stupně rozhodující v nyní projednávané věci (vedené u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 2 T 116/2018) správně obviněného upozornil, že v tomto trestním řízení mu nebylo kladeno za vinu podvodné vylákání služeb a věcí, jako tomu bylo v předcházejícím trestním řízení, ale tzv. vytunelování obchodní společnosti spočívající ve dvou výběrech finanční hotovosti z bankovních účtů jím ovládané obchodní společnosti K., v důsledku čehož později nemohly být uspokojeny pohledávky označených věřitelů. Z toho je zřejmé, že v tomto trestním řízení šlo o zcela jiné jednání, než jaké bylo kladeno obviněnému za vinu v předcházejícím trestním řízení. Toto ryze poškozovací jednání z jiného časového období vedlo také k jinému následku v podobě poškození věřitelů obchodní společnosti K., nikoli k bezdůvodnému obohacení uvedené obchodní společnosti na úkor subdodavatelů jednáním podvodného charakteru, které vzniklo okamžikem poskytnutí podvodně vylákaného plnění ze strany subdodavatelů. Z hlediska civilního práva je takové právní jednání relativně neplatné z důvodu omylu vyvolaného druhou stranou, k tomu viz zejména § 583 a § 586 o. z., k následné povinnosti vydat to, o co se na úkor ochuzeného obohatil z právního důvodu, který (*ex tunc*) odpadl uplatněním námitky neplatnosti – viz § 2991 o. z. a násl.; z judikatury k dřívější obsahově podobné právní úpravě viz zejména rozhodnutí pod č. [36/2008](#) a č. [70/2011](#) Sb. rozh. obč., k nové právní úpravě stejně pojímané viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. [33 Cdo 3/2020](#). V případě nyní projednávaného poškozovacího jednání bylo příčinou vzniku škody na majetku subdodavatelů tzv. vytunelování majetku jejich dlužníka v podobě výběru finanční hotovosti z bankovních účtů vedených ve prospěch dlužníka, který proto nemohl uhradit fakturované platby za poskytnuté zboží a služby, což by jinak – nebýt tohoto posuzovaného činu – mohl. Naproti tomu dříve stíhaný skutek popsáný a kvalifikovaný jako podvod měl mít za následek (z hlediska trestněprávního) škodu spočívající v hodnotě podvodně vylákaných služeb a zboží. Oba následky lze rozlišit i z časového hlediska, neboť škoda (resp. z hlediska civilního práva bezdůvodné obohacení) vznikla k datu poskytnutí uvedeného zboží či služby ze strany subdodavatelů, kdy by byl případný podvod též dokonán, zatímco v případě poškození věřitelů k tomu došlo až dlouho poté, tj. když obviněný tzv. vytuneloval obchodní společnost K. v postavení dlužníka věřitelů, jejichž pohledávky jen proto nemohly být uspokojeny (protože obviněný nesprávným nakládáním s majetkem dlužníka zprostředkovaně poškodil též jeho věřitele, jimž nemohly být uhrazeny jejich pohledávky v rozsahu, v jakém obviněný vyvedl z majetku dlužníka finanční prostředky). I následky obou skutků jsou tak rozličné, v případě podvodu je to porušení zájmu společnosti na ochraně cizího majetku poškozených jeho podvodným vylákáním (tj. vlastně budoucích věřitelů), v případě druhém je to porušení ochrany majetku věřitelů prostřednictvím zásahu do majetku dlužníka a zájmu na odpovídajícím řešení jeho úpadkového stavu.

23. Ke zmíněnému lze snad jen doplnit, že jednání kladené obviněnému v tomto trestním řízení za vinu by při zjištění dalších skutkových okolností sice také mohlo být právně posuzováno jako majetkový obohacovací trestný čin, avšak nikoli jako podvod, ale jako zpronevěra, která by byla spáchaná ke škodě dlužníka, tedy obchodní společnosti K. Tak by tomu bylo, pokud by orgány činné v trestním řízení zjistily, že obviněný jako jednatel obchodní společnosti K., jemuž byly svěřeny majetkové hodnoty obchodní společnosti, si присvojil vybranou hotovost. Toto ovšem nebylo zjištěno, nebylo ani zjištěno, že by je sice užil ve prospěch obchodní společnosti K., avšak na úhradu vybraných pohledávek jen určitých věřitelů, které by tím zvýhodnil (pak by mohlo jít o trestný čin zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku). Za stávajících a ustálených skutkových zjištění soudů nižších stupňů proto lze

souhlasit s jimi užitou právní kvalifikací jednání obviněného jako poškozovacího majetkového trestného činu zařazeného mezi tzv. úpadekové delikty (ač úpadek není jeho znakem), tedy trestného činu poškození věřitele. Ostatně tuto právní kvalifikaci ani naplnění jednotlivých znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu obviněný nijak ve svém dovolání nezpochybňoval, jak bude ještě uvedeno níže.

24. Z výše uvedených důvodů lze proto také souhlasit se závěry soudů nižších stupňů, že skutky stíhané ve věcech vedených u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 8 T 99/2015 a sp. zn. 2 T 116/2018 byly různé, a nikoli totožné, jak nedůvodně namítal obviněný (k tomu dospěly soudy nižších stupňů v obou zmíněných věcech – viz odůvodnění jejich rozhodnutí).

25. Nelze proto přisvědčit námitce obviněného, že došlo k porušení zásady *ne bis in idem*, neboť ze zjištěných skutkových okolností nevyplynulo, že by byl obviněný za skutek popsany ve výroku rozsudku soudu prvního stupně stíhán v jiném trestním řízení, které by skončilo pravomocným rozhodnutím ve věci samé a vytvořilo překážku věci rozsouzené (*exceptio rei iudicatae*).

č. 16

c) K námitkám podřazeným pod důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

26. V rámci svých dovolacích námitek podřazených pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný z velké části vytýkal rozhodnutím soudů nižších stupňů nesprávné zjištění skutkového stavu, k němuž měly dospět vadným postupem při dokazování, zejména pak jeho nedostatečným rozsahem (neprovedením některých důkazů) vedoucím k neúplnosti skutkových zjištění, porušením jeho pravidel (čtením protokolů o výslechu svědků bez splnění stanovených podmínek) a především chybným hodnocením důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků (zejména výpovědí svědků T. Z. a L. H.). Dále soudům nižších stupňů vytýkal nepřesvědčivost a nepřezkoumatelnost odůvodnění jejich rozhodnutí. Přitom zároveň ve svém dovolání opětovně uváděl argumenty, které uplatnil již v předchozích stádiích trestního řízení a které byly součástí jeho obhajoby v hlavním líčení i základem jeho odvolací argumentace v odvolání podaném proti rozsudku soudu prvního stupně, přičemž odvolací soud je posoudil a náležitě se s nimi vypořádal (viz odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a odůvodnění usnesení odvolacího soudu). Otázkou věrohodnosti a pravdivosti výpovědí svědků T. Z. a L. H. se soud prvního stupně zevrubně zabýval v odůvodnění svého rozsudku a s takovým hodnocením souhlasil i odvolací soud (viz odůvodnění jeho usnesení), na něž lze plně odkázat. Šlo tedy o opakované námitky. Obviněný přitom ve svém dovolání v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. prakticky výlučně zpochybňoval skutková zjištění soudů nižších stupňů a jejich procesní postup, resp. žádal aplikovat hmotné právo na jiný než soudy nižších stupňů zjištěný skutkový stav. Obviněný tak vlastně Nejvyššímu soudu předložil k posouzení polemiku týkající se jen skutkových otázek, a nikoli hmotně právního posouzení skutku, jímž byl uznán vinným. Takto uplatněné námitky však neodpovídají zmíněnému dovolacímu důvodu, jak byl vymezen shora.

27. Obviněný tedy v podstatě v podaném dovolání jen opakuje svou obhajobu uplatňovanou již před soudy nižších stupňů, které se s ní beze zbytku vypořádaly. Jak již bylo shora uvedeno, Nejvyšší soud zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu

prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval (viz odpovídající pasáže odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu) a vypořádal se s nimi náležitým a dostatečným způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

28. Dovolání nenahrazuje řádné opravné prostředky a jeho podání není přípustné ve stejném rozsahu, jaký je charakteristický pro řádné opravné prostředky. Z tohoto hlediska je nutné posuzovat i naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na jehož podkladě nelze zvažovat samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení jednotlivých důkazů, jak se toho obviněný domáhal. Uvedený výklad zaujal Nejvyšší soud např. ve svém usnesení ze dne 7. 8. 2002, sp. zn. [5 Tdo 482/2002](#) (publikovaném pod č. T 420. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

29. V tomto směru je třeba připomenout, že dokazování je doménou především soudu prvního stupně s možnou korekcí v řízení před soudem druhého stupně jako soudem odvolacím, nikoli však v řízení o dovolání. Dokazování je ovládáno zásadou vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, volného hodnocení důkazů a presumpce neviny. Hodnotit důkazy tak může jen ten soud, který je také v souladu s principem bezprostřednosti a ústnosti provedl, protože jen díky tomu může konkrétní důkazní prostředek vyhodnotit a získat z něj relevantní poznatky. Zásada bezprostřednosti ve spojitosti se zásadou ústnosti zde hraje významnou roli, soud je přímo ovlivněn nejen samotným obsahem důkazního prostředku, ale i jeho nositelem (pramenem důkazu). Jen takový způsob dokazování může hodnotícímu orgánu poskytnout jasný obraz o dokazované skutečnosti a vynést rozhodnutí pod bezprostředním dojmem z provedených důkazů. I odborná literatura (viz např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 170 a násl.; FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. GRIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 110 a násl.) uznává, že nejlepší cestou pro správné rozhodnutí je zhodnocení skutkových okolností na podkladě bezprostředního dojmu z přímého vnímání v osobním kontaktu.

30. Bez možnosti přezkumu na podkladě takto formulovaného dovolání (jako *obiter dictum*) lze pouze na základě znalosti trestního spisu dodat, že předložené výhrady obviněného proti postupu soudů nižších stupňů nemají žádné opodstatnění. Nejvyšší soud může konstatovat, že posouzení věrohodnosti a pravdivosti tvrzení svědků T. Z. a L. H. a jejich hodnocení soudem prvního stupně není zjevně excesivní, naopak logicky navazuje na jiné v řízení provedené důkazy. Především zcela důvodně soud prvního stupně odmítl vycházet z verze skutkového děje potvrzované nevěrohodným svědkem L. H., který podle důvodných závěrů soudů nižších stupňů umožnil obviněnému vyvést z majetku obchodní společnosti K. osobní motorová vozidla a následně je užívat obviněným a jeho blízkými, což potvrzovaly i listinné důkazy o protiprávních jednání spáchaných za užití těchto vozidel. Nadto pravdivost jeho výpovědi o nákupu několika vozidel tímto svědkem byla oprávněně zpochybňována i z dalších důvodů, ať již to byly různé verze jeho výpovědi o podepsání smluv, převzetí vozidel či úhradě kupní ceny, smysluplnost takových nákupů nebo jeho finanční možnosti k jejich uskutečnění. Stejně tak důvodně jako nevěrohodného svědka s ohledem na jeho snahu vyhnout se výpovědi hodnotil soud prvního stupně i T. Z. Navíc z hlediska posouzení viny nejde o stěžejní,

určující důkaz, svědek nesvědčil k rozhodným okolnostem skutku kladeného v této věci obviněnému za vinu.

31. Jen s určitou mírou tolerance by bylo možno za odpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. označit námitku chybného užití zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio*. Obviněný však ani tuto námitku nijak blíže nerozvedl, spojoval ji především s výhradou, že bylo podle něj kriminalizováno jednání, které bylo v rámci civilního řízení označeno za souladné se zákonem. To ovšem obviněný zřetelně spojoval s tím, že soudy nižších stupňů zpochybňovaly věrohodnost svědka L. H. a pravdivost verze o prodeji vozidel tomuto svědkovi, která podle obviněného byla v civilním insolvenčním řízení vyvrácena.

32. K tomu je třeba předně upozornit, že hodnocení věrohodnosti svědka a pravdivosti jeho výpovědi je výlučným oprávněním tohoto orgánu, který provedl tento důkaz. Dále je třeba upozornit, že civilní řízení je ovládáno zcela jinými zásadami než řízení trestní, trestní soudy v tomto případě vůbec neposuzovaly, zda uvedené automobily mají či nemají být zahrnuty do majetkové podstaty obchodní společnosti K. Především však v tomto trestním řízení vůbec nebylo obviněnému kladeno za vinu, že by poškodil své věřitele vyvedením uvedených vozidel z majetku této společnosti, ale jeho vina byla shledána v tom, že z účtů obchodní společnosti K. vybral 3,3 milionu Kč a neužil je k uhrazení pohledávek věřitelů zmíněné obchodní společnosti. Z toho též vyplývá, že skutkový základ argumentace obviněného, který chtěl spojit se zmíněnou zásadou subsidiarity trestní represe, nemá žádnou spojitost se skutkem kladeným v tomto řízení obviněnému za vinu.

33. Přesto nad rámec uvedeného Nejvyšší soud může konstatovat, že ani v tomto ohledu neshledal v postupu soudů nižších stupňů žádné pochybení, a nemohl tak dát obviněnému za pravdu. Naopak lze souhlasit se soudy nižších stupňů i s názorem uvedeným ve vyjádření státního zástupce k dovolání obviněného, že v jeho případě byly naplněny dokonce dvě zvlášť přitěžující okolnosti, které vedly k použití kvalifikované podstaty trestného činu podle § 222 odst. 1, odst. 3 písm. a) a b) tr. zákoníku. Obviněný i při řešení této otázky vycházel z toho, že samotné odstranění části majetku obchodní společnosti, jejímž byl jednatelem a jediným společníkem, a to majetku, který měl sloužit k uspokojení jejích věřitelů, nemá být trestné, neboť není dostatečně společensky závažné a škodlivé, aby bylo postihováno jako trestný čin. Zákonodárce má na to ovšem jiný náhled a chce takové jednání postihovat jako trestný čin, jak bylo rozvedeno shora.

34. Nejvyšší soud dlouhodobě judikuje, že jednání naplňující (formální) znaky trestného činu je třeba zásadně posoudit jako trestný čin, nejde-li o případ zvláštní (výjimečný) dalšími okolnostmi, pro které není na místě postihovat jej jako trestný čin, ale postačí postižení podle jiného právního předpisu. Při výkladu této zásady lze přitom vycházet především ze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. [26/2013](#) Sb. rozh. tr.

35. Nejvyšší soud souhlasí se závěry soudů nižších stupňů, na něž může odkázat, neboť se důsledně vypořádaly i s uplatněnou obhajobou obviněného. Lze tak uzavřít, že soudy nižších stupňů se zabývaly danou věcí řádně, provedly v potřebném rozsahu dokazování, aby na jeho základě mohly učinit skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně a následně i v zamítavém usnesení odvolacího soudu. Své hodnotící úvahy poté soudy nižších stupňů pečlivě vyložily v odůvodnění svých

rozhodnutí, přičemž se nijak neodchýlily od výsledků dokazování, v rámci hodnocení jednotlivých důkazů nedošlo ze strany soudů k deformaci jejich obsahu a závěr o pachatelství obviněného vychází z logického vyhodnocení všech důkazů vyplývajících z opatřených a v hlavním líčení provedených důkazních prostředků. V tomto směru lze odkázat na příslušné pasáže odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, jehož skutková zjištění a hodnocení důkazů akceptoval i odvolací soud, jak vyplývá z odůvodnění jeho rozhodnutí.

V.

Závěrečné shrnutí

36. Vzhledem ke všem shora zmíněným skutečnostem Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného A. J. jako zjevně neopodstatněné. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 17

Příčitatelnost protiprávního činu právnické osobě, byl-li spáchán jejím zaměstnancem nebo osobou v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů podle § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o., je podmíněna mimo jiné tím, že některá z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. neprovedla opatření, které mělo být provedeno podle právního předpisu nebo které lze po ní spravedlivě požadovat ve smyslu § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o. Jde zejména o zanedbání povinné kontroly zaměstnance nebo neučinění opatření k zamezení nebo odvrácení následku spáchaného trestného činu.

Povinnost provést taková opatření ukládají právnickým osobám různé právní předpisy, jde např. o zákony, které upravují bezpečnost a ochranu zdraví při práci, hygienickou a protiepidemickou péči, ochranu životního prostředí, požární ochranu atd. Může jít rovněž o opatření podle zákona o legalizaci výnosů z trestné činnosti, pokud např. právnická osoba nesplnila povinnost identifikace bez ohledu na výši hodnoty obchodu při nákupu nebo přijetí použitého zboží nebo zboží bez dokladů o jeho nabytí ke zprostředkování jeho prodeje [viz § 7 odst. 2 písm. d) zákona č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů].

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2021, sp. zn. 7 Tz 9/2021, ECLI:CZ:NS:2021:7.TZ.9.2021.1

Příčitatelnost činu právnické osobě

§ 8 odst. 1 písm. d), odst. 2 písm. b) t. o. p. o.

Nejvyšší soud rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti, podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. ř. tak, že pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 4. 5. 2020, sp. zn. 24 T 146/2019, byl porušen zákon v neprospěch obviněné právnické osoby – obchodní společnosti M. L. v ustanoveních § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o. a § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku. Citovaný rozsudek byl zrušen. Dále byla zrušena také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušený rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud pak přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 7, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 4. 5. 2020, sp. zn. 24 T 146/2019, který nabyl právní moci dne 10. 6. 2020, byla obviněná právnická osoba – obchodní společnost M. L. uznána vinnou přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku v souvislosti s § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „t. o. p. o.“), a přečinem legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku účinného

do 31. 1. 2019 v souvislosti s § 7 t. o. p. o. Za výše uvedené přečiny byla obviněná právnická osoba odsouzena k úhrnnému peněžitému trestu ve výměře 50 denních sazeb po 1 000 Kč, tj. celkem ve výši 50 000 Kč. Současně bylo rozhodnuto, že peněžitý trest může být zaplacen v 10 měsíčních splátkách po 5 000 Kč a výhoda splátek odpadá, jestliže dílčí splátka nebude zaplacená včas. Postupem podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 1, 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o uplatněných nárocích na náhradu škody.

2. Přečinů krádeže a legalizace výnosu z trestné činnosti se obviněná právnická osoba podle skutkových zjištění Obvodního soudu pro Prahu 7 vyjádřených ve výroku rozsudku dopustila stručně řečeno tím, že dne 2. 10. 2018 okolo 9:52 hodin v XY, ulici XY, před domem č. XY, se přesně nezjištěným způsobem zmocnila zde zaparkovaného a řádně uzamčeného motorového vozidla tov. zn. XY v hodnotě 120 000 Kč ve vlastnictví poškozeného D. K. poté, co se dosud neztotožnění pachatelé dopravili na místo krádeže jejím motorovým vozidlem XY a bezprostředně po krádeži odvezli vozidlo poškozeného do její provozovny na adrese XY, kam obě vozidla jela za sebou v tzv. doprovodu. Následně bylo vozidlo poškozeného přesně neztotožněnými osobami v blíže nezjištěné době do 10. 10. 2018 rozebráno na díly, přičemž z těchto dílů byly za účelem zastření původu odstraněny identifikační znaky a tyto díly byly dále připraveny k prodeji a nabídnuty zákazníkům v areálu užívaném obviněnou. Dne 11. 10. 2018 pak byly některé zbývající části odcizeného vozidla (v rozhodnutí vyjmenované) nalezeny Policií České republiky v prostoru „autovrakoviště“, kde dochází k výběru a prodeji starších dílů vozidel tov. zn. XY. Přitom obviněná právnická osoba, resp. její jediný jednatel P. Ch., ani jiný zaměstnanec nezajistili evidenci osob disponujících s jejím vozidlem XY, užívaným v rámci podnikatelské činnosti, nezajistili v rozporu s ustanoveními § 31 odst. 4, 5, 6 a 7 zákona č. 455/1991 Sb., živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů, dostatečnou identifikaci vykupovaného použitého zboží, resp. zboží bez dokladů o nabytí, a dostatečnou identifikaci prodávajících osob podle § 5, § 7 odst. 2 písm. d), § 8, § 15 a § 16 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosu z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a v rozporu s § 7 odst. 1, 2 zákona č. 563/1991 Sb. o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, nezajistili evidenci všech výkupů – účetních případů vztahujících se k získání a evidenci zajištěných použitých věcí, neboť k výzvě policejního orgánu obviněná předložila pouze 3 výkupní listy, a to k výkupu motoru 2.0 TFSI za částku 3 000 Kč ze dne 4. 10. 2018, kapoty O II za částku 1 000 Kč, kompletního nárazníku O II za částku 1 500 Kč, blatníku Oct za částku 600 Kč ze dne 4. 10. 2018, části karoserie za 100 Kč, LP dveří kompletních za 1 000 Kč, LZ dveří kompletních za 500 Kč, pátých dveří (bez okna) za částku 800 Kč, 2 kompletních náprav za částku 500 Kč a LZ světla za částku 200 Kč ze dne 5. 10. 2018, vše od osoby neznámého pobytu, občana Slovenské republiky L. K.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

3. Proti uvedenému pravomocnému rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 podala ministryně spravedlnosti dne 24. 3. 2021 u Nejvyššího soudu ve prospěch obviněné právnické osoby stížnost pro porušení zákona s tím, že zákon byl porušen v ustanoveních § 8 odst. 1, 2 a 3 t. o. p. o. v neprospěch obviněné.

4. V odůvodnění stížnosti pro porušení zákona ministryně spravedlnosti připomněla znění § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o. a poukázala na aktuální judikaturu v otázce přičitatelnosti činu právnické osobě, podle níž v případě předvídaném v § 8 odst. 3 t. o. p. o. musí pro dovození trestní odpovědnosti právnické osoby soud dospět k závěru ohledně otázky, z kterého okruhu z osob stanovených v § 8 odst. 1 t. o. p. o. pochází konkrétní nezjištěná fyzická osoba, jejíž čin je přičítán právnické osobě.

5. Pochybení Obvodního soudu pro Prahu 7 shledala ministryně spravedlnosti v tom, že ve výroku rozsudku ve vztahu k trestnému činu krádeže uvedl, se ho dopustili dva neznámí (dosud neztotožnění) pachatelé, kteří se na místo krádeže dopravili motorovým vozidlem obviněné právnické osoby. Z odůvodnění sice vyplývá jistá pravděpodobnost, že se trestné činnosti skutečně dopustili zaměstnanci obchodní společnosti M. L. s vědomím jednatele, ovšem tyto úvahy nebyly podloženy usvědčujícími důkazy. I v případě, že by právnické osobě mohl být přičítán ve smyslu § 8 odst. 3 t. o. p. o. přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku, který spáchala nezjištěná fyzická osoba, která je jejím zaměstnancem, musely by být splněny podmínky stanovené v § 8 odst. 1 písm. d), odst. 2 písm. b) t. o. p. o. Ve vztahu k přečinu krádeže však argumentace soudu v dané věci nemůže obstát zejména proto, že v trestním řízení nebylo žádným způsobem prokázáno vědomí jednatele P. Ch. o trestném činu krádeže, či jeho rozhodnutí, schválení nebo pokyn ve smyslu § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o.

6. Zároveň ministryně spravedlnosti namítla, že čin nelze přičítat právnické osobě ve smyslu § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o. ani z toho důvodu, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. Neobstojí tvrzení soudu, že uvedené pochybení lze spatřovat v nezajištění evidence osob disponujících vozidlem obviněné právnické osoby zn. XY. Vedení tzv. knihy jízd nespadá mezi bezpodmínečné povinnosti právnické osoby, neboť je relevantní primárně z hlediska prokázání daňové uznatelnosti nákladů vynaložených na provoz motorového vozidla.

7. Oproti tomu ministryně spravedlnosti ve vztahu k přečinu legalizace výnosů z trestné činnosti uvedla, že obviněná právnická osoba v rozporu s právními předpisy nevedla evidence, díky kterým by bylo možné dostatečně identifikovat nakupované zboží, což umožnilo spáchání zmíněného trestného činu. V tomto případě jsou tedy splněny podmínky přičitatelnosti činu právnické osobě a její trestní odpovědnost může být platně dovozena.

8. Ministryně spravedlnosti proto navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 4. 5. 2020, sp.zn.24 T 146/2019, byl porušen zákon v neprospěch obviněné právnické osoby v ustanoveních § 8 odst. 1, 2 a 3 t. o. p. o., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušený rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a aby podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 7 věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

9. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se u veřejného zasedání Nejvyššího soudu ztotožnil s návrhem ministryně spravedlnosti. Ve vztahu k přečinu krádeže zdůraznil, že je třeba mít jasno o tom, z jakého okruhu osob v rámci § 8 odst. 1 t. o. p. o. pochází nezjištěná fyzická osoba, jejíž čin je přičítán právnické osobě, což v napadeném rozsudku chybí.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

10. Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí v rozsahu a z důvodů uvedených ve stížnosti pro porušení zákona, jakož i řízení předcházející napadenému rozhodnutí, a dospěl k závěru, že zákon byl porušen.

č. 17

11. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim vychází z principu, že sama právnická osoba nepáchá trestný čin, ale právnické osobě se pouze přičítá za podmínek uvedených v § 8 odst. 2 t. o. p. o. spáchání trestného činu, je-li spáchán osobami uvedenými v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., a to případně ve spojení s podmínkami uvedenými v § 8 odst. 3 a 5 t. o. p. o. (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 168 a násl.).

12. Podle § 8 odst. 1 t. o. p. o. trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,

b) osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat podle § 8 odst. 2 t. o. p. o.

13. Právnické osobě lze ve smyslu § 8 odst. 2 t. o. p. o. přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7 t. o. p. o., jestliže byl spáchán

a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o., nebo

b) zaměstnancem uvedeným v § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o. na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o., anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. neprovedly taková opatření, která měly provést

podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

14. Podle § 8 odst. 3 t. o. p. o. trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o.

15. Vlastní základ trestní odpovědnosti právnických osob je upraven zejména v § 8 t. o. p. o. Pokud jde o vztah jeho jednotlivých ustanovení, pak odstavec 1 stanoví formální podmínky trestní odpovědnosti (definuje podstatu protiprávního jednání právnické osoby), zatímco odstavec 2 obsahuje jako další materiální podmínku požadavek přičitatelnosti. Proto právnické osobě lze přičítat některý z trestných činů podle § 7 t. o. p. o. pouze za předpokladu, že jde o protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti některou z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., a to za splnění podmínek přičitatelnosti podle § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o., případně doplněných o podmínky podle § 8 odst. 3 nebo 5 t. o. p. o.

č. 17

16. Ustanovení § 8 odst. 3 t. o. p. o. připouští vyvodit trestní odpovědnost právnické osoby i tehdy, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. Rozhodná skutková zjištění ovšem musí i v tomto případě poskytovat dostatečný podklad ke spolehlivému závěru, že určitá fyzická osoba – byť neznámá či neztotožněná – spáchala protiprávní čin v zájmu trestně odpovědné právnické osoby nebo v rámci její činnosti, že si tak počínala v postavení vyžadovaném podle § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o. a že vzhledem k tomu lze přičítat spáchání trestného činu právnické osobě ve smyslu § 8 odst. 2 t. o. p. o. (viz rozhodnutí pod č. [34/2017](#) Sb. rozh. tr.).

17. Vzhledem ke znění § 8 odst. 3 t. o. p. o. („... která konkrétní fyzická osoba jednala ...“) je zřejmé, že i v tomto případě musí jít o jednání fyzické osoby v postavení vymezeném v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) či d) t. o. p. o., jedající v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti, a navíc jedající za splnění podmínek přičitatelnosti podle § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o. Byť tedy v konkrétní věci soudem učiněná skutková zjištění nebudou směřovat vůči konkrétní fyzické osobě, musí i tak skýtat jednoznačný a odůvodněný podklad pro závěr, že taková neztotožněná fyzická osoba spadá do některé ze skupin osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) či d) t. o. p. o. (viz rozhodnutí pod č. [37/2019](#) Sb. rozh. tr.).

18. V projednávané věci ve vztahu k trestnému činu krádeže podle skutkové věty napadeného odsuzujícího rozsudku obviněná právnická osoba jednala prostřednictvím „neztotožněných pachatelů“. V odůvodnění tohoto rozsudku sice soud prvního stupně uvedl, že obviněná právnická osoba jednala buď prostřednictvím jednatele P. Ch. s dalším zaměstnancem či zaměstnanci obchodní společnosti, anebo pouze svými zaměstnanci za vědomí nebo podle pokynu jednatele, avšak toto své tvrzení nedoložil žádnými relevantními důkazy.

19. Je zřejmé, že v projednávané věci se soud prvního stupně neřídil výše uvedenými obecnými východisky. Neučinil jednoznačný závěr, jaká konkrétní fyzická osoba provedla odcizení vozidla, ale pouze uvedl, že šlo o „neztotožněné pachatele“. Neučinil však ani závěr, jaký vztah měla tato fyzická osoba k obviněné právnické osobě a z jakého podnětu jednala. Pokud dovolací soud provádí jednotlivé fyzické osoby uvedené toliko v odůvodnění rozsudku

soudu prvního stupně s příslušnými ustanoveními zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, pak obviněná právnická osoba jednala prostřednictvím nezjištěné fyzické osoby (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.), a to buď jednatele P. Ch. [§ 8 odst. 1 písm. a) t. o. p. o.], anebo případně některého ze zaměstnanců [§ 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o., patrně za podmínky § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o.]. Skutková věta v napadeném rozsudku neobsahuje žádné vymezení, či jednání je pro právnickou osobu přičitatelné a z jakého důvodu. Naopak odůvodnění obsahuje několik v úvahu připadajících kombinací předpokladů umožňujících přičítat právnické osobě některý z trestných činů spáchaných fyzickou osobou ve smyslu § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o.

č. 17

20. Takový postup soudu prvního stupně však popírá samotnou podstatu konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob založenou na tzv. přičitatelnosti, tedy zvláštní subjektivní odpovědnost právnické osoby. Fakticky soud prvního stupně dovodil trestní odpovědnost obviněné právnické osoby pouze z výsledku, k němuž směřovalo jednání neztotožněných pachatelů. To je ovšem projev trestní odpovědnosti budované na objektivním principu. Jediným spolehlivým závěrem soudu je, že tato fyzická osoba jednala ve prospěch obviněné právnické osoby, tedy v jejím zájmu. Právě okolnost, že posuzované jednání bylo v zájmu obviněné právnické osoby, učinil soud dostačujícím předpokladem k přičitatelnosti takového jednání obviněné právnické osobě.

21. Předpoklad spáchání protiprávního činu „v zájmu právnické osoby“ zakotvený v návěti § 8 odst. 1 t. o. p. o. však nelze chápat jako samostatně stojící dostačující podmínku přičitatelnosti takového činu právnické osobě, nýbrž pouze jako korektiv, který má zabránit tomu, aby byla právnická osoba povolána k trestní odpovědnosti za excesy osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., které nemají žádnou požadovanou souvislost s právnickou osobou (viz rozhodnutí pod č. [23/2016](#) Sb. rozh. tr.). Jde pouze o korektiv doplňující další obligatorní podmínky uvedené zejména v § 8 odst. 1 pod písm. a) až d) a v § 8 odst. 2 t. o. p. o. Obdobně je třeba přistupovat i k pravidlu, byť působícímu v opačném směru, obsaženému v § 8 odst. 3 t. o. p. o., jehož užití je možné pouze v případě, že předpokládaným způsobem jednala některá z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., navíc za podmínek uvedených v § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o.

22. S ohledem na výše uvedené soud prvního stupně dosud nedospěl k takovým skutkovým závěrům, na jejichž základě by mohl jednání dosud nezjištěných pachatelů popsané ve skutkové větě napadeného rozsudku přičíst podle § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o. obviněné právnické osobě. Konstrukci trestní odpovědnosti právnických osob opřenou o tzv. přičitatelnost trestného činu právnické osobě a představující zvláštní typ odpovědnosti za zavinění totiž nelze s odkazem na § 8 odst. 3 t. o. p. o. obejít blíže nepodloženým formulováním tak široké množiny možných jednajících fyzických osob.

23. V případě, že soud prvního stupně dovodí, že posuzovaného jednání se dopustili zaměstnanci obviněné právnické osoby podle § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o. (což je jedna z možností vypočtená v odůvodnění napadeného rozsudku, ale doposud neprokázaná soudem prvního stupně), bude nutné se vypořádat i s další podmínkou přičitatelnosti uvedenou v § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o., tedy že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou

nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. To doposud soud prvního stupně neučinil pravděpodobně proto, že nedospěl jednoznačně k závěru, zda se vytýkaného jednání dopustili za obviněnou právnickou osobu blíže nezjištění zaměstnanci, statutární orgán nebo někdo úplně jiný.

24. Obecně je možné říci, že neprovedením opatření, které mělo být provedeno podle právního předpisu nebo které lze spravedlivě požadovat, je zejména zanedbání povinné kontroly zaměstnance nebo neučinění opatření k zamezení nebo odvrácení následku spáchaného trestného činu. Taková opatření jsou ukládána právními osobám různými právními předpisy, zejména jde o zákony o bezpečnosti práce, které upravují bezpečnost a ochranu zdraví při práci, hygienické zákony, jimiž jsou všechny ty, které upravují hygienickou a protiepidemickou péči, zákony o ochraně životního prostředí, jimiž jsou veškeré zákony, které upravují ochranu životního prostředí, dále zákony upravující památkovou péči či zákony o požární ochraně, ale i zákony v oblasti legalizace výnosů z trestné činnosti atd. (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 217).

č. 17

25. Již za současného skutkového stavu, aniž by Nejvyšší soud předjímal další dokazování, je však možné uvést, že pokud jednatel obviněné právnické osoby P. Ch. ani jiný zaměstnanec nezajistili evidenci osob disponujících s vozidlem obviněné právnické osoby tov. zn. XY, pak nejde o takové opatření. Vedení tzv. knihy jízd nespadá mezi povinnosti právnické osoby, neboť je relevantní primárně z hlediska prokázání daňové ustatelnosti nákladů vynaložených na provoz motorového vozidla podle § 24 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Kniha jízd je účetní doklad, kde jsou zaznamenány údaje o jednotlivých jízdách vozidla v obchodním majetku či soukromého vozidla používaného k podnikání. U vozidel z hlediska daně z příjmů se musí vést kniha jízd jen v tom případě, když si podnikatel zahrnuje do nákladů (v daňové evidenci výdajů) skutečné náklady na pohonné hmoty a parkovné. Podnikatel tedy nemusí vždy vést knihu jízd.

26. Jiná je situace u trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. V tomto případě, na rozdíl od trestného činu krádeže, bylo možné dovodit, že obviněná právnická osoba neprovedla taková opatření, která měla provést podle jiného právního předpisu, a proto neučinila nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. Obviněná právnická osoba totiž měla jako podnikatel povinnost prostřednictvím svého jednatele nebo pověřené osoby podle § 31 odst. 4 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenského zákona), ve znění pozdějších předpisů, při nákupu použitého zboží a zboží bez dokladů o jeho nabytí identifikovat před uzavřením smluvního vztahu jeho účastníky podle zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 7 odst. 2 písm. d) tohoto zákona (ve znění účinném do 23. 4. 2019) vyplývala povinnost identifikace bez ohledu na výši hodnoty obchodu při nákupu nebo přijetí použitého zboží nebo zboží bez dokladu o jeho nabytí ke zprostředkování jejich prodeje. Současně podle živnostenského zákona měla obviněná právnická osoba povinnost vést evidenci o těchto skutečnostech, která měla být přístupná na provozovně, a údaje měla uchovávat po dobu 5 let od uzavření smlouvy (§ 31 odst. 6 živnostenského zákona).

27. Nad rámec výše uvedeného Nejvyšší soud připomíná, že soud prvního stupně by se měl zabývat také otázkou, zda jednání popsané ve skutkové větě ve výroku o vině v napadeném rozsudku je jedním skutkem, anebo dvěma skutky, tedy vztahem obou výše uvedených trestných činů, a posouzením, zda jde o jednočinný souběh nebo o vícečinný souběh, což může mít i své procesní důsledky.

28. Tím, že Obvodní soud pro Prahu 7 nepostupoval výše uvedeným způsobem, došlo k porušení zákona v ustanovení § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o. o přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a ustanovení § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku o trestném činu krádeže, jímž byla obviněná právnická osoba uznána vinnou.

č. 17

29. Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 4. 5. 2020, sp. zn. 24 T 146/2019, byl porušen zákon v neprospěch obviněné právnické osoby – obchodní společnosti M. L., a to v ustanoveních § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o. a § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek a současně zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. Obvodnímu soudu pro Prahu 7 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 22

Ochrana spotřebitele podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis nenáleží podnikající právnické osobě, které spotřebitel postoupil pohledávku před zahájením soudního řízení.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 05. 2021, sp. zn. 30 Cdo 812/2021, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.812.2021.1

Příslušnost soudu mezinárodní, Spotřebitel, Postoupení pohledávky

čl. 17 a čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis

č. 22

Nejvyšší soud k dovolání žalované 3) zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 10. 2020, sp. zn. 5 Cmo 128/2020, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhá náhrady škody ve výši 540 452,58 Kč, která představuje celkovou ztrátu investice K. H.. Žalobkyně pohledávku uplatňovanou za žalovanými nabyla před zahájením sporu jejím postoupením od K. H. Žalovaná 3) se k žalobě vyjádřila tak, že vznesla námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti českých soudů.

2. Krajský soud v Brně jako soud prvního stupně usnesením ze dne 15. 5. 2020, č. j. 18 Cm 23/2017-230, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 12. 8. 2020, č. j. 18 Cm 23/2017, rozhodl tak, že se řízení vůči žalované 3) zastavuje (výrok I), žalobkyně a žalovaná 3) vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (výrok II) a žalování 1) a 2) a žalovaná 3) vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (výrok III).

3. Soud prvního stupně uvedl, že na posuzovanou věc je třeba aplikovat čl. 7 odst. 1 písm. b) druhá odrážka nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění), dále jen „nařízení Brusel I bis“, a kritériem pro určení mezinárodní příslušnosti je zde místo poskytování služeb žalovanou 3). Soud prvního stupně uzavřel, že takovým místem je území Maltské republiky, neboť žalovaná 3) odtamtud činí veškerá investiční rozhodnutí a z téhož místa též investuje své prostředky. Příslušné jsou tedy maltské soudy. Soud prvního stupně rovněž dodal, že vůči žalované 3) nelze aplikovat čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis, neboť žalovaná 3) nemá na území České republiky žádné zastoupení, pobočku nebo provozovnu. Řízení proto vůči žalované 3) podle § 104 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), zastavil.

4. Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací na základě odvolání žalobkyně usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že se řízení vůči žalované 3) nezastavuje.

5. Odvolací soud uzavřel, že předmětnou smlouvu K. H. uzavřela jako spotřebitel, neboť při jejím uzavření nejednala v rámci své profesionální nebo podnikatelské činnosti. Odvolací soud se tak zabýval otázkou, zda se na žalobkyni, jakožto právnickou osobu, na niž byla pohledávka K. H. postoupena, rovněž vztahuje ochrana spotřebitele podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis. S odkazem na rozsudky Soudního dvora evropské unie (dále jen „SDEU“) ze dne 18. 7. 2013 ve věci [C 208/18](#), ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB proti Franku Kootovi a Evergreen Investments BV, a ze dne 20. 6. 2013 ve věci [C-352/12](#), Consiglio Nazionale degli Ingegneri proti Comune di Castelvechio Subequo a Comune di Barisciano, uzavřel, že postoupení pohledávky původním věřitelem nemůže mít samo o sobě vliv na určení místně příslušného soudu. Mezinárodní příslušnost soudů České republiky je tak podle mínění odvolacího soudu založena podle čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis, podle kterého může spotřebitel žalovat smluvního partnera i u soudu místa, kde má spotřebitel bydliště. Odvolací soud jako tzv. *obiter dictum* dodal, že by šlo případně uvažovat i o aplikaci čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis, neboť žalovaná 3) provozuje na území České republiky „neformální pobočku“ tím, že si zde pronajímá místnost.

č. 22

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná 3) v celém rozsahu včasným dovoláním, jehož přípustnost spatřovala v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla řešena.

7. Dle žalované 3) odvolací soud nesprávně posoudil otázku mezinárodní příslušnosti soudů České republiky, konkrétně nesouhlasí s posouzením naplnění podmínek oddílu 4 nařízení Brusel I bis. Žalovaná 3) namítá, že podle čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis lze postupovat jedině v případě, že žalobce je spotřebitelem a podává žalobu proti svému smluvnímu partnerovi. Dle žalované 3) jsou oba rozsudky, na něž ve svém usnesení odkázal odvolací soud, v projednávané věci nepřiléhavé, neboť v jednom případě došlo k záměně věřitele až po zahájení soudního řízení, druhý rozsudek se příslušností soudu vůbec nezabývá. Naopak SDEU již otázku příslušnosti soudu v případě postoupení pohledávky ze spotřebitele na právnickou osobu před zahájením řízení již řešil, a to v rozsudku ze dne 19. 1. 1993 ve věci [C-89/91](#), Shearson Lehman Hutton proti TVB, dále jen „rozsudek Hutton“ a v rozsudku ze dne 1. 10. 2002 ve věci [C-167/00](#), Verein für Konsumenteninformation proti Karlu Heinz Henkelovi, dále jen „rozsudek Henkel“. V obou jím projednávaných případech uzavřel, že právnická osoba, která je postupníkem práva, aniž by sama byla účastníkem spotřebitelské smlouvy, nemůže být považována za spotřebitele a nemůže požívat ochrany v podobě zvláštní příslušnosti ve věcech spotřebitelských. Dále žalovaná 3) v dovolání namítala, že pronájem jedné místnosti na území České republiky nelze považovat za „neformální pobočku“, jak naznačil odvolací soud, a nelze tak příslušnost soudu dovodit z čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis. Žalovaná 3) navrhla, aby dovolací soud změnil napadené usnesení odvolacího soudu tak, že se usnesení soudu prvního stupně potvrzuje a žalobkyni se ukládá zaplatit žalované 3) náhradu nákladů řízení.

8. Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání namítala, že paní K. H. byla v době uzavření smlouvy v postavení spotřebitele a skutečnost, že později došlo k postoupení pohledávky na žalobkyni, nic nemění na povaze vzniklého vztahu. Dále uvedla, že žalovaná 3) má centrum činnosti

na území České republiky, neboť na adrese maltského sídla žalované 3) v současnosti sídlí mnoho dalších společností a na budově se nenachází žádné vnější označení kanceláře žalované 3), tudíž řízení činnosti z území Maltské republiky je nereálné. Naopak žalovaná 3) byla v období, po které trval smluvní vztah s paní K. H., řízena českými občany, své produkty nabízela téměř výlučně Čechům, v České republice propagovala své produkty, zde otevírala i účty svým klientům, řešila reklamace apod. Žalobkyně uvedla, že místní příslušnost Krajského soudu v Brně dovozuje z ustanovení čl. 7 odst. 2 a 5 nařízení Brusel I bis. Žalobkyně navrhla, aby bylo dovolání žalované 3) zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

č. 22

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

10. Dovolání žalované 3) bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení podle § 241 odst. 1 o. s. ř., a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

11. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

12. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Otázka, zda lze existenci nájmu prostoru na území České republiky považovat za provozování pobočky, zastoupení nebo jinou provozovnu ve smyslu čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis, nemůže založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud na jejím řešení své rozhodnutí nezaložil; odvolací soud své rozhodnutí založil na výkladu čl. 18 nařízení Brusel I bis a k výše uvedené otázce se vyjádřil pouze nad rámec odůvodnění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. [2 Cdon 808/97](#), uveřejněné pod číslem 27/2001 Sb. rozh. obč.).

14. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zda ochrana spotřebitele podle oddílu 4 (čl. 17 až 19) nařízení Brusel I bis v podobě možnosti podat žalobu u soudu bydliště spotřebitele náleží i podnikající právnické osobě, na níž byla pohledávka před zahájením soudního řízení spotřebitelem postoupena, neboť tato otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Dovolání je důvodné.

16. V posuzovaném sporu je nezbytné zodpovědět otázku, zda je v poměrech projednávané věci dána mezinárodní příslušnost soudů České republiky, a to ve smyslu nařízení Brusel I bis, neboť se jedná o spor s mezinárodním prvkem, v občanské či obchodní věci, soudní řízení bylo zahájeno po 10. 1. 2015 a žalobkyně a žalovaní mají své sídlo (bydliště) na území různých členských států EU (srov. čl. 1 odst. 1 a čl. 66 odst. 1 nařízení Brusel I bis). Pro věc určující je proto posouzení, zda byly splněny podmínky aplikace oddílu 4 nařízení Brusel I bis pro příslušnost ve věcech týkajících se sporů ze spotřebitelských smluv tak, že i žalující právnické osobě (podnikateli) svědčí související procesní ochrana jinak poskytovaná spotřebitelům, coby slabší straně smlouvy.

č. 22

17. Podle čl. 17 odst. 1 nařízení Brusel I bis ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky; b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí, nebo c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, v němž má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.

18. Podle čl. 18 nařízení Brusel I bis může spotřebitel podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, v němž má tento smluvní partner bydliště (sídlo), nebo, bez ohledu na bydliště druhé strany, u soudu místa, v němž má spotřebitel bydliště.

19. Judikatura SDEU přijatá k výkladu čl. 16 dříve účinného nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (nařízení Brusel I) a jej předcházejícího čl. 14 Úmluvy ze dne 27. 9. 1968 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Bruselská úmluva), je přitom plně uplatnitelná i při výkladu čl. 18 nařízení Brusel I bis, neboť se jedná o ustanovení obsahově rovnocenná (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 3. 2013, ve věci [C-419/11](#), Česká spořitelna, a. s. proti Geraldovi Feichterovi, bod 27).

20. Otázkou, zda se *forum actoris* spotřebitelů vztahuje i na postupníky jejich nároků, se SDEU již několikrát zabýval. Shledal, že zvláštní soudní příslušnost pro spotřebitele není použitelná na právnické osoby, které jednájí jako postupníci nároků spotřebitele, a to z toho důvodu, že tyto právnické osoby nejsou slabší stranou a zároveň nejsou ani smluvní stranou spotřebitelské smlouvy. Ochrana spotřebitele se uplatní pouze tehdy, pokud je spotřebitel v řízení sám žalobcem nebo žalovaným (srov. bod 23 rozsudku [Hutton](#) a bod 33 rozsudku [Henkel](#)).

21. Řešení, které přijal SDEU, vychází primárně ze zájmu chránit spotřebitele jakožto strany, která je ekonomicky slabší a méně zkušená v záležitostech práva, aby nebyl odrazen od podání žaloby v cizím státě. Ochranná funkce oddílu 4 nařízení Brusel I bis by tedy neměla být

rozšířena na osoby, u kterých tato ochrana není oprávněná (srov. body 18 a 19 rozsudku [Hutton](#)).

22. Již z vlastní formulace čl. 18 odst. 1 Brusel I bis. („spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi“) vyplývá, že pravidlo příslušnosti je vždy omezeno na konkrétní a specifické smluvní strany. Výklad, podle kterého by uvedený článek zahrnoval nároky uplatňované právnickou osobou na základě spotřebitelské smlouvy, by přerušil logickou vazbu mezi články 17 a 18, neboť zvláštní kritérium soudní příslušnosti pro spotřebitelské spory má za cíl chránit osobu v postavení spotřebitele, pokud jde o konkrétní smlouvu. Nelogické se tak jeví řešení, kdyby bylo možné tuto úzkou spojitost mezi postavením spotřebitele a danou smlouvou oslabit tím, že by byla přiznána na základě nároku vyplývajícího ze smlouvy uzavřené jinou osobou (srov. stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 14. 11. 2017 ve věci [C-498/16](#), Maximilian Schrems proti Facebook Ireland Limited, body 81 až 86).

č. 22

23. Nařízení Brusel I bis vychází z obecné zásady, že příslušné jsou soudy toho členského státu, ve kterém má žalovaný své bydliště (sídlo). Derogace tohoto principu je v zásadě možná jen v případech výslovně předvídaných v oddílech 2 až 7. Pravidla pro určení příslušnosti, která se odchyľují od této obecné zásady, tedy nemohou vést k výkladu, který jde nad rámec situací předpokládaných v nařízení (srov. rozsudek SDEU ze dne 17. 6. 1992 ve věci [C-26/91](#), Jakob Handte & Co. GmbH proti Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA, bod 14). Takový restriktivní výklad se uplatní i v případě zvláštní příslušnosti ve spotřebitelských sporech dle oddílu 4 nařízení Brusel I bis, který umožňuje spotřebiteli žalovat svého smluvního partnera u soudů státu, v němž má bydliště spotřebitel (srov. rozsudek SDEU ze dne 14. 3. 2014 ve věci [C-419/11](#), Česká spořitelna, a. s., proti Gerald Feichterovi, bod 26)

24. Nejvyšší soud se proto plně ztotožňuje s názorem uvedeným v podaném dovolání ohledně toho, že ochranu spotřebitele podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis nelze rozšířit na právnické osoby, které v řízení vystupují v roli postupníků pohledávek spotřebitelů. O správnosti tohoto dovozeného závěru nevystává Nejvyššímu soudu žádná rozumná pochybnost, neboť výslovně vyplývá i z judikatury SDEU (jedná se o tzv. *acte éclairé*). Není proto povinností Nejvyššího soudu, jakožto soudu, jehož rozhodnutí již nelze napadnout žádnými opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, položit předběžnou otázku podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (srov. rozsudek SDEU ze dne 6. 10. 1982 ve věci [C-283/81](#), Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3482/2017](#)).

25. Dovodil-li odvolací soud, že žalobkyni, jakožto právnické osobě, na niž byla postoupena pohledávka spotřebitele, svědčí ochrana podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis, neboť postoupení pohledávky nemá vliv na určení místně příslušného soudu, je jeho právní posouzení mezinárodní příslušnosti nesprávné. Větší flexibilitu a prostor naopak poskytují ustanovení zvláštní přípustnosti podle čl. 7 a 8 nařízení Brusel I bis, o které se žalobkyně opírá v odvolání proti usnesení soudu prvního stupně (a opakovaně i ve vyjádření k podanému dovolání), neboť uvedené články neobsahují upřesnění týkající se totožnosti smluvních stran, které se jich mohou dovolávat. V těchto případech je tak možné, aby třetí strana, která nebyla původní smluvní stranou, vymáhala plnění v roli postupníka. Judikatura zmiňovaná v rozhodnutí odvolacího soudu se, navíc jen částečně, vztahovala na obsahově odlišnou situaci, kdy nárok uplatněný spotřebitelem u soudu byl až v průběhu již zahájeného řízení

postoupen, v popisované situaci samozřejmě bez vlivu na již založenou mezinárodní příslušnost konkrétního soudu v zahájeném řízení. O takový případ ale v poměrech nyní projednávané věci nešlo.

26. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné takové vady neshledal a nebyly v podaném dovolání ani ohlašovány.

27. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadené usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu v uvedeném rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

28. Na odvolacím soudu nyní bude, aby znovu projednal odvolání a, vázán právním názorem Nejvyššího soudu (§ 243g odst. 1 o. s. ř.) se znovu ve spektru dalších výhrad žalobkyně zabýval tím, zda je pro danou věc založena mezinárodní příslušnost soudů České republiky či nikoliv.

č. 23

V řízení o vypořádání společného jmění manželů má soud společné dluhy přikázat zásadně oběma manželům rovným dílem, nejsou-li tu výjimečné okolnosti odůvodňující přikázání dluhu jen jednomu z nich nebo každému z manželů v jiném než rovnodílném poměru.

Je-li v řízení o vypořádání společného jmění manželů přikázán společný dluh jen jednomu z manželů, nelze zásadně druhému z nich uložit povinnost uhradit peněžitou částku v rozsahu poměrné části přikázaného dluhu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 06. 2021, sp. zn. 22 Cdo 753/2020, ECLI:CZ:NS:2021:22.CDO.753.2020.3

č. 23

Společné jmění manželů, Vypořádání SJM, Společné závazky, Příslušenství pohledávky
§ 736 o. z. ve znění od 1. 1. 2014, § 737 odst. 2 ve znění od 1. 1. 2014, § 742 odst. 1 písm. c) ve znění od 1. 1. 2014

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 10. 2019, sp. zn. 8 Co 169/2019, a rozsudek Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. 9 C 92/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu v Litoměřicích k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Litoměřicích (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 17. 4. 2019, č. j. 9 C 92/2017-279, přikázal ze zaniklého společného jmění účastníků řízení do výlučného vlastnictví žalovaného jednotku č. 1, nacházející se v budově č. p. 2, v k. ú. P., zapsanou na LV č. 3 pro toto k. ú. u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrálního pracoviště Litoměřice, a s tím související spoluvlastnický podíl ve výši 1975/139787 na společných částech budovy č. p. 2, která stojí na pozemku parc. č. 4 v k. ú. P., a spoluvlastnický podíl ve výši 1975/139787 na pozemku parc. č. 4 v k. ú. P., to vše zapsáno na LV č. 5 pro k. ú. P u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrálního pracoviště Litoměřice (dále rovněž jako „předmětná jednotka a související spoluvlastnické podíly na společných částech domu a pozemku“) [výrok I]. Dále přikázal do výlučného vlastnictví žalovaného nedoplatek ze smlouvy o hypotečním úvěru č. GHL071170154/2013 v celkové výši 900 071,87 Kč s příslušenstvím, včetně budoucích úroků, a uložil žalovanému povinnost tento dluh splácet až do úplného zaplacení (výrok II). Žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobkyni na vypořádacím podílu 175 963,36 Kč do šesti měsíců od právní moci rozhodnutí (výrok III). Rozhodl také o náhradě nákladů nalézacího řízení vzniklých účastníkům (výrok IV) i státu (výroky V – VIII).

2. Manželství účastníků, uzavřené 11. 11. 1989, bylo rozvedeno na základě rozsudku Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 25. 2. 2014, č. j. 15 C 178/2013-18, který nabyl právní moci 26. 3. 2014.

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že účastníci řízení nabyli v době trvání manželství do společného jmění manželů předmětnou jednotku a související spoluvlastnické podíly na společných částech domu a pozemku. Dále zjistil, že účastníci řízení uzavřeli dne 12. 12. 2013 s B., smlouvu o hypotečním úvěru číslo GHL071170154/2013 (dále také jako „smlouva o hypotečním úvěru“). Část takto získaných finančních prostředků použili na zaplacení kupní ceny předmětné jednotky a souvisejících spoluvlastnických podílů na společných částech domu a pozemku. V souvislosti se smlouvou o hypotečním úvěru uzavřela žalobkyně jako zástavce s B., jako zástavním věřitelem, zástavní smlouvu k nemovitostem č. GHL071170154/2013/Z, kterou smluvní strany sjednaly zástavní právo k nemovitostem specifikovaným v této smlouvě, jež jsou ve výlučném vlastnictví žalobkyně, a to k zajištění pohledávek zástavního věřitele vyplývajících ze smlouvy o hypotečním úvěru (dále rovněž jako „zástavní smlouva“).

4. Soud prvního stupně přikázal do výlučného vlastnictví žalovaného předmětnou jednotku a související spoluvlastnické podíly na společných částech domu a pozemku (jejichž obvyklá cena ke dni rozhodnutí soudu podle stavu ke dni zániku společného jmění manželů činila podle znaleckého posudku ze dne 17. 7. 2018 950 000 Kč) a uložil mu povinnost zaplatit dluh vyplývající ze smlouvy o hypotečním úvěru ve výši 900 071,87 Kč. Uvedl, že žalobkyni náleží polovina „čistého hodnoty SJM“, tedy 24 964,65 Kč. Soud prvního stupně dále přihlédl k tomu, že žalobkyně zaplatila v době od 12. 12. 2013 do 18. 3. 2019 (kdy účastníci řízení nevedli společnou domácnost) na splátkách hypotečního úvěru 190 999,30 Kč. Žalobkyni tak náleží 215 963,36 Kč. Jelikož již obdržela částku 40 000 Kč, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni na vyrovnání podílů na zaniklém společném jmění 175 963,36 Kč.

5. Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 24. 10. 2019, č. j. 8 Co 169/2019-375, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I [výrok I písm. a) rozsudku odvolacího soudu], ve výroku II jej změnil tak, že přikázal ze zaniklého společného jmění žalovanému zůstatek nesplaceného hypotečního úvěru č. GHL 071170154/2013, věřitel B., [výrok I písm. b) rozsudku odvolacího soudu] a ve výroku III jej změnil tak, že uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni na vyrovnání podílu z titulu vypořádání společného jmění 293 389 Kč do tří měsíců od právní moci tohoto rozsudku [výrok I písm. c) rozsudku odvolacího soudu]. Rozhodl rovněž o náhradě nákladů řízení vzniklých účastníkům i státu před soudy obou stupňů (výrok II a III rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně o přikázání jednotky a souvisejících spoluvlastnických podílů na společných částech domu a pozemku do výlučného vlastnictví žalovaného a o uložení povinnosti žalovanému zaplatit dluh plynoucí ze smlouvy o hypotečním úvěru.

7. Při stanovení výše vypořádacího podílu vyšel z obvyklé ceny jednotky a souvisejících spoluvlastnických podílů na společných částech domu a pozemku 950 000 Kč (stanovené na základě znaleckého posudku ze dne 17. 7. 2018 podle stavu ke dni zániku společného jmění manželů, ale na základě „tržních“ cen ke dni rozhodnutí soudu). Ke dni rozhodnutí odvolacího soudu činila výše neplaceného dluhu ze smlouvy o hypotečním úvěru 714 423,83 Kč. Odvolací soud dále zjistil, že žalobkyně zaplatila v době od zániku společného jmění manželů do dne rozhodnutí soudu ze svých výlučných prostředků na jistinu tohoto dluhu 194 674,94 Kč, na úrocích 152 722,98 Kč a dále uhradila pojištění ve výši 8 853,51 Kč

(vnosy žalobkyně tak činily 356 251,43 Kč), přičemž výše kapitalizovaných úroků z dluhu vzniklého na základě smlouvy o hypotečním úvěru od 1. 10. 2019 do 31. 12. 2019 činila 5 051,05 Kč.

8. Při výpočtu vypořádacího podílu odvolací soud od ceny bytové jednotky 950 000 Kč odečetl vnosi žalobkyně ve výši 356 251,43 Kč. Takto vypočtenou částku 593 748,57 Kč vydělil dvěma a uvedl, že výsledek 296 874,28 Kč představuje „hrubý podíl každého z účastníků na SJM“. K této částce přičetl vnosi žalobkyně ve výši 356 251,43 Kč tím, že výsledná částka 653 126 Kč představuje výši podílu žalobkyně na vypořádávaném společném jmění manželů.

9. Odvolací soud dále zohlednil dluh vyplývající ze smlouvy o hypotečním úvěru, který ke dni rozhodnutí odvolacího soudu včetně kapitalizovaných úroků do 31. 12. 2019 činil 719 474,88 Kč. Odvolací soud polovinu této částky (359 737,44 Kč) odečetl od podílu žalobkyně ve výši 653 126 Kč, a dospěl tak k částce 293 389 Kč, kterou uložil žalovanému zaplatit žalobkyni na vyrovnání podílů na vypořádávaném společném jmění manželů.

č. 23

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a v němž uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o přikázání dluhu vyplývajícího ze smlouvy o hypotečním úvěru žalovanému. Podle žalobkyně je nutné zohlednit, že žalovaný s přikázáním dluhu v řízení před soudem prvního stupně nesouhlasil a rovněž neprokázal, že je v jeho možnostech dluh splatit. Poukazuje rovněž na skutečnost, že dluh je zajištěn zástavním právem váznoucím na nemovitostech v jejím výlučném vlastnictví. Poznává, že vypořádání společného dluhu v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů má účinky pouze mezi manželi. Žalobkyně je stále zavázána k úhradě dluhu na základě smlouvy o hypotečním úvěru, přičemž žalovaný není ochoten ve vztahu k věřiteli dluh převzít. Nebude-li žalovaný dluh do budoucna plnit, může se věřitel uspokojit zpeněžením zástavy ve vlastnictví žalobkyně. Pokud odvolací soud rozhodl za těchto okolností o přikázání dluhu žalovanému, je jeho rozhodnutí v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 702/2016](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2017, sp. zn. [22 Cdo 4799/2015](#)). Navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího i nalézacího soudu zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

11. Žalovaný se ve vyjádření k dovolání ztotožňuje s rozhodnutím odvolacího soudu a považuje jej za správné. Předně namítá, že dovolání žalobkyně není přípustné, neboť není naplněn žádný z předpokladů přípustnosti dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. Má za to, že soudy obou stupňů se při řešení právních otázek neodchýlily od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Uvádí také, že je připraven splnit po nabytí právní moci rozsudku odvolacího soudu povinnost uloženou mu tímto rozhodnutím (tedy zaplatit vypořádací podíl žalobkyni i podílet se na splácení dluhu vyplývajícího ze smlouvy o hypotečním úvěru). Navrhuje, aby dovolací soud „potvrdil“ rozsudek odvolacího soudu.

III.**Přípustnost dovolání**

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

14. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

č. 23

15. Dovolání je přípustné, protože rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky způsobu vypořádání dluhu tvořícího součást společného jmění manželů (dále také jako „SJM“) v případě, že SJM zaniklo po 1. 1. 2014 a je vypořádáváno na základě aplikace zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako „o. z.“). Tato právní otázka nebyla doposud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena.

IV.**Důvodnost dovolání**

16. Podle § 3028 odst. 1, 2 o. z. se tímto zákonem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

17. Jelikož k zániku SJM došlo v posuzované věci po 1. 1. 2014, a tedy po nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vzniklo účastníkům právo domáhat se vypořádání společného jmění rozhodnutím soudu (§ 736 věta první, § 740 a § 765 odst. 2 o. z.). Právní režim jeho vypořádání soudem se řídí příslušnými ustanoveními zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (zejména § 736 a násl. o. z.) [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [22 Cdo 6109/2017](#), publikovaný pod č. 63/2019 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [22 Cdo 2020/2018](#), toto a další níže uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na webových stránkách dovolacího soudu – www.nsoud.cz].

18. Souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů (§ 495 o. z.). V souladu s touto terminologií tvoří společné jmění manželů jak aktiva – věci a pohledávky („co manželům náleží, má majetkovou hodnotu“ - § 708 odst. 1 o. z.), tak i pasiva – dluhy (§ 710 o. z.). Souhrn aktiv – věci a práv, které do SJM patří (bez pasiv, tedy bez dluhů), pak tvoří společný majetek v SJM. Za dluhy, které tvoří společné jmění manželů, odpovídají oba manželé společně a nerozdílně (§ 713 odst. 2, 3 o. z.) – jedná se tedy o dluhy solidární (srov. § 1872 o. z.).

19. Podle § 737 odst. 2 o. z. má vypořádání dluhů účinky jen mezi manžely.

20. Z toho je zřejmé, že v řízení o vypořádání SJM je u společných dluhů tvořících součást SJM na základě rozhodnutí soudu stanoven podíl každého z manželů na společných dlužích jen ve vnitřním poměru mezi manžely. Vypořádáním dluhů tvořících součást SJM nepřestávají být tyto dluhy společné a věřitel se může nadále domáhat uspokojení vůči oběma manželům; vypořádání společných dluhů manželů náležejících do SJM je tak důležité zejména pro tzv. předběžný a následný regres ve smyslu § 1876 o. z. (srov. rovněž MELZER Filip, TÉGL Petr a kolektiv. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975, Praha: Leges, 2016, str. 564, přim. také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. [22 Cdo 2883/2016](#)).

č. 23

21. Z úpravy vypořádání společného jmění manželů obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nevyplývají výslovně (stejně jako ze zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013) žádné konkrétní způsoby vypořádání jednotlivých součástí společného jmění manželů (tedy ani žádná konkrétní pravidla upravující řešení otázky, kterému z manželů má být společný dluh tvořící SJM přikázán). Pouze podpůrně lze uvažovat o aplikaci způsobů vypořádání podle úpravy spoluvlastnictví (§ 712 o. z., srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. [22 Cdo 2068/2019](#)). Společný dluh tvořící SJM tak lze vypořádat (stejně jako za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013) jeho přikázáním oběma manželům rovným dílem, nebo – ve výjimečných případech (viz dále) – jen jednomu z manželů.

22. Vzhledem k tomu, že podle § 737 odst. 2 o. z. má vypořádání dluhů v rámci řízení o vypořádání SJM účinky jen mezi manžely, nepřestávají být tyto dluhy společné a věřitel se může nadále domáhat uspokojení vůči oběma manželům. Již jen z tohoto důvodu by měly být společné dluhy v rámci řízení o vypořádání SJM zásadně přikázány oběma manželům rovným dílem.

23. Je totiž nutné zdůraznit, že vypořádání, na základě kterého je dluh soudem přikázán jen jednomu z manželů, neznamena pro druhého manžela úplné zbavení se dosud existujícího dluhu (srov. PETROV Jan, VÝTISK Michal, BERAN Vladimír a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 810). Ani při takovém způsobu vypořádání nezaniká bez dalšího manželovi, kterému dluh nebyl přikázán, povinnost hradit dluh věřiteli. Povinnost uhradit celý dluh jedním z manželů je založena pouze ve vztahu mezi manželi navzájem. Věřitel v tomto směru není povinen respektovat obsah soudního rozhodnutí o vypořádání dluhu (§ 737 odst. 2 o. z.) a nadále je oprávněn požadovat jeho splnění po kterémkoliv z manželů.

24. S ohledem na tyto důsledky mají soudy zásadně vypořádávat společné dluhy jejich přikázáním oběma manželům rovným dílem. Jen tímto způsobem vypořádání lze minimalizovat negativní následky situace, kdy úhradu dluhu provede z různých příčin nakonec zcela nebo z větší části jen jeden z bývalých manželů. Navíc v okamžiku rozhodování soudu o vypořádání společného dluhu nejsou často ani známy veškeré údaje o jeho konečné výši; především vzhledem k jeho příslušenství (např. úroky, úroky z prodlení, atd.), jehož obsah i výše se může v průběhu času měnit. Typicky u hypotečních úvěrů či jiných dlouhodobých závazků. Jestliže soud rozhodne o vypořádání dluhu rovným dílem, je tím zabezpečeno i „spravedlivé“ vypořádání v budoucnu splatných, v době rozhodování soudu „nejistých“, částí společného závazku; to i s ohledem na případný následný regres.

25. Přesto nelze zcela vyloučit, že ve výjimečných případech, ve kterých pro to budou dány okolnosti konkrétní projednávané věci, bude společný dluh náležející do SJM přikázán jen jednomu z manželů. Podmínkou takového postupu bude zpravidla souhlas manžela, jemuž má být celý dluh přikázán, a řádné zdůvodnění mimořádných okolností případu, které přikázání celého dluhu jen jednomu z manželů odůvodňují.

26. Za takovou mimořádnou okolnost lze v poměrech konkrétního případu označit například situaci, kdy společný dluh vznikl v souvislosti s pořízením věci, která je také předmětem vypořádání, ale její obvyklá cena je snížena právní závadou (např. zástavním právem). Vzhledem k tomu bude snížena i náhrada za přikázání věci jednomu z manželů. V takovém případě se může (po zvážení všech okolností případu – např. délky předpokládaného splácení dluhu) jevit jako nespravedlivé, aby dluh související s vypořádávanou věcí byl přikázán oběma manželům rovným dílem.

27. K tomu Nejvyšší soud poznamenává, že je-li dluh tvořící SJM přikazován pouze jednomu z manželů, není zásadně na místě, aby byla při určení vypořádacího podílu stanovena povinnost druhého z manželů zaplatit manželovi, kterému byl dluh přikázán, polovinu výše jistiny dluhu, případně i splatného, avšak dosud neuhrazeného příslušenství ke dni rozhodnutí soudu. Jinými slovy při přikázání společného dluhu jednomu z manželů zásadně nevzniká tzv. kompenzační pohledávka manžela, kterému byl dluh přikázán, vůči druhému manželovi ve výši jedné poloviny dluhu (v tomto smyslu tedy není nadále použitelná judikatura řešící otázku vypořádání dluhu tvořícího SJM formulovaná v intencích zákona č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013).

28. Jestliže je soudním rozhodnutím uloženo splnit společný dluh jen jednomu z manželů, nemá nadále druhý z nich (i když pouze s účinky mezi manželi navzájem) povinnost dluh hradit. Není tedy ani důvod, aby soud v této souvislosti zakládal novou povinnost k úhradě nějaké peněžitě částky mezi manželi, například z titulu regresu.

29. Vznik kompenzační pohledávky by ani nebyl (na rozdíl od regresního nároku) vázán na splnění dluhu druhým z manželů, nebo alespoň uplatnění pohledávky ze strany věřitele (v případě předběžného regresu). Nelze rovněž opominout, že v případě vzniku kompenzační pohledávky by nemohl druhý z manželů uplatnit vůči tomu, který dluh splnil, své námitky, které by měl vůči věřiteli (např. námitku promlčení; srov. také MELZER Filip, TÉGL Petr a kolektiv. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975, Praha: Leges, 2016, s. 565).

30. V případě přikázání celého společného dluhu jednomu z manželů tak dochází k založení nestejně velikosti podílů, tedy disparity svého druhu (společný dluh má uhradit jen jeden z manželů; druhý manžel není ve vztahu mezi manželi nadále povinen dluh plnit, a jestliže přesto na dluh následně něčeho zaplatí, vznikne mu regresní nárok podle § 1876 odst. 2 o. z.). Přikázat společný dluh jen jednomu z manželů lze proto jen tehdy, kdy mimořádné okolnosti případu takové vypořádání odůvodňují.

31. Dochází-li v rámci vypořádání společného jmění manželů k vypořádání dluhu, je nezbytné vypořádat dluh ve výši, v jaké existoval v době rozhodování soudu, a nikoliv v době zániku společného jmění manželů; v případě, že o věci rozhoduje odvolací soud, je třeba přihlídnout k částkám zaplaceným na dluh do dne jeho rozhodnutí. Jestliže některý z manželů po zániku

společného jmění hradil takový dluh ze svých výlučných prostředků, má při vypořádání SJM právo na náhradu ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) o. z. Tato skutečnost se projeví ve výroku o povinnosti jednoho z manželů zaplatit druhému určitou částku na vyrovnání jejich vypořádacích podílů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [22 Cdo 6109/2017](#), publikovaný pod č. 63/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.).

32. Nejvyšší soud považuje za nutné dále zdůraznit, že soudy jsou povinny vypořádat celý dluh, který byl učiněn předmětem řízení o vypořádání SJM, včetně jeho příslušenství, byť přiroste i v budoucnu po rozhodnutí o vypořádání SJM, aby tak byl zcela vypořádán předmět řízení. Soudy však nemohou vedle zjištění aktuální výše dluhu a rozsahu splatného, avšak doposud neuhrazeného příslušenství, složitě dopočítávat či jakkoliv odhadovat výši příslušenství až do okamžiku úplného splacení dluhu. Pomine-li dovolací soud obtíže s tímto zjišťováním spojené, je nutno upozornit i na tu skutečnost, že například úvěrové produkty (na jejichž základě společné dluhy vznikají) v současnosti často umožňují předběžné splacení úvěru, mění se tzv. fixační období, dochází ke změnám v úročení, ke změnám v délce následných fixačních období, změnám bankovních ústavů poskytujících daný úvěr apod., což jsou okolnosti, které brání ke dni rozhodování soudu zjistit výši budoucího příslušenství (srov. přim. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 702/2016](#)).

33. Vzhledem k tomu jsou soudy při vypořádání úročeného dluhu povinny pro účely vypořádání zjišťovat výši jistiny, případně i výši splatného a doposud neuhrazeného příslušenství ke dni rozhodnutí soudu, a následně dluh (s příslušenstvím splatným ke dni rozhodnutí soudu) přikázat k uhrazení oběma manželům společně (tj. každému jednou polovinou), či (ve výjimečných případech, viz shora) jen některému z nich. Příslušenství, které k dluhu přiroste teprve v budoucnu (tj. po rozhodnutí o vypořádání společného jmění manželů), je pak nezbytné vypořádat tím způsobem, že se toliko obecně přikáže k úhradě oběma manželům, či (ve výjimečných případech) jen některému z nich; nedochází tedy ke stanovení jeho konkrétní výše a ani k zanesení takového příslušenství do výpočtu o vypořádacím podílu (srov. přim. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 702/2016](#)).

34. Praxe dovolacího soudu vychází ze závěru, že jestliže v řízení o vypořádání společného jmění manželů vyjdou najevo skutečnosti svědčící pro různý způsob vypořádání dluhu tvořící společného jmění manželů, je na úvaze soudů nižších stupňů, jaké řešení zvolí. Nejvyšší soud zpochybní úvahu soudů nižších stupňů pouze za předpokladu, že bude zjevně nepřiměřená či nebude řádně odůvodněna (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2010, sp. zn. [22 Cdo 3915/2009](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [22 Cdo 3655/2017](#)).

35. V posuzované věci shledává dovolací soud úvahu odvolacího soudu o přikázání společného dluhu účastníků řízení vzniklého na základě smlouvy o hypotečním úvěru pouze žalovanému, za zjevně nepřiměřenou. Je nutné především zohlednit, že společný dluh účastníků řízení vzniklý na základě smlouvy o hypotečním úvěru je zajištěn zástavním právem váznoucím na nemovitostech ve výlučném vlastnictví žalobkyně (z toho plyne, že pokud by hypoteticky žalovaný dobrovolně neplnil společný dluh, mohl by se věřitel uspokojit ze zástavy ve výlučném vlastnictví žalobkyně). Již jen z tohoto důvodu není vhodné, aby byl společný dluh

bývalých manželů přikázán pouze žalovanému. Dovolací soud neshledává v poměrech projednávané věci ani žádné výjimečné okolnosti, které by odůvodňovaly přikázání dluhu pouze žalovanému a založení disparity podílů (lze poznamenat, že vyjma toho, že finanční prostředky získané na základě smlouvy o hypotečním úvěru byly použity v souvislosti s nabytím předmětné jednotky a souvisejících spoluvlastnických podílů na společných částech domu a pozemku do společného jmění účastníků řízení, v současné době dluh vyplývající ze smlouvy o hypotečním úvěru s touto nemovitostí žádným způsobem nesouvisí). Rozhodl-li odvolací soud o přikázání společného dluhu vzniklého na základě smlouvy o hypotečním úvěru žalovanému, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

36. Nad rámec shora uvedeného Nejvyšší soud poznamenává následující:

č. 23

37. Soudy nižších stupňů při vypořádání předmětné jednotky a souvisejících spoluvlastnických podílů na společných částech domu a pozemku vyšly z obvyklé ceny této součásti SJM ke dni rozhodování soudu podle stavu předmětu ocenění ke dni zániku společného jmění manželů (26. 3. 2014). Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. [22 Cdo 1205/2019](#) (uveřejněném pod č. 103/2020 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.) přijal a odůvodnil závěr, že při vypořádání společného jmění manželů zaniklého po 1. 1. 2014 (tedy v době účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) je nutné zásadně vycházet z obvyklé ceny věci a jejího stavu v době rozhodování soudu. V rámci dalšího řízení by tedy soudy měly vyjít z obvyklé ceny předmětné jednotky a souvisejících spoluvlastnických podílů na společných částech domu a pozemku a jejího stavu v době vyhlášení rozhodnutí soudu, nebudou-li prokázány skutečnosti odůvodňující jiný postup.

38. Dovolací soud rovněž připomíná, že soudy nižších stupňů musí dbát na to, aby nebyl majetek ve větší hodnotě (a tedy i povinnost platit vyšší částku na vyrovnání hodnoty podílů) přikázán účastníkovi, kterému jeho majetkové poměry objektivně neumožňují tuto částku uhradit, resp. pro kterého by její uhrazení bylo zvláště tíživé (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. [22 Cdo 3268/2010](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. [22 Cdo 2846/2012](#)).

39. Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Propojení zkoumané části výroku rozhodnutí odvolacího soudu s částí výroku, která přezkoumání nepodléhá, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li dovolací soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, který přezkoumávat nelze (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2008, sp. zn. [22 Cdo 3307/2006](#)). Jelikož důvody, pro které Nejvyšší soud zrušil ve shora uvedeném rozsahu rozhodnutí odvolacího soudu, platí přiměřeně i pro rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i rozhodnutí nalézacího soudu a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

40. V rámci dalšího řízení je odvolací soud vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 24

Biologický otec dítěte narozeného za trvání manželství matky s jiným mužem, může výjimečně popřít otcovství manžela matky, sleduje-li popření otcovství soulad biologického, sociálního a právního otcovství.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 01. 2021, sp. zn. 21 Cdo 19/2018, ECLI:CZ:NS:2021:21.CDO.19.2018.1

Určení otcovství

§ 776 odst. 1 o. z., § 779 odst. 1 o. z.

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. 19 Co 200/2017 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 20 Nc 45005/2015, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 3 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 3 dne 6. 11. 2015 domáhal určení, že je otcem žalovaného 1), a že žalovaný 3) není otcem žalovaného 1). Žalobu zdůvodnil zejména tím, že žil od března roku 2013 se žalovanou 2) ve společné domácnosti v nesezdaném soužití, ze kterého se narodil žalovaný 1). Jelikož žalobce a žalovaná 2) neuzavřeli manželství, učinili společně souhlasné prohlášení rodičů o otcovství k narozenému dítěti dne 24. 3. 2014 před Úřadem Městské části P. 4. Dne 19. 9. 2015 se dozvěděl, že žalovaná 2) v době, kdy porodila žalovaného 1), byla provdaná za žalovaného 3). Tuto skutečnost však žalovaná 2) před žalobcem i příslušnými úřady České republiky „vědomě zatajila“ a v České republice tak vystupuje „jakožto svobodná“. Žalobce se domnívá, že žaloba je opodstatněná, neboť je žalobce otcem biologickým a „pečujícím“ o žalovaného 1) a má za to, že souhlasné prohlášení rodičů o otcovství je právním jednáním nulitním, neboť žalovaná 2) byla v době učinění souhlasného prohlášení rodičů o otcovství v manželství s žalovaným 3), a za této situace se uplatní tzv. první domněnka otcovství podle ustanovení § 776 odst. 1 obč. zák. a otcovství tedy svědčí žalovanému 3) jako manželovi žalované 2). Žalobce je však „skutečným biologickým i sociálním rodičem“ žalovaného 1) a je „nežádoucí“, aby mu vinou žalované 2) bylo odepřeno tzv. rodičovství právní.

2. Obvodní soud pro Prahu 3 rozsudkem ze dne 23. 2. 2017 č. j. 20 Nc 45005/2015-281 zamítl žalobu na popření otcovství, zamítl návrh žalobce na určení otcovství, uložil žalobci zaplatit žalované 2) na náhradě nákladů řízení 3 146 Kč k rukám advokáta JUDr. T. S. do tří dnů od právní moci rozsudku, žalovanému 1) a 3) nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení, „jelikož jim žádné nevznikly“, a uložil žalobci zaplatit České republice – Obvodnímu soudu pro Prahu 3 na náhradě nákladů řízení 10 541 Kč. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že pokud jde o žalobu na popření otcovství, není žalobce ve věci aktivně legitimován, „neboť aktivní

legitimace svědčí pouze matce, která dítě porodila, dále samotnému dítěti a muži, který popírá, že je otcem dítěte (viz ustanovení § 6 a § 420 z. ř. s.), přičemž žalobce nepopírá, že je otcem žalovaného 1)“. Z tohoto důvodu se soud nezabýval ani návrhem žalobce na prominutí zmeškání lhůty pro popření otcovství. Ohledně návrhu žalobce na určení otcovství soud prvního stupně dovedl, že důvod pro vedení řízení o určení otcovství není dán, neboť účastníky v tomto řízení je muž, který o sobě tvrdí, že je otcem dítěte, žena, která dítě porodila, a dítě. V daném případě je však žalobce uveden jako matrikový otec, přičemž žalobce je i skutečným biologickým otcem žalovaného 1) a žalobce ani žalovaná 2) „nepopírají, že by tomu tak nemělo být“. Ohledně sňatku mezi žalovanou 2) a žalovaným 3) pak soud prvního stupně dospěl k závěru, že ačkoli bylo manželství platně uzavřeno, a v řízení nebylo tvrzeno, že by došlo k jeho zrušení, „žalovaná 2) na zdejší mezinárodní matriku uzavření tohoto sňatku nikdy nenahlásila, sňatek zde nelegalizovala, proto se na ní pohlíží jako na osobu se statutem svobodná“. Soud prvního stupně proto nepovažuje souhlasné prohlášení žalobce a žalované 2) v souladu s ustanovením § 779 odst. 1 obč. zák. za právní jednání nulitní.

3. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 8. 2017 č. j. 19 Co 200/2017-344 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a uložil žalobci zaplatit žalované 2) na náhradě nákladů odvolacího řízení 3 146 Kč k rukám advokáta JUDr. T. S. Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně, že manželství žalované 2) se žalovaným 3) bylo v USA platně uzavřeno (§ 19 a § 20 ZMPS), aby však mělo manželství účinky i na území ČR, bylo nutné je „nechat uznat zvláštní matrikou v B.“. Nebylo-li tak učiněno, je „před českými státními orgány pár považován za nesezdaný“ a žalovaného 3) proto nelze považovat za otce žalovaného 1) podle ustanovení § 776 odst. 1. o. z. Otcovství žalobce k žalovanému 1) bylo platně určeno souhlasným prohlášením rodičů podle ustanovení § 779 o. z. a z řízení jasně vyplynulo, že žalobce je „jak biologickým, tak sociálním otcem a za daných okolností i otcem právním (matrikovým)“. Odvolací soud proto neshledal důvod, aby otcovství žalobce k žalovanému 1) určil soud. Odvolací soud došel ve shodě se soudem prvního stupně k závěru, že pokud jde o popření otcovství, pak žalobce není ve věci aktivně legitimován a žalovaný 3) není legitimován pasivně, neboť v projednávaném případě zde nejsou dány „zcela výjimečné okolnosti“ k přiznání věcné legitimace k podání žaloby na popření otcovství proti právnímu (matrikovému) otci, jak je předpokládáno judikaturou Nejvyššího soudu, na kterou žalobce odkazoval (rozsudek NS ČR ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#), ze dne 25. 5. 2016 sp. zn. [21 Cdo 5086/2014](#), ze dne 26. 4. 2012 sp. zn. [30 Cdo 3430/2011](#)). Uzavřel, že současný stav je „zcela v zájmu dítěte, neboť žalobci svědčí jak biologické, tak právní a sociální rodičovství k nezletilému“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení podal žalobce dovolání. Namítal, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku, zda manželství uzavřené platně mezi českým občanem a cizím státním příslušníkem na území cizího státu, které nebylo zapsáno do zvláštní matriky podle ustanovení § 42 odst. 1 písm. a) zákona č. 301/2000 Sb., je (není) účinné na území ČR a je (není) způsobilé založit na území ČR zákonnou domněnku otcovství svědčící manželu matky dítěte. Podle názoru žalobce není pro vyvolání účinků v ČR nezbytné, aby bylo manželství zapsáno do zvláštní matriky, neboť zákon č. 301/2000 Sb. ani vyhláška MV ČR č. 207/2001 Sb. se zapsáním manželství do zvláštní matriky žádné účinky nespojují, ani jeho nezapsání

nesankcionují neúčinností manželství, jelikož se jedná pouze o „administrativní akt deklaratorního a registračního charakteru, který nemá vliv na soukromoprávní účinky uzavření manželství.“ Za daného skutkového stavu proto měla být soudy dovozena aktivní legitimace žalobce k podání žaloby na popření otcovství podle rozsudku Nejvyššího soud České republiky ze dne 25. 5. 2016 sp. zn. [21 Cdo 5086/2014](#). Navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil „Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.“

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán přede dnem 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

7. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. - nepodléhá), že žalovaná 2) [občanka České republiky] a žalovaný 3) [občan Spojených států amerických] platně uzavřeli sňatek dne 22. 3. 2011 v souladu se zákony státu Florida, ve městě L., okrese P. C., ve státě Florida, Spojené státy americké; toto manželství uzavřené v zahraničí nebylo zapsáno v České republice do zvláštní matriky. Dne 14. 3. 2014 se v České republice narodil žalovaný 1); v rodném listu je jako matka zapsána žalovaná 2) a jako otec žalobce (občan České republiky). Dne 24. 3. 2014 před Úřadem městské části Praha 4 žalovaná 2) a žalobce souhlasně prohlásili, že otcem žalovaného 1) je žalobce.

8. Za daného skutkového stavu závisela rozhodnutí soudů – mimo jiné – na vyřešení otázky hmotného práva, zda skutečnost, že manželství uzavřené platně mezi českým občanem a cizím státním příslušníkem na území cizího státu nebylo zapsáno do zvláštní matriky podle ustanovení § 42 odst. 1 písm. a) zákona č. 301/2000 Sb. má za následek, že manželku matky svědčí domněnka otcovství narozenému za trvání manželství a je tak vyloučeno, aby k témuž dítěti učinil domnělý (biologický) otec souhlasné prohlášení. Vzhledem k tomu, že uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, dospěl

Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání žalobce je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

10. Projednávanou věc je třeba posuzovat - vzhledem k tomu, že žalovaná 2) uzavřela manželství se žalovaným 3) dne 22. 3. 2011 - podle zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „matriční zákon“), a - vzhledem k tomu, že žalovaný 1) se narodil dne 14. 3. 2014 - podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 29. 12. 2016 (dále jen „občanský zákoník“).

č. 24

11. S názorem odvolacího soudu, že pro účinnost manželství uzavřeného v cizině na území České republiky, „je třeba je nechat uznat zvláštní matrikou“ a nebylo-li tak učiněno, „je před českými státními orgány pár považován za nesezdaný“, dovolací soud nesouhlasí.

12. Podle ustanovení § 1 odst. 1 písm. b) matričního zákona matrika je státní evidence narození, uzavření manželství, vzniku partnerství a úmrtí, k nimž došlo v cizině, jde-li o státní občany České republiky.

Podle ustanovení § 24a matričního zákona věty druhé oddacím listem se prokazuje uzavření manželství.

Podle ustanovení § 42 odst. 1 písm. a) matričního zákona do zvláštní matriky se zapisují narození, uzavření manželství a úmrtí občana, ke kterému došlo na území cizího státu.

Podle ustanovení § 47 matričního zákona zápisem do matriční knihy se rozumí zapsání údajů o narození, uzavření manželství, vzniku partnerství nebo úmrtí podle časové posloupnosti uvedených matričních událostí.

13. Z citovaných ustanovení vyplývá, že funkcí matriky je pouze evidence vymezených matričních událostí. Matriční zákon upravuje zápis matričních událostí do matričních knih a definuje matriční události, které se zapisují do zvláštní matriky podle ustanovení § 42 a násl. matričního zákona. Matriční zákon (ani jiný právní předpis České republiky) nespojuje okamžik zápisu matriční události do matričních knih s okamžikem nabytí účinnosti matriční události. Matriční zákon tedy v žádném ustanovení neupravuje „legalizaci“ nebo „uznání“ manželství, které soudy obou stupňů dovodily jakožto obligatorní požadavek k tomu, aby bylo manželství uzavřené v cizině účinné na území České republiky. K matriční události, kterou je i uzavření manželství, dochází bez ohledu na její následný zápis do matričních knih. V případě zápisu manželství do matriční knihy se pak nejedná o konstitutivní, ani deklaratorní akt, ale o pouhý přepis údaje z jiné veřejné listiny, kterou zákon za stanovených podmínek považuje za zcela rovnocennou českým matričním dokladům, vydaným na základě zápisů v matričních knihách (v daném případě z „Marriage record“ vydaného ve státě Florida, Spojené státy americké).

Obdobný závěr dovodil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 28. 12. 2005 č. j. [4 As 52/2004 -77](#) při posouzení zápisu příjmení tchyně do matriční knihy a oddacího listu.

14. K tomu dovolací soud podotýká, že ačkoli se do matričních knih zapisují také manželství uzavřená v České republice, tak ani manželství uzavřené v České republice nevzniká jeho zápisem do matriční knihy, ale ke vzniku manželství dochází podle ustanovení § 656 odst. 1 občanského zákoníku svobodným a úplným souhlasným prohlášením vůle muže a ženy, kteří spolu hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství. Podle ustanovení § 659 občanského zákoníku se manželství uzavírá tak, že osoba jednající za orgán veřejné moci, anebo osoba, která jedná za orgán oprávněné církve, položí snoubencům jako oddávající otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství; kladnou odpovědí obou snoubenců vznikne manželství. Manželství vznikne i jinak, je-li zřejmé, že snoubenci prohlašují svou sňatečnou vůli. Srovnatelně byl vznik manželství upraven i za účinnosti zákona č. 94/1963 Sb., zákona o rodině, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. § 3 tohoto zákona).

15. Uvedené vztaženo na posuzovanou věc znamená, že manželství žalované 2) a žalovaného 3), platně uzavřené dne 22. 3. 2011 na území cizího státu, je i přes jeho nezapsání do zvláštní matriky podle příslušných ustanovení matričního zákona nutno považovat za účinné i na území České republiky.

16. Podle ustanovení § 776 odst. 1 občanského zákoníku narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí třetího dne poté, co manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné, anebo poté, co byl manžel matky prohlášen za nevěstného, má se za to, že otcem je manžel matky.

17. Podle ustanovení § 779 odst. 1 občanského zákoníku nedojde-li k určení otcovství podle § 776, 777 nebo 778, má se za to, že otcem je muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením matky a tohoto muže. Takto lze určit otcovství i k dítěti ještě nenarozenému, je-li již počato.

18. Jestliže tedy v projednávané věci ze zjištěného skutkového stavu vyplynulo, že manželství žalované 2) a žalovaného 3) bylo platně uzavřeno dne 22. 3. 2011 ve státě Florida, ve Spojených státech amerických, přičemž nebylo zjištěno, že by ke dni narození žalovaného 1) došlo k rozvodu tohoto manželství, je, ačkoli tomu aktuálně neodpovídá zapsaný stav v matričních knihách České republiky, za otce žalovaného 3) považován podle ustanovení § 776 odst. 1 občanského zákoníku manžel matky – žalovaný 3). Uvedené ustanovení upravuje tzv. prvou domněnku otcovství, která vychází z pravděpodobnosti souladu právního, biologického, resp. genetického a sociálního rodičovství, z ochrany poskytované zákonem rodině založené manželstvím [viz § 3 odst. 2 písm. b)], ze zákonného požadavku, aby si byli manželé věrni (viz § 687 odst. 2), a veřejného zájmu na jistotě a stabilitě ve statusových poměrech. Narodí-li se dítě do manželství, je v zájmu rodiny ctící tradiční hodnoty i dítěte samotného, aby byl jeho status ex lege upraven co nejdříve, tedy ihned po narození, a aby se pokud možno během jeho života neměnil. Není rozhodné, zda spolu manželé žijí či nikoli, zda manžel matky o jejím těhotenství věděl, resp. dítě objektivně (ne)mohl zplodit, např. z důvodu výkonu trestu. Jsou-li ke statusovým změnám vážné důvody, je v zájmu všech, zejména však dítěte samotného, aby tato věc byla řešena a vyřešena v době, kdy je dítě útlého věku a kdy sociální vazby nejsou rozvinuty. Proto je tato domněnka tradičně vyvatitelná, a to jak k návrhu matky, tak otce (KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 776 []. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana,

HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 520.)

19. Na otcovství žalovaného 3) k žalovanému 1) určeného podle první domněnky otcovství podle ustanovení § 776 odst. 1 občanského zákoníku nemůže nic změnit ani skutečnost, že žalobce a žalovaná 2) učinili dne 24. 3. 2014 před Úřadem městské části Praha 4 souhlasné prohlášení o určení otcovství žalobce k žalovanému 1), neboť toto prohlášení je třeba považovat za nulitní právní akt (protože nelze určit otcovství tam, kde je již určeno) [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#)].

20. Z ustanovení § 785 a § 789 občanského zákoníku vyplývá, že aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby na popření otcovství má matka dítěte a jeho právní otec (manžel matky, kterému svědčí právní domněnka otcovství podle ustanovení § 776 odst. 1 občanského zákoníku). Muži, který tvrdí, že je biologickým otcem dítěte (putativnímu otci), občanský zákoník aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby na popření otcovství právního otce nepřiznává a to ani po vyhlášení nález ze dne 16. 5. 2017 sp. zn. [II. ÚS 3122/16](#), kde Ústavní soud apeloval na zákonodárce, aby posílil práva putativních otců v českém právním řádu. Dovolací soud již ve své rozhodovací praxi došel k závěru, že soud může putativnímu otci aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby na popření otcovství zcela výjimečně přiznat. Stane se tak v situaci, kdy je v zájmu dítěte, aby právo na respektování soukromého a rodinného života putativního otce (k tomu srov. čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) převážilo nad právy matrikových rodičů a principem právní jistoty rodinných vztahů (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#); obdobně se k právu putativního otce vyjádřil také ESLP v rozhodnutí Rožaňski proti Polsku ze dne 18. 8. 2006, stížnost č. [55339/00](#)). V citovaném rozsudku ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#) Nejvyšší soud dále dovodil, že k tomu, aby soudy mohly vyvažovat jednotlivé zájmy (relevantní prvky zájmu dítěte) a hledat nejlepší zájem dítěte, musí nejprve dokazováním zjistit obsah jednotlivých zájmů. V rámci dokazování musí být dán největší důraz na zjištění názoru, potřeb a poměrů dítěte a to v závislosti na věku a vyspělosti dítěte buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce (k tomu srov. právo dítěte být slyšeno podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte). V zájmu dítěte bude jen takové rozhodnutí, které sleduje dlouhodobé zájmy dítěte a vede ke stabilnímu řešení. Jak již dříve dovodil dovolací soud, k posouzení, zda bude v daném případě náležet putativnímu otci aktivní věcná legitimace k podání žaloby na popření otcovství, musí soud vyvážit zájmy všech dotčených osob a nalézt řešení, které bude nejlépe odpovídat zájmu dítěte. Zájem dítěte je přední zásada rodinného práva, která musí být brána jako hlavní hledisko při jakémkoliv rozhodování o poměrech dítěte (k tomu srov. čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte) a jejíž obsah je závislý na typu činnosti týkající se dítěte a individuálních okolnostech případu. Relevantními prvky (obsahem) zájmu dítěte v řízení o popření otcovství (včetně rozhodování o aktivní věcné legitimaci v tomto řízení) jsou jak práva dítěte - zájem dítěte na souladu mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#)); právo znát své rodiče (srov. čl. 7 Úmluvy o právech dítěte); právo na zachování své totožnosti (čl. 8 Úmluvy o právech dítěte), tak právo respektování soukromého a rodinného života matky dítěte, právního a putativního otce. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016 sp. zn. [21 Cdo 5086/2014](#)).

21. Veden nesprávným právním názorem se však odvolací soud již dostatečně nezabýval tím, zda jsou u žalovaného dány výjimečné okolnosti, za kterých může být žalobci – putativnímu otci – přiznána aktivní věcná legitimace k podání žaloby na popření otcovství.

22. Jelikož za daného skutkového stavu, kdy zápis v matričních knihách neodpovídá výše uvedenému právnímu posouzení, a mezi účastníky tak vzniká nejistota ohledně jejich statusových práv, je nezbytné, aby byly vzájemné vztahy účastníků řízení soudem postaveny na jisto tak, aby byla zajištěna jejich stabilita i do budoucna, jelikož rodičovství není jen věcí rodinného práva, ale klíčovým statusovým poměrem, který má význam pro určování příbuzenství, pro rodinu, společnost, pro celý právní řád (KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 776. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 520.) V zájmu dítěte (žalovaného 1) pak bude takové rozhodnutí, které sleduje dlouhodobé zájmy dítěte, povede k zajištění souladu mezi rodičovstvím právním, biologickým a sociálním.

23. Z výše uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky jej zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Obvodnímu soudu pro Prahu 3) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

č. 25

Přenechá-li jeden ze spoluvlastníků nemovité věci bez dohody s ostatními spoluvlastníky, bez rozhodnutí většinového spoluvlastníka, anebo bez rozhodnutí soudu, do užívání jinému celou věc, a tím nadužívá vlastní spoluvlastnický podíl, může se spoluvlastník, s jehož podílem bylo neoprávněně disponováno, domáhat vydání bezdůvodného obohacení i na uživateli věci, který se zřetelem ke všem okolnostem případu nebyl (ve smyslu ustanovení § 2994 o. z.) objektivně důvodně přesvědčen o tom, že spoluvlastník, jenž mu umožnil užívání celé věci, byl k takovému nakládání s věcí oprávněn.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 06. 2021, sp. zn. 28 Cdo 1519/2021, ECLI:CZ:NS:2021:28.CDO.1519.2021.1

č. 25

Bezdůvodné obohacení, Spoluvlastnictví

§ 2991 odst. 1 a 2 o. z., § 2994 o. z., § 1122 o. z.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 26 Co 135/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Rakovníku (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. 12. 2019, č. j. 5 C 121/2019-99, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala na žalované zaplacení částky 58.000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 58.000 Kč za dobu od 1. 6. 2019 do zaplacení (výrok I.). Žalobkyni uložil povinnost nahradit žalované k rukám jejího zástupce náklady řízení ve výši 31.508,40 Kč (výrok II.).

2. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně a J. M. (v řízení vyslechnutý jako svědek) byli v období od 1. 1. 2017 do 31. 5. 2019 spoluvlastníky (každý z nich jednou ideální polovinou) pozemku č. st. 1, jehož součástí je stavba č. p. 2 (objekt k bydlení) a pozemku parc. č. 3 v obci a katastrálním území S., zapsaných na listu vlastnictví č. 4 v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště Rakovník (dále „nemovitá věc“ nebo „nemovitost“); v označeném období žalovaná nemovitost užívala v celém rozsahu. Dne 28. 6. 2016 uzavřel J. M. se žalovanou nájemní smlouvu, na jejímž základě přenechal žalované do užívání nemovitou věc za sjednané nájemné ve výši 6.505 Kč měsíčně. Dne 3. 1. 2017 uzavřel J. M. se žalovanou další nájemní smlouvu, dle níž ji přenechal do užívání pouze „svůj“ spoluvlastnický podíl na nemovité věci. Rozsah užívání nebyl ve smlouvě nijak vymezen. Žalovaná měla přístup do celé nemovitosti a užívala ji se souhlasem J. M.

3. Zjištěný skutkový stav soud prvního stupně právně posoudil prostřednictvím ustanovení § 1117, § 1118 a § 2201 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném po 1. 1. 2014 (dále „o. z.“). S přihlédnutím k judikatuře Nejvyššího soudu reflektující otázku

vydání bezdůvodného obohacení vzniklého nadužíváním spoluvlastnického podílu jedním ze spoluvlastníků v poměrech právní úpravy občanského zákoníku účinné do 31. 12. 2013 (soud prvního stupně odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2006, sp. zn. [33 Odo 396/2004](#), na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. [33 Odo 103/2006](#), na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4894/2007](#), a na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. [28 Cdo 1658/2017](#); tato rozhodnutí, stejně jako dále označená rozhodnutí dovolacího soudu, jsou přístupná na internetových stránkách Nejvyššího soudu <http://www.nsoud.cz>) dovodil, že žalobkyně není oprávněna požadovat vydání bezdůvodného obohacení po žalované, která není ve věci pasivně legitimována. Žalovaná totiž užívala nemovitost jako celek se souhlasem a s vědomím jednoho ze spoluvlastníků (J. M.), přičemž není rozhodné, že jmenovaný měl žalované přenechat do užívání pouze svůj spoluvlastnický podíl.

č. 25

4. Krajský soud v Praze (dále „odvolací soud“) k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 27. 1. 2021, č. j. 26 Co 135/2020-164, rozsudek soudu prvního stupně změnil a žalované uložil povinnost zaplatit žalobkyni částku 58.000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 58.000 Kč za dobu od 1. 6. 2019 do zaplacení (výrok I.). Žalované uložil povinnost nahradit žalobkyni k rukám její zástupkyně náklady řízení před soudem prvního stupně ve výši 44.436,04 Kč a náklady odvolacího řízení ve výši 26.610,19 Kč (výrok II.).

5. Odvolací soud doplnil dokazování o důkazy, z nichž soud prvního stupně neučinil všechna potřebná skutková zjištění, nebo je neprovedl vůbec, ač byly v řízení před ním navrženy, a dáleprovedl dokazování o důkazy, jež byly účastníky navrženy v odvolacím řízení na základě poučení podle ustanovení § 118a občanského soudního řádu (dále „o. s. ř.“), a vyšel ze zjištění, že žalobkyně dne 10. 10. 2014 udělila druhému spoluvlastníkovi plnou moc k jednání o prodeji společné nemovitosti. J. M. dne 28. 6. 2016 uzavřel se žalovanou nájemní smlouvu s platností do konce roku 2016, dle níž jí pronajal nemovitost jako celek, přičemž ji současně ústně informoval, že k takové právní dispozici je zmocněn druhým spoluvlastníkem. O skutečnosti, že nemovitost je ve spoluvlastnictví, žalovaná informována byla, neboť měla o její koupi zájem a potřebné údaje si zjistila z katastru nemovitostí. Dne 3. 1. 2017 uzavřel J. M. se žalovanou další nájemní smlouvu, na jejímž základě jí přenechal do užívání blíže neurčený spoluvlastnický podíl. Žalobkyně se o užívání nemovitosti žalovanou dozvěděla v lednu roku 2017 v souvislosti s jednáním o případném odkoupení, k němuž však došlo. Žalovaná žalobkyni a ani J. M. za užívání nemovitosti ničeho neplatila. Posléze částečně hradila částku 1.200 Kč měsíčně insolvenční správce, neboť J. M. podal dne 11. 10. 2017 návrh na své oddlužení.

6. Na takto zjištěný skutkový stav odvolací soud aplikoval ustanovení § 1122 odst. 1 o. z. a ustanovení § 2991 odst. 1 a 2 o. z. Vysvětlil, že samotné spoluvlastnictví k věci neopravňuje spoluvlastníka bez dalšího užívat společnou věc nad rámec svého spoluvlastnického podílu. Následkem nadužívání spoluvlastnického podílu dochází na straně spoluvlastníka k užívání cizí hodnoty, čímž vzniká bezdůvodné obohacení. J. M. nebyl žalobkyní zmocněn k uzavření nájemní smlouvy dne 28. 6. 2016, na jejímž základě byla žalované přenechána k užívání celá nemovitost. Takovou smlouvu hodnotil odvolací soud jako absolutně neplatnou, stejně jako následně uzavřenou nájemní smlouvu ze dne 3. 1. 2017, kterou přenechal J. M. žalované do užívání ideální spoluvlastnický podíl, přičemž ovšem žalovaná s jeho vědomím i souhlasem v období od 3. 1. 2017 do 31. 5. 2019 nemovitost užívala jako celek, respektive v jakém rozsahu nemovitost užívá, bylo J. M. lhostejné, neboť v průběhu roku 2017 vstoupil do insolvence.

Odvolací soud dovodil, že žalovaná v období do 31. 12. 2016 sice nemovitost užívala na základě neplatného právního jednání a věděla, že nemovitost je ve spoluvlastnictví J. M. a žalobkyně, nicméně věřila, že jmenovaný je oprávněn k uzavření nájemní smlouvy za oba spoluvlastníky. Ten také žalobkyni o přenechání nemovitosti do užívání žalované neinformoval. Za uvedené období žalované na úkor žalobkyně bezdůvodné obohacení nevzniklo (žalobkyně je ostatně ani nežádala) a s ohledem na popsané okolnosti by žalovaná nebyla ve sporu pasivně legitimována (o nadužívání spoluvlastnického podílu bez souhlasu druhého spoluvlastníka nevěděla). Pro další období (od ledna 2017 do 31. 5. 2019), v němž žalovaná nadále užívala celou nemovitost, byla srozuměna s tím, že k takovému užívání potřebuje souhlas obou spoluvlastníků. Přesto však se žalobkyní žádnou smlouvu o užívání či dohodu o placení nájemného neuzavřela. Za tohoto stavu odvolací soud dovodil, že pro další období již není otázka pasivní legitimace svázána s nadužíváním spoluvlastnického podílu jedním ze spoluvlastníků bez vědomí spoluvlastníka opomenutého. Žalovaná užívala nemovitost s vědomím obou spoluvlastníků (žalobkyně přitom užívání celé nemovitosti žalovanou tolerovala a proti takovému stavu, například podáním žaloby o vyklizení, nezasáhla) a na její straně došlo ke vzniku bezdůvodného obohacení užíváním cizí hodnoty, přičemž důvod užívání nelze opřít o platnou nájemní smlouvu ani jiný platně převzatý závazek.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná (dále též „dovolatelka“) dovolání. Má je za přípustné ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř., neboť dovoláním dotčený rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, popřípadě jedná se o otázku hmotného práva, která nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena. S poukazem na dosavadní rozhodovací praxi dovolacího soudu při řešení právní otázky věcné pasivní legitimace v řízení o vydání bezdůvodného obohacení spočívajícího v užívání spoluvlastnického podílu na nemovité věci „opomenutého“ spoluvlastníka, bez jehož souhlasu druhý spoluvlastník umožnil užívání společné věci třetí osobě, a tím došlo k nadužívání spoluvlastnického podílu disponujícího spoluvlastníka (dovolatelka odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2006, sp. zn. [33 Odo 396/2004](#), a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4894/2007](#)), namítala, že v řízení měl být věcně pasivně legitimovaným spoluvlastník J. M. a nikoliv dovolatelka. Tento názor odůvodnila tím, že jak v roce 2016, tak i následně od roku 2017 užívala nemovitost se souhlasem spoluvlastníka M., který jí celou nemovitost přenechal do užívání, a pokud tak učinil bez souhlasu žalobkyně (druhého rovnodílného spoluvlastníka), byl to právě J. M., který se na úkor žalobkyně – za předpokladu, že nájemní smlouvy ze dne 28. 6. 2016 a ze dne 3. 1. 2017 jsou neplatnými právními jednáními – bezdůvodně obohatil. Dále dovolatelka vysvětlila, že nebylo žádného důvodu odlišovat z hlediska posouzení otázky, kdo se na úkor žalobkyně bezdůvodně obohatil, období užívání nemovitosti do 31. 12. 2016 a od 1. 1. 2017, neboť, dle názoru dovolatelky, není rozhodné, zda žalobkyně o užívání celé nemovitosti žalovanou věděla či nikoliv. Žalovaná užívala nemovitost od ledna 2017 s vědomím obou spoluvlastníků, avšak stále na základě souhlasu spoluvlastníka M., který o faktickém užívání celé nemovitosti žalovanou opomněl žalobkyni informovat. Je tudíž na žalobkyni, aby se v souladu s připomenutou judikaturou Nejvyššího soudu obrátila s nárokem na vydání bezdůvodného obohacení na druhého

spoluvlastníka. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení.

8. Žalobkyně ve vyjádření označila dovolání žalované za opožděné, neboť jej dovolatelka podala po uplynutí zákonné dvouměsíční lhůty upravené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. (za rozhodné skutečnosti z hlediska běh lhůty k podání dovolání přitom označila datum doručení písemného vyhotovení dovoláním napadeného rozsudku dne 1. 3. 2021 a okamžik doručení dovolání soudu prvního stupně dne 3. 5. 2021). Pokud by se dovolací soud neztotožnil s názorem o opožděné podaném dovolání, pak žalobkyně přisvědčila správnosti závěru odvolacího soudu o neplatnosti nájemní smlouvy ze dne 3. 1. 2017, kterou spoluvlastník M. přenechal žalované k užívání blíže neurčený podíl na nemovitosti. Dále připomněla, že tuto nájemní smlouvu uzavřel spoluvlastník M. se žalovanou v situaci, kdy žalovaná věděla, že žalobkyně s pronájmem nemovitosti nesouhlasí a že k takové právní dispozici se společnou věcí ani nebyl žalobkyní zmocněn. Současně uvedla, že dovoláním dotčeným rozsudkem odvolací soud otázku možného přenechání ideálního spoluvlastnického podílu k užívání třetí osobě posoudil shodně jako Nejvyšší soud v usnesení ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. [28. Cdo 2731/2007](#). Ve vyjádření žalobkyně navrhla, aby dovolací soud dovolání žalované zamítl.

č. 25

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.); po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, u něhož to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.), oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1, věta první, o. s. ř.) a že je splněna i podmínka povinného zastoupení dovolatelky advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), zabýval se tím, zda je dovolání žalované přípustné (§ 237 o. s. ř.).

10. Dovolací soud nesdílí názor žalobkyně, že by žalovaná podala dovolání opožděně, tedy po uplynutí zákonné lhůty upravené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. Pro posouzení rozhodných skutečností majících vliv na určení počátku běhu lhůty k podání dovolání a jejího skončení se z obsahu spisu podává, že písemné vyhotovení rozsudku odvolacího soudu bylo do datové schránky zástupce žalované doručeno dne 2. 3. 2021 (viz potvrzení o dodání a doručení do datové schránky – č. l. 167 p. v.). Toto datum je ve smyslu ustanovení § 57 odst. 2 věty první o. s. ř. rozhodné i pro určení toho dne, jehož uplynutím lhůta určená podle měsíců končí; tímto dnem by tak bylo 2. 5. 2021. Protože v nyní probíhajícím kalendářním roce tento den připadl na neděli, stal se posledním dnem lhůty určené k podání dovolání nejblíže následující pracovní den (§ 57 odst. 2 věta druhá o. s. ř.); tímto dnem bylo pondělí 3. 5. 2021, kdy také zástupce žalované dovolání doručil soudu prvního stupně (viz záznam o ověření elektronického podání doručného na elektronickou podatelnu Okresního soudu v Rakovníku – č. l. 171). Protože dovolání žalované bylo podáno včas, neshledal dovolací soud důvod odmítnout je pro opožděnost ve smyslu ustanovení § 243c odst. 3 a § 218a věta první o. s. ř.

11. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

12. Přípustnost dovolání proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu (jež je rozhodnutím, jímž se končí odvolací řízení, nikoliv rozhodnutím z okruhu usnesení vyjmenovaných v § 238a o. s. ř.) je třeba poměřovat ustanovením § 237 o. s. ř. (hledisky v něm uvedeny).

13. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Dovolání žalované je přípustné pro řešení dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu neřešené (dovolatelkou obsahově vymezené) otázky věcné pasivní legitimace v řízení o vydání bezdůvodného obohacení spočívajícího v užívání cizí nemovité věci bez právního důvodu, pokud tato cizí věc je ve spoluvlastnictví dvou osob a do užívání třetí osobě (uživateli) ji přenechal jen jeden ze spoluvlastníků bez souhlasu (bez vědomí) spoluvlastníka druhého. Dovolatelka uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci při aplikaci ustanovení § 2991 odst. 1 a 2 o. z. V poměrech právní úpravy občanského zákoníku účinné od 1. 1. 2014, jež se uplatní i na posouzení žalobou uplatněného nároku v přítomné právní věci, pak nelze předestřenou právní otázku vyřešit bez zohlednění ustanovení § 2994 o. z., které dosavadní rozhodovací praxi Nejvyššího soudu reflektující právní úpravu účinnou do 31. 12. 2013, modifikuje. Nedávný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2021, sp. zn. [28 Cdo 493/2021](#), se rovněž otázkou věcné pasivní legitimace uživatele nemovité věci v řízení o vydání bezdůvodného obohacení se zřetelem k aplikaci ustanovení § 2994 o. z. zabýval, nicméně na pozadí poněkud odlišných skutkových okolností (výlučné vlastnictví užívané věci, pluralita žalovaných).

č. 25

IV.

Důvodnost dovolání

15. Po přezkoumání napadeného rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 odst. 1 o. s. ř., jež takto provedl bez jednání, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání, jež je pro výše předestřenou právní otázku přípustné, není opodstatněné.

16. Zmatečnosti [§ 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř.] a ani jiné vady řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí a k nimž dovolací soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou v dovolání namítány a z obsahu spisu se nepodávají.

17. Dovolacímu přezkumu nepodléhá skutkový stav zjištěný soudy nižších stupňů, neboť s účinností od 1. 1. 2013 je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. jediným dovolacím důvodem nesprávné právní posouzení věci. Závěry dovolacího soudu o tom, zda důvod dovolání byl naplněn, tak musí být založeny na skutkových zjištěních učiněných v nalézacím řízení (v řízení před dovolacím soudem).

18. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241a odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy,

jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Podle ustanovení § 2991 odst. 1 o. z. kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.

20. Podle ustanovení § 2991 odst. 2 o. z. bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

21. Podle ustanovení § 2994 o. z. dal-li někdo neoprávněně věc k užívání nebo požívání jinému, aniž ten byl v dobré víře, má vlastník nebo spoluvlastník věci vůči uživateli nebo poživateli právo na náhradu.

22. Judikatura Nejvyššího soudu je pevně ukotvena v závěru, že plněním bez právního důvodu, případně protiprávním užitím cizí hodnoty, tedy jednou ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení ve smyslu § 451 odst. 2 obč. zák., respektive ustanovení § 2991 odst. 2 o. z. je i stav, kdy je cizí nemovitá věc užívána subjektem odlišným od jeho vlastníka bez nájemní smlouvy či jiného obdobného titulu. Prospěch v takové situaci vzniká tomu, kdo uživatelská oprávnění realizuje, aniž by za to čehokoliv hradil, a jehož majetkový stav se tudíž nezmenšil, ačkoli by se tak za obvyklých okolností stalo (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. [33 Odo 1051/2005](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. [28 Cdo 4573/2016](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. [28 Cdo 1836/2017](#)). Vzhledem k obdobnému znění ustanovení § 2991 odst. 2 o. z. jsou uvedené závěry použitelné i v poměrech tohoto právního předpisu s výhradou, že popisované situace již nelze podřazovat skutkové podstatě plnění bez právního důvodu, ale je opodstatněné je kvalifikovat jako protiprávní užití cizí hodnoty (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. [28 Cdo 1881/2018](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. [28 Cdo 154/2020](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2020, sp. zn. [28 Cdo 3105/2020](#)).

23. Rozhodovací praxe dovolacího soudu reflektující právní úpravu účinnou do 31. 12. 2013 zdůrazňovala, že při přenechání cizí nemovité věci k užívání jinému neoprávněnou osobou nezískává na úkor vlastníka bezdůvodné obohacení přímo faktický uživatel věci, ale subjekt, který tuto nemovitost (či její část) přenechává třetí osobě k užívání (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. [28 Cdo 16/2012](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2015, sp. zn. [26 Cdo 3382/2014](#), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. [28 Cdo 4753/2017](#)).

24. Podstata (podílového) spoluvlastnictví spočívá v tom, že každý ze spoluvlastníků se podílí na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví v rozsahu, jaký odpovídá velikosti jeho spoluvlastnického podílu, přičemž jde o tzv. ideální podíl, nikoli o reálné vymezení vztahující se k určité části společné věci (srovnej ustanovení § 1122 odst. 1 o. z., dále pak např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2020, sp. zn. [26 Cdo 508/2019](#)). Brání-li přímo jeden ze spoluvlastníků jinému v užívání společné věci, anebo pokud fakticky existující poměry neumožňují některému ze spoluvlastníků realizaci práva užívat společnou věc v rozsahu určeném jeho podílem, lze usuzovat na vznik bezdůvodného obohacení. Jinými slovy řečeno, pro povinnost spoluvlastníka (který užíval nemovitost nad rámec svého spoluvlastnického

podílu) vydat ostatním spoluvlastníkům, oč se takto obohatil, není bez dalšího rozhodující, zda druhý spoluvlastník neužíval nemovitost (společnou věc) dobrovolně. Spoluvlastník, který společnou nemovitost užívá nad rámec svého spoluvlastnického podílu, nemusí ostatním spoluvlastníkům poskytovat peněžitou náhradu (ekonomickou protihodnotu užívání) pouze tehdy, prokáže-li existenci smlouvy o bezúplatném užívání společné nemovitosti. Neprokáže-li, že je oprávněn společnou nemovitost užívat nad rámec svého spoluvlastnického podílu bezúplatně, vzniká mu bezdůvodné obohacení, za které musí ostatním spoluvlastníkům poskytnout peněžitou náhradu jako ekonomickou protihodnotu toho, co nemůže být vráceno (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. [28 Cdo 3460/2016](#), a další rozhodnutí v něm citovaná).

25. V rozsudku ze dne 14. 2. 2006, sp. zn. [33 Odo 396/2004](#), Nejvyšší soud přijal a odůvodnil závěr, že „uzavřel-li jeden ze spoluvlastníků bez souhlasu druhého spoluvlastníka smlouvu, jíž umožnil třetí osobě užívat předmět spoluvlastnictví, není opomenutý spoluvlastník (ten, který nedal k užívání společné věci souhlas) legitimován požadovat po této třetí osobě vydání bezdůvodného obohacení, které jí užíváním předmětu spoluvlastnictví podle neplatné smlouvy vzniklo; je povolán požadovat vydání bezdůvodného obohacení pouze po druhém spoluvlastníku, a to v rozsahu, v němž svůj spoluvlastnický podíl nadužíval.“ Citovaný závěr byl aprobován i rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. [33 Odo 103/2006](#). V něm byla posuzována situace, kdy žalovaný spoluvlastník „nadužíval“ svůj spoluvlastnický podíl na společném domě tím, že souhlasil, aby prostory v domě užívali ostatní žalovaní, avšak dělo se tak v rozsahu větším, než odpovídal spoluvlastnickému podílu žalovaného spoluvlastníka. Dovolací soud v citovaném rozhodnutí vysvětlil, že v daném případě sice ostatní žalovaní užívali prostory v domě na základě odvozeného právního důvodu (se souhlasem podílového spoluvlastníka), ale pokud tak činili nad rámec jeho spoluvlastnického podílu, vzniklo na straně žalovaného spoluvlastníka bezdůvodné obohacení, které je povinen žalobci vydat. Na závěr o věcné pasivní legitimaci spoluvlastníka k vydání bezdůvodného obohacení a nikoliv třetí osoby, které spoluvlastník užívání společné věci nad rámec jeho spoluvlastnického podílu umožnil, je poté odkazováno například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2010, sp. zn. [28 Cdo 1986/2010](#), v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2012, sp. zn. [28 Cdo 1617/2011](#), v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. [28 Cdo 563/2012](#), v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2015, sp. zn. [28 Cdo 1602/2015](#), nebo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. [28 Cdo 1658/2017](#)). Pro věcnou pasivní legitimaci spoluvlastníka, který třetí osobě umožnil, aby užívala společnou věc nad rámec jeho spoluvlastnického podílu, není přitom z pohledu citované judikatury rozhodné, zda se tak stalo na základě platného či neplatného právního jednání. K potřebě rozlišit mezi nárokem na vydání bezdůvodného obohacení mezi spoluvlastníky navzájem, jenž je založen v důsledku nedostatku souhlasu s užíváním společné věci nad rámec spoluvlastnického podílu na ustanovení § 451 odst. 1 obč. zák., a nárokem na smluvní či bezesmluvní plnění mezi spoluvlastníkem, jenž umožnil třetí osobě užívat věc nad rámec jeho spoluvlastnického podílu, a touto třetí osobou (v případě bezesmluvního plnění se může jednat o povinnost poskytnutá plněná vrátit ve smyslu § 457 obč. zák.) se podrobně vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. [33 Odo 369/2004](#) [Ústavní soud ústavní stížnost směřující proti citovanému rozsudku dovolacího soudu nálezem ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. [I. ÚS 383/05](#), zamítl (nález je přístupný na internetových stránkách Ústavního soudu <http://nalus.usoud.cz>)].

26. V režimu právní úpravy občanského zákoníku účinné po 1. 1. 2014 se však judikatorní závěry reflektující otázku věcné pasivní legitimace v řízení o vydání bezdůvodného obohacení, pokud jeden ze spoluvlastníků nadužívá svůj spoluvlastnický podíl tím, že např. celou nemovitou věc přenechá do užívání třetí osobě, již bezesbytku neuplatní, neboť judikaturou přijaté pravidlo vylučující odpovědnost faktického uživatele za bezdůvodné obohacení modifikuje ustanovení § 2994 o. z.

27. Z důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění) ze dne 3. 2. 2012, se k výkladu ustanovení § 2994 o. z. podává, že „navržené ustanovení konkretizuje základní skutkovou podstatu, že obohacení nabyté bez spravedlivého důvodu musí být vydáno ochuzenému. Výslovná úprava se však jeví jako potřebná. Sleduje se jí překonání vývoje dosavadní judikatury (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [33 Odo 369/2004](#) ze dne 20. 4. 2005), podle kterého nemá většinový spoluvlastník právo na náhradu proti nájemci, kterému dal věc do nájmu neoprávněně menšinový spoluvlastník, a to ani když nájemce nebyl v dobré víře. Ochrana uživatele nebo poživatelé cizí věci má rozumný důvod, byl-li v dobré víře, že má k užívání nebo požívání řádný titul. V takovém případě dává jeho ochrana proti třetí osobě v úpravě bezdůvodného obohacení smysl, i když je touto třetí osobou vlastník nebo spoluvlastník. Není-li však uživatel či poživatel v dobré víře, ztrácí jeho ochrana odůvodnění. Dosavadní pojetí, že i v takovém případě se dotčený vlastník nebo spoluvlastník může domáhat plnění jen proti tomu, kdo věc neoprávněně dal jinému k užívání nebo požívání, a že jen ten se proti neoprávněnému uživateli či poživateli může domáhat, aby mu obohacení vydal, komplikuje právní styk a zeslabuje ochranu vlastnického práva.“

28. Bezdůvodné obohacení je založeno na objektivním principu a povinnost k jeho vydání není zásadně svázána se stavem, zda ten kdo bezdůvodného obohacení na úkor jiného získal, byl v dobré či zlé víře. Dobrá víra bezdůvodně obohaceného může mít omezený význam při určení rozsahu povinnosti k plnění; nemá však vliv na vznik nespravedlivého materiálního prospěchu. Bylo-li ovšem neoprávněně umožněno užívání nebo požívání věci jiné osobě, má dobrá nebo zlá víra skrze aplikaci ustanovení § 2994 o. z. vliv i na postup uplatňování práva na vydání bezdůvodného obohacení. I v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 je vlastník nebo spoluvlastník věci oprávněn požadovat vydání bezdůvodného obohacení po osobě, která neoprávněně dala věc jinému k užívání nebo požívání. Neoprávněný „disponent“ tak i nadále – stejně jako podle právního stavu účinného do 31. 12. 2013 - odpovídá za vznik bezdůvodného obohacení vlastníku či spoluvlastníku věci, neboť bez řádného právního podkladu disponoval cizí majetkovou hodnotou a třetí osobě umožnil její užívání. Nebyl-li ovšem uživatel v dobré víře, že osoba, která mu věc přenechala k užívání, měla takové oprávnění (např. byla k tomu vlastníkem či spoluvlastníkem věci zmocněna), má vlastník nebo spoluvlastník věci právo domáhat se peněžité náhrady i na uživateli majetku; v rozsahu náhrady bezdůvodného obohacení neoprávněným poskytovatelem není vlastník nebo spoluvlastník majetku oprávněn dovolávat se peněžité náhrady i po uživateli věci, a naopak (uplatní se princip ne bis in idem). Není přitom rozhodné, zda právní jednání, na jehož základě došlo k přenechání věci k užívání, je platné či nikoliv. Dobrá víra uživatele, jež je zákonem chráněna (a opak musí prokazovat vlastník věci) tak vede k závěru, že vlastník nebo spoluvlastník věci nemá přímé právo domáhat se vydání bezdůvodného obohacení po poctivém uživateli majetku. Ustanovení § 2994 o. z. tudíž v souladu s vůlí zákonodárce obsažené v důvodové zprávě rozšiřuje ochranu vlastníka věci, s níž bylo neoprávněně disponováno, proti jejímu uživateli, který při nedostatku dobré víry rovněž

(vedle neoprávněného disponenta) odpovídá za vzniklé bezdůvodného obohacení [k reflexi citovaného ustanovení literaturou srovnej Petrov, J. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník: komentář. VI. Závazkové právo: zvláštní část (§ 2055–3014). Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1928; Melzer, F., Csach, K. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018. s. 1410, a Brim, L., Eliáš, J., Adamová, H. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521–3081). 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021. s. 1278; z další odborné literatury viz Bílková, J. Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 340-346].

29. Má-li dovolatelka v duchu obsahově předestřené právní otázky zakládající přípustnost dovolání za to, že žalovaným mohl v individuálně daných poměrech projednávané věci být pouze spoluvlastník J. M., pak přehlíží že ustanovení § 2994 o. z. zařazené do občanského zákoníku s účinností od 1. 1. 2014 činí judikatorní závěry, na něž žalovaná v dovolání poukazuje, ne zcela aplikovatelné tehdy, pokud jeden ze spoluvlastníků, který třetí osobě celou věc přenechal, takové dispoziční oprávnění neměl, a třetí osoba na základě konkrétních okolností případu o nedostatku takového oprávnění vědět musela nebo měla. Ač odvolací soud v přijatém závěru o věcné legitimaci žalované k vydání bezdůvodného obohacení žalobkyni formulaci o dobré, popřípadě zlé, víře žalované nepoužil, z bodů 28. a 29. odůvodnění dovoláním napadeného rozsudku zřetelně z hlediska vědomosti žalované o překročení dispozičního oprávnění jednoho ze spoluvlastníků rozlišil období, kdy žalovaná užívala celou nemovitosti, aniž mohla vědět, že J. M. nebyl žalobkyní k přenechání celé nemovité věci do užívání jinému zmocněn (období od 31. 12. 2016), a období (od 3. 1. 2017 do 31. 5. 2019), kdy žalovaná ze zcela jasných okolností případu mohla seznat, že takové oprávnění J. M. postrádá (jednání žalobkyně a žalované o případné koupi nemovité věci, nájemní smlouva ze dne 3. 1. 2017 uzavřená toliko na ideální spoluvlastnický podíl a skutečný stav užívání celé nemovité věci žalovanou). Vědomost žalobkyně o užívání celé věci žalovanou, popřípadě nevyužití žaloby o vyklizení nemovité věci ze strany žalobkyně, nemají na povinnost žalované vydat bezdůvodného obohacení žádný dopad. V intencích ustanovení § 2994 o. z. je totiž právně významná pouze dobrá víra uživatele v oprávnění disponujícího věcí přenechanou k užívání nakládat, tedy i spoluvlastníka přenechat celou nemovitou věc k užívání jinému.

30. Z uvedeného je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu z hlediska uplatněného dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení věci (při aplikaci ustanovení § 2991 odst. 1 a 2 o. z. a zejména ustanovení § 2994 o. z. z hlediska určení věcně pasivně legitimovaného subjektu v řízení o vydání bezdůvodného obohacení) ob stojí. Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 26

V případě porušení základního práva na účinné vyšetřování vyplývajícího z čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod se vznik nemajetkové újmy ve smyslu § 31a zákona č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, presumuje.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2021, sp. zn. 30 Cdo 3509/2019, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.3509.2019.3

č. 26

Odpovědnost státu za nemajetkovou újmu [Odpovědnost státu za újmu], Lidská práva
§ 31a zákona č. 82/1998 Sb., čl. 3 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí
č. 209/1992 Sb., čl. 7 odst. 2 LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 25 Co 287/2018, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 10. 2017, sp. zn. 37 C 11/2016, v rozsahu nároku na zaplacení částky 250 000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy za nezákonná rozhodnutí, jakož i ve výroku o nákladech řízení, a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení; jinak dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce (dále též „dovolatel“) se domáhal po žalované 1) zaplacení částky ve výši 250 000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy z titulu nesprávného úředního postupu při pokusu o správní vyhoštění dne 6. 6. 2014. Žalobce je občanem K. V současné době pobývá v K., kam byl dne 2. 7. 2014 z území České republiky vyhoštěn. Dne 14. 5. 2014 byl žalobce zajištěn v Zařízení pro zajištění cizinců B. (dále jen „zařízení“) za účelem jeho správního vyhoštění z území České republiky. Po celou dobu svého zajištění, tj. od 14. 5. 2014 do 6. 6. 2014, nedostal od Policie České republiky žádné informace ohledně realizace jeho správního vyhoštění, přičemž o odletu do země původu se dozvěděl den před plánovaným odletem od sociální pracovnice. Dne 6. 6. 2014 ráno měla být realizována eskorta žalobce na letiště. Čtyři policisté vstoupili do jeho pokoje a použili vůči němu hmaty, chvaty, údery a kopy, slzotvorný plyn a pouta. Při použití donucovacích prostředků byl žalobce nahý. Následně jej policisté vynesli z ubytovací budovy do jiné budovy areálu zařízení, kde byl oblečen a naložen do policejního vozu. V důsledku použití slzného plynu byl silně dezorientován. V průběhu eskorty autem na pražské letiště měl žalobce nasazena pouta a poutací pás, přičemž eskortu prováděli tři policisté. Na letišti jej policisté umístili na vozík pro zavazadla a převezli do policejní cely. Jeho vyhoštění se nepodařilo zrealizovat, jelikož kapitán letadla odmítl vzít žalobce na palubu. Následně byl žalobce z policejní cely přemístěn zpět do policejního vozu, tentokrát již za použití invalidního vozíku, a převezen zpátky do zařízení. Po celou dobu nebyl informován, co se děje. Až po převozu do zařízení byl ošetřen lékařkou a byly mu vypláchnuty oči od slzného plynu. Po žalované 2) se žalobce domáhal zaplacení částky ve výši 250 000 Kč

jako náhrady nemajetkové újmy za nezákonná rozhodnutí - usnesení Generální inspekce bezpečnostních sborů ze dne 20. 11. 2014, č. j. GI TC-376-32/2014, usnesení Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. KZN 1064/2014, a vyrozumění Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 25. 3. 2015, č. j. 1 VZN 1611/2015-7.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. 10. 2017, č. j. 37 C 11/2016-160, zamítl žalobu na zaplacení částky 500 000 Kč (výrok I) a rozhodl, že se první a druhé žalované ve vztahu k žalobci nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení (výrok II).

3. Soud prvního stupně vzal za prokázané, že dne 6. 6. 2014 došlo k pokusu o vyhoštění žalobce. Dne 16. 6. 2014 podal žalobce trestní oznámení na podezření ze spáchání trestného činu příslušníky Policie České republiky, kteří se jej pokusili dne 6. 6. 2014 vyhostit. Generální inspekce bezpečnostních sborů prováděla šetření dle § 158 odst. 1 a 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Následně bylo dne 20. 11. 2014 vydáno usnesení č. j. GI-TC-376-32/2014, o odložení věci dle § 159a odst. 1 trestního řádu, proti němuž podal žalobce stížnost. Usnesením ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. KZN 1064/2014, Krajské státní zastupitelství v Praze stížnost zamítlo. Žalobce podal podnět k výkonu dohledu a dne 25. 3. 2015 vydalo Vrchní státní zastupitelství v Praze vyrozumění č. j. 1 VZN 1611/2015-7, kterým podnět zhodnotilo jako nedůvodný a bez dalšího jej odložilo. Žalobce podal proti výše uvedenému zásahu a výše uvedeným rozhodnutím ústavní stížnost, o níž Ústavní soud rozhodl nálezem ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), tak, že zásahem Policie České republiky při výkonu správního vyhoštění stěžovatele dne 6. 6. 2014 bylo porušeno základní právo stěžovatele nebýt podroben ponižujícímu zacházení podle čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (výrok I), usnesením Generální inspekce bezpečnostních sborů ze dne 20. 11. 2014, č. j. GI-TC-376-32/2014, usnesením Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. KZN 1064/2014 a vyrozuměním Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 25. 3. 2015, č. j. 1 VZN 1611/2015-7, bylo porušeno základní právo stěžovatele na účinné vyšetřování vyplývající z čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (výrok II), uvedená rozhodnutí zrušil (výrok III) a ve zbytku ústavní stížnost odmítl (výrok IV).

4. Na základě uvedeného nálezu Ústavního soudu byly opakovaně činěny úkony trestního řízení, kdy se orgány činné v trestním řízení snažily mimo jiné opětovně vyslechnout žalobce, avšak žádná z kontaktovaných osob neměla informace o místě jeho pobytu, či aktuální kontakt. Usnesením Generální inspekce bezpečnostních sborů ze dne 29. 3. 2016, č. j. GI-TC-376-76/2014, byla věc opětovně odložena. Žalobce proti tomu podal stížnost, o níž rozhodlo Vrchní státní zastupitelství v Praze usnesením ze dne 10. 6. 2016, č. j. 1 VZN 1611/2015-49, tak, že ji zamítlo. Proti oběma uvedeným rozhodnutím podal žalobce ústavní stížnost, která byla usnesením Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. [II. ÚS 2462/16](#), odmítnuta.

5. Podáním ze dne 21. 4. 2016 se žalobce obrátil se svým nárokem na odškodnění na žalovanou 1), která vyjádřením ze dne 26. 9. 2016, č. j. MV-71347-6/P-2016, odmítla vyhovět nároku žalobce na zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jež měla žalobci vzniknout v důsledku nesprávného úředního postupu Policie České republiky při pokusu o jeho správní vyhoštění

dne 6. 6. 2014, spočívajícího v absenci přípravy na vyhoštění, absenci koordinace vyhoštění, nepřiměřenosti použití donucovacích prostředků vůči žalobci a nedůstojným zacházení se žalobcem v průběhu eskorty, když dospěla k závěru, že uplatněný nárok je s odkazem na § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále též „OdpŠk“), již promlčený. Žádost žalobce v části nároku na náhradu nemajetkové újmy, která měla být žalobci způsobena v důsledku nesprávného úředního postupu Generální inspekce bezpečnostních sborů, Krajského státního zastupitelství v Praze a Vrchního státního zastupitelství v Praze spočívajícího v neúčinném vyšetřování, byla postoupena žalované 2), která se k ní do podání žaloby nevyjádřila.

č. 26

6. Soud prvního stupně posoudil nároky žalobce podle § 1, § 5, § 7 odst. 1, § 8 odst. 1, § 13 a § 32 OdpŠk.

7. V případě nároku na zaplacení částky ve výši 250 000 Kč, jako náhrady nemajetkové újmy za nesprávný úřední postup při pokusu o správné vyhoštění dne 6. 6. 2014, se soud nejprve zabýval námitkou promlčení vznesenou žalovanou 1) a dospěl k závěru, že jestliže dne 6. 6. 2014 při pokusu o vyhoštění žalobce byla žalobci dle jeho tvrzení způsobena újma popsaná v žalobě, kdy byl podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení postupem policistů, je třeba stanovit počátek promlčecí lhůty právě od tohoto dne, tj. dne 6. 6. 2014, když tento den měl být žalobce vystaven nepříznivým následkům nesprávného úředního postupu, nikoliv od toho, jak dlouho tyto důsledky trvají, či snad od okamžiku, kdy pominuly. Poslední den promlčecí lhůty pak nastal po šesti měsících, tj. dne 6. 12. 2014, a ode dne 7. 12. 2014 byl nárok promlčen. Jestliže byla žaloba k soudu podána dne 3. 10. 2016, tedy více než rok a půl po uplynutí promlčecí doby, posoudil soud prvního stupně námitku promlčení uplatněnou žalovanou 1) jako relevantní a uzavřel, že nárok žalobce je promlčen.

8. Soud prvního stupně se neztotožnil ani s tvrzením žalobce, že promlčecí lhůta začala plynout až vyhlášením nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), neboť nálezem Ústavního soudu byla pouze deklarována skutečnost, že došlo k poškození práv žalobce. O této újmě se však žalobce musel dozvědět právě tím, že jí měl být vystaven, čemuž odpovídá i skutečnost, že dne 16. 6. 2014 podal trestní oznámení na postup policistů. Soud prvního stupně nepřisvědčil ani námitce žalobce, že počátek promlčecí doby měl být stanoven za použití analogie jako je tomu u nezákonného rozhodnutí, když zde není žádné nezákonné rozhodnutí, pro něž je ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. příslušný jiný právní režim a použití analogie zde není možné. Podle soudu prvního stupně nedošlo stanovením počátku promlčecí lhůty k porušení závazků České republiky plynoucích z čl. 3 a 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) ve znění protokolů č. 3, 5, a 8, neboť žalobce měl právo uplatnit svůj nárok u soudu kdykoli v rámci promlčecí lhůty stanovené v § 32 odst. 3 OdpŠk.

9. K tvrzení žalobce, že vznesená námitka promlčení je v rozporu s dobrými mravy, soud prvního stupně uvedl, že žalobce netvrdil, že bez své viny nemohl nárok uplatnit dříve a ani soud k takovému závěru nedospěl. Vzhledem k tomu soud prvního stupně uzavřel, že nárok žalobce je promlčen a žalobu, co do částky 250 000 Kč jako přiměřeného

zadosti učinění za nemajetkovou újmu z titulu nesprávného úředního postupu při pokusu o správní vyhoštění žalobce dne 6. 6. 2014, zamítl.

10. Ve vztahu k druhému nároku ve výši 250 000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy za nezákonná rozhodnutí - usnesení Generální inspekce bezpečnostních sborů ze dne 20. 11. 2014, č. j. GI-TC-376-32/2014, usnesení Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. KZN 1064/2014, a vyrozumění Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 25. 3. 2015, č. j. 1 VZN 1611/2015-7, která byla zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), soud prvního stupně uvedl, že je nutno na tato rozhodnutí pohlížet jako na nezákonná rozhodnutí ve smyslu § 8 OdpŠk. V případě existence nemajetkové újmy vzniklé z výše uvedených nezákonných rozhodnutí, měl soud za to, že tato újma nebyla tvrzena, ani prokázána, proto vyzval žalobce k doplnění tvrzení a návrhu důkazů podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. Nato se žalobce ve stanovené lhůtě vyjádřil, že již v žalobě uvedl, že vnímal jako velice nespravedlivé a ponižující následné vyšetřování jeho trestního oznámení, když nebyl vůbec vyslechnut a bylo s ním jednáno, jako kdyby neexistoval. Žalobce měl pocit, že státní orgány se snaží jeho věc zamést pod koberec a neexistuje vůle odhalit a potrestat pachatele, kteří se měli dopustit nelidského zacházení. Žalobce se cítil bezmocný a vnímal jako nespravedlivé, že pachatelé zůstali nepotrestáni. K návrhu důkazů k prokázání tvrzené újmy, žalobce uvedl, že dle jeho názoru se má tato újma presumovat obdobně jako je tomu u nemajetkové újmy z titulu nesprávného úředního postupu, nepřiměřené délky soudního řízení, když uložení doplnění návrhu důkazů k prokázání takové újmy považoval žalobce za příliš formalistické a pro něj těžko splnitelné, jiné návrhy proto soudu nedoložil.

č. 26

11. Soud prvního stupně uvedl, že nemůže vycházet z presumpce existence nemajetkové újmy z nezákonných rozhodnutí obdobně jako je tomu v případě újmy z nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce soudního řízení, když prokázání újmy z těchto rozhodnutí je na žalobci a tato újma musí být v řízení bezpečně prokázána. Jak uvedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 15. 3. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2555/2010](#), skutkové vymezení újmy způsobené nezákonnými rozhodnutími je významné i z hlediska dokazování, neboť zatímco v případě nepřiměřené délky řízení se újma na straně poškozené presumuje, musí být újma založená jinou skutečností prokázána, není-li zjevné, že by stejnou újmu utrpěla jakákoli osoba, která by byla danou skutečností postižena, a šlo by tedy o notorietu, kterou dokazovat netřeba. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že se v tomto případě nemůže jednat o notorietu jednak proto, že žalobce tvrdí tak zásadní a specifickou újmu, jednak z důvodu, že po zrušení výše uvedených rozhodnutí nálezem Ústavního soudu bylo ve věci vedeno další šetření ve vztahu k trestnímu oznámení žalobce, kdy se policejní orgán snažil zjistit pobyt žalobce v Kamerunu, což se mu nepodařilo, věc byla odložena a následná ústavní stížnost žalobce do rozhodnutí o odložení věci byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. [II. ÚS 2462/16](#). Tudíž je otázkou, v jakém rozsahu mohla žalobci vzniknout tvrzená újma, když jeho věc byla později znovu prověřována, i když s negativním výsledkem. Vzhledem k tomu, že žalobce nedoplnil návrhy důkazů k prokázání existence nemajetkové újmy v rozsahu tvrzeném, nezbylo soudu prvního stupně než žalobu co do tohoto nároku zamítnout pro neunesení břemene důkazního.

12. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalobce napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II).

13. Ve vztahu k nároku žalobce na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci nesprávným úředním postupem Policie České republiky při pokusu o jeho vyhoštění dne 6. 6. 2014 se odvolací soud plně ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že tento nárok je promlčen, neboť pro počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na náhradu nemajetkové újmy je rozhodující, kdy se poškozený (žalobce) dozví o vzniklé újmě. V dané věci si žalobce musel být vědom při pokusu o jeho vyhoštění dne 6. 6. 2014, že jednáním policistů při tomto pokusu došlo na jeho straně k nemajetkové újmě tak, jak ji pocítoval, a jak posléze ve vztahu k postupu policistů podal dne 16. 6. 2014 trestní oznámení ke Generální inspekci bezpečnostních sborů. Jestliže tedy soud prvního stupně uzavřel, že právě od tohoto okamžiku je na místě dle § 32 odst. 3 věta první OdpŠk počítat šestiměsíční subjektivní promlčecí dobu, a konstatoval, že tato dne 6. 12. 2014 uplynula, přičemž ode dne následujícího, tedy ode dne 7. 12. 2014, je tento nárok žalobce promlčen, je jeho závěr zcela správný. Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně rovněž v závěru, že vyhlášením nálezu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), Ústavní soud pouze deklaroval, že k poškození práva žalobce skutečně došlo, avšak žalobce se o způsobené újmě a poškození svých práv, musel dozvědět již dne 6. 6. 2014, kdy k pokusu o jeho vyhoštění došlo.

14. Odvolací soud rovněž přisvědčil závěru soudu prvního stupně, že počátek promlčecí doby nelze stanovit za použití analogie, jako je tomu u nezákonného rozhodnutí, neboť postup policie při pokusu o vyhoštění žalobce není nezákonným rozhodnutím, nýbrž nesprávným úředním postupem, a proto ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., jak již soud prvního stupně konstatoval, taková analogie a její užití možné není. Odvolací soud se též ztotožnil s tím, že námitka promlčení ze strany žalované 1) není v rozporu s dobrými mravy, neboť žalobce neuvedl žádné výjimečné okolnosti, pro které by se námitka promlčení přičila dobrým mravům, když nelze přihlídnout k jeho tvrzení, že musel počkat na dobu, kdy bylo jednoznačně potvrzeno, že postupem Policie České republiky při pokusu o jeho vyhoštění dne 6. 6. 2014 došlo k nesprávnému úřednímu postupu. Žalobci nic nebránilo uplatnit svůj nárok u soudu dříve, než o jeho ústavní stížnosti bylo rozhodnuto, nadto za situace, kdy byl od počátku zastoupen advokátem. Okolnost, že žalobce nejprve v dané věci podal ústavní stížnost a vyčkával rozhodnutí o ní Ústavním soudem a teprve poté uplatnil žalobu u soudu, neznamena, že by žalovaná 1) jednala v rozporu s dobrými mravy tím, že se posléze brání námitkou promlčení.

15. V případě nároku žalobce na náhradu nemajetkové újmy vůči žalované 2) se odvolací soud rovněž ztotožnil se soudem prvního stupně v tom, že této náhrady nemajetkové újmy se žalobce může domáhat toliko na základě nezákonných rozhodnutí ve smyslu § 8 OdpŠk, neboť předmětná usnesení byla nálezem Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), zrušena. Na tato rozhodnutí je proto nutné pohlížet jako na rozhodnutí nezákonná. Rozhodně se tedy nejedná o nesprávný úřední postup, neboť tím je porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu při jeho činnosti, a to zejména takové, jež nevede k vydání rozhodnutí. Vzhledem k tomu, jak již konstatoval soud prvního stupně, že postup orgánů, prošetřujících trestní oznámení žalobce, jakož i další podněty ze strany žalobce spojené s trestním oznámením, byl vtělen právě do shora

uvedených rozhodnutí, je nutné vycházet z těchto rozhodnutí a v případě, že byla zrušena, považovat je za nezákonná. Nelze tak vycházet z presumpce existence nemajetkové újmy z nezákonných rozhodnutí obdobně, jako je tomu u újmy z nesprávného úředního postupu – nepřiměřené délky soudního řízení. Nemajetková újma založená na jiné skutečnosti totiž musí být vždy zásadně prokázána, není-li zjevné, že by stejnou újmu utrpěla jakákoliv osoba, která by byla danou skutečností postížena, a šlo by tak o notorietu, jíž dokazovat netřeba. V případě žalobce dle odvolacího soudu však o žádnou notorietu nejde. Jestliže tedy žalobce, ač byl řádně soudem prvního stupně poučen ve smyslu § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. k prokázání svých tvrzení o vzniku nemajetkové újmy v souvislosti s nezákonnými rozhodnutími, návrhy na prokázání těchto tvrzení neuvedl, lze dle odvolacího soudu uzavřít, že tato svá tvrzení žádným způsobem neprokázal. Protože tak žalobce neprokázal druhý zásadní předpoklad vzniku odpovědnosti státu za škodu, a to vznik nemajetkové újmy v souvislosti s nezákonnými rozhodnutími, bylo zcela nadbytečné zabývat se třetím základním předpokladem vzniku odpovědnosti státu za škodu, a to příčinnou souvislostí mezi vznikem nemajetkové újmy a nezákonnými rozhodnutími.

č. 26

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v rozsahu výroku, kterým byl potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby na náhradu nemajetkové újmy.

17. Dovolatel spatřuje přípustnost dovolání ve vyřešení tří otázek hmotného nebo procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny nebo mají být posouzeny dovolacím soudem jinak vzhledem k okolnostem nynějšího případu.

18. První otázkou zakládající dle dovolatele přípustnost dovolání je nesprávné posouzení rozhodného okamžiku pro počátek běhu promlčecí lhůty k uplatnění nároků dle zákona č. 82/1998 Sb.

19. Dovolatel se domnívá, že pokud oba nižší soudy dospěly k závěru, že je jeho nárok na náhradu nemajetkové újmy z titulu nesprávného úředního postupu při pokusu o správní vyhoštění dne 6. 6. 2014 promlčen, odepřely mu právo na odškodnění zakotvené v čl. 3 a 13 Úmluvy a v čl. 14 a 16 Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, jehož existenci měl dle dovolatele potvrdit opakovaně i Ústavní soud.

20. Dovolatel opakovaně navrhoval, aby soudy navázaly počátek běhu promlčecí lhůty na vyhlášení nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), tedy na den 10. 11. 2015, kdy se dovolatel dozvěděl, že postup státních orgánů byl v rozporu s čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 3 Úmluvy, tedy že mu těmito porušeními vznikla újma, jejíž nárok může uplatnit dle zákona č. 82/1998 Sb.

21. Součástí nápravy porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení je dle čl. 3 a 13 Úmluvy také odškodnění oběti takového zacházení. Dovolatel již v řízení před dovolacím soudem poukázal na to, že Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve své judikatuře konstantně zdůrazňuje, že samotné rozhodnutí ve prospěch oběti není dostatečnou nápravou porušení zákazu nelidského nebo ponižujícího zacházení. Státy mají povinnost na jedné straně uznat (výslovně nebo alespoň v podstatě věci) porušení práva oběti a na straně druhé

poskytnout oběti přiměřenou a dostatečnou nápravu za porušení jejích práv. Přiměřenost a dostatečnost nápravy na vnitrostátní úrovni ESLP obecně posuzuje v závislosti na všech okolnostech případu, obzvláště pak vzhledem k povaze porušení Úmluvy.

22. Podle čl. 14 Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání „každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, zajistí ve svém právním řádu, aby oběť mučení měla právo na nápravu a na spravedlivé a přiměřené odškodnění, včetně prostředků nutných pro co nejúplnější zdravotní rehabilitaci.“ Implementaci tohoto článku se Výbor OSN proti mučení věnuje v Obecném komentáři č. 3, v němž se výslovně uvádí, že vzhledem k pokračující povaze následků mučení se promlčecí lhůty na oběti mučení nemají aplikovat, protože brání obětem v dosažení nápravy, včetně odškodnění. Výbor OSN uvádí, že pro mnohé oběti mučení plynutí času nezmírňuje následky, ty se naopak mohou časem ještě zhoršit. Státy mají proto povinnost zajistit odškodnění oběti bez ohledu na to, kdy k mučení došlo. Výbor OSN proti mučení v závěrečných doporučeních pro Českou republiku výslovně vyzval státní orgány, aby prodloužili lhůtu k uplatnění nároku na odškodnění. Výše uvedené je dle dovolatele v zásadním rozporu se závěry odvolacího soudu, který naopak vytvořil konstrukci, dle níž se měla újma dovolatele plynutím času zmenšovat. Odvolací soud tak dovolatelem odkazované závěry Výboru OSN a ustanovení mezinárodní smlouvy, jíž je Česká republika vázána, vůbec nezohlednil.

23. Dovolatel se domnívá, že by bylo nespravedlivé a nelogické od něj požadovat, aby se ve lhůtě šesti měsíců od pokusu o vyhoštění (tj. do 6. 12. 2014) dožadoval kromě přezkumu rozhodnutí o jeho trestním oznámení paralelně i odškodnění za špatné zacházení, které ještě v tom čase nebylo žádným orgánem označeno za nezákonné (Krajské státní zastupitelství v Praze zamítlo jeho stížnost proti odložení trestního oznámení dne 17. 12. 2014, tedy po uplynutí promlčecí lhůty, jak ji interpretují soudy obou stupňů; Vrchní státní zastupitelství v Praze rozhodlo o podnětu k přezkumu až dne 25. 3. 2015). Pokud by dovolatel postupoval tak, jak navrhuje soudy, pak by se o jeho nároku rozhodovalo v čase, kdy ještě nebylo vyšetřování ukončeno, což by mohlo způsobit jednak prodlevy ve vyšetřování (např. v důsledku vyžádání si spisového materiálu za účelem posouzení oprávněnosti nároku), ale taktéž by zde hrozila možnost rozdílného rozhodnutí dvou státních orgánů o té samé věci. Navíc, jak již bylo výše zhodnoceno, pokud by se oběť nemohla domáhat odškodnění po tom, co bylo konstatováno porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení z důvodu restriktivního výkladu začátku plynutí promlčecí lhůty, došlo by k porušení čl. 3 a 13 Úmluvy, neboť by oběť neměla v České republice účinný opravný prostředek k dosažení nápravy, která jí podle Úmluvy náleží. Při absenci pravomoci Ústavního soudu odškodnit oběti porušení základních práv se mechanismus podle zákona č. 82/1998 Sb. jeví jako jediná schůdná alternativa.

24. K uvedeným principům se přiklonil i Ústavní soud v případě dovolatele, když ve zmíněném nálezu uzavřel, že „shledané porušení práva stěžovatele na účinné vyšetřování v této konkrétní věci již nebude možné napravit jinak než případnou náhradou újmy způsobené na jeho základních právech.“ Ústavní soud také odmítl shledat porušení práva na účinný opravný prostředek podle čl. 13 Úmluvy s argumentem, že dovolatel se může odškodnění domoci v civilním řízení. Totéž Ústavní soud zopakoval v dalším rozhodnutí ve věci dovolatele, tj. usnesení ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. [II. ÚS 2462/16](#), v němž výslovně uvedl: „Přesto je nezbytné zdůraznit, že stěžovatel se i nadále může domáhat náhrady újmy na jeho základních

právech, kterou Ústavní soud konstatoval již v nálezů sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), přičemž i při úvaze o výši této náhrady bude nezbytně přihlíženo ke skutečnosti, že právě chybou orgánů činných v trestním řízení nemohlo dojít též k „trestněprávní“ satisfakci stěžovatele, neboť jím tvrzená trestná činnost nebyla rychle a důkladně vyšetřena.“

25. Dovolatel dále uvedl, že újma způsobená v důsledku porušení zákazu špatného zacházení mu byla působena ještě dlouho poté, co došlo k ukončení předmětného zákroku policistů. Újma nebyla totiž v počátečních fázích nikterak odčiněna a dovolateli v důsledku následného postupu při vyšetřování vznikala újma sekundární (neboť byla vydána rozhodnutí, jež de facto aprobovala postup příslušníků policie). K obratu došlo právě až vydáním nálezu Ústavního soudu, který potvrdil, že postup, jemuž byl dovolatel vystaven, byl v rozporu s právem a mezinárodněprávními závazky státu. Tedy až v tomto okamžiku mohl dovolatel pocítit určité zadostiučinění v důsledku konstatování porušení jeho práv, jak již uvedl výše. V této souvislosti poukázal dovolatel na závěry vyslovené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. [30 Cdo 633/2017](#), v němž bylo shledáno, že v případě náhrady újmy dle zákona č. 82/1998 Sb. se uplatní (mimo jiné) také obecná zásada soukromého práva, podle níž nemůže začít promlčecí doba (subjektivní i objektivní) běžet dříve, než vznikne škoda, potažmo právo na její náhradu. Totiž pokud právo neexistuje, nemá se co promlčovat – nebo naopak, aby se právo mohlo promlčovat, musí existovat.

č. 26

26. Dovolatel se tedy domnívá, že v jeho případě nelze posuzovat zakázané jednání jako izolovaný jev, ale nutno chápat veškeré jeho důsledky ve vzájemných souvislostech. Je tedy nezbytné počátek běhu promlčecí lhůty vázat až na okamžik, kdy další újma dovolateli působena nebyla. V tomto ohledu dovolatel odkázal na rozsudek ze dne 14. 8. 2013, sp. zn. [30 Cdo 446/2012](#), v němž Nejvyšší soud posuzoval případ, kdy újma vzhledem k pokračujícímu charakteru jednání vznikala po delší dobu. Nejvyšší soud k tomu konstatoval, že promlčecí doba v případě daného nároku počínala běžet od každého dne (a pro každý den), ve kterém osoba svou újmu pociťovala.

27. Podle dovolatele vycházely soudy z ničím nedoložené předpokládané vědomosti dovolatele o způsobené újmě a jejím rozsahu, což považuje za rozporné s konstantní judikaturou Nejvyššího soudu (např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. [30 Cdo 833/2015](#), ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. [33 Odo 477/2001](#), nebo ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. [25 Cdo 769/2006](#)).

28. Dovolání má být dle dovolatele přípustné ve smyslu § 237 o. s. ř. rovněž pro nesprávnou aplikaci principu ochrany dobrých mravů ve vztahu k promlčecím lhůtám, při níž se soudy neřídily postupem, který již několikrát ve svých nálezech vyslovil Ústavní soud.

29. Podle dovolatele je v rozporu s dobrými mravy a elementární spravedlností, aby si žalovaná 1) úspěšně uplatnila námitku promlčení, když si je dobře vědoma, že se její zaměstnanci dopustili nelidského a ponižujícího zacházení a porušili tak jedno z nejzákladnějších lidských práv, které Ústava obsahuje. Odmítnutím odškodnit dovolatele navíc žalovaná 1) porušuje nejen mezinárodní závazky výše uvedené, ale především nerespektuje a ignoruje nález Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), který konstatoval, že k porušení práva dovolatele podle čl. 7 odst. 2 Listiny došlo a že má být odškodněn. Od vydání nálezu uplynuly již více než 3 roky a dovolatel se nedomohl žádné nápravy. Jednak se pachatele nepodařilo postavit před soud a jednak se dovolatel nemůže u civilního soudu pro procesní

překážky domoci odškodnění. Na základě uvedeného se dovolatel domnívá, že žalovaná 1) je ve zlé víře a odvolací soud neměl k námitce promlčení přihlížet pro rozpor s dobrými mravy. V této souvislosti dovolatel odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. [30 Cdo 3277/2016](#), jeho rozsudky ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. [30 Cdo 3170/2009](#), a ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. [30 Cdo 21/2010](#), a dále na nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 1. 1997, sp. zn. [II. ÚS 309/95](#), a ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. [I. ÚS 643/04](#). Dovolatel má za to, že vzhledem k mezinárodním závazkům a závěrům příslušných kontrolních mechanismů, neměl důvod domnívat se, že své právo na náhradu újmy musí uplatnit ihned poté, co na něm bylo zakázané jednání vykonáno. Tento závěr podkládá i výše uvedená argumentace o nelogičnosti takového postupu, kdy se dovolatel mohl oprávněně domnívat, že s ohledem na charakter činu Generální inspekce bezpečnostních sborů celou věc řádně přešetří a dovolatel následně uplatní svá práva jako poškozený v rámci trestního řízení vedeného proti pachatelům. Následkem pochybení Generální inspekce bezpečnostních sborů a poté i Krajského a Vrchního státního zastupitelství v Praze však k ničemu takovému dojít nemohlo.

30. Dovolatel dále poukázal na nález Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. [II. ÚS 76/17](#), jímž byl zrušen rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. [30 Cdo 4776/2014](#), který využil odvolací soud k podpoře svých tvrzení o neporušení principu ochrany dobrých mravů. Dovolatel se domnívá, že právě závěry Ústavního soudu vyslovené v tomto nálezu jsou zcela aplikovatelné i na jeho případ. Dovolatel dále připomněl, že podle čl. 36 odst. 3 Listiny má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Přestože podle Ústavního soudu otázka aplikace § 32 odst. 3 Odpšk Ústavnímu soudu v zásadě nepřísluší, nelze říci, že výklad podústavního předpisu obecně znemožňuje naplnit ústavní právo na odškodnění vůči státu, což by teprve zakládalo porušení základního práva zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny. Ústavní soud tak v některých konkrétních případech, zejména s ohledem na jejich mimořádné okolnosti shledal, že vznesení námítky promlčení a její akceptace obecnými soudy může znamenat porušení dobrých mravů.

31. Zcela zásadní je dle dovolatele závěr Ústavního soudu vyjádřený rovněž ve výše uvedeném nálezu, podle něhož je nutné za účelem dodržení výše uvedených principů posuzovat individuální okolnosti daného případu též prizmatem kogentního ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zakotvujícího zásadu souladného výkonu práv s dobrými mravy, která je v rovině podústavního práva právě odrazem ústavního požadavku nalezení spravedlivého řešení. Ústavní soud tak dle dovolatele dobré mravy nevykládá pouze jako soubor mravních pravidel užívaných jako korektiv či doplňujících obsahový faktor výkonu subjektivních práv a povinností, ale jako příkaz soudci rozhodovat v souladu s ekvitou, což ve svých důsledcích znamená nastoupení a prosazení cesty nalézání skutečné spravedlnosti. Zcela specifickou skupinou případů vznesení námítky promlčení jsou pak dle Ústavního soudu ty, kdy námitku promlčení uplatní stát. Ústavní soud v nálezu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. [I. ÚS 2216/09](#), konstatoval, že obecné soudy tím, že připustily a ve svém rozhodování akceptovaly námitku promlčení vznesenou státem, aprobovaly jednání, které je *contra bonos mores*. Ústavní soud měl v tomto nálezu rovněž zdůraznit povinnost státu jednat tak, aby sám nezasahoval do základních práv jednotlivců, a dále aby aktivně poskytoval ochranu základním právům jednotlivce.

32. Dovolatel dále poukázal na nález ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. [I. ÚS 3391/15](#), v němž Ústavní soud uvedl, že je dobře známo, že dopad skutečností vyvolávajících nemateriální újmu poškozeného nekončí takřka nikdy se zákonným momentem vědomosti o škodě a osobě za ni odpovědné, ale přetrvávají přes stanovenou promlčecí dobu daleko do budoucnosti. Ústavní soud v tomto případě zohlednil individuální okolnosti případu stěžovatele a uzavřel, že v jejich důsledku lze pochopit, že stěžovatel podle všeho nenapřel všechny své osobní aktivity k uplatnění nároku takovým způsobem, který by naplňoval mimořádně náročné požadavky zákona č. 82/1998 Sb. Ve výše citovaném nálezu se Ústavní soud rovněž vyjádřil k vhodnosti zakotvení krátké promlčecí lhůty v § 32 odst. 3 Odpšk a mimo jiné shledal, že (ne)přiměřenost lhůt se nachází na samé hranici ústavnosti, což znamená, že poškozený musí být mimořádně bdělý, zatímco stát nabude vůči jedinci i ve svých vnitřních poměrech takřka extrémně brzy právní jistotu, že zaváhání poškozeného jednoduše odkládá formálně správně vznesenou námitkou promlčení. Dovolatel má za to, že tyto závěry nabývají ještě více na důležitosti vzhledem k okolnostem jeho případu.

33. Dle dovolatele je v každém případě třeba vycházet z individuálních okolností založených na skutkových zjištěních, jak uvedl Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. [II. ÚS 76/17](#). V nyní posuzované věci došlo dle dovolatele k tak závažnému jednání ze strany příslušníků policie a následným pochybením vyšetřujících orgánů, že pouhé konstatování porušení práv dovolatele Ústavním soudem nelze považovat za dostatečnou reparaci újmy, jež mu byla způsobena ze strany státu. Námitka promlčení je tak vzhledem k povaze jednání, jemuž byl dovolatel vystaven, v zásadním rozporu s dobrými mravy.

34. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. má být dle dovolatele založena taktéž pro nesprávné právní posouzení otázky prokazování existence a výše nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím.

35. Dovolatel má za to, že odškodnění oběti nelidského a ponižujícího zacházení by mělo být víceméně automatické, neboť lze logicky předpokládat, že nelidským a ponižujícím zacházením oběť utrpí újmu (na zdraví, důstojnosti, tělesné integritě apod.). Podle dovolatele není třeba prokazovat, že ponižujícím zacházením ze strany policie byl ponižen, když to plyne ze samotné povahy ponižujícího zacházení. Bylo by tak absurdní po oběti nelidského a ponižujícího zacházení chtít, aby prokazovala, že špatným zacházením utrpěla újmu, která plyne z podstaty takového zacházení. Totéž dle dovolatele platí i pro existenci újmy za porušení procesní části čl. 3 Úmluvy, tedy neúčinného vyšetřování špatného zacházení. V této souvislosti dovolatel odkázal na své tvrzení o vzniku nemajetkové újmy způsobené neúčinným vyšetřováním, které konkrétně rozvedl již v žalobě.

36. Judikatura ESLP podle dovolatele jasně a bezpodmínečně vyžaduje, aby v případě úmyslného porušení čl. 3 Úmluvy příslušníky státní moci, např. policisty, jak tomu bylo v jeho případě, stát přijal v podstatě dvě opatření. Jednak musí provést důkladné a účinné vyšetřování, které povede k odhalení a potrestání pachatelů, jednak musí poskytnout oběti odškodnění nebo alespoň možnost požádat a dostat odškodnění za újmu, kterou utrpěla v důsledku špatného zacházení. Vzhledem k tomu, že v případě dovolatele již nebylo možné provést první opatření, tj. důkladné a účinné vyšetřování, které by vedlo k odhalení a potrestání pachatelů, je o to důležitější, aby došlo alespoň k přijetí druhého opatření, tj. odškodnění, a to i za újmu utrpěnou neefektivním vyšetřováním. Vznik a existenci

nemajetkové újmy v případě dovolatele jasně konstatoval i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), ve spojení s jeho usnesením ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. [II. ÚS 2462/16](#).

37. V případě porušení čl. 3 Úmluvy ESLP presumuje, že neúčinným vyšetřováním vznikla stěžovatelům nemajetková újma a nepožaduje, aby ji jakkoli prokazovali. V mnoha případech, kdy ESLP konstatuje porušení čl. 3 Úmluvy z důvodu neúčinného vyšetřování, přiznává bez dalšího obětem přiměřené zadostiučinění, aniž by zkoumal, zda neúčinným vyšetřováním vznikla újma a aniž by ji museli prokazovat. V této souvislosti dovolatel poukázal na rozsudky ESLP ze dne 28. 10. 1998 ve věci Assenov a další proti Bulharsku, stížnost č. [24760/94](#), ze dne 5. 7. 2016 ve věci Jeronovičs proti Lotyšsku, stížnost č. [44898/10](#), ze dne 28. 9. 2015 ve věci Bouyid proti Belgii, stížnost č. [23380/09](#), ze dne 12. 6. 2012 ve věci Koky a další proti Slovenské republice, stížnost č. [13624/03](#), a ze dne 26. 7. 2016 ve věci Adam proti Slovenské republice, stížnost č. [68066/12](#). V některých případech přiznává ESLP obětem obzvlášť závažných porušení Úmluvy přiměřené zadostiučinění i bez toho, aby stěžovatelé vůbec požadovali náhradu za nemajetkovou újmu (např. rozsudek ESLP ve věci Naagmetov proti Rusku, Vladimír Fedorov proti Rusku). Rovněž podle Výboru OSN proti mučení platí, že státy mají povinnost zajistit obětem nelidského a ponižujícího zacházení efektivní nápravu. Kromě jiného tedy nesmí obětem bránit v dosažení nápravy nepřiměřené nároky na dokazování a jiné procesní požadavky.

38. Dovolatel nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu, že na jeho věc nelze aplikovat judikaturu soudů ohledně presumpce existence újmy při nepřiměřené délce soudního řízení, neboť v případě dovolatele jde o nezákonná rozhodnutí a při nepřiměřené délce soudního řízení o nesprávný úřední postup. Takový závěr považuje za velmi zjednodušený.

39. Podle dovolatele je neefektivní vyšetřování ve své podstatě velmi podobné nepřiměřené délce soudního řízení, navíc v důsledku neefektivního vyšetřování dochází k popření práva oběti na rychlé a účinné vyšetření podezření na špatné zacházení. Zásah do práv oběti je tedy v případě neefektivního vyšetřování podle čl. 3 Úmluvy o mnoho silnější, než je tomu u nepřiměřené délky řízení. Je tedy logické, aby se analogicky aplikovala judikatura soudů k presumpci vzniku nemajetkové újmy. Nejvyšší soud ve své judikatuře přihlédl kromě judikatury ESLP také k tomu, že náhrada nemajetkové újmy má sloužit ke kompenzaci stavu právní nejistoty, což je „psychologická kategorie, jejíž hloubka a rozsah jsou coby rozhodné skutečnosti obtížně prokazovatelné, i proto by bylo nadbytečným zjišťovat je prostřednictvím výsledku účastníka.“ Dovolatel tak považuje za nesprávné, že soudy vyložily podmínky vzniku nároku na náhradu nemajetkové újmy méně příznivě pro oběti špatného zacházení, než jak je v současné době vykládají pro oběti porušení práva na soudní řízení v přiměřené délce.

40. V kontextu výše uvedeného má dovolatel za to, že požadavek obou nižších soudů ve vztahu k povinnosti důkazní je příliš formalistický a pro dovolatele velmi těžko splnitelný. Dovolatel se nachází v Kamerunu, nemá dostatečné finanční prostředky a ani nedisponuje vizem, které by ho opravňovalo přicestovat do České republiky a zúčastnit se řízení před soudem. Podle dovolatele kladou oba nižší soudy svými požadavky na dovolatele nepřiměřené nároky a brání mu tak v dosažení spravedlnosti v jeho věci.

41. Ve vztahu k námitce odvolacího soudu, že nemajetková újma musí být vždy zásadně prokázána, není-li zjevné, že by stejnou újmu utrpěla jakákoliv osoba, která byla danou

skutečností postižena a šlo by tak o notorietu, poukázal dovolatel na rozsudek ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2865/2015](#), v němž Nejvyšší soud konstatoval, že mimo oblast újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení není třeba vznik nemajetkové újmy dokazovat v situacích, kdy je zjevné, že by stejnou újmu utrpěla jakákoli osoba, která by byla danou skutečností postižena, a šlo by tedy o notorietu, kterou dokazovat netřeba. Nejvyšší soud v citovaném rozsudku dále uzavřel, že ze samotné povahy nemajetkové újmy, která je dána vnitřními prožitky člověka, plyne, že je její vznik prokazatelný jen obtížně. Má se tedy dovozovat tehdy, jestliže by jakákoliv osoba ve stejném postavení mohla výkon veřejné moci (nebo jeho absenci) a následky vnímat úkorně. Obdobně Nejvyšší soud uvedl, že vznik nemajetkové újmy zpravidla nelze dokazovat, neboť jde o stav myslí osoby poškozené. V řízení se tedy dle Nejvyššího soudu obvykle pouze zjišťuje, zda jsou dány objektivní důvody pro to, aby se konkrétní osoba mohla cítit poškozenou. Jinými slovy řečeno, je třeba zvážit, zda vzhledem ke konkrétním okolnostem případu by se i jiná osoba v obdobném postavení mohla cítit být dotčena ve složkách tvořících ve svém souhrnu nemajetkovou sféru jednotlivce. V případě dovolatele je dle jeho názoru zcela zjevné, že s ohledem na konkrétní okolnosti jsou dány objektivní důvody pro učinění závěru o existenci újmy na jeho straně. O tom, že v důsledku jednání policistů a Ústavním soudem zrušených rozhodnutí došlo k zásahu do důstojnosti a jistoty dovolatele, nemůže být dle jeho názoru v předmětném případě sporu.

42. Na základě uvedeného tak dovolatel uzavřel, že si lze jen těžko představit jinou osobu, která by se ocitla v analogické situaci a neutrpěla stejnou újmu jako on. V případě dovolatele se jednalo o tak závažný zásah do jeho integrity, jež odůvodňuje nepotřebnost prokazování existence újmy, neboť je manifestace újmy naprosto zřejmá.

43. Dovatel navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

44. K podanému dovolání se vyjádřila žalovaná 1), která se plně ztotožnila se závěry odvolacího soudu a navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání žalobce jako nedůvodné zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

45. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 1 a čl. XII zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

46. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř.

47. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

48. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování

dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

49. Nesouhlas dovolatele s posouzením rozhodného okamžiku pro počátek běhu promlčecí lhůty k uplatnění nároku dle zákona č. 82/1998 Sb., přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládá, neboť při řešení této otázky se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

50. Oba soudy vycházely ze znění § 32 odst. 3 OdpŠk, v němž je počátek této doby odvozen od okamžiku, kdy se poškozený o újmu dozví, což znamená, že se dozví o nepříznivých důsledcích, které nastaly v jeho poměrech. Kdy se o nemajetkové újmu poškozený dozvěděl v konkrétním případě, je pak věcí skutkového zjištění, nikoliv právního posouzení.

č. 26

51. Z hlediska logického i z hlediska znění uvedeného ustanovení je rozhodné, kdy se poškozený dozvěděl o tom, že v jeho poměrech nepříznivé důsledky úředního postupu nastaly, nikoliv od toho, jak dlouho tyto důsledky trvají (trvaly), či snad od okamžiku, kdy pominuly. Poškozený se o vzniku újmy dozvídá (začíná újmu pociťovat) v jeden okamžik, což samozřejmě nevylučuje určitou dobu trvání pocitu újmy, ani její kvalitativní změny v průběhu plynutí času. Stejně závěry ostatně platí i v případě promlčení práva na náhradu škody; počátek běhu subjektivní promlčecí doby se zde také stanoví k okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl o škodě (a o tom, kdo za ni odpovídá). Podmínkou pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby naopak není to, aby se poškozený dozvěděl o tom, že se jednalo o úřední postup nesprávný. V opačném případě by takový nárok byl nepromlčitelný, neboť o tom, zda jde o nesprávnost úředního postupu ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. může v případě sporu v rovině svého právního posouzení rozhodnout jedinečně soud (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. [30 Cdo 1962/2012](#); rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na adrese www.nsoud.cz).

52. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá ani dle dovolatele nesprávně aplikovaný princip ochrany dobrých mravů ve vztahu k promlčecím lhůtám, neboť právní posouzení věci odvolacím soudem není ani v tomto případě v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu.

53. Nejvyšší soud opakovaně dovodil, že dobrým mravům zásadně neodporuje, namítá-li někdo promlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. Uplatnění promlčecí námitky by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1839/2000](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 59/2004, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2011, sp. zn. [30 Cdo 4112/2010](#)). Je přitom nutno zdůraznit, že tyto okolnosti by musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2905/99](#)). To však není

případ žalobce, a to proto, že bez ohledu na postup žalovaných měl žalobce zachovanou možnost uplatnit svůj nárok u soudu včas.

54. Ústavní konformitu aplikované zákonné úpravy opakovaně posuzoval rovněž Ústavní soud, který shledal, že „sice jde ve srovnání s jinými promlčecími lhůtami o lhůtu krátkou, nikoliv však protiústavní, vzhledem k tomu, že její délka naplnění ústavního práva na odškodnění vůči státu obecně fakticky neznemožňuje“ (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [I. ÚS 1532/16](#), či jeho usnesení ze dne 9. 7. 2012, sp.zn. [IV. ÚS 1615/12](#), ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. [I. ÚS 2781/12](#), ze dne 6. 1. 2014, sp. zn. [I. ÚS 2796/12](#), ze dne 10. 1. 2017, sp. zn. [III. ÚS 856/16](#), ze dne 1. 12. 2011, sp. zn. [II. ÚS 2380/11](#), ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. [III. ÚS 3451/10](#); rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na adrese nalus.usoud.cz).

č. 26

55. Pokud dovolatel namítá, že vzhledem k pokračující povaze následků mučení se promlčecí lhůty nemají na oběti mučení aplikovat, je třeba zdůraznit, že v nálezu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#), dospěl Ústavní soud k závěru, že jednání Policie České republiky v rámci pokusu o správní vyhoštění stěžovatele (zejména absence informování stěžovatele vhodným způsobem a v dostatečném předstihu o přesné době odletu, použití slzotvorného spreje vůči stěžovateli v uzavřené místnosti, podpořené navíc následným nasazením pout a přepravou stěžovatele na vozíku na zavazadla) muselo u stěžovatele ve svém souhrnu vyvolat pocity úzkosti a méněcennosti takové intenzity, která dosáhla úrovně závažnosti představující ponižující zacházení v rozporu s čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy, nikoli mučení.

56. I podle důvodové zprávy je čl. 7 odst. 2 Listiny odrazem mezinárodní právní úpravy práva nebýt podroben mučení a špatnému zacházení, stanoveného mimo jiné v čl. 3 Úmluvy, čl. 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a specificky v Úmluvě proti mučení. Ústavní soud při jeho výkladu ve své rozhodovací praxi reflektuje především judikaturu ESLP k čl. 3 Úmluvy a adaptuje závěry této judikatury na poměry České republiky. Ve výše uvedeném nálezu však Ústavní soud nedospěl k závěru, že by byl dovolatel mučen a v důsledku toho, by se v daném případě neměly promlčecí lhůty aplikovat. Poukaz dovolatele na čl. 14 Úmluvy OSN proti mučení tak není v dané věci příléhavý.

57. Ústavní soud v citovaném nálezu neshledal ani porušení čl. 13 Úmluvy, tedy práva na účinný právní prostředek nápravy, neboť to by připadalo v úvahu, například pokud by se oběť špatného zacházení nemohla domoci náhrady újmy ani v civilním řízení, k čemuž však dle Ústavního soudu v případě stěžovatele nedošlo, neboť civilní soudy nejsou vázány usnesením o odložení věci podle § 159a odst. 1 trestního řádu a stěžovatel ani netvrdil, že by se nemohl domáhat náhrady újmy v civilním řízení.

58. Odkazy dovolatele na judikaturu Ústavního soudu týkající se aplikace principu ochrany dobrých mravů ve vztahu k promlčecím lhůtám nejsou k nyní řešené věci příléhavé, neboť přestože Ústavní soud v odkazovaných nálezech dospěl k závěru, že uplatněná námitka promlčení je v rozporu s dobrými mravy, činil tak vždy vzhledem k mimořádným okolnostem (vztahy mezi příbuznými, právní jistota stěžovatele vzhledem ke změně judikatury) konkrétních případů. Pokud dovolatel v souvislosti s námitkou promlčení uplatněnou státem poukazoval především na nálezy Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. [I. ÚS 2216/09](#), a ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. [I. ÚS 3391/15](#), je třeba uvést, že ve věci sp. zn. [I. ÚS 2216/09](#), byla námitka promlčení uplatněná státem shledána za rozpornou s dobrými mravy proto,

že stát jednal v rozporu se zákonem, když v rámci tzv. velké privatizace dle zákona č. 92/1991 Sb. prostřednictvím svých orgánů převedl na právního předchůdce stěžovatelek movitý i nemovitý majetek přesto, že na něj byl vznesen restituční nárok podle zákona č. 87/1991 Sb. V důsledku uvedeného navíc došlo ze strany státu k zásahu do vlastnického práva stěžovatelek. Ve věci sp. zn. [I. ÚS 3391/15](#) dospěl Ústavní soud k závěru, že důvody, proč stěžovatel nakonec uplatnil svůj nárok u soudu po uplynutí subjektivní promlčecí lhůty, lze spatřovat již v procesní komplikovanosti řízení, když stěžovatel byl stíhán pro jednání, jež nenaplněovalo znaky trestného činu. V průběhu řízení navíc musel stěžovatel řešit nejen majetkové záležitosti týkající se jeho do té doby úspěšného podnikání, ale rovněž se vypořádávat s úmrtím nejbližší osoby, manželky a matky jeho nezletilé dcery, která spáchala sebevraždu, což se nutně projevilo i na jeho zdravotním a duševním stavu. Žádnou z takto mimořádných okolností však v případě žalobce shledat nelze.

č. 26

59. V případě námitky dovolatele týkající se promlčení jeho nároku a tedy odepření práva na odškodnění dle čl. 13 Úmluvy je třeba poukázat na to, že se žalobce mohl domáhat zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, což následně i učinil, avšak po uplynutí promlčecí lhůty. Měl tedy účinný právní prostředek nápravy před vnitrostátním orgánem. Podle ESLP však účinnost opravného prostředku nezávisí na jistotě příznivého výsledku. Konečně ani podle ESLP není právo na přístup k soudu absolutní, ale může být omezeno např. právě v důsledku promlčení nároku, které je přípustné, pokud má legitimní cíl, je přiměřené a nenarušuje samotnou podstatu konkrétního práva (např. rozsudek ESLP ze dne 26. 11. 2013 ve věci Bogdel proti Litvě, stížnost č. [41248/06](#)).

60. Pokud má dovolatel za to, že se nemohl dožadovat kromě přezkumu rozhodnutí o jeho trestním oznámení paralelně i odškodnění za špatné zacházení, které ještě v tom čase nebylo žádným orgánem označeno za nezákonné, protože by zde hrozila možnost rozdílného rozhodnutí dvou státních orgánů o té samé věci, je třeba připomenout, že uplatnění a rozhodnutí o nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu proti státu podle zákona č. 82/1998 Sb. není na průběhu a výsledku trestního řízení nijak závislé. Výsledek trestního řízení by mohl mít význam pouze tehdy, jestliže by se ze strany policistů jednalo o exces, což by znamenalo, že stát by za takto způsobenou nemajetkovou újmu neodpovídal a předmětný nárok by bylo nutné uplatnit přímo vůči konkrétním policistům. V nyní řešené věci však dle Nejvyššího soudu nelze pochybovat, že policisté vůči žalobci jednali v rámci plnění svých služebních povinností (byť nezákonným způsobem), tudíž se o exces nejednalo. Ostatně pokud by byl soud v odškodňovacím řízení jiného názoru, tedy že v jiném řízení je řešena otázka, která může mít pro jeho rozhodnutí význam, mohl řízení do skončení trestního řízení či řízení před Ústavním soudem přerušit.

61. Dovolání je přípustné pro řešení otázky prokazování existence a výše nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím, jímž bylo porušeno základní právo dovolatele na účinné vyšetřování vyplývající z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

62. Dovolání je důvodné.

63. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení takové vady řízení neshledal.

64. Podle § 31a OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odstavec 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odstavec 2).

č. 26

65. Ustálená judikatura dovolacího soudu je jednotná v tom, že v případě § 31a odst. 2 OdpŠk jde o normu s relativně neurčitou hypotézou, vyžadující, aby soud s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti každého individuálního případu sám vymezil okolnosti významné pro určení výše náhrady. Zvažovány proto budou muset být zejména dopady nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu do osobnostní sféry poškozeného, nepříznivost jejich vlivu na pověst poškozeného, jeho dosavadní způsob života a podobně. Posouzení okolností, za nichž k újmě došlo, zahrnuje jak zhodnocení počínání samotného poškozeného, tak i případných dalších skutečností, které mohly nezávisle na zásahu samotným jeho účinek zvýšit či snížit (např. medializace případu). Stejně jako u vzniku škody je poškozený povinen tvrdit a prokazovat i vznik nemajetkové újmy, resp. uvádět skutečnosti, na jejichž základě bude možno podle zákonem stanovených kritérií posoudit vznik a rozsah újmy (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. [30 Cdo 1684/2010](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. [30 Cdo 2290/2007](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2555/2010](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2813/2011](#), uveřejněný pod číslem 122/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

66. Nejvyšší soud se ve své judikatuře zabýval otázkou, ve kterých případech a jakým způsobem se nemajetková újma prokazuje, a kdy ji naopak prokazovat není třeba a její vznik se předpokládá. Podle jeho závěru se v případě porušení práva na přiměřenou délku řízení vychází z vyvratitelné domněnky vzniku nemajetkové újmy (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. [Cpjn 206/2010](#), uveřejněné pod číslem 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Mimo oblast újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení není třeba vznik nemajetkové újmy dokazovat v situacích, kdy je zjevné, že by stejnou újmu utrpěla jakákoliv osoba, která by byla danou skutečností postižena, a šlo by tedy o notoriету, kterou dokazovat netřeba (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2555/2010](#)). Uvedené se aplikuje v situacích, kdy je prima facie zřejmé, že jakékoliv osobě ve stejném postavení by za stejných okolností újma rovněž vznikla.

67. Kromě výše uvedených výjimek musí poškozený vznik újmy nejen tvrdit, ale i prokázat. Nicméně ze samotné povahy nemajetkové újmy, která je dána vnitřními prožitky člověka, plyne, že je vznik nemajetkové újmy prokazatelný jen obtížně. Vznik nemajetkové újmy se proto zpravidla dovodí tehdy, jestliže by jakákoliv osoba ve stejném postavení jako poškozený mohla výkon veřejné moci (nebo jeho absenci) a jeho následky vnímat úkorně.

68. Obdobně Nejvyšší soud uvedl, že vznik nemajetkové újmy zpravidla nelze dokazovat, neboť jde o stav mysli osoby poškozené. V řízení se tedy obvykle pouze zjišťuje, zda jsou dány objektivní důvody pro to, aby se konkrétní osoba mohla cítit poškozenou. Jinými slovy řečeno, je třeba zvážit, zda vzhledem ke konkrétním okolnostem případu by se i jiná osoba v obdobném postavení mohla cítit být dotčena ve složkách tvořících ve svém souhrnu nemajetkovou sféru jednotlivce. Zřetelněji vyplývá tato potřeba při využití jiné terminologie, kterou zmiňuje i důvodová zpráva k zákonu č. 160/2006 Sb. – totiž, že nemajetková újma se jinak nazývá újmou morální. Jedná se tedy o utrpení na těch nehmotných hodnotách, které se dotýkají morální integrity poškozené osoby (patří sem zejména její důstojnost, čest, dobrá pověst, ale i jiné hodnoty, které se zpravidla promítají i v niterném životě člověka – svoboda pohybu, rodinný život apod.; k tomu srov. rozsudek ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3731/2011](#)).

69. V případě nároku na zaplacení částky ve výši 250 000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy za nezákonná rozhodnutí odvolací soud uvedl, že o žádnou notorietu nejde a žalobu zamítl s odůvodněním, že žalobce, ač byl řádně soudem prvního stupně poučen ve smyslu § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. k prokázání svých tvrzení o vzniku nemajetkové újmy v souvislosti s nezákonnými rozhodnutími, návrhy na prokázání těchto tvrzení neuvedl, tedy svá tvrzení žádným způsobem neprokázal.

70. V této souvislosti dovolatel poukázal na judikaturu ESLP, z níž má vyplývat, že v případě porušení čl. 3 Úmluvy ESLP presumuje, že neúčinným vyšetřováním vznikla stěžovatelům nemajetková újma, a nepožaduje, aby ji jakkoli prokazovali. V mnoha případech, kdy ESLP konstatuje porušení čl. 3 Úmluvy z důvodu neúčinného vyšetřování, přiznává bez dalšího obětem přiměřené zadostiučinění, aniž by zkoumal, zda neúčinným vyšetřováním vznikla újma a aniž by ji museli prokazovat.

71. Podle čl. 3 Úmluvy nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

72. Článek 3 Úmluvy zakotvuje základní právo jednotlivce nebýt podroben mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení („špatnému zacházení“). Citovaný článek se dále rozpadá na závazky negativní a pozitivní, kde druhé uvedené odpovídá povinnosti (aktivně) zajistit určitou míru ochrany osob před špatným zacházením, a to jak přijetím odpovídajícího legislativního rámce spolu s náležitou aplikační praxí a aparátem, tak přijetím konkrétních potřebných preventivních opatření. Základní podmínkou porušení čl. 3 Úmluvy, v případě negativních závazků, je určitá úroveň závažnosti, která zahrnuje skutečnou tělesnou újmu nebo intenzivní psychické (duševní) utrpení (viz např. rozsudek pléna ESLP ze dne 18. 1. 1978, ve věci Irsko proti Spojenému království, stížnost č. [5310/71](#)). Tato závažnost pak bude relativní k okolnostem případu, avšak mění se i v průběhu času, respektive v poměru k sociokulturnímu vývoji. Uvedená podmínka je z povahy věci modifikována, pokud jde o tvrzené porušení pozitivních závazků. Interpretaci čl. 3 Úmluvy pak ovlivňuje i celkové

postavení a význam zákazu špatného zacházení. Jedná se o absolutní zákaz, který, v protikladu například i k právu na život, není za žádných okolností derogovatelný (srov. Schabas, W. *The European convention on human rights: a commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 760). Pozitivní závazek plynoucí státu z čl. 3 Úmluvy zahrnuje jak legislativní, tak procedurální aspekt, ve smyslu zajištění funkce odpovídajícího soudního a administrativního aparátu. V určitých případech tak má stát povinnost, obdobně jako je tomu u čl. 2 Úmluvy, provést účinné vyšetřování (viz rozsudek ESLP ze dne 19. 7. 2011 ve věci Đurđević proti Chorvatsku, stížnost č. [52442/09](#)). Základní podmínku nástupu takové povinnosti ESLP stanovil v rozhodnutí ve věci Assenov a další proti Bulharsku, stížnost č. [24760/94](#), a lze ji formulovat jako existenci hájitelného tvrzení o porušení substanciálních požadavků plynoucích z čl. 3 Úmluvy dotčenou osobou. „Hájitelnost“ tvrzení spočívá v tom, že tvrzení o špatném zacházení musí být založeno na důvodném podezření. K porušení Úmluvy pak dojde, jestliže vnitrostátní právo, zejména pak trestněprávní pravidla aplikovatelná v daném případě, neumožňuje zajistit skutečnou a účinnou ochranu práv. Dostatečně účinné záruky či obranné mechanismy jsou totiž nutnou podmínkou efektivního užívání práv garantovaných Úmluvou, což plyne i z čl. 1 Úmluvy. Bez takových záruk by práva garantovaná Úmluvou pozbyla praktické účinnosti.

73. Ve věci Assenov a další proti Bulharsku, stížnost č. [24760/94](#), se ESLP k existenci újmy stěžovatelů způsobené porušením povinnosti provést účinné vyšetřování explicitně nevyjádřil, když pouze souhrnně konstatoval (v části odůvodnění aplikace čl. 50, který byl obsahově obdobou současného čl. 41 Úmluvy), že „s ohledem na závažnost a počet porušení zjištěných v tomto případě by měla být poskytnuta náhrada nemajetkové újmy“ jednomu ze stěžovatelů.

74. Ve věci Jeronovičs proti Lotyšsku, stížnost č. [44898/10](#), posuzoval ESLP existenci povinnosti státu provést účinné vyšetřování v případě, kdy již dříve bylo ESLP rozhodnuto o zastavení řízení o stížnosti na základě vyškrtnutí stížnosti podle čl. 37 Úmluvy. Stát, jehož jednání bylo stěžovatelem považováno za porušující čl. 3 Úmluvy, totiž v původním řízení jednostranným prohlášením uznal pochybení a zavázal se poskytnout peněžité zadostiučinění stěžovateli stejně jako zajistit, aby se podobná pochybení v budoucnu neopakovala. ESLP pak konstatoval, že ani takové prohlášení a následné rozhodnutí ESLP o zastavení řízení nezabavuje tento stát primární povinnosti provést účinné vyšetřování na základě hájitelných tvrzení stěžovatele. V části věnované přiznání zadostiučinění pak ESLP v této věci „považoval za nezpochybnitelné, že stěžovatel utrpěl nemajetkovou újmu následkem porušení čl. 3 Úmluvy v jeho procesní části“.

75. Konkrétněji se k existenci újmy a přiznání zadostiučinění vyjádřil ESLP ve věci Bouyid proti Belgii, stížnost č. [23380/09](#). Stěžovatelé zde požadovali peněžité zadostiučinění jak za porušení hmotněprávní složky čl. 3 Úmluvy (společně 5 000 EUR), tak za porušení povinnosti provést účinné vyšetřování (společně 43 000 EUR). ESLP opět uvedl, že „považuje za nezpochybnitelné“ stran existence újmy (a to jak ve vztahu k porušení hmotněprávní, tak procedurální složky čl. 3), avšak každému ze dvou stěžovatelů přiznal toliko 5 000 EUR, když se neztotožnil se závažností újmy způsobené neprovedením účinného vyšetřování, kterou tvrdili stěžovatelé.

76. V případě Koky a další proti Slovenské republice, stížnost č. [13624/03](#), požadovali dva ze stěžovatelů každý 10 000 EUR jakožto kompenzaci nemajetkové újmy spočívající v bolesti,

frustraci, bezmoci a ponížení, které byly způsobeny porušením povinnosti státu provést účinné vyšetřování. ESLP tyto nároky uznal za ospravedlněné (na bázi ekvity). Naproti tomu v případě Adam proti Slovenské republice, stížnost č. [68066/12](#), kde ESLP stejně jako ve věci Koky shledal porušení procesní větve čl. 3 Úmluvy, avšak nikoli větve hmotněprávní, bylo pouze konstatováno že „stěžovatel utrpěl nemajetkovou újmu“ a jím požadovaná náhrada ve výši 15 000 EUR byla snížena na 1 500 EUR.

77. V případě procedurálních závazků stanovených čl. 3 Úmluvy, konkrétně požadavku účinného vyšetřování, mezi podmínkami či okolnostmi, při jejichž splnění ESLP konstatuje konkrétně porušení procesní větve čl. 3 Úmluvy, se existence újmy nenachází. Naproti tomu ESLP zásadně hovoří o existenci újmy v případě porušení procesní větve čl. 3 Úmluvy v souvislosti s otázkou přiznání spravedlivého zadostiučinění.

č. 26

78. Z výše uvedené judikatury k případům porušení procesní větve čl. 3 Úmluvy dle Nejvyššího soudu plyne, že ESLP se explicitně zabývá otázkou existence újmy stěžovatele pouze sporadicky a zásadně až ve vazbě na otázku přiznání spravedlivého zadostiučinění ve smyslu čl. 41 Úmluvy. Z praktického pohledu se zdá, že ESLP implicitně akceptuje, že každé porušení čl. 3 Úmluvy znamená způsobení újmy. Podobný názor zastává i Kmec v komentáři k Úmluvě, když konstatuje, že existence (nemajetkové) újmy se při porušení Úmluvy „v zásadě předpokládá a její neudělení zpravidla bývá, či by mělo být, odůvodněno“ (viz KMEC, J. a kol. Evropská úmluva o lidských právech: komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 273 – 274).

79. Na základě uvedeného tak má Nejvyšší soud za to, že ESLP tenduje k přístupu, že porušení procesní větve čl. 3 Úmluvy znamená existenci újmy na straně stěžovatele. Jak přitom konstatoval Nejvyšší soud již v citovaném stanovisku R 58/2011, na Úmluvu a na ni navazující judikaturu ESLP přísluší odkazovat především jako na minimální standard ochrany práva, který je nezbytné zaručit.

80. Dospěl-li tedy odvolací soud k závěru, že žalobce neprokázal vznik nemajetkové újmy v souvislosti s nezákonnými rozhodnutími, aniž přitom přihlédl k relevantní judikatuře ESLP vztahující se k čl. 3 Úmluvy, který byl dle nálezu Ústavního soudu nezákonnými rozhodnutími ve věci žalobce porušen, je jeho právní posouzení věci z hlediska dovolatelem vymezené právní otázky nesprávné.

81. Jelikož je rozhodnutí odvolacího soudu co do právního posouzení prokazování existence a výše nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím, jímž bylo porušeno základní právo dovolatele na účinné vyšetřování vyplývající z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy, nesprávné a tato nesprávnost se projevuje i v rozhodnutí soudu prvního stupně, postupoval dovolací soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. a napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně v uvedeném rozsahu zrušil, a to včetně závislých výroků o náhradě nákladů řízení, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. V rozsahu nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem dovolací soud dovolání jako nepřipustné postupem podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

82. V dalším řízení soud prvního stupně znovu posoudí nárok žalobce na zaplacení částky ve výši 250 000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy za nezákonná rozhodnutí v kontextu výše uvedených závěrů dovolacího soudu a v souladu s judikaturou dovolacího soudu rozhodne o konkrétní formě a případné výši zadostiučinění (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne

19. 11. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3850/2014](#), uveřejněný pod číslem 37/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), přičemž neopomene, že konstatování porušení práva nebýt podroben ponižujícímu zacházení podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy bylo již obsaženo v nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [I. ÚS 860/15](#).

83. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

č. 27

č. 27

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (silniční zákon), zakládá přísnou (tzv. objektivní) odpovědnost vlastníka komunikace za újmy, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti. Jde o odpovědnost bez ohledu na protiprávnost a zavinění, která je spojena s existencí závady ve schůdnosti, tedy s takovým nedostatkem komunikace, který se vymyká jejímu stavu z hlediska stavebního, dopravně technického i z hlediska celkového působení povětrnostních vlivů a který představuje pro chodce nenadálou a nepředvídatelnou změnu hrozící vznikem újmy. Požadavek předvídatosti chodce ve vztahu k celkové kvalitě komunikace se projeví jen při hodnocení povahy závady ve smyslu § 26 odst. 7 silničního zákona a nemůže být zdvojnásoben v rámci závěru o spoluzpůsobení si újmy poškozeným (§ 2918 o. z.); zde je možno hodnotit již jen další projevy neobezřetnosti chodce při samotném pohybu po takovém úseku komunikace, např. nevhodnou obuv, neadekvátní trasu, způsob pohybu či ovlivnění návykovými látkami, jestliže se skutečně promítly do celkového výsledku, jímž bylo zranění po pádu chodce.

Úpravou silničního zákona není vyloučena obecná odpovědnost vlastníka komunikace za konkrétní porušení právní povinnosti s presumovaným zaviněním, a to podle obecného předpisu, jímž je občanský zákoník. Porušením zákona je v tomto smyslu především porušení povinnosti správy komunikací výslovně zakotvené v § 9 odst. 3 silničního zákona, tj. neplnění povinnosti provádět pravidelné a mimořádné prohlídky, údržbu a opravy komunikace.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 09. 12. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1621/2020, ECLI:CZ:NS:2020:31.CDO.1621.2020.1

Náhrada škody

§ 2910 o. z., § 2918 o. z., § 2985 o. z., § 26 odst. 7 zákona č. 13/1997 Sb.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 8 Co 191/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 26. 2. 2018, č. j. 9 C 168/2016-96, Okresní soud v Teplicích zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala zaplacení částky 163 667,20 Kč s příslušenstvím (bod I. výroku), a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

2. Okresní soud vyšel ze zjištění, že žalobkyně dne 23. 1. 2014 ve večerních hodinách, kdy osvětlení bylo zajištěno pouze pouličními lampami, přecházela v T. v ulici K. šikmo silnici, a poté, co vstoupila ze zálivu na parkování na kluzký chodník, upadla a utrpěla zlomeninu pravého kotníku. Ulice byla v danou dobu vzhledem k panujícím povětrnostním podmínkám

celá namrzlá a chodník byl v místě pádu žalobkyně kluzký. Žalovaný prováděl v místě pravidelnou zimní údržbu podle schváleného plánu, napadaný sníh byl v danou dobu z chodníků odstraněn, avšak v místě vstupu žalobkyně, tedy v okolí odstavených kontejnerů na odpad, se na něm vyskytovaly viditelné sněhové zmrázky. Žalobkyně nevyužila možnosti jít po chodníku a na druhou stranu přejít po přechodu pro chodce, potažmo vstoupit na chodník v místě bez odstavených kontejnerů a mimo záliv pro parkování.

3. Na výše uvedeném skutkovém základě okresní soud poukázal na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. [25 Cdo 1713/2008](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod č. 140/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 140/2011“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], podle kterého závadou ve schůdnosti pozemní komunikace ve smyslu § 26 odst. 7 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (dále též jen „silniční zákon“), s níž se pojí objektivní odpovědnost vlastníka, se rozumí natolik významné změny (zhoršení) schůdnosti komunikace, že chodec ani při obezřetné chůzi respektující stav komunikace či důsledky povětrnostních vlivů nemůže jejich výskyt předpokládat a účinně na ně reagovat. Odtud uzavřel, že v projednávané věci stav chodníku definiční znaky závady ve schůdnosti nenaplnoval, neboť kluzká byla v danou chvíli celá ulice, a námraza tudíž nepředstavovala takový nedostatek komunikace, jehož výskyt chodec nemohl předpokládat. Vzhledem k závěrům nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#) [jde o nález uveřejněný pod číslem 64/2016 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], se pak dále zabýval tím, do jaké míry se žalobkyně chovala tak, aby svému úrazu předešla, a nakolik žalovaný v pozici vlastníka dodržel povinnost zajistit, aby komunikace umožňovala bezpečný pohyb chodců. K tomu poukázal na skutečnost, že žalobkyně si přes velmi chladný ráz počasí a s ním spojené riziko námrazy vybrala cestu sice nejkratší, avšak nikoli nejméně nebezpečnou, neboť byla spojena se změnou terénu. Namísto toho, aby využila chůze po chodníku a na druhou stranu ulice přešla po přechodu pro chodce, zvolila šikmou trasu a na chodník vstoupila z vozovky v místě určeném pro parkování vozidel, navíc v místě, kde průchodu a úklidu bránily kontejnery na odpad, v jejichž okolí se nacházely viditelné zmrázky sněhu. Tímto svým počínáním porušila žalobkyně povinnost přizpůsobit chůzi panujícím povětrnostním podmínkám. Žalovaný naopak své zákonné povinnosti řádně plnil prováděním pravidelné zimní údržby předmětné komunikace pluhováním a solením, a to v přiměřených lhůtách stanovených v nařízení obce. Za daného stavu okresní soud uzavřel, že za vzniklou újmu na zdraví žalovaný neodpovídá, neboť si ji žalobkyně způsobila především sama vlastním neopatrným jednáním.

4. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 1. 10. 2018, č. j. 8 Co 191/2018-117, potvrdil rozsudek okresního soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

5. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění okresního soudu a plně se ztotožnil s jeho právními závěry.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak (vzhledem k závěrům nálezu Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#)). Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

č. 27

7. V mezích uplatněného dovolacího důvodu má dovolatelka za to, že napadeným rozhodnutím došlo k porušení jejích ústavně zaručených práv, a to práva na ochranu tělesné a duševní integrity ve smyslu čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), zásady závaznosti vlastnictví ve smyslu čl. 11 odst. 3 Listiny, potažmo práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. Namítá, že soudy založily právní posouzení věci na chybném výkladu pojmu „závada ve schůdnosti“ podle ustanovení § 26 odst. 7 silničního zákona, důsledkem čehož nedůvodně zprostily žalovaného odpovědnosti za vzniklou újmu na zdraví. Tento výklad, přejatý z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srov. [R 140/2011](#)), klade nepřiměřený důraz na pojem „předvídatelnost“ a vede k chybnému závěru, že je-li stav komunikace možno předvídat, respektive je-li na první pohled pro jejího uživatele patrný, nejde o závadu ve schůdnosti ve smyslu silničního zákona. Dané pojetí zbavuje vlastníka pozemní komunikace odpovědnosti za jakoukoli újmu způsobenou chodcům nedostatečnou údržbou komunikace, čímž jej de facto demotivuje o ni řádně pečovat, a ústí tak v popření smyslu a účelu silničního zákona, jímž je nastolení spravedlivé rovnováhy mezi právy a povinnostmi vlastníků komunikací a jejich uživatelů.

8. Dovolatelka poukazuje na závěry nálezu Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#), podle něhož lpění na jazykovém výkladu § 26 odst. 7 silničního zákona a na použití slova „předvídat“ v definici závady ve schůdnosti nesleduje žádný legitimní cíl a nemá racionální zdůvodnění, neboť vylučuje, aby se chodec domohl náhrady újmy podle silničního zákona, přestože se přizpůsobí nevyhovujícímu stavu komunikace a snaží se svému úrazu předejít. Míní, že nacházela-li se na komunikaci ve vlastnictví žalovaného souvislá ledová vrstva, kterou žalovaný řádně neošetřil posypem solí či štěrkem, představoval takový stav závadu ve schůdnosti ve smyslu § 26 odst. 7 silničního zákona, s níž se pojí odpovědnost vlastníka komunikace; soudy proto postupovaly nesprávně, dospěly-li k opačnému závěru. Jejich výklad vytvořil mezi dovolatelkou v pozici uživatele komunikace a žalovaným v pozici jejího vlastníka neodůvodněnou nerovnost, neboť dovolatelka by podle něho měla dbát na stav chodníku a předpokládat, že na něm může uklouznout, kdežto žalovanému by povinnost k náhradě újmy vzešlé z pádu na takto neudržované komunikaci nevznikla (s tím, že šlo o předvídatelnou závadu). V neposlední řadě dovolatelka soudům vytýká, že se téměř výhradně zaměřily na posouzení jejího počínání, aniž by obdobným způsobem zhodnotily adekvátnost postupu žalovaného z hlediska řádnosti a včasnosti provádění zimní údržby předmětné komunikace. Vzhledem ke zjištěnému stavu komunikace v době pádu je přitom zřejmé, že údržba v místě nemohla být prováděna dostatečným způsobem.

9. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, když se plně ztotožňuje s právním posouzením věci odvolacím soudem. Souhlasí, že to byla především dovolatelka, kdo zapříčinil vznik předmětné újmy na zdraví volbou nevhodné cesty, zatímco on sám v pozici vlastníka komunikace své zákonné povinnosti řádně plnil.

10. Vedlejší účastník ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout nebo zamítnout. Nesouhlasí s tím, že by závěry nálezu Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#) překonaly dosavadní rozhodovací praxi k výkladu ustanovení § 26 odst. 7 silničního zákona. Poukazuje na to, že ačkoli dovolatelka s ohledem na nepříznivé povětrnostní podmínky měla a mohla předvídat změnu ve schůdnosti komunikace, přesto svůj pohyb nepřizpůsobila povětrnostní situaci a jejím důsledkům. Žalovaný naopak splnil povinnost zajistit, aby komunikace umožňovala bezpečný pohyb chodců, takže zamítavé rozhodnutí odpovídá jak dosavadní judikatuře Nejvyššího soudu, tak závěrům citovaného nálezu Ústavního soudu.

č. 27

11. Tříčlenný senát č. 25, který měl podle platného rozvrhu práce Nejvyššího soudu projednat a rozhodnout o podaném dovolání, dospěl k závěru, že s ohledem na obsah nálezu Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#), poukazujícího na nejednotnou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu v otázce odpovědnosti vlastníka pozemní komunikace za škodu způsobenou chodcům tzv. závadou ve schůdnosti ve smyslu příslušných ustanovení silničního zákona, respektive nevyhovujícím stavem pozemní komunikace, je třeba tuto otázku řešit komplexně a sjednotit přístup prostřednictvím rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Z tohoto důvodu rozhodl senát č. 25 podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci k rozhodnutí velkému senátu. Velký senát věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 tohoto zákona.

III.

Přípustnost dovolání

12. Vzhledem k době vydání napadeného rozhodnutí se rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) podává z bodu 2., čl. II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

13. Dovolání, které nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a napadené rozhodnutí závisí na řešení shora specifikované otázky hmotného práva, která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně.

IV.

Důvodnost dovolání

14. V nálezu sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#) podrobil Ústavní soud kritice závěry dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu týkající se problematiky odpovědnosti vlastníků místních komunikací a chodníků za tzv. závady ve schůdnosti ve smyslu příslušných ustanovení silničního zákona. Uzavřel, že část rozhodnutí Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne

27. 9. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2142/2005](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. [25 Cdo 3701/2009](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. [25 Cdo 684/2012](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. [25 Cdo 3597/2013](#)) je založena na východisku, že speciální úprava odpovědnosti za závady ve schůdnosti obsažená v silničním zákoně nevylučuje aplikaci obecné úpravy odpovědnosti za porušení právní povinnosti v občanském zákoníku, existují však i rozhodnutí, podle nichž tato obecná ustanovení aplikovat nelze (srov. např. [R 140/2011](#)), respektive rozhodnutí, která se otázkou, zda soudy posoudily případ i z hlediska obecných ustanovení o odpovědnosti, nezabývají (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. [25 Cdo 2731/2008](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2012, sp. zn. [25 Cdo 1535/2011](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. [25 Cdo 1158/2013](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. [25 Cdo 184/2013](#)). Žádnou z těchto judikatorních linií, jež obě omezují odpovědnost vlastníka komunikace podle silničního zákona toliko na případy nepředvídatelných závad, nelze podle Ústavního soudu označit za ústavně konformní, neboť jsou založeny výhradně na jazykovém výkladu ustanovení § 26 odst. 7 silničního zákona, opírají se o použití slova „předvídat“ v definici závady ve schůdnosti, a činí tak právo chodce na náhradu újmy podle silničního zákona závislým na skutečnosti, zda mohl předpokládat nevyhovující stav komunikace. Toto pojetí nezohledňuje, že chodec může uklouznout a utrpět újmu, přestože svou chůzí – vědom si možných rizik – řádně přizpůsobil stavu chodníku, a zbavuje tak vlastníka komunikace v části případů (u předvídatelných závad) odpovědnosti bez jakéhokoli racionálního odůvodnění. Spravedlivé rovnováze mezi právy a povinnostmi dotčených osob neodpovídá podle Ústavního soudu ani závěr dosavadní rozhodovací praxe, že odpovědnost za závady ve schůdnosti má objektivní charakter ([R 140/2011](#)), když je vždy zapotřebí zohledňovat otázku možného spoluzavinění chodce. Ústavně konformní interpretace rozhodné právní úpravy spočívá podle Ústavního soudu především v důsledném zkoumání, do jaké míry dostaly obě zúčastněné strany svým povinnostem uloženým jim silničním zákonem, tedy chodec povinnosti přizpůsobit svou chůzi stavebnímu a dopravně technickému stavu chodníku (§ 19 odst. 1 silničního zákona) a povětrnostní situaci a jejím důsledkům (§ 26 odst. 2 a 7 téhož zákona), potažmo povinnosti předcházet vzniku újmy, a vlastník komunikace povinnosti zajistit, aby chodníky umožňovaly bezpečný pohyb chodců. Úkolem obecných soudů v řízení o náhradu újmy na zdraví vzniklé kvůli stavu chodníku (místní komunikace) pak bude v návaznosti na konkrétní skutková zjištění v tomto směru posoudit, jak ta která z dotčených osob přispěla ke vzniku újmy, a tyto závěry následně promítnout do aplikace odpovědnosti za závadu ve schůdnosti ve smyslu § 27 silničního zákona. Vzhledem k tomu, že posouzení podle nastíněných principů lze provést již na základě úpravy odpovědnosti obsažené v silničním zákoně, jeví se nadbytečným uvažovat o aplikaci obecných ustanovení o odpovědnosti podle občanského zákoníku, uzavřel Ústavní soud.

15. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

18. Podle § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

Dle § 2918 o. z., vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.

č. 27

19. Úprava tzv. obecné povinnosti hradit újmu (dřívější terminologií odpovědnosti za újmu), tj. škodu majetkovou i nemajetkovou újmu, je založena na povinnosti poškozeného prokázat, že mu škůdce újmu způsobil porušením zákonem uložené povinnosti; zavinění se za podmínek § 2911 a § 2912 o. z. presumuje. Protiprávnost zde je založena, porušil-li škůdce svým konáním či opomenutím povinnost, kterou mu uložil zákon, a v případě zásahu do nikoliv absolutních práv dokonce jen tehdy, šlo-li o zaviněné porušení takové povinnosti, která byla stanovena právě za účelem ochrany dotčeného práva (princip ochranné normy). Tento typ odpovědnosti je základní, nevyžaduje konkrétní rozvinutí skutkových podstat v zákoně a může stát vedle speciální objektivní odpovědnosti, jako je tomu například u újem způsobených provozem dopravních prostředků, kdy se často kombinuje obecná odpovědnost za porušení zákonem stanovených pravidel silničního provozu při řízení vozidla s objektivní odpovědností za újmy vyvolané zvláštní povahou provozu dopravy či dopravních prostředků ze strany jejich provozovatelů (§ 2927 a násl. o. z.). Není důvodu, aby kombinace těchto odpovědnostních typů nemohla působit i ve sféře správy a údržby pozemních komunikací.

20. Odškodnitelná újma nemusí být pouze výsledkem jednání škůdce, nýbrž i k ní může přispět či ji zcela vyvolat sám poškozený. V rozsahu, v jakém se sám poškozený podílel na způsobení újmy, není dána odpovědnost toho, kdo za škodní událost odpovídá. Chybí pak jeden ze základních předpokladů odpovědnosti, a to příčinná souvislost mezi vznikem újmy a škodní událostí. Při úvaze o podílu na vzniku újmy jde o určení vzájemného vztahu mezi jednáním poškozeného a škůdce a o zvážení všech skutečností, jež přispěly ke způsobení újmy. Zvažují se přitom veškeré příčiny, které bez ohledu na protiprávnost a zavinění nastaly ve sféře poškozeného; ve smyslu zásady „*casum sentit dominus*“ („náhodu pociťuje vlastník“) poškozený dokonce nese i následky náhody, která jej postihla, neboť se mu přičítají veškeré okolnosti na jeho straně, jež přispěly ke škodlivému následku, bez nichž by nedošlo ke škodě tak, jak se stala. Toto pravidlo se vztahuje jak k obecné odpovědnosti za újmu, tak k případům odpovědnosti zvláštních.

21. Ustanovení § 2895 o. z. určuje, že škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvlášť zákonem.

Podle ustanovení § 26 silničního zákona dálnice, silnice a místní komunikace jsou sjízdné, jestliže umožňují bezpečný pohyb silničních a jiných vozidel přizpůsobený stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto pozemních komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům (odstavec 1). V zastavěném území obce jsou místní komunikace a průjezdní

č. 27

úsek silnice schůdné, jestliže umožňují bezpečný pohyb chodců, kterým je pohyb přizpůsobený stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům (odstavec 2). Stavebním stavem dálnice, silnice nebo místní komunikace se rozumí jejich kvalita, stupeň opotřebení povrchu, podélné nebo příčné vlny, výtlučky, které nelze odstranit běžnou údržbou, únosnost vozovky, krajnic, mostů a mostních objektů a vybavení pozemní komunikace součástmi a příslušenstvím (odstavec 3). Dopravně technickým stavem dálnice, silnice nebo místní komunikace se rozumí jejich technické znaky (příčné uspořádání, příčný a podélný sklon, šířka a druh vozovky, směrové a výškové oblouky) a začlenění pozemní komunikace do terénu (rozhled, nadmořská výška) [odstavec 4]. Povětrnostními situacemi a jejich důsledky, které mohou podstatně zhoršit nebo přerušit sjízdnost, jsou vánice a intenzivní dlouhodobé sněžení, vznik souvislé námrazy, mlhy, oblevy, mrznoucí déšť, vichřice, povodně a přívalové vody a jiné obdobné povětrnostní situace a jejich důsledky (odstavec 5). Závadou ve schůdnosti pro účely tohoto zákona se rozumí taková změna ve schůdnosti pozemní komunikace, kterou nemůže chodec předvídat při pohybu přizpůsobeném stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu a povětrnostním situacím a jejich důsledkům (odstavec 7).

Z ustanovení § 27 silničního zákona pak plyne, že uživatelé dálnice, silnice, místní komunikace nebo chodníku nemají nárok na náhradu škody, která jim vznikla ze stavebního stavu nebo dopravně technického stavu těchto pozemních komunikací (odstavec 1). Vlastník místní komunikace nebo chodníku odpovídá za škody, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti chodníku, místní komunikace nebo průjezdního úseku silnice, pokud neprokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, u závady způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit, ani na ni předepsaným způsobem upozornit (odstavec 3). Obec stanoví nařízením rozsah, způsob a lhůty odstraňování závad ve schůdnosti chodníků, místních komunikací a průjezdních úseků silnic (odstavec 6 věta druhá).

Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského zákoníku a silničního zákona ke dni úrazu žalobkyně (23. 1. 2014), přičemž ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku nedoznala změn ani později.

22. Úprava obsažená v silničním zákoně zakládá zpřísněnou (tzv. objektivní) odpovědnost vlastníka komunikace za újmu, která vznikne uživateli (v projednávaném případě chodci a podle § 26 odst. 1 a § 27 odst. 2 silničního zákona obdobně též řidiči) v důsledku zvláštní nekvality komunikace, která je definována pojmem závada ve schůdnosti (ve sjízdnosti). Jde o odpovědnost bez ohledu na protiprávnost a zavinění (za výsledek), s čímž v obecné rovině počítá i § 2895 o. z., která stíhá vlastníka v případě, že nastane zákonem zvlášť kvalifikovaná okolnost, jíž je újma způsobená uvedenou závadou. Tento typ odpovědnosti není nijak výjimečný, objevuje se zejména ve vztahu k činnostem provázeným zvýšenou mírou rizika, a proto je příznivější pro poškozeného, který nemusí v soudním sporu prokazovat protiprávní počínání škůdce, nýbrž pouze to, že mu újma vznikla v příčinné souvislosti se zákonem označenou příčinou. V těchto případech vystupuje do popředí intenzivní právně politický veřejný zájem zajistit právě formou této přísné objektivní odpovědnosti v občanském právu účinnější právní ochranu těm, kdo jsou škodlivými událostmi z této rizikové činnosti postiženi, tj. poškozeným. Navíc nelze přehlížet, že právě provozovatelé těchto činností, z nichž vzniká zvýšené riziko závažných škod, mají nejvíce možností jim sami preventivně čelit. V této souvislosti se v souladu s evropským i světovým trendem (tzv. *strict liability*) sledujícím

zajištění účinné ochrany poškozených jako „slabší strany“ hovoří o spravedlivém rozložení rizika, respektive o spravedlivé alokaci škod (srov. v literatuře např. Knappová, M., Švestka, J. a kol. Občanské právo hmotné, svazek II, 3. vydání, Praha, ASPI, 2002, s. 427-428).

23. Popsaná odpovědnost však není absolutní, neboť zákon stanoví liberační důvody (§ 27 odst. 2 a 3 silničního zákona), při jejichž prokázání v soudním sporu se vlastník komunikace může odpovědnosti zprostit. Dále je významné, že bez ohledu na možnou liberaci není povaha této přísné odpovědnosti bezbřehá, neboť není založena na jakékoliv nekvalitě komunikace, nýbrž je spojena jen s určitou zvláště kvalifikovanou okolností, kterou zákonodárce považuje za únosnou i z hlediska ekonomiky a technickoorganizační udržitelnosti celého silničního systému. Touto okolností je výskyt tzv. závady ve schůdnosti (sjízdnosti), kterou silniční zákon definuje v § 26 odst. 2 (obdobně srov. definici závady ve sjízdnosti v § 26 odst. 6 silničního zákona). Negativním vymezením pak silniční zákon ohraničuje dosah této odpovědnosti tak, že uživatelé dálnice, silnice, místní komunikace nebo chodníku nemají nárok na náhradu škody, která jim vznikla ze stavebního stavu nebo dopravně technického stavu těchto pozemních komunikací (§ 27 odst. 1 silničního zákona). Jestliže uživatel komunikace nemá nárok na náhradu škody způsobené tímto dosti širokým okruhem okolností, protože právě jim je povinen přizpůsobit svůj pohyb, pak logicky závadou ve schůdnosti (sjízdnosti) může být jen takový úsek (místo) komunikace, které se svou nekvalitou vymyká obecnému stavu natolik, že jej uživatel není schopen rozlišit a upravit způsob chůze (jízdy) tomuto nenadálému nebezpečí. Není přitom vyloučeno, že závada ve schůdnosti (sjízdnosti) se může vyskytnout i v úseku špatného stavebního stavu komunikace, jestliže (ne)kvalitu vozovky či chodníku natolik výrazně překračuje, že ji uživatel nemůže rozpoznat ani při pohybu uzpůsobeném zhoršenému stavu komunikace (srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. [25 Cdo 134/2014](#), uveřejněného pod č. 57/2017 Sb. rozh. obč.). Jinými slovy závadou, s níž jediné se pojí objektivní odpovědnost vlastníka komunikace, je výrazně kvalitativně zhoršené místo oproti celkovému okolnímu stavu komunikace, které je pro svou povahu či umístění pro uživatele nenadálé, tj. nepředvídatelné ve smyslu § 26 odst. 1 a 2 silničního zákona.

24. Dovolací soud se otázkou odpovědnosti za škodu způsobenou závadou ve schůdnosti opakovaně zabýval a obsah tohoto pojmu ve smyslu § 26 odst. 7 a § 27 odst. 3 silničního zákona a vymezení povahy závady ve schůdnosti v řadě rozhodnutí vyložil. Tak již v rozsudku ze dne 21. 11. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1304/2006](#), uzavřel, že silniční zákon při stanovení podmínek vzniku odpovědnosti vlastníků pozemních komunikací za závady ve schůdnosti zohledňuje pouze tzv. nepředpokladatelné závady, při jejichž posuzování je třeba vycházet z objektivního kritéria přizpůsobení chování chodce stavu komunikace. V [R 140/2011](#) pak přijal a odůvodnil závěr, podle něhož závadou ve schůdnosti ve smyslu ustanovení § 26 odst. 7 silničního zákona se rozumí v podstatě nepředvídatelná změna ve schůdnosti komunikace, způsobená vnějšími vlivy, a to změna natolik významná, že chodec ani při obezřetné chůzi respektující stav komunikace či důsledky povětrnostních vlivů nemůže její výskyt předpokládat a účinně na ni reagovat. Tento výklad je v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu bez výjimky ustálen (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1535/2011](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [25 Cdo 2758/2011](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2015, sp. zn. [25 Cdo 3886/2014](#)) a je dlouhodobě základním východiskem pro posuzování nároků osob, jimž vznikla újma z nevyhovujícího stavu pozemní komunikace.

25. V judikatuře Nejvyššího soudu je taktéž ustálen závěr, podle něhož právní úprava obsažená v silničním zákoně zakládá přísnou, tzv. objektivní odpovědnost vlastníka (správce) komunikace za škody, jejichž příčinou byly závady ve sjízdnosti či ve schůdnosti. Jde o odpovědnost bez ohledu na protiprávnost a zavinění, která je ovšem spojena jen s výskytem závady ve sjízdnosti či schůdnosti, jak je definuje silniční zákon (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 684/2012](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. [25 Cdo 580/2014](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 1481/2017](#)).

č. 27

26. Naplnění pojmu závady ve schůdnosti ve smyslu silničního zákona, s nímž se pojí vznik objektivní odpovědnosti vlastníka chodníku (místní komunikace), tak bylo v minulosti shledáno např. v případě chodce, jenž utrpěl úraz při chůzi na jinak rovném chodníku po zakopnutí o prorůstající kořeny stromu vysazeného na vedlejším pozemku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1304/2006](#)), v případě chodkyně zraněné při pádu na zledovatělé ploše bílého dopravního značení přechodu pro chodce za situace, kdy okolní komunikace byly suché a námraza nebyla pouhým okem rozpoznatelná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2015, sp. zn. [25 Cdo 4126/2014](#)), v případě chodce, který uklouzl na ojediněle vytvořené ledové plotně, jež nebyla vidět pro zakrytí nepatrným sněhovým popraškem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 3886/2014](#)), v případě chodkyně, která utrpěla úraz poté, co uklouzla na pásu zmrzlé vody vytékající z okapu, přičemž zdroj vody a náledí nemusel být při běžném tempu chůze zřejmý a samotný led nebyl pro zakrytí sněhem viditelný (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. [25 Cdo 542/2014](#)), či v případě chodce, jenž utrpěl úraz v důsledku podklouznutí a pádu na ojedinělé a neočekávané, nepatrně zalomené ploše s prohlubní a náledím, jejíž existence byla i bez zasněžení zjištělná jen se zvýšeným vizuálním úsilím (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. [25 Cdo 3042/2016](#)). Naopak absence závady ve schůdnosti ve smyslu silničního zákona, a tedy i z ní plynoucí objektivní odpovědnosti vlastníka komunikace, byla pro předvídatelnost vzniklé závady deklarována typicky v případech chodců zraněných při pádu na chodnicích pokrytých souvislou vrstvou námrazy nebo sněhu (srov. např. [R 140/2011](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1535/2011](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 2758/2011](#), či usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1158/2013](#)), nebo např. při pádu chodce na sice ojedinělé, avšak při vynaložení obvyklé opatrnosti rozpoznatelné zledovatělé části chodníku, jíž bylo možno se vyhnout (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 3701/2009](#)).

27. Co do posouzení vztahu právní úpravy odpovědnosti obsažené v silničním zákoně a obecné úpravy náhrady majetkové a nemajetkové újmy obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku [dříve v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“)] vychází většina rozhodnutí Nejvyššího soudu z toho, že silniční zákon, upravující odpovědnost vlastníka (správce) komunikace za škodu, je sice ve vztahu k občanskému zákoníku speciálním předpisem, to však neznamená, že by v případech, kdy není dána objektivní odpovědnost vlastníka komunikace za škodu způsobenou závadou ve schůdnosti podle silničního zákona, byla automaticky vyloučena jeho případná obecná odpovědnost podle občanského zákoníku (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 684/2012](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 3597/2013](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 580/2014](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1481/2017](#)). V judikatuře dovolacího soudu se však lze setkat i s přístupem

opačným, podle něhož obecná ustanovení o odpovědnosti podle občanského zákoníku nelze aplikovat v případech újem způsobených chodcům nevyhovujícím stavem chodníku (místní komunikace) [srov. zejména [R 140/2011](#), řešící případ chodce zraněného při pádu na kompletně namrzlé a neposypané místní komunikaci, v němž bylo vysloveno, že silniční zákon, jenž upravuje objektivní odpovědnost vlastníků (správců) komunikací za škodu způsobenou závadami ve sjízdnosti či schůdnosti, „je speciálním předpisem ve vztahu k obecnému právnímu předpisu, kterým je občanský zákoník. Nelze proto důvodně vytýkat odvolacímu soudu, že měl nárok posoudit z hlediska odpovědnosti za porušení tzv. obecné prevenční povinnosti podle ustanovení § 415 obč. zák., neboť jeho aplikace přichází v úvahu tam, kde neexistuje konkrétní právní úprava vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje“].

č. 27

28. V rozsudcích sp. zn. [25 Cdo 184/2013](#) a sp. zn. [25 Cdo 1535/2011](#), a v usneseních sp. zn. [25 Cdo 2731/2008](#) a [25 Cdo 1158/2013](#) byl Nejvyšší soud omezen ve zkoumání možné odpovědnosti žalovaných subjektů ve smyslu obecných ustanovení občanského zákoníku tím, že při dovolacím přezkumu je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně jeho obsahového vymezení (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.) a z jiných než dovolatelem uplatněných důvodů napadené rozhodnutí přezkoumat nemůže (srov. shodně např. nález Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2009, sp. zn. [IV. ÚS 560/08](#), uveřejněný pod číslem 236/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). V těchto věcech (totiž) žádný z dovolatelů nevymezil dovolací důvod způsobem, jenž by umožnil podrobit napadená rozhodnutí přezkumu rovněž z hlediska možné aplikace ustanovení občanského zákoníku.

29. Velký senát dospěl v nyní projednávané věci k závěru, že věcně správným je názor opakovaně vyjadřovaný v rozhodovací praxi dovolacího soudu, vycházející z možné uplatnitelnosti občanského zákoníku v případech, v nichž není dána objektivní odpovědnost vlastníka komunikace za škodu způsobenou závadou ve schůdnosti podle silničního zákona. Opačné pojetí (představované [R 140/2011](#)) nevede ke spravedlivým řešením, neboť ve svém důsledku odpírá poškozeným chodcům právo na náhradu újem vzešlých z předvídatelných závad komunikací, aniž by současně zohledňovalo počínání jejich vlastníků při plnění povinnosti řádně pečovat o jejich stav, respektive povinnosti zajistit, aby chodníky umožňovaly bezpečný pohyb chodců.

30. V návaznosti na tento dílčí závěr pak velký senát dále uzavírá, že (jinak) neshledal důvody pro přehodnocení dosavadního ustáleného výkladu příslušných ustanovení silničního zákona, zejména pojmu „závady ve schůdnosti“ ve smyslu § 26 odst. 7 silničního zákona a jeho právních důsledků.

31. Nadále tedy platí, že silniční zákon zakládá přísnou, tzv. objektivní, odpovědnost vlastníka (správce) komunikace za újmy, jejichž příčinou byly závady ve schůdnosti. Jde o odpovědnost bez ohledu na protiprávnost a zavinění, která je však spojena pouze s existencí závady ve schůdnosti, tedy s takovým nedostatkem komunikace, který se vymyká jejímu stavu z hlediska stavebního, dopravně technického i z hlediska celkového působení povětrnostních vlivů a který představuje pro uživatele nenadálou a nepředvídatelnou změnu hrozící vznikem újmy (viz výklad shora). Tím není vyloučena případná obecná odpovědnost vlastníka (správce) komunikace za konkrétní porušení právní povinnosti s presumovaným zaviněním, a to podle obecného předpisu, jímž je občanský zákoník. Silniční zákon (totiž) upravuje jen objektivní

odpovědnost správce komunikace za škody, jejichž příčinou byly závady ve sjízdnosti či ve schůdnosti, nikoliv obecnou odpovědnost každého za škodu vzniklou v příčinné souvislosti s porušením konkrétní právní povinnosti. Obecnou odpovědnost založenou na principu presumovaného zavinění upravuje občanský zákoník, přičemž předpoklady objektivní odpovědnosti (za výsledek) a předpoklady odpovědnosti obecné (za zaviněné porušení právní povinnosti) nejsou totožné a totožné nejsou ani podmínky, za nichž se lze odpovědnosti zprostit (srov. opět např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 684/2012](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 3597/2013](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 580/2014](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1481/2017](#)).

č. 27

32. Zkoumání podmínek vzniku odpovědnosti vlastníka (správce) komunikace ve smyslu občanského zákoníku tedy nebude v případech újem vzešlých z neuspokojivého stavu komunikace vyloučeno, bude nastupovat tam, kde chybí předpoklady vzniku objektivní odpovědnosti podle silničního zákona a z hlediska znaku protiprávnosti bude jeho předmětem především posouzení řádného plnění povinnosti vlastníka udržovat komunikaci ve stavu umožňujícím bezpečný pohyb osob, která mu plyne obecně již z titulu jeho vlastnictví (podle čl. 11 odst. 3 věty první Listiny vlastnictví zavazuje), potažmo ze samotného smyslu a účelu právní úpravy silničního zákona, jenž sleduje veřejný zájem na existenci a fungování sítě pozemních komunikací tak, aby byla bezpečná pro širokou veřejnost, již svědčí právo tzv. obecného užívání pozemních komunikací (srov. opět nález Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1481/2017](#)).

33. Na zákonné úrovni pak bude porušení povinností při péči o stav komunikace možno v konkrétních souvislostech hodnotit jako porušení povinnosti tzv. generální prevence (§ 2900 a násl. o. z., navazující na předchozí § 415 obč. zák.), či porušení stanovených pravidel pro zimní ošetřování chodníků, jsou-li obsažena v normativním aktu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 580/2014](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. [25 Cdo 1216/2017](#)), potažmo (s účinností od 13. 11. 2015) jako porušení povinnosti správy komunikací výslovně zakotvené v § 9 odst. 3 silničního zákona. V případě obou typů odpovědnosti pak bude přicházet v úvahu i závěr o tzv. spoluzpůsobení či výlučném způsobení újmy ze strany poškozeného ve smyslu § 2918 o. z. (dříve § 441 obč. zák.) [obdobně srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2142/2005](#), jehož závěry se sice vztahují k úpravě zákona č. 135/1961 Sb., o pozemních komunikacích (silničního zákona), avšak jsou použitelné i ve vztahu k nyní účinné právní úpravě].

Nastíněné pojetí, vycházející z možné kumulace objektivní odpovědnosti za nepředvídatelné závady ve schůdnosti chodníku (místní komunikace) a obecné odpovědnosti podle občanského zákoníku, nejen že nejlépe odpovídá jazykovému výkladu rozhodné právní úpravy obsažené v silničním zákoně (jež legální pojem závady ve schůdnosti výslovně definuje jako takovou změnu ve schůdnosti pozemní komunikace, kterou chodec nemůže při pohybu přizpůsobeném stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu a povětrnostním situacím a jejich důsledkům předvídat), nýbrž naplňuje i její smysl a účel (jímž je dosažení co možná nejspravedlivějšího uspořádání vztahů mezi vlastníky a uživateli příslušných pozemních komunikací). Současně jde o výraz důsledného rozlišení obou typů odpovědnosti, mezi nimiž existují podstatné rozdíly, ať už co do zákonných předpokladů jejich uplatnění, tak co do podmínek, které povinný subjekt zprošťují povinnosti k náhradě. Odpovědnost za závady ve schůdnosti, jak je upravena ustanovením § 27 odst. 3 silničního

zákona, má (totiž) objektivní charakter, když její vznik se pojí výhradně k určitému konkrétnímu výsledku potenciálně vedoucímu ke vzniku újmy (tj. k existenci nepředvídatelné závady ve schůdnosti), za něž vlastník komunikace odpovídá bez ohledu na protiprávnost a zavinění. Vznik obecné „subjektivní“ povinnosti k náhradě majetkové a nemajetkové újmy pak bude vždy odviset od konkrétního zaviněného jednání vlastníka komunikace porušujícího právní povinnost [(typicky zanedbání pravidelné zimní údržby či jiné péče o stav komunikace (§ 2901 o. z.) či případně vadné provedení údržby, které stav komunikace naopak zhorší (§ 2900 o. z.); od 13. 11. 2015 představuje porušení povinnosti provádět pravidelné a mimořádné prohlídky, údržbu a opravy komunikace porušení ustanovení § 9 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích].

č. 27

34. Jinak řečeno, pojetí, vycházející z možné kombinace obou typů odpovědnosti, umožňuje postihovat jak případy újem způsobených nepředvídatelnými závadami ve schůdnosti (založením objektivní odpovědnosti vlastníka komunikace s možností liberace ve smyslu § 27 odst. 3 silničního zákona), tak situace, v nichž chodec utrpí újmu ze změny (zhoršení) schůdnosti komunikace, která pro něj byla předvídatelná (možným vznikem povinnosti vlastníka komunikace k náhradě újmy ze zaviněného porušení zákonné povinnosti ve smyslu § 2910 o. z.). Judikaturou (rozebranou výše) potvrzené řešení umožňující chodcům domoci se plné náhrady vzniklé újmy i v situacích silničním zákonem výslovně neupravených, též brání v tom, aby poškozeným chodcům byla nespravedlivě odpírána či krácena jejich ústavně zaručená práva. Jazykový výklad právní úpravy silničního zákona, založený na kritériu předvídatelnosti změny schůdnosti pozemní komunikace z pohledu chodce, sám o sobě rozpor s ústavním pořádkem nezakládá, a vhodné doplnění této úpravy co do možnosti poškozených osob domáhat se svých práv i v případech újem způsobených zhoršeními terénu, jež bylo možno předpokládat (být podle jiného právního předpisu), nastoluje spravedlivou rovnováhu mezi ústavně zaručenými právy dotčených osob.

35. Ze závěru, že odpovědnost podle silničního zákona má objektivní charakter, pak neplyne, že by vlastník komunikace odpovídal za veškerou újmu způsobenou chodcům závadami ve schůdnosti komunikací (jsou jím vyjádřeny pouze základní rysy tohoto typu odpovědnosti, pro něž je typický především vznik bez ohledu na protiprávnost a zavinění). I v těchto případech totiž silniční zákon vlastníku komunikace umožňuje zprostit se vzniklé odpovědnosti tím, že prokáže naplnění některého z liberačních důvodů popsanych v ustanovení § 27 odst. 3 tohoto zákona [„vlastník místní komunikace nebo chodníku odpovídá (...) pokud neprokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, u závady způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit, ani na ni předepsaným způsobem upozornit“]. V úvahu bude vždy přicházet i závěr o možné spoluúčasti poškozeného na způsobení újmy, bude-li prokázáno, že vznikla, respektive se zvětšila, také následkem jemu přičitatelných okolností (jež odůvodňují poměrné snížení či vyloučení povinnosti vlastníka komunikace k náhradě ve smyslu § 2918 o. z.). V rozsahu, v jakém byla škoda způsobena okolnostmi na straně poškozeného, je totiž vyloučena odpovědnost škůdce, neboť chybí jeden ze základních předpokladů odpovědnosti za škodu, a to příčinná souvislost mezi vznikem škody a protiprávním jednáním škůdce, respektive kvalifikovanou událostí, za níž žalovaný odpovídá na objektivním principu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2008, sp. zn. [25 Cdo 657/2006](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. [25 Cdo 2075/2012](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2008, sp. zn. [25 Cdo 1500/2006](#)). V tomto směru bude tedy vždy povinností nalézacích soudů

důsledně zkoumat všechny rozhodné okolnosti případu, tj. např. zda chodec zvolil ze všech dostupných cest tu nejbezpečnější, zda použil správnou obuv, přizpůsobil tempo své chůze stavu chodníku, zda nebyl pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek apod.

36. Prvek předvídavosti chodce není samoučelný; nestojí sám o sobě, nýbrž je třeba jej posuzovat v kontextu celého ustanovení § 26 odst. 7 silničního zákona, které směřuje k jisté objektivizaci celého systému tohoto typu odpovědnosti tím, že povinnost předvídat spojuje s pohybem přizpůsobeným stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům. Tento požadavek tedy logicky navazuje na pravidlo formulované v § 27 odst. 1 silničního zákona (že za újmu způsobenou stavebním a dopravně technickým stavem pozemních komunikací jejich vlastníci odpovědnost nenese, a tudíž je každý jejich uživatel povinen respektovat při svém pohybu kvalitu a povahu komunikace). Ostatně tuto povinnost ukládá i zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), a to v § 4 písm. a), podle něž je účastník silničního provozu povinen své chování přizpůsobit kromě jiného i stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, povětrnostním podmínkám, situaci v provozu na pozemních komunikacích, svým schopnostem a svému zdravotnímu stavu. Byť tato úprava sleduje jiný účel (bezpečnost účastníků silničního provozu a prevence jejich střetů), je příznačné, jak je úzce provázána s úpravou odpovědností vlastníka komunikace za závady, které účastníkovi i při splnění jeho povinností mohou způsobit újmu.

37. Míra předvídavosti coby definiční znak „závady ve schůdnosti“ je pak odvozena právě od celkového stavu komunikace, který je každý chodec povinen vyhodnotit, jak mu ukládá posledně uvedené ustanovení. Požadavek, aby s obvyklou mírou pozornosti zvážil, v jakém stavu se přibližně nachází úsek komunikace, kam hodlá vstoupit, tak nemůže být pro chodce nijak nepřiměřený, nečekaný či překvapivý.

38. „Závadou ve schůdnosti“ (u vozidel sjízdnosti) je pak pouze místo, které se celkovému stavu komunikace a okolním poměrům vymyká svou sníženou kvalitou, v čemž je právě ona nepředvídatelnost pro chodce, který jinak volí způsob chůze přizpůsobený obecně panujícím podmínkám.

39. Požadavek předvídavosti chodce je někdy judikaturou nepatřičně zdvojován v těch případech, v nichž se kromě definice závady ve schůdnosti objevuje vlastně totožná úvaha při závěru, zda si chodec újmu na zdraví nespolutzpůsobil sám (§ 2918 o. z., dříve § 441 obč. zák.). Proto je třeba uzavřít, že tak jako u každého odpovědnostního typu, i u objektivní odpovědnosti za záadu ve schůdnosti přichází v úvahu spoluzpůsobení si újmy poškozeným, musí však být nazíráno z poněkud užšího hlediska. Správný je takový přístup, kdy se požadavek předvídavosti ve vztahu k celkové kvalitě komunikace projeví jen při hodnocení povahy závady ve smyslu § 26 odst. 7 silničního zákona tak, aby bylo objektivně zjištěno, jaké vykazovala komunikace vlastnosti z pohledu průměrného člověka (§ 4 odst. 1 o. z.), orientovaného v místě a poměrech tak, aby obvyklým způsobem mohl předvídat rizika plynoucí z celkově zhoršené schůdnosti. Oproti tomu z hlediska § 2918 o. z. je možno hodnotit již jen další projevy neobezřetnosti chodce při samotném pohybu po takovém úseku komunikace, např. nevhodnou obuv, neadekvátní trasu, způsob pohybu či ovlivnění návykovými látkami, jestliže se skutečně promítly do celkového výsledku, jímž byl pád chodce na místě splňujícím označení „závada ve schůdnosti“.

40. V podmínkách projednávané věci lze tedy uzavřít, že podle skutkových zjištění nalézacích soudů, jejichž správnost dovolacímu přezkumu vzhledem k zákonným limitům nepodléhá (§ 241a odst. 1, odst. 6 a § 242 odst. 3 o. s. ř.), vznikla žalobkyni újma na zdraví poté, co ve večerních hodinách při osvětlení pouličními lampami přecházela silnici v městské zástavbě šikmo tak, že v místě, kde průchod po chodníku zužovaly odstavené kontejnery na odpad, vstoupila z prostoru pro parkování vozidel na chodník, uklouzla a upadla.

41. Jestliže po několika dnech opakovaného sněžení a teplotách kolem bodu mrazu byla celá ulice spolu s chodníkem namrzlá (sama dovolatelka v účastnické výpovědi uvedla, že klouzal i protější chodník, z něž přešla přes ulici na místo svého pádu), aniž by byla pokryta sněhem, přičemž i v místě pádu byly viditelné zmrazky, nepředstavuje tento stav komunikací znaky závady ve schůdnosti, jak je vymezena ustanovením § 26 odst. 7 silničního zákona, a nezakládá objektivní odpovědnost žalovaného ve smyslu ustanovení § 27 odst. 3 téhož zákona. Za dané situace bylo tedy na místě posoudit, zda žalovaný neodpovídá za vzniklou újmu podle obecné úpravy v občanském zákoníku, zejména, zda ve smyslu ustanovení § 2910 o. z. neporušil povinnost řádné péče o stav chodníku (místní komunikace) tak, aby umožňoval bezpečný pohyb chodců. Žalovaný prováděl v místě pravidelnou zimní údržbu pluhováním a solením, a to v přiměřených lhůtách stanovených v nařízení obce, ostatně z chodníků byl podle skutkových zjištění napadený sníh odstraněn, nelze proto dovodit ani jeho povinnost k náhradě podle obecné úpravy v občanském zákoníku.

42. Vzhledem k tomu, že závěry napadeného rozhodnutí odvolacího soudu jsou věcně správné, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

43. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1, § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání žalobkyně bylo zamítnuto, čímž žalovanému a vedlejšímu účastníku vzniklo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů dovolacího řízení.

44. K nákladům žalovaného budiž uvedeno, že v případě statutárních měst se podle ustálené judikatury zásadně presumuje, že jejich personální vybavení je dostatečné k tomu, aby byly schopna kvalifikovaně hájit své zájmy, aniž by musela vyhledávat právní pomoc advokátů, jejichž náklady pak nelze mít za účelně vynaložené, není-li v řízení prokázán opak (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. [22 Cdo 2596/2015](#), nebo nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. [III. ÚS 2984/09](#), uveřejněný pod číslem 232/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Jelikož v projednávané věci nejde o problematiku, jež by představovala výjimku z této základní zásady (tzn. velmi specializovanou, obtížnou, dosud neřešenou apod.), naopak jde o spor týkající se relativně typizované a časté agendy řešené na úrovni obcí, bylo žalovanému přiznáno právo na náhradu nákladů za vyjádření k dovolání žalobkyně v paušální výši 300 Kč podle § 151 odst. 3 o. s. ř. a § 2 odst. 3 vyhlášky č. 254/2015 Sb., o stanovení výše paušální náhrady pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení v případech podle § 151 odst. 3 občanského soudního řádu a podle § 89a exekučního řádu.

č. 28

V nutné obraně ve smyslu § 2905 o. z. jednal ten, kdo odvracel protiprávní útok, který bezprostředně hrozil nebo trval a směřoval proti němu či jiné osobě, jestliže byla obrana potřebná (nezbytná) k účinnému odvrácení útoku a nebyla zcela zjevně nepřiměřená. Míra újmy hrozící obránci ve srovnání se závažností újmy způsobené útočníkovi se posuzuje podle toho, jak se čin útočníka jevil tomu, kdo jej odvracel. Závěru o jednání v nutné obraně nebrání okolnost, že pro totožný skutek bylo proti osobě odvracející útok vedeno trestní stíhání, jež skončilo podmíněným zastavením.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09. 06. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3470/2019, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.3470.2019.3

Náhrada škody, Nutná obrana, Ztížení společenského uplatnění
§ 2905 o. z., § 135 o. s. ř.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce co do částky 105 868 Kč; jinak dovolání ve zbývajícím rozsahu odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Kladně rozsudkem ze dne 29. 10. 2018, č. j. 14 C 5/2018-85, ve znění opravného usnesení ze dne 20. 12. 2018, č. j. 14 C 5/2018-90, zamítl žalobu na uložení povinnosti žalovanému zaplatit žalobci na náhradu za ztrátu na výdělku 28 740 Kč (výrok I) a na náhradu za ztížení společenského uplatnění 105 868 Kč (výrok II), žalobci současně uložil povinnost nahradit žalovanému náklady řízení ve výši 47 600 Kč. Soud vyšel ze zjištění, že dne 24. 8. 2016 žalobce na pracovišti (vykonával úklidové práce v divadle) nejprve vulgárně a rasisticky nadával spolupracovníci N. K., následně vyšel ven z divadla, aby si stěžoval žalovanému, který byl jejich nadřízeným, a za ním vyběhla N. K. Žalobce pokračoval ve vulgárních nadávkách směrem k N. K., přistupoval k ní, N. K. před ním couvala až k budově divadla. Žalovaný za situace, kdy žalobce stál těsně před N. K., nadával jí a v jedné ruce držel lopatu a druhou se k ní napřahoval, k žalobci přistoupil a strčil jej do ramene. Žalobce upadl na zem a zlomil si levou ruku; trvalé následky na zdraví žalobce spočívají v omezené hybnosti ruky. Z dokazování rovněž vyplynulo, že žalobce je běžně vulgární, opakovaně se choval hrubě a urážlivě vůči ostatním zaměstnancům. N. K. žalobce bezdůvodně tykal (i v rámci výpovědi v průběhu trestního řízení se o ní vyjadřoval jako o „cucákovi“), nadával jí velmi vulgárními výrazy s rasovým podtextem odkazujícím na její romský původ. Z důvodu svého konfliktního chování mohl žalobce pracovat pouze samostatně, a byl proto již v minulosti převeden na jiné pracoviště. Pracovní poměr s ním byl (ve zkušební době) ukončen nejen z důvodu uvedeného zranění, ale rovněž z důvodu konfliktního jednání vůči ostatním zaměstnancům. Žalovaný byl za popsany skutek trestně stíhán pro přečin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky (zavrženíhodného jednání poškozeného) podle § 146a odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb.,

trestního zákoníku. V průběhu trestního řízení žalovaný zaplatil žalobci bolestné v částce 26 470 Kč a Všeobecné zdravotní pojišťovně náklady na ošetření žalobce a po podání obžaloby bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno podle § 307 trestního řádu. Po právní stránce soud uzavřel, že požadované nároky (podle § 2963 a § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku - dále též jen „o. z.“) nelze žalobci přiznat, neboť byly uplatněny v rozporu s dobrými mravy.

2. K odvolání žalobce Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 24. 4. 2019, č. j. 25 Co 64/2019-126, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, ve výroku o náhradě nákladů řízení jej změnil tak, že žalovanému náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně nepřiznal, a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Ztotožnil se se skutkovými závěry soudu prvního stupně a po právní stránce dovodil, že byť vzhledem k podmíněnému zastavení trestního stíhání není tímto rozhodnutím vázán, vychází z něho (§ 135 odst. 2 o. s. ř.) minimálně potud, že se skutek, pro který byl žalovaný trestně stíhán, stal, a proto za něj žalovaný odpovídá. Zabýval se však spoluúčastí žalobce na vzniku škody (§ 2918 o. z.), přičemž uzavřel, že to byl žalobce, kdo celý incident vyvolal tím, že nejprve verbálně útočil na N. K. a choval se tak (blížil se k ní s lopatou v ruce), že žalovaný měl oprávněnou obavu, že jí ublíží na zdraví natolik, že je ohrožena i na životě. Proto zasáhl a při tom došlo nešťastnou shodou náhod k poškození zdraví žalobce. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu uzavřel, že převážně se na vzniku škody podílel žalobce (žalovaný pouze zanedbatelně), neboť nebýt úmyslného zavrženíhodného chování žalobce, ke skutku by nedošlo. Žalobce jako první útočil na zájmy chráněné zákonem, a to na zdraví, život, důstojnost, vážnost a čest jiné osoby, tím trestný čin (ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky) vyvolal, přičemž žalovaný pouze odvracel útok poškozeného. Ve smyslu § 2918 o. z. považuje proto odvolací soud nároky žalobce za uplatněné v rozporu s dobrými mravy, neboť nikdo nesmí těžit z protiprávního stavu, který vyvolal (§ 2 odst. 3, § 6 odst. 2 a § 8 o. z.).

č. 28

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost spatřuje v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při řešení otázky, do jaké míry je civilní soud rozhodující o náhradě škody způsobené trestným činem vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin. Trestní řízení proti žalovanému bylo sice podmíněně zastaveno, ale žalovaný se doznal a soud v trestním řízení neměl pochybnosti o tom, že se skutek stal, že jej spáchal žalovaný, a že tento skutek (zaviněné jednání žalovaného, které je příčinou vzniku škody) je trestným činem. Odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [26 Odo 407/2006](#) a [26 Odo 197/2006](#), podle nichž se soud v občanském soudním řízení o náhradě škody nemůže dostat do rozporu se závěry přijatými co do základu uplatněného nároku pravomocným rozhodnutím soudu v trestní věci. Jako dosud neřešenou předkládá dovolatel otázku, zdali může být požadavek na náhradu škody způsobené trestným činem od počátku protiprávním. Namítal, že trestný čin je jednáním od počátku protiprávním, proto nemůže požadavek na reparaci následku takového jednání (náhradu újmy trestným činem způsobené) být také protiprávní pro rozpor s dobrými mravy. Závěr soudu, že žalobce svým chováním významně přispěl k tomu, že k incidentu došlo, je v rozporu se skutkovým stavem. Navíc předchozí případné neslušné jednání nemůže opravňovat ke způsobení ublížení na zdraví a uplatnění nároku na náhradu újmy nelze

považovat za výkon práva v rozporu s dobrými mravy. To platí za situace, kdy jednání škůdce nenaplnuje znaky okolností vylučujících protiprávnost (nutná obrana, krajní nouze), jako je tomu v předmětné věci. I kdyby žalobce připustil spolu způsobení si újmy, bylo by na místě odškodnění snížit, ale nikoli žalobu zamítnout (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 357/2004](#)). Dovolatel považuje za nesprávný rovněž výrok o náhradě nákladů řízení. Navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalovaný ve vyjádření k dovolání zdůraznil, že žalobce opomíjí skutečnost, že civilní soud řeší zcela jinou otázku než soud trestní, přičemž soudy obou stupňů se s předloženou otázkou dostatečně vypořádaly a od ustálené rozhodovací praxe se neodchýlily. Poukázal na to, že to byl žalobce, který mladé ženě hlasitě vulgárně a rasisticky nadával a chystal se ji fyzicky napadnout, čemuž se žalobce snažil zabránit tím, že strčil do žalobce, který v důsledku toho upadl, přičemž si způsobil poranění. Navrhl zamítnutí podaného dovolání.

č. 28

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, dále jen „o. s. ř.“, a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., se zabýval jeho přípustností.

6. V řízení, jehož předmětem je částka skládající se z několika samostatných nároků, odvíjejících se od odlišného skutkového základu, má rozhodnutí o každém z nich charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání je třeba zkoumat samostatně, a to bez ohledu na to, že tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a že o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. [32 Odo 747/2002](#), Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“, C 2236, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. [30 Cdo 3238/2013](#), nebo rozsudek ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2245/2017](#), publikovaný pod č. 7/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „Sbírka“). Tyto judikatorní závěry jsou použitelné i po změně § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. provedené s účinností od 30. 9. 2017 zákonem č. 296/2017 Sb. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. [25 Cdo 1791/2018](#), nebo ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. [25 Cdo 253/2019](#)). Odvolací soud rozhodl o žalobě sestávající ze dvou samostatných nároků - náhrady za ztrátu na výdělku v částce 28 740 Kč a náhrady za ztížení společenského uplatnění ve výši 105 868 Kč, přičemž nárok na náhradu za ztrátu na výdělku nepřevyšuje limit stanovený v § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř.; proto je dovolání proti rozhodnutí o tomto nároku nepřípustné a dovolací soud je podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

7. Námitka, že závěr soudu, že žalobce svým chováním významně přispěl ke vzniku incidentu, je v rozporu se skutkovým stavem, má charakter nesouhlasu se skutkovými závěry. Dovolatel na odlišném skutkovém stavu buduje své vlastní, od odvolacího soudu odlišné právní posouzení a uplatňuje tím jiný než přípustný dovolací důvod podle § 241a o. s. ř., podle něhož lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Námitky proti zjištěnému skutkovému stavu nejsou předmětem dovolacího přezkumu a ani nezakládají přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř.

(např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírky).

8. Dovoláním byly napadeny i výroky o náhradě nákladů řízení, a to výrok, kterým odvolací soud změnil (ve prospěch žalobce) rozhodnutí soudu prvního stupně o náhradě nákladů řízení, a výrok o náhradě nákladů odvolacího řízení. Avšak přípustnost dovolání proti výrokům o náhradě nákladů řízení je vyloučena ustanovením § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř., a proto i v tomto rozsahu dovolací soud dovolání podle výše citovaného ustanovení odmítl.

9. Dovolatel dále shledává rozpor ve výkladu otázky vázanosti soudu rozhodnutími vydanými v trestním řízení odvolacím soudem s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Výkladem vázanosti soudu v občanskoprávním řízení rozhodnutími jiných státních orgánů se Nejvyšší soud zabýval v řadě rozhodnutí. V nich vyložil, že z ustanovení § 135 odst. 1 o. s. ř. se podává, že soud je v civilním řízení vázán rozhodnutím, že byl spáchán trestný čin. To znamená, že je vázán výrokem odsuzujícího rozsudku, nikoliv však jeho odůvodněním (stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČSR, sp. zn. [Cpj 35/78](#), uveřejněné pod č. 22/1979 Sbírky nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. [28 Cdo 5216/2016](#)). Z uvedeného *a contrario* vyplývá, že není vázán jiným rozhodnutím v trestním řízení, tedy ani usnesením o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. trestního řádu (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. [25 Cdo 3442/2009](#), ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. [25 Cdo 1623/2010](#), či odůvodnění usnesení ze dne 10. 1. 2019, sp. zn. [25 Cdo 584/2018](#)). Ačkoliv jednou z podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je, že se obviněný dozná k činu, pro který je trestní stíhání vedeno, nejedná se o odsuzující rozsudek (na rozdíl od trestního příkazu); soud z takového rozhodnutí pouze vychází (§ 135 odst. 2 o. s. ř.), přičemž je třeba, aby se s ním vypořádal, zejména s ohledem na popis skutku, k němuž se obviněný přiznal. Usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání není rozhodnutím o vině a v případě, kdyby soud byl uvedeným usnesením vázán, byla by porušena presumpce nevinoty (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2001, sp. zn. [5 Tz 148/2001](#)). Navíc se nejedná ani o konečné rozhodnutí, nýbrž o rozhodnutí svou povahou toliko mezitímní (Šámal, Pavel a kolektiv. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3474).

10. Odvolací soud při právním posouzení vázanosti rozhodnutím vydaným v trestním řízení vycházel z výše uvedené judikatury. Námitka dovolatele, že se odvolací soud odchýlil od rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [26 Odo 407/2006](#) není důvodná. Soud v odkazovaném rozhodnutí sice uzavřel, že v řízení o náhradě škody se soud v občanském soudním řízení nemůže dostat do rozporu se závěry přijatými co do základu uplatněného nároku pravomocným rozhodnutím soudu v trestní věci, avšak za situace, že žalovaný byl pravomocně odsouzen za trestný čin podvodu (čímž byl soud vázán). Jde tedy o skutkově zcela odlišnou situaci než v projednávané věci, kde bylo trestní řízení podmíněně zastaveno. Obdobně je tomu i v případě odkazovaného rozhodnutí sp. zn. [26 Odo 197/2006](#), kde byl žalovaný odsouzen za trestný čin podílnictví. Z těchto důvodů dovolací soud shledal, že předložená právní otázka byla odvolacím soudem posouzena správně, v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, a proto nezakládá přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř.

11. Dovolání je však přípustné (ohledně nároku na náhradu újmy za ztížení společenského uplatnění ve výši 105 868 Kč) pro řešení otázky, zda v případě, že byl žalovaný trestně stíhán

za skutek, kterým byla žalobci způsobena újma, a trestní stíhání skončilo podmíněným zastavením, může být žalobci odepřena náhrada vzniklé újmy. Tato otázka za daných skutkových okolností a za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Z hlediska hmotného práva se věc posuzuje podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“), neboť ke škodní události došlo po 1. 1. 2014.

13. Podle § 146a odst. 1 trestního zákoníku kdo jinému úmyslně způsobí ublížení na zdraví v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok.

Podle § 2905 o. z. kdo odvrací od sebe nebo od jiného bezprostředně hrozící nebo trvající protiprávní útok a způsobí přitom útočníkovi újmu, není povinen k její náhradě. To neplatí, je-li zjevné, že napadenému hrozí vzhledem k jeho poměrům újma jen nepatrná nebo obrana je zcela zjevně nepřiměřená, zejména vzhledem k závažnosti újmy útočníka způsobené odvracením útoku.

Ustanovení § 2905 o. z. zakotvuje právo bránit se protiprávnímu útoku jiného a pro takový případ stanoví, že osoba, jež způsobila újmu, není povinna k její náhradě, i když jinak byly splněny předpoklady odpovědnosti za újmu (jednání, které by za běžných okolností muselo být chápáno jako protiprávní, újma a příčinná souvislost mezi nimi). Jinak řečeno, citované ustanovení vylučuje protiprávnost jednání osoby bránící se útoku. Nutnou obranou (v občanskoprávním pojetí) rozumíme jednání směřující k odražení protiprávního bezprostředně hrozícího nebo trvajícího útoku proti majetku, zdraví, případně přirozeným právům člověka (případně právnické osoby). Základními předpoklady pro posouzení, zda šlo o jednání v nutné obraně, je protiprávnost odvraceného útoku, který musí bezprostředně hrozit nebo trvat, a vznik újmy útočníkovi. Obrana přitom musí být potřebná (nezbytná) k účinnému odvracení útoku, nesmí být zcela zjevně nepřiměřená, přičemž míra hrozící újmy musí být posouzena se zřetelem k subjektivnímu stavu osoby, která odvracela útok, tj. podle toho, jak se čin útočníka jevil tomu, kdo jej odvracel (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. [5 Tdo 1283/2014](#), nebo ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. [6 Tdo 93/2011](#)). O nutnou obranu jde i v případě, že útok směřuje proti jiné osobě.

14. V projednávané věci jsou splněny všechny shora uvedené základní předpoklady pro závěr, že žalovaný jednal v nutné obraně. Ze skutkových zjištění vyplývá, že žalobce konflikt s N. K. vyvolal, vulgárními výrazy s poukazem na její romský původ jí nadával a posléze za těchto verbálních útoků se těsně k ní přiblížil s lopatou v ruce a druhou rukou se napřahoval k ráně. Takové jednání je jednáním protiprávním, neboť se dotýká důstojnosti napadené osoby a hrozilo poškození jejího zdraví. Jako zavrženíhodné hodnotily jednání žalobce i orgány činné v trestním řízení a posléze i soud vzhledem k předběžné právní kvalifikaci přečinu, z něhož byl žalovaný obviněn. Jestliže stál žalobce těsně před N. K., napřahoval se pravou rukou, přičemž v levé ruce držel lopatu (možnou zbraň), lze dovodit, že jí bezprostředně hrozila újma na zdraví napadením ze strany žalobce. V této situaci žalovaný ve snaze zabránit fyzickému

napadení N. K. žalobce odstrčil tak, že upadl na svou levou ruku, kterou si tím zlomil, čímž došlo k újmě na jeho zdraví.

15. Skutečnost, že žalovaný žalobce od N. K. odstrčil úderem rukou do pravého ramene nelze za daných okolností považovat za útok zcela zjevně nepřiměřený popsané situaci. Jednání žalobce v žalovaném důvodně vyvolalo obavu, že N. K. fyzicky napadne, a to tím spíš, že jako jeho nadřízený věděl, že žalobce je na pracovišti znám svou agresivitou. Subjektivně se proto jednání žalobce muselo žalovanému jevit jako bezprostředně ohrožující N. K. a odstrčení žalobce, byť šlo o osobu vyššího věku, odpovídalo dané, žalobcem vyhocené, situaci. Jinak řečeno, nebylo pravděpodobné, že jiný způsob zásahu by napadenou účinně ochránil.

16. Lze proto uzavřít, že žalovaný způsobil žalobci újmu na zdraví, když od N. K. odvracel bezprostředně hrozící protiprávní útok, a proto není podle § 2905 o. z. povinen žalobci újmu na zdraví nahradit.

č. 28

17. Tomuto závěru nebrání skutečnost, že proti žalovanému bylo vedeno trestní stíhání pro přečin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky (§ 146a odst. 1 tr. zák.), jež skončilo podmíněným zastavením. Jak bylo již uvedeno, rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání není soud v občanskoprávním řízení vázán, pouze z něj vychází (§ 135 o. s. ř.). Skutkové závěry, z nichž vycházely soudy nižších stupňů a jež podle § 241 odst. 1 o. s. ř. nepodléhají dovolacímu přezkumu, se zcela opírají o popis skutku v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání žalovaného (k němuž se doznal). Závěr o právní kvalifikaci tohoto skutku podle trestního zákona je pak závěrem předběžným, který v případě, že by nedošlo k tzv. odklonu (podmíněnému zastavení trestního stíhání), by mohl být v dalším řízení změněn.

18. Odpověď na dovolatelem položenou právní otázku je tedy kladná. Způsobil-li škůdce poškozenému újmu na zdraví jednáním, které je nutnou obranou ve smyslu § 2905 o. z., není povinen k náhradě újmy, přestože proti němu bylo pro totožný skutek vedeno trestní stíhání, jež skončilo podmíněným zastavením.

19. Jestliže odvolací soud zamítavý rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrdil, je jeho rozhodnutí ve výroku správné, byť se opírá o jiné právní důvody. Odlišné právní posouzení spočívající v závěru, že žalobě nelze vyhovět pro rozpor s dobrými mravy, není důvodem ke zrušení rozsudku odvolacího soudu, neboť všechna skutková zjištění i závěry ohledně průběhu události, povahy útoku žalobce a motivace a způsobu obrany N. K. žalovaným jsou použitelné i z hlediska § 2905 o. z. Proto dovolací soud dovolání žalobce podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 29

Ustanovení § 2920 odst. 2 o. z. umožňuje výjimečně uložit povinnost k náhradě škody jejímu nesvéprávnému původci, i když nebyl způsobilý ovládat své jednání a posoudit jeho následky. Žádné zákonné ustanovení však neumožňuje uložit povinnost k náhradě škody osobě vykonávající nad nesvéprávným dohled, pokud tento dohled nezanedbala. Při posuzování náležitého dohledu ve smyslu § 2921 o. z. je nutno rozlišovat mezi výchovnými povinnostmi rodičů, kteří mají dítě v dlouhodobé péči, jsou povinni zajímat se o jeho chování, zájmy, záliby a činnost ve volném čase, soustavně na něj výchovně působit a usměrňovat jeho chování, a možnostmi dětského domova, do něhož je dítě umístěno již s určitými návyky, poznamenané výchovnými chybami dosavadního prostředí a obtížněji ovlivnitelné s ohledem na další limitující faktory institucionálního zabezpečení péče tam, kde primární rodičovská péče selhala.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 06. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3864/2020, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.3864.2020.3

Náhrada nemajetkové újmy (o. z.), Náhrada při újmě na přirozených právech člověka (o. z.), Nezletilí, Odpovědný zástupce, Zavinění

§ 2053 o. z., § 2920 o. z., § 2921 o. z., § 2953 odst. 1 o. z.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce do výroku II rozsudku odvolacího soudu a dovolání žalovaného 1) do výroku I rozsudku odvolacího soudu ve věci samé; jinak dovolání žalobce do výroků III a V rozsudku odvolacího soudu a dovolání žalovaného 1) do výroku I v části týkající se nákladů řízení a do výroků II, III, IV a V rozsudku odvolacího soudu odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce uplatnil vůči žalovaným nárok na náhradu škody na zdraví způsobené fyzickým napadením žalobce žalovaným 1), který je v ústavní výchově žalovaného 2).

2. Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 6. 11. 2019, č. j. 15 C 284/2015-525, výrokem I řízení zastavil co do částky 399.000 Kč, výrokem II uložil žalovaným společně a nerozdílně zaplatit žalobci částku 617.925 Kč s příslušenstvím, a výroky III a IV rozhodl o náhradě nákladů řízení. Žalovaný 1) dne 22. 12. 2014 na vycházce mimo dětský domov fyzicky napadl žalobce tak, že mu úmyslně násilně podrazil nohy, čímž mu způsobil tříštivou zlomeninu levé stehenní kosti s trvalými následky. Žalovaný 2) má žalovaného 1) svěřeného do ústavní výchovy. Ze znaleckého posudku z odvětví zdravotnictví, oboru psychiatrie – klinická psychologie bylo zjištěno, že žalovaný 1) byl způsobilý ovládnout své jednání i posoudit jeho následky, ale v obou případech byly tyto kvality sníženy. Okresní soud proto uzavřel, že u žalovaného 1) jsou splněny zákonné předpoklady pro jeho odpovědnost za vzniklou újmu, tedy úmyslné protiprávní jednání, poškození žalobcova zdraví a příčinná souvislost.

Odpovědnost žalovaného 2) je dána jednak uznáním ze dne 12. 10. 2015, jednak vědomostí, že je žalovaný 1) problémovou osobou, fyzicky napadl již dříve další chovance žalovaného 2), a tedy měl mít vyšší míru dozoru, kontroly a výchovného vedení. Jestliže tedy žalovaný 2) nechal žalovaného 1) jít na vycházku bez náležité kontroly, odpovídá za zanedbání náležitého dohledu.

3. K odvolání obou žalovaných Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 30. 6. 2020, č. j. 8 Co 182/2020-571, výrokem I rozsudek okresního soudu potvrdil ve vztahu k žalovanému 1) a ve výroku o náhradě nákladů státu, výrokem II a III jej změnil tak, že se zamítá žaloba vůči žalovanému 2), náhradu nákladů řízení uložil pouze žalovanému 1) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými závěry okresního soudu, ale připomenul, že žalovaný 1) byl do zařízení žalovaného 2) umístěn se svými mladšími sourozenci výhradně pro naprostý nezájem rodičů se o děti starat – poskytovat jim výchovu a péči. Nařízení ústavní výchovy tedy nebylo pro poruchy chování, ale k nahrazení výchovné péče rodičů. Zařízení žalovaného 2) je otevřené zařízení, které má co nejvíce simulovat rodinné prostředí a vycházka jedenáctiletého dítěte bez doprovodu je jedním z jeho práv, které lze omezit pouze v souvislosti s konkrétním zákazem v rámci opatření ve výchově. Náležitý dohled tedy nemůže být dohledem stálým, nepřetržitým a bezprostředním, neboť by se v podstatě jednalo o objektivní odpovědnost. Z uvedených důvodů neshledal podle § 2921 o. z. odpovědnost žalovaného 2) za jednání žalovaného 1). K jednání a deliktní způsobilosti žalovaného 1) uvedl odvolací soud, že u něj byly zachovány ovládací i rozpoznávací schopnosti ve snížené úrovni, že byl nižší inteligence, avšak ve věku 11 let, kdy již byl schopen si uvědomit, že dělá něco špatného a byl schopen své jednání usměrnit, pouze to neudělal. Vzhledem ke skutečnosti, že šlo o úmyslné jednání, je vyloučena moderace náhrady podle 2953 o. z. Ač to odvolací soud explicitně nevyjádřil, nepovažoval na rozdíl od soudu prvního stupně žalobu vůči žalovanému 2) za důvodnou ani na základě žalobcem tvrzeného uznání dluhu.

č. 29

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti výrokům II, III a V rozsudku odvolacího soudu podal dovolání žalobce, neboť má za to, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu jak v otázce uznání dluhu, tak v otázce zanedbání náležitého dohledu žalovaného 2) nad žalovaným 1), případně tyto otázky nebyly dosud dovolacím soudem v daných souvislostech řešeny. Rovněž dle dovolatele nevzal odvolací soud v úvahu ochranu jeho přirozených práv a tato otázka dosud nebyla řešena v rozhodovací praxi dovolacího soudu. Dovolatel původně žádal rovněž 107.050 Kč za bolestné, jež žalovaná 2) v průběhu řízení dobrovolně uhradila prostřednictvím pojišťovny, a tedy tím uznala svůj dluh vůči žalobci. Dále má za to, že již v průběhu řízení došlo k uznání dluhu i co do nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění (dále jen „ZSU“, jednak písemně v odporu proti platebnímu rozkazu, jednak konkludentně během soudního jednání, když žalovaný 2) nevzněl námitky proti vyčíslení ZSU. Při řešení této otázky se měl odvolací soud odchýlit od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu vyjádřené v rozsudku sp. zn. [33 Cdo 3496/2011](#) a dalších, případně tato otázka dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena. Podle dovolatele došlo rovněž k zanedbání náležitého dohledu žalovaného 2) nad žalovaným 1), který dlouhodobě vykazoval poruchy chování a agresivní jednání, proto měl být na vycházky pouštěn pouze v doprovodu

osoby s pozitivním vlivem na jeho chování a s náležitým poučením o chování k druhým. Na podporu svého tvrzení uvedl dovolatel příklad patnáctiletého chlapce, který si opatřil funkční pušku a více než týden ji uschoval bez vědomí rodičů, kteří věděli o jeho problematickém chování i zájmu o zbraně, a tedy zanedbali náležitý dohled nad synem (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1333/2001](#)). Konečně má dovolatel za to, že odvolací soud postupoval pozitivisticky a nevzal do úvahy ochranu žalobcových přirozených práv, neboť žalobce má těžké zranění s trvalými následky, které jej budou provázet po zbytek života, a náhradu za tento stav by měl poskytnout pouze nezletilý, nemajetný žalovaný 1), u něž lze pochybovat, zda bude schopen nějaké plnění vůbec poskytnout. Takový stav považuje dovolatel za nespravedlivý. Z uvedených důvodů požaduje dovolatel rovněž změnu nákladových výroků a změnu napadeného rozsudku tak, že žalobě vyhově v plném rozsahu nebo jej zruší a vrátí odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

č. 29

5. Proti rozsudku odvolacího soudu (do všech výroků) podal dovolání také žalovaný 1), který současně navrhl, aby dovolací soud odložil vykonatelnost dovoláním napadeného rozhodnutí. Má za to, že napadený rozsudek spočívá na vyřešení otázky jeho snížené ovládací a rozpoznávací schopnosti v době vzniku újmy na zdraví, dovolacím soudem dosud neřešené, a dále otázky posuzování úmyslného a nedbalostního jednání i zanedbání náležitého dohledu ze strany žalovaného 2). Dále žalovaný 1) uvedl, že ze znaleckého posudku z odvětví zdravotnictví, oboru dětská psychiatrie a psychologie, vyplývá, že měl omezeny schopnosti ovládací a rozpoznávací, nemohl svými inteligenčními schopnostmi posoudit následky svého jednání a zřejmě nechtěl způsobit tak závažný následek. Jednalo se o běžnou potyčku dětí s výjimečně závažným důsledkem. Je tedy otázkou, zda u něj bylo dáno zavinění, a to dokonce v úmyslu přímém, což dle něj nebylo zkoumáno. Tím došlo k vyloučení aplikace § 2953 o. z. a možnosti přiměřeného snížení náhrady nemajetkové újmy, která je pro něj likvidační. Zároveň připomněl své rodinné a sociální poměry. Dále nesouhlasí s posouzením zanedbání náležitého dohledu žalovaného 2). Proto navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. K oběma dovoláním podal žalovaný 2) své vyjádření, ve kterém uvedl, že odvolací soud rozhodl zcela správně, že jeho zařízení není uzavřené a má dětem poskytovat běžný relativně volný režim a právo na samostatnou vycházku je dáno zákonem. Náležitým dohledem nelze chápat nepřetržitý, stálý a bezprostřední dohled nad počínáním dohlíženého. Současně odmítl, že by došlo k uznání odpovědnosti za škodu písemně či konkludentně před soudem. Navrhl proto, aby dovolací soud obě dovolání odmítl jako nepřípustná.

7. K dovolání žalovaného 1) podal vyjádření také žalobce, podle kterého toto dovolání není přípustné, neboť žalovaný 1) neuvedl rozhodovací praxi dovolacího soudu, od níž se měl odvolací soud odchýlit při řešení otázky deliktní způsobilosti žalovaného 1), a tato praxe již existuje. Obsahem dovolání jsou spíše námitky proti zjištěnému skutkovému stavu a dále prezentace skutkového stavu tvrzeného žalovaným 1), avšak vyvráceného ostatními důkazy. U žalovaného 1) byly dány jak ovládací, tak rozpoznávací schopnosti, jen byly sníženy v podstatné míře a na úrovni svého věku byl schopen chápat důsledky svého jednání, které bylo úmyslné. Současně uvedl, že žalovaný 1) nemůže podat dovolání do výroků týkajících se pouze žalovaného 2), proto by mělo být v této části dovolání žalovaného odmítnuto, souhlasí však s tím, že v dané věci odpovídají žalovaní 1) a 2) solidárně.

Navrhuje proto, aby dovolací soud dovolání žalovaného 1) odmítl a přiznal žalobci náhradu nákladů řízení.

8. Usnesením ze dne 22. 3. 2021, č. j. [25 Cdo 3864/2020-666](#), Nejvyšší soud zamítl návrh žalovaného 1) na odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud shledal, že dovolání žalobce i žalovaného 1) byla podána včas, oprávněnými osobami (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky jejich advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.). Dovolání žalobce je přípustné pro řešení otázky zanedbání náležitého dohledu nad nezletilým podle § 2921 o. z. Dovolání žalovaného 1) je přípustné pro řešení otázky odpovědnosti nezletilého se sníženou schopností ovládací a rozpoznávací podle § 2920 o. z. Obě otázky totiž dosud nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu za účinnosti nové právní úpravy (zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dále opět jen „o. z.“) řešeny. Dovolání jsou však v rozsahu své přípustnosti nedůvodná a ve zbytku nepřípustná.

č. 29

IV.

Důvodnost dovolání

10. Protože uznání dluhu je právním jednáním, pro které je pod sankcí neplatnosti stanovena písemná forma (§ 2053, § 582 odst. 1 věta první o. z.), musí být určitost projevu vůle uznat dluh co do důvodu a výše dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán; nestačí, že dlužníku, který jednostranné právní jednání učinil, případně věřiteli, kterému bylo toto právní jednání adresováno, byl jasný jak důvod uznávaného dluhu, tak jeho výše, není-li to poznatelné z textu listiny. Určitost písemného projevu vůle je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodně pochybnosti o jeho obsahu ani u třetích osob (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2019, sp. zn. [21 Cdo 6073/2017](#)). Písemné prohlášení podle ustanovení § 2053 o. z. jako výslovné uznání dluhu je třeba odlišit od konkludentního uznání dluhu podle ustanovení § 2054 o. z. Při konkludentním uznání dluhu dlužník dluh uznává s účinky podle ustanovení § 2053 o. z. svým faktickým jednáním (placením úroků z dlužné částky nebo plněním části dluhu), ledaže by pohledávka žalobce byla v době placení úroků nebo částečného plnění již promlčena. Zatímco uznání dluhu placením úroků není nijak podmíněno (dobrovolné zaplacení úroků z dlužné částky se bez dalšího považuje za uznání dluhu), částečné plnění musí být poskytnuto za takových okolností, že lze v konkrétním případě usuzovat na to, že jeho poskytnutím dlužník uznává i zbytek dluhu.

11. Žalovaný 2) ani ve vyjádření k odporu, ani v řízení před soudem neučinil vůči žalobci projev vůle směřující k uznání dluhu co do důvodu a výše ve smyslu § 2053 o. z. Za toto prohlášení nelze považovat ani formulaci, že žalovaný 2) přejímá odpovědnost za to, co se stalo, ani nevznesení námítky proti výši nároku na náhradu za ZSU, neboť se nejedná o určitý projev vůle výše uvedený. Především až do rozhodnutí odvolacího soudu ze dne 23. 5. 2017, č. j. 8 Co 1548/2016-212, nebyl nárok žalobce jasný a určitý, ve vztahu k žalovanému 2) ani nebylo zřejmé, z čeho svůj nárok odvozuje. V takové situaci nelze uzavřít, že došlo k uznání dluhu žalovaným písemně či konkludentně. Odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. [33 Cdo 3496/2011](#), je nepřipadný, neboť v projednávané věci nedošlo k platnému uznání závazku. Naopak ve vztahu k § 2053 o. z. již dovolací soud vyložil podmínky

pro uznání dluhu výrazně restriktivněji, než žádá žalobce, např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. [29 ICdo 112/2019](#), v němž bylo posuzováno právní jednání, jímž se dlužník k pohledávce svého věřitele vyjádřil v seznamu závazků předloženém insolvenčnímu soudu podle § 104 insolvenčního zákona tak, že ji nepopírá ani co do důvodu, ani co do výše, ba dokonce svůj postoj k takové pohledávce vyjádřil tak, že pohledávku co do důvodu a výše „uznává“, avšak dovolací soud uzavřel, že nejde o uznání dluhu ve smyslu § 2053 o. z., protože nejde o právní jednání adresované věřiteli takové pohledávky. Na uvedeném nic nemění ani skutečnost, že za žalovaného 2) nárok na bolestné uhradila jeho pojišťovna, neboť ani toto plnění nezakládá uznání dluhu žalovaným 2). Otázka uznání dluhu žalovaným 2) nebyla tedy rozhodnuta odvolacím soudem v rozporu s judikaturou dovolacího soudu, a přípustnost dovolání proto nezakládá.

č. 29

12. Podle § 2920 o. z. nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu. Podle odst. 2 nebyl-li nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

13. Podle § 2921 o. z. společně a nerozdílně se škůdcem nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.

14. Z důvodů zvláštního zřetele hodných může soud podle § 2953 odst. 1 o. z. náhradu škody přiměřeně snížit. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.

15. V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1091/2020](#), uveřejněném pod číslem 51/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, již dovolací soud uzavřel, že nezletilý, kteří nenabyl plné svéprávnosti, a duševně postižení hradí jimi způsobenou újmu, jestliže byli schopni posoudit následky svého jednání a ovládnout je. V opačném případě (s výjimkou situace, kdy je vzhledem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného spravedlivé, aby deliktně nezpůsobilým osobám byla přesto povinnost k náhradě uložena) má poškozený nárok na náhradu újmy jen proti osobě, která byla povinna vykonávat nad takovým škůdcem dohled, prokáže-li, že náležitý dohled zanedbala.

16. Skutkový průběh napadení nebyl v projednávané věci sporný. Ze skutkových zjištění odvolacího soudu vyplynulo, že dne 22. 12. 2014 žalovaný 1) na vycházce v doprovodu stejně starého kamaráda nejprve vulgárně napadl žalobce, a poté po jeho vulgární odpovědi začal žalobce utíkat a žalovaný 1) jej dohnal, zezadu jej strhl na zem a podkopl mu nohy a poté mu na zemi na nohu zatlačil. Tvzení o urážkách matky žalovaného 1) žalobcem i o nehodě a uklouznutí byly vyvráceny. Rovněž bylo zjištěno, že napadení se žalovaný 1) dopustil jako jedenáctiletý, je vývojově opožděný, nezralý a inteligenčně v pásmu podprůměru až lehké mentální dysfunkce. Obecně věděl, že nemá druhým dětem ubližovat, ale nebyl schopen adekvátně zhodnotit možné důsledky svého jednání, a tedy byl způsobilý ovládnout své

jednání a posoudit jeho následky, ale tyto kvality u něj byly podstatnou měrou sniženy. Žádné vážné zranění zřejmě způsobit nechtěl.

17. Na základě uvedených skutkových závěrů odvolací soud po právní stránce uzavřel, že žalovaný 1) byl odpovědný za své jednání, neboť sice nedosáhl plné rozumové vyspělosti, je limitován osobnostně nižší inteligencí, měl sniženy ovládací a rozumové schopnosti, avšak měl je zachovány potud, že obecně věděl přiměřeně svému věku, že nemá ostatním lidem ubližovat, že dělá něco špatného a byl schopen své jednání usměrnit, jen to neudělal. Naopak ve vztahu k žalovanému 2) odvolací soud zdůraznil, že je ze zákona povinen umožnit svým svěřencům samostatnou vycházku bez doprovodu vychovatele a že chování žalovaného 1) před předmětnou událostí nevybočovalo z běžného chování jedenáctiletého chlapce přicházejícího do puberty, zvláště v prostředí dětského domova. Požadavek náležitého dohledu nelze chápat jako neustálý dohled v podstatě zabraňující možnosti dohláženého samostatně jednat.

č. 29

18. Dovolací soud se s tímto posouzením odvolacího soudu zcela ztotožňuje, jakož i s jeho odkazem na nález ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. [I. ÚS 1587/15](#), ve kterém Ústavní soud konstatoval, že soukromý život obecně chrání možnost jednotlivce žít svůj život bez nepřiměřených zásahů a narušení. V základech tohoto práva je koncept svobody ve smyslu „být nechán na pokoji“, tedy existence nějaké soukromé zóny, do které by neměl nikdo vstupovat či zasahovat. Podle Ústavního soudu je třeba ke stanovení požadované míry náležitého dohledu přistupovat uvážlivě. Je nutno nalézt správnou rovnováhu mezi intenzitou dohledu a svobodou dětí. Život s sebou přináší různá nebezpečí a rizika nelze zcela eliminovat bez ztráty svobody. Ani v současné době nelze při určování zákonem požadované míry náležitého dohledu přijmout hraniční pozici, ve které se odpovědnost osoby vykonávající dohled nad dítětem, a to zejména v kontextu újmy vzniklé samotnému dítěti, stává prakticky absolutní. A to ze dvou hlavních důvodů. Za prvé, takto intenzivní dohled by vedl ke značné ztrátě svobody dětí, a v důsledku i jejich radosti ze života. Jejich možnost podstupovat dobrodružné činnosti a být samostatné by byla značně omezena. Za druhé, cílem péče o děti, jako součásti rodičovské odpovědnosti, je zajistit řádný všestranný vývoj dítěte, jak tělesný, tak citový, rozumový a mravní, a tím mimo jiné zajistit, aby po dosažení svéprávnosti bylo dítě již samo schopno rozhodovat o svém životě a nést následky svého jednání. Učit děti samostatnosti a odpovědnosti je tak povinností, ale i právem rodičů. Tím, že rodiče děti vychovávají k samostatnosti, tak je nejlépe chrání před nebezpečím. Absolutní odpovědností rodičů za činy jejich dětí by byl zcela popřen tento důležitý aspekt výchovy dětí.

19. Není rozumného důvodu proč uvedené závěry týkající se rodičovské péče nevztáhnout přiměřeně rovněž na vychovatele zařízení žalovaného 2). Poukaz žalobce na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1333/2001](#) však nelze považovat za přílehlavý. Je přece jen nutno rozlišovat mezi citovaným rozsudkem posuzovanými výchovnými povinnostmi rodičů, kteří mají dítě v dlouhodobé péči, jsou povinni zajímat se o jeho chování, zájmy, záliby a činnost ve volném čase, soustavně na něj výchovně působit a usměrňovat jeho chování, a možnostmi dětského domova, do něhož je dítě umístěno již s určitými návyky, poznamenané výchovnými chybami dosavadního prostředí a obtížněji ovlivnitelné s ohledem na další limitující faktory institucionálního zabezpečení péče tam, kde primární rodičovská péče selhala.

č. 29

20. K dovolání žalovaného 1) pak dovolací soud konstatuje, že došlo k napadení devítiletého žalobce jedenáctiletým žalovaným 1) po zcela banální verbální výměně vulgarit iniciované žalovaným 1), a to tak, že žalobce před žalovaným 1) utíkal a žalovaný 1) jej zezadu strhl a podrazil mu nohy, a poté na zemi ještě na nohu žalobce zaklekl či ji přitlačil. Jednalo se tedy o úmyslné vědomé jednání žalovaného 1), který byl starší a silnější, proti mladšímu žalobci, který zřejmě z obavy před žalovaným utíkal, a ten jej napadl zákeřně zezadu, s úmyslem jej povalit na zem, veřejně ponížit a přinejmenším způsobit okamžitý pocit bolesti. Lze se ztotožnit se závěrem, že se jednalo o běžnou potyčku dětí daného věku, avšak s mimořádně závažným následkem, který zřejmě žalovaný 1) způsobit nechtěl, jen proto však nelze učinit závěr, že žalovaný za toto jednání a jeho následek neodpovídá. Žalovaný byl poučen o tom, jak se na vycházce chovat, jak se má a nemá chovat k ostatním dětem v zařízení žalovaného 2) a obecně věděl, že takové jednání není správné, jen se rozhodl, že se přesto takto zachová. Závěr odvolacího soudu o zaviněném úmyslném jednání (byť úmysl patrně nezahrnoval způsobení tak závažné újmy na zdraví) je tedy správný. K tomu dovolací soud doplňuje, že poučení o tom, jak se chovat k ostatním dětem v dětském domově je dostatečným poučením o vzájemných mezilidských vztazích, neboť si nelze představit jednání nevhodné vůči ostatním dětem dětského domova, avšak vhodné vůči ostatním dětem a naopak.

21. Lze vyjádřit politování nad nešťastnou situací žalobce, jenž si ponese trvalé následky do konce života, i žalovaného, jenž vzešel z natolik neutěšeného rodinného prostředí, že musel být svěřen do péče žalovaného 2) a jako nemajetný bude zřejmě mít velmi omezené možnosti sám uhradit plné odškodnění nemajetkové újmy způsobené žalobci, avšak nelze v zájmu spravedlivého vyřešení věci solidárně touto povinností zatížit žalovaného 2), neboť by se takový postup rovnal objektivní odpovědnosti, kterou zákon pro daný skutkový stav nezakládá. Ustanovení § 2920 odst. 1 o. z. umožňuje výjimečně uložit povinnost k náhradě škody jejímu nesvéprávnímu původci, i když nebyl způsobilý ovládat své jednání a posoudit jeho následky. Žádné zákonné ustanovení však neumožňuje uložit povinnost k náhradě škody osobě vykonávající nad nesvéprávným dohled, pokud tento dohled nezanedbala. Tento závěr nelze překonat ani poukazem na ochranu přirozených práv žalobce, neboť by takový postup vedl k absurdním důsledkům, kdy by v případě nemajetného viníka újmy na zdraví byl bez opory v zákoně zavázán k náhradě škody vhodný finančně zajištěný subjekt. Stejně tak ani závažnost utrpěné újmy na zdraví není způsobilá založit opodstatněnost nároku na její náhradu, nejsou-li splněny ostatní předpoklady vzniku takového nároku.

22. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání žalobce a žalovaného 1) do výroků o věci samé vyznívajících v jejich neprospěch důvodnými, postupoval podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

23. Z povahy dovolání jakožto opravného prostředku vyplývá, že k jeho podání je oprávněn pouze účastník, v jehož právních poměrech napadené rozhodnutí způsobilo újmu odstranitelnou jeho změnou nebo zrušením. Proto žalovaný 1) není oprávněn podat dovolání do výroku II rozsudku odvolacího soudu, pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o povinnosti žalovaného 2) plnit žalobci, tento výrok se žalovaného 1) netýká a žádnou újmu napravitelnou rozhodnutím dovolacího soudu mu nepůsobí. Proto bylo v tomto rozsahu dovolání žalovaného 1) jako podané osobou neoprávněnou podle § 243c odst. 3 věty první a § 218 písm. b) o. s. ř. odmítnuto.

24. Pokud dovolatelé napadli rozsudek odvolacího soudu rovněž ve výrocích o nákladech řízení, jsou v tomto rozsahu jejich dovolání podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. nepřípustná.

č. 30

Pachatel úmyslného násilného trestného činu, jímž bylo po přechodnou dobu porušeno zdraví oběti, je povinen odčinit duševní útrapy osob oběti blízkých, které újmu jí způsobenou pociťují jako osobní neštěstí, jež nelze odčinit jinak.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1527/2020, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.1527.2020.1

č. 30

Nemajetková újma (o. z.)

§ 2959 o. z., § 2971 o. z.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Plzni, ze dne 6. 2. 2020, sp. zn. 10 Co 382/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Chebu rozsudkem ze dne 25. 10. 2019, č. j. 12 C 240/2019-50, žalované uložil zaplatit žalobkyni 120 000 Kč s 10% ročním úrokem z prodlení z této částky od 26. 8. 2019 do zaplacení, nahradit žalobkyni náklady řízení a zaplatit České republice soudní poplatek. Ve sporu o náhradu nemajetkové újmy způsobené pokusem žalované o vraždu dcery žalobkyně vyšel ze zjištění, že žalovaná ve věku patnácti let dne 28. 8. 2016 bez zjištěné příčiny zaútočila nejprve škrcením a pak nožem na též patnáctiletou dceru žalobkyně (svou kamarádku) s prokázaným úmyslem ji zabít. Způsobila jí těžká bodná a řezná zranění na krku, tváři, paži a na zádech a k úmrtí oběti nedošlo jen proto, že šťastnou náhodou nebyla při útoku zasažena průdušnice, tepna či žíla vyživující mozek a oběť nevykrvácela díky včasnému lékařskému zákroku. Tomu napomohlo i to, že oběti se podařilo pokračování v útocich zabránit slibem, že žalovanou neoznačí jako pachatelku. Žalovaná byla uznána vinnou proviněním pokusu vraždy, trestním opatřením jí bylo uloženo nepodmíněné odnětí svobody v trvání třiceti měsíců a dne 3. 10. 2018 byla z výkonu trestu podmíněně propuštěna se zkušební dobou v délce pěti let. Žalobkyně byla tímto útokem šokována, zpočátku nebylo jisté, jestli dcera útok přežije, bála se o její život a bojí se o ni dosud, zejména o její další psychický i fyzický vývoj vzhledem k následkům útoku. O poškozenou pečovala po jejím propuštění z nemocnice celý měsíc, obě měly velké psychické problémy, dceru pronásledovaly děsivé sny. I po zotavení dcera trpí psychickými problémy, bolestmi páteře a migrénami, také ji trápí jizvy, které útok zanechal. Po zotavení z útoku v roce 2017 se odstěhovala od žalobkyně, kde žila do té doby, do CH. k otci, protože se nechtěla ve svém bydlišti a při dojíždění do školy v CH. setkávat s příbuznými žalované. Žalobkyně, která nemá možnost se také odstěhovat, tak byla připravena o soužití s dcerou, byť se s ní nadále podle možností stýká. Okresní soud uzavřel, že žalovaná za duševní útrapy žalobkyně odpovídá podle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), s tím, že nárok by byl případně opodstatněn i podle § 2910 o. z. S odkazem na judikaturu dovolacího soudu k náhradě nemajetkové újmy druhotné

oběti reprezentovanou rozsudkem ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 894/2018](#), publikovaným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 85/2019, dovodil, že odpovídající náhradou nemajetkové újmy by byla částka 291 137 Kč, tedy desetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců za rok předcházející útoku (za rok 2015), zvýšený o deset procent z důvodu mimořádně úzkého vztahu žalobkyně a poškozené. Domáhala-li se proto žalobkyně zaplacení jen 120 000 Kč, shledal okresní soud její nárok v této výši zcela důvodným. Námitku žalované o likvidačních důsledcích náhrady pro ni a její rodinu pokládal za nedůvodnou, když vzal v úvahu nejen současnou situaci žalované, která studuje, ale i její věk a příjmové perspektivy do budoucna. Přihlédl k tomu, že žalovaná neposkytl žalobkyni ani její dceři žádné zadostiučinění.

2. Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 6. 2. 2020, č. j. 10 Co 382/2019-72, k odvolání žalované potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění okresního soudu a ztotožnil se i s jeho závěrem, že věc je třeba posoudit podle § 2959 o. z. Vzhledem k tomu, že žalovaná své odvolací námitky založila na výkladu § 2958 o. z., vysvětlil, že ustanovení § 2958 o. z. upravuje nároky primárních obětí, ustanovení § 2959 o. z. nároky osob, které utrpěly nemajetkovou újmu úmrtím nebo zvláště závažným poškozením zdraví obětí sekundárních, osob jim blízkých. Žalobkyně je druhotnou (sekundární) obětí a svůj nárok zakládá na vlastním duševním utrpení, které jí přineslo poškození zdraví primární oběti – její dcery. Při výkladu § 2959 o. z. zaujal odvolací soud názor, že podle daného ustanovení by měla náhrada nemajetkové újmy být přiznávána druhotným obětem nejen při nejtěžších zdravotních postiženích primárních obětí, které sekundárním obětem přinášejí srovnatelné následky jako úmrtí primárně poškozeného (ochrnutí, postižení mozku, závažné trvalé zdravotní postižení), jak uzavřel Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. [25 Cdo 4210/2018](#), ale též v případech, kdy dočasné (relativně krátkodobé) závažné postižení zdraví primární oběti vyvolá u sekundární oběti vážné obavy a duševní utrpení. Odvolací soud je přesvědčen, že závažnost poškození zdraví primární oběti, případně trvalost negativních následků na jejím zdraví by pak měla mít vliv na výši náhrady. Ačkoli dovolací soud ve shora citovaném rozsudku vyjádřil názor, že odčinění duševních útrap sekundárních obětí vyvolaných přechodnou poruchou zdraví jejich blízkých osob by bylo možné na základě § 2971 o. z. za splnění tam stanovených podmínek, výkladový komentář k § 2971 o. z. dovozuje, že dané ustanovení upravuje jen nároky sekundárních obětí, které nejsou osobami blízkými obětí primárních. Odvolací soud k tomu odkázal též na obsah článku “Kdy vzniká nárok na náhradu za duševní útrapy způsobené ublížením na zdraví blízké osobě?”, publikovaný dne 4. 12. 2019 na stránce www.epravo.cz, z něhož vyplývají obdobné závěry. Soud uzavřel, že mají-li jiné než blízké osoby podle § 2971 o. z. v obdobném případě mít právo na odčinění jejich duševních útrap, pak tím spíše by měl být nárok žalobkyně odůvodněný podle § 2959 o. z., případně § 2971 o. z., a to s přihlédnutím k tomu, že žalobkyně nejen čelila náhlé a vážné obavě o život nezletilé dcery, ale byla nucena vyrovnat se s tím, že její dcera byla obětí násilného činu, pokusu o vraždu, což v žalobkyni nepochybně muselo vyvolat pocit osobního neštěstí. Odvolací soud se proto ztotožnil nejen se závěrem okresního soudu, že nárok žalobkyně je po právu, ale i s úvahou okresního soudu o odpovídající výši finančního zadostiučinění, které přesahuje žalobkyní požadovanou částku. Na odůvodnění rozsudku okresního soudu o výši náhrady zcela odkázal.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti výroku rozsudku odvolacího soudu o věci samé podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost spatřuje v tom, že odvolací soud při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy nerespektoval judikaturu dovolacího soudu, neboť nepostupoval podle zásad nastíněných v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 894/2018](#), nezohlednil všechny okolnosti na straně žalobkyně i žalované, nepřistoupil ke srovnání požadované náhrady s obdobnými případy a nevzal v úvahu, že žalovaná uznala svou odpovědnost vůči primární oběti a částka 120 000 Kč je pro ni likvidační. Odvolací soud podle žalované neměl nárok přiznat zcela, mohl jeho výši upravit a přiznat menší částku. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

č. 30

4. Žalobkyně navrhl, aby zamítnutí dovolání jako nedůvodného. Ztotožnila se s právním posouzením věci okresním i odvolacím soudem, poukázala na to, že žalovaná se domáhala aplikace na věc zcela nepřiléhavého ustanovení § 2958 o. z., a konstatovala, že žalovaná se jí ani její dceři nikdy nepokusila ani omluvit či alespoň vyjádřit lítost.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky právního posouzení nároku na odčinění duševních útrap spojených s přechodnou zvlášť závažnou újmou na zdraví blízké osoby, která za daných skutkových okolností nebyla dosud dovolacím soudem řešena. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Podle § 2894 odst. 2 o. z. nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

Podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou, vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

Ustanovení § 2910 o. z. ukládá každému, kdo zaviněně porušil zákonnou povinnost, nahradit poškozenému, co tím způsobil. Nemajetková újma na absolutních právech způsobená porušením jakékoli zákonné povinnosti podle § 2910 věty první o. z. se nahrazuje pouze v těch případech, stanoví-li to výslovně zákon nebo je-li to mezi stranami sjednáno (§ 2894 odst. 2 o. z.). Zasáhne-li škůdce zaviněným porušením zákonné povinnosti do práva na život a zdraví primární oběti s následkem její smrti nebo zvláště závažného ublížení na zdraví, nahradí osobám jí blízkým jejich duševní útrapy tímto jednáním vyvolané (§ 2959 o. z.). Dovolací soud již v rozsudku ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. [25 Cdo 4210/2018](#) (ústavní stížnost proti němu byla zamítnuta nálezem Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2021, sp. zn. [I. ÚS 3449/19](#)), přijal závěr, že při vymezení pojmu „zvláště závažné ublížení na zdraví“ nutno vycházet zejména ze závažnosti následků primární oběti. Půjde zpravidla o ta nejtěžší zdravotní poškození, zejména o kómatické stavy, závažná poškození mozku či o ochrnutí výrazného rozsahu, tj. o následky srovnatelné s usmrcením osoby blízké, kdy duševní útrapy sekundárních obětí dosahují určité vyšší intenzity. Jedná se o duševní útrapy (smutek, pocity zoufalství a beznaděje, strach) spojené s vědomím, že tato osoba byla trvale vyřazena z většiny sfér společenského uplatnění a změnila se v osobu trpící výjimečně nepříznivým zdravotním stavem. Kromě případů s nejzávažnějšími následky může jít i o případy velmi těžkých zranění, která budou primární obětí po delší dobu ohrožovat na životě nebo po delší dobu zatěžovat výrazně nepříznivým zdravotním stavem, což bude mít citelný dopad do osobnostní sféry blízkých osob, a jejich duševní útrapy tak budou do té míry intenzivní, že musí být odškodněny i přesto, že následky zranění nebudou nejtěžší. V citovaném rozsudku však dovolací soud dále dovodil, že došlo-li u primární oběti k přechodnému stavu poruchy zdraví, kterou nelze podřadit pod § 2959 o. z., lze duševní útrapy sekundární oběti odčinit podle § 2971 o. z. za splnění v něm stanovených podmínek.

Podle § 2971 o. z. odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.

8. Z citovaného ustanovení nelze dovodit, že by mělo zakládat nároky jen primárním obětím či nároky těm sekundárním (druhotným) obětím, které nejsou osobami blízkými primární oběti; naopak hovoří výslovně o právu „každého“, pro nějž vzhledem k výjimečným okolnostem případu dosahuje způsobená újma takové intenzity, že ji lze označit již za osobní neštěstí, které nelze odčinit jinak, než poskytnutím přiměřené náhrady. Komentářová literatura je ve výkladu § 2971 o. z. nejednotná. Bezouška je toho názoru, že k uplatnění nároku podle § 2971 o. z. jsou aktivně legitimované sekundární oběti, které nejsou osobami blízkými oběti primární, s tím, že nároky osob blízkých upravuje § 2959 o. z. [viz Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1753]. Melzer dokonce dospívá k výkladu, podle něhož § 2971 o. z. zřejmě vůbec nezakládá nároky sekundárním obětím, neboť uvádí, že duševní útrapy osob blízkých v případě smrti a závažného poškození zdraví primární oběti

upravuje § 2959 o. z. a duševní útrapy osob, jež nejsou osobami blízkými, jsou buďto tak intenzivní, že působí druhotným obětím újmu na jejich vlastním zdraví, a pak jsou odškodnitelné podle § 2910, 2956 o. z. (jsou-li objektivně přičitatelné ve vztahu k jednání škůdce), nebo nejsou tak intenzivní, aby poškodily zdraví sekundární oběti, a pak jde o nenahraditelnou újmu, kterou musí nést každý sám (viz Melzer, F. in Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, s. 1104). Naproti tomu Pašek zastává jednoznačné stanovisko, že „za splnění podmínek § 2971 o. z. má právo na náhradu i každý, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Jde o tzv. reflexní újmu, která postihuje druhotnou (sekundární) oběť škůdcova činu. Tou může být zejména osoba blízká poškozenému. Není však vyloučeno, aby v určitých případech jako osobní neštěstí pociťoval způsobenou újmu i ve vztahu k poškozenému cizí svědek škodní události, kterého přítomnost u ní hluboce zasáhla a způsobila mu duševní otrěs.“ Současně Pašek konstatuje, že komentované ustanovení se nepoužije v případech, kdy je založena zvláštní úprava náhrady nemajetkové újmy, mimo jiné i ve vztahu k druhotné oběti při odčinění duševních útrap při usmrcení nebo závažném ublížení na zdraví (viz Pašek, M. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3138).

9. Žádný ze dvou prvně uvedených názorů nedává odpověď na otázku, zda ti, jimž jiné než zvláště závažné poškození zdraví jim blízkých osob způsobilo duševní strádání, mají právo na náhradu nemajetkové újmy či nikoli, pokud ano, podle jakého ustanovení, a pokud ne, z jakého důvodu. Opomíjení nároků těchto sekundárních obětí – osob blízkých pokládá Nejvyšší soud za neodpovídající dikci zákona, za nesystémové a v konečném důsledku nespravedlivé. Dovolací soud proto shodně s posledně jmenovaným komentářem zastává názor, že právo na náhradu nemajetkové újmy mají i sekundární oběti, jež jsou osobami blízkými obětí primárních, jestliže okolnosti případu neumožňují odčinění jejich útrap podle § 2959 o. z., avšak odpovídají skutkové podstatě § 2971 o. z. Proto pachatel úmyslného násilného trestného činu, jímž bylo po přechodnou dobu porušeno zdraví oběti, je povinen odčinit duševní útrapy osob oběti blízkých, které újmu jí způsobenou pociťují jako osobní neštěstí, jež nelze jinak odčinit.

10. V daném případě žalovaná způsobila újmu úmyslným trestným činem, pokusem vraždy, který nebyl dokonán jen šťastnou shodou okolností, a žalobkyně tuto újmu, způsobenou její dceří, zcela důvodně trvale pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Je nutno zdůraznit, že daná věc je po skutkové stránce významně odlišná od věci sp. zn. [25 Cdo 4210/2018](#), v níž bylo dítě dočasně vážně poškozeno na zdraví při dopravní nehodě vozu řízeného jeho babičkou, tedy při neúmyslném nehodovém ději, zatímco v nyní posuzovaném případě šlo o úmyslný a brutální fyzický útok. Není ani třeba nějaké mimořádné intenzity vztahu mezi matkou a dítětem k tomu, aby vědomí, že dítě bylo vystaveno násilnému útoku provázenému trýznivými obavami a reálným nebezpečím smrti, pronásledovalo matku po zbytek jejího života. Proto lze uzavřít, že žalobkyně splňuje podmínky § 2971 o. z. pro přiznání náhrady nemajetkové újmy spojené s poškozením zdraví její dcery.

11. Námitky žalované proti způsobu stanovení výše finančního zadostiučinění jsou nedůvodné, byť totiž odvolací soud k otázce výše náhrady odkázal na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, ten se stanovením výše náhrady zabýval pečlivě a své rozhodnutí podrobně a logicky odůvodnil, lze tak vycházet z toho, že důvody soudu prvního stupně vzal odvolací soud za své.

Jak ustanovení § 2959 o. z., tak ustanovení § 2971 o. z. jsou právními normami s relativně neurčitou hypotézou, tedy právními normami, které přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy z předem neomezeného okruhu okolností. Úvahu odvolacího soudu ohledně výše náhrady za duševní útrapy spojené s vážným poškozením zdraví osoby blízké by v rámci dovolacího řízení bylo možno revidovat, jen pokud by byla zjevně nepřiměřená. O takový případ se v dané věci nejedná. Odvolací soud pro své rozhodnutí vzal v úvahu všechny rozhodné skutečnosti a okolnosti případu, které v řízení vyšly najevo, žádnou nepominul a jeho úvaha neobsahuje žádný logický rozpor. Závěr odvolacího soudu, že nárok na zaplacení 120 000 Kč žalobkyni je důvodný, je tedy v souladu se zásadami vyjádřenými v dovolatelkou citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 894/2018](#), navíc odpovídá i podmínkám § 2957 o. z., jenž předpokládá, že výše přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu bude odrážet i případnou existenci okolností hodných zvláštního zřetele, mezi něž může patřit i obava o život primární oběti, a zakládá důvod ke zvýšení náhrady v případech úmyslného zavinění škůdce.

č. 30

12. Další dovolací argumentace žalované směřuje proti skutkovým závěrům odvolacího soudu o existenci duševních útrap žalobkyně, které žalovaná nepokládá za prokázané. Podle žalované nebylo prokázáno, že by žalobkyně trpěla psychickými problémy, žádné jí nebyly diagnostikovány. Takové námitky postrádají charakter právní otázky, kterou by měl dovolací soud řešit (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), nesměřují proti právnímu posouzení věci odvolacím soudem, nýbrž jen proti zjištěnému skutkovému stavu, čímž však nelze přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. založit. Fakticky se jimi totiž dovolatelka domáhá přehodnocení skutkového závěru, jenž je pro právní posouzení věci odvolacím soudem rozhodující, a to že úmyslné těžké poškození zdraví dcery násilným útokem pociťovala žalobkyně jako duševní útrapy a osobní neštěstí. Medicínsky diagnostikované následky na zdraví sekundárního poškozeného nejsou podmínkou pro aplikaci § 2971 o. z., prožitek osobního neštěstí nemůže být ztotožňován s psychickým onemocněním.

13. Dovolací soud proto dovolání žalované ze všech shora uvedených důvodů jako nedůvodné zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

č. 31

č. 31

Jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyústí zkoumání (ne)platnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka jiným (než insolvenčním) soudem či jiným orgánem ve vydání rozhodnutí, jímž se žaloba o takové určení zamítá (ve zjištění, že není důvod vyslovit neplatnost právního úkonu), jde ve smyslu ustanovení § 231 odst. 1 insolvenčního zákona o „jiný způsob zjištění“ namítané neplatnosti, jímž insolvenční soud rovněž není vázán. Trest propadnutí věci uložený podle ustanovení § 70 tr. zák. dlužníku v průběhu insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek je mimosmluvní sankcí postihující majetek dlužníka, jejíž uspokojení v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka zakazuje (znemožňuje) ustanovení § 170 písm. d/ insolvenčního zákona. Takový trest nelze vykonat (realizovat) za trvání insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka a jeho uložení nemá vliv na příslušnost jím dotčeného majetku dlužníka k majetkové podstatě dlužníka ani na možnost insolvenčního správce takový majetek zpeněžit (je-li způsobem řešení úpadku dlužníka konkurs) a výtěžek zpeněžení použít k uspokojení dlužníkůvých (insolvenčních) věřitelů.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 09. 2021, sen. zn. 29 ICdo 142/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.ICDO.142.2019.1

Incidenční spory (vylučovací žaloba), Propadnutí věci, Překážka věci rozsouzené (res iudicata)

§ 170 písm. d) IZ, § 231 IZ, § 159a o. s. ř., § 24 odst. 3 zákona č. 26/2000 Sb., § 70 zákona č. 40/2009 Sb.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 9. 2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 8. 2. 2019, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“), rozhodující za účasti Městského státního zastupitelství v Praze (dále jen „státní zastupitelství“) a za účasti J. K. (dále též jen „J. K.“), jako vedlejšího účastníka řízení na straně žalovaného (AS Z. v. o. s., jako insolvenčního správce dlužníka M. P.):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (E. R. G. SE) domáhal vůči žalovanému vyloučení označených nemovitých věcí ze soupisu majetkové podstaty dlužníka (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit vedlejšímu účastníku řízení na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 31.036,50 Kč (bod II. výroku).

[3] Určil, že žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí především z ustanovení § 7, § 224, § 225, § 231 a § 232 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 2 písm. a/ a n/, § 11, § 18 odst. 2, § 20, § 24 odst. 3, § 27, § 29 odst. 2 a 7, § 31 odst. 1 a 3, § 32, § 34 a § 35 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, a z ustanovení § 196a odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“) – dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalobce se nestal vlastníkem nemovitostí, jejichž vyloučení se domáhá, neboť veřejná dražba dobrovolná, konaná 30. 6. 2011 (dále též jen „veřejná dražba“), kterou měl nemovitosti nabýt od dlužníka, byla simulovaným právním úkonem a ve skutečnosti nikdy nedošlo k úhradě nejvyšší ceny dosažené vydražením. Skutečným cílem veřejné dražby bylo vyvedení dlužníkovu majetku mimo jeho osobní majetkovou sféru, aby z něj nemohly být uspokojeny splatné závazky dlužníka vůči jeho věřitelům; dlužník si i poté zachoval vliv nad tímto majetkem.

3. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 5. 9. 2019:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit vedlejšímu účastníku na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 12.342 Kč (druhý výrok).

[3] Určil, že žalovaný nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (bod III. výroku).

4. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 2, § 17 odst. 4 a § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách – po přezkoumání napadeného rozhodnutí a řízení, jež mu předcházelo, dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí je věcně správné jak v rovině skutkových zjištění, tak z hlediska právní argumentace. I on uzavřel, že veřejná dražba, na jejímž základě mělo dojít k přechodu vlastnictví z dlužníka na žalobce, tento cíl pouze fingovala, neboť ve skutečnosti nikdy nedošlo k úhradě nejvyšší ceny dosažené vydražením; nebyl tak naplněn zákonem stanovený účel veřejné dražby. Skutečným cílem veřejné dražby bylo vyvedení dlužníkovu majetku mimo jeho osobní majetkovou sféru tak, aby z něj nemohly být uspokojeny jeho splatné závazky (dluhy) vůči věřiteli, přičemž dlužník si poté zachoval vliv nad tímto majetkem. K odvolací námitce, že platností veřejné dražby se zabýval rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 31. 3. 2014, „č. j.“ (správně sp. zn.) 10 C 38/2011, potvrzený rozsudkem Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci, ze dne 13. 11. 2014, „č. j.“ (správně sp. zn.) 69 Co 276/2014, odvolací soud uvedl, že insolvenční správce nebyl účastníkem řízení, takže onen rozsudek pro něj není závazný. Nadto zásadním důvodem, pro který došlo k zamítnutí tamní žaloby, byl nedostatek aktivní legitimace vedlejšího účastníka. K tomu odvolací soud dále poukázal na ustanovení § 231 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, jakož i na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího

soudu. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek změnil v tom duchu, že nemovitosti se vylučují z majetkové podstaty dlužníka, případně aby zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Za neřešené má dovolatel následující otázky:

[1] Je povinností soudu aplikovat v insolvenčním řízení ustanovení § 159a o. s. ř., nebo je jeho aplikace vyloučena dle ustanovení § 7 insolvenčního zákona pro rozpor se zásadami insolvenčního řízení?

[2] Může dojít k zásahu do práva na zákonného soudce ve smyslu článku 38 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) v důsledku aplikace § 231 a § 232 insolvenčního zákona?

[3] Je insolvenční soud vázán rozhodnutím soudu dle ustanovení § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách, které nabylo právní moci před zahájením insolvenčního řízení?

7. Rozpor s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu spatřuje dovolatel v tom, že odůvodnění napadeného rozhodnutí je v rozporu s požadavky definovanými ustanovením § 157 o. s. ř., a v tom, že odvolací soud se nevypořádal se zcela zásadními argumenty, které předložil v odvolacím řízení.

8. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k předestřeným právním otázkám následovně:

9. Dovolatel namítá, že odvolací soud dospěl k závěru, že aplikace ustanovení § 159a o. s. ř. by byla v řešeném případě v rozporu se zásadami insolvenčního řízení, přičemž tento závěr (jímž se odvolací soud ztotožnil se závěrem insolvenčního soudu) představuje nesprávné právní posouzení věci. Dále zdůrazňuje význam „zásady věci pravomocně rozhodnuté“, dovolává se závěrů usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. [III. ÚS 977/08](#) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Ústavního soudu], s tím, že ve prospěch aplikace § 159a o. s. ř. pro poměry dané věci svědčí i ustanovení § 231 insolvenčního zákona. Z něj je patrné, že vůbec nemělo být aplikováno, jelikož soudní rozhodnutí o veřejné dražbě byla přijata před zahájením insolvenčního řízení. Nadto nešlo o rozhodnutí, jimiž byla zjištěna neplatnost právního úkonu (naopak bylo konstatováno, že veřejná dražba není neplatná).

10. Ustanovení § 231 insolvenčního zákona definuje rozsah pravomocí orgánu veřejné moci, takže [též s přihlédnutím k článku 2 odst. 2 Listiny a závěrům formulovaným v nálezu Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. [IV. ÚS 1122/09](#) (jde o nález uveřejněný pod číslem 223/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu)] není přípustné rozšiřovat okruh případů, ve kterých není insolvenční soud vázán rozhodnutím jiného soudu či orgánu.

11. V důsledku nezákonné aplikace ustanovení § 231 insolvenčního zákona došlo nejen k zásahu do dovolatelových základních práv a svobod ve smyslu článku 2 Listiny, nýbrž také k zásahu do práva dovolatele na zákonného soudce ve smyslu článku 38 Listiny, neboť řešená

otázka byla opětovně projednána před soudem, jehož příslušnost není možné podložit žádným relevantním zákonným ustanovením.

12. Závěr soudů, že v důsledku aplikace § 231 a § 232 insolvenčního zákona je insolvenční soud oprávněn posoudit bez omezení neplatnost právního jednání (veřejné dražby) sám v průběhu insolvenčního řízení, je podle dovolatele v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, dle které je otázku neplatnosti veřejné dražby možné řešit jen postupem dle § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách. Způsob určení neplatnosti veřejné dražby podle zákona o veřejných dražbách je jediným (výlučným) způsobem, kterým lze prohlásit veřejnou dražbu za neplatnou (s výjimkou situace, kdy o veřejnou dražbu vůbec nešlo a kdy je možné postupovat dle § 80 o. s. ř., což podle výsledku řízení před okresním soudem není tento případ). Předmětná dražba byla veřejnou dražbou ve smyslu zákona o veřejných dražbách, proto jsou (musí být) soudní rozhodnutí soudu přijatá v řízení dle § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách závazná pro všechny osoby a orgány veřejné moci, nejen pro účastníky řízení.

č. 31

13. Odůvodnění napadeného rozhodnutí nenaplňuje zákonné požadavky ve smyslu § 157 o. s. ř. a jeho nedostatky v rámci právního posouzení věci a objasnění úvah odvolacího soudu činí napadené rozhodnutí nepřezkoumatelným. Odvolací soud nevysvětlil, co jej vedlo k přesvědčení o nutnosti aplikace § 231 insolvenčního zákona a chybí jakákoli konkrétní úvaha, která dovedla odvolací soud k názoru, že rozhodnutí o veřejné dražbě nezavazují insolvenčního správce. Formální vadou odůvodnění je, že odvolací soud se nijak nevypořádal s dovolatelovým poukazem na závěry vyjádřené v „rozhodnutí“ Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. [29 Cdo 392/2011](#) [jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2014, pod číslem 110, který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

14. Dovolatel míní, že i kdyby dovolací soud dospěl k závěru, že přezkum veřejné dražby soudy nižších stupňů byl namístě, insolvenční soud věrohodně nepodložil zjištění, že šlo o vykonstruovanou a fiktivní dražbu. Závěr, že dovolatel neprokázal svou „solventnost“, insolvenční soud přijal, aniž by dovolatele ve smyslu § 118a o. s. ř., respektive § 119a o. s. ř., vyzval k doplnění důkazů a k prokázání tvrzení. Také k této odvolací námitce se odvolací soud nevyjádřil.

15. Vedlejší účastník ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné, máje za to, že dovolatel opakuje argumentaci, se kterou se řádně vypořádaly soudy nižších stupňů a snaží se zhojit zjevně protiprávní jednání dlužníka, a uváděje, že nedošlo k žádnému zásahu do práva dovolatele na spravedlivý proces.

III.

Přípustnost dovolání

16. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

17. Dovolání, které nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení právních otázek reprodukováných v odstavci 6. výše jde zčásti o věc dovolacím soudem neřešenou. Námitkami, jež pojí s ustanoveními § 118a, § 119a a § 157 o. s. ř., vystihuje dovolatel z obsahového hlediska tzv. jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad zkoumá dovolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), takže Nejvyšší soud neshledává účelným zabývat se (poté, co dovolání připustil pro řešení výše označených otázek) samostatně přípustností dovolání k těmto (dalším) procesním otázkám; s námitkami vznesenými v souvislosti s nimi se vypořádá v mezích přípustného dovolání.

č. 31

IV.

Důvodnost dovolání

18. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek, pro jejichž řešení připustil dovolání – nejprve zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

19. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel odvolací soud, snesl prostřednictvím tvrzení o tzv. jiných vadách řízení (zde tvrzení navázaná na poučovací povinnost soudu dle § 118a a § 119a o. s. ř.). Srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 19/2006“), a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 10/2014“).

20. Pro odpověď na otázky, které má dovolatel za dovolacím soudem neřešené, jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

21. Rozsudkem ze dne 31. 3. 2014, č. j. 10 C 38/2011-208, Okresní soud v Šumperku zamítl žalobu, kterou se J. K. domáhal vůči dovolateli (coby vydražiteli), dlužníku a dražebníku (A - C. a. s.) určení neplatnosti veřejné dražby dobrovolné, konané 30. 6. 2011. Zamítnutí odůvodnil tím, že šlo o veřejnou dražbu podle zákona o veřejných dražbách, takže žalobce (J. K.) není ve smyslu ustanovení § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách k podání žaloby aktivně věcně legitimován.

22. K odvolání žalobce (J. K.) Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 13. 11. 2014, č. j. 69 Co 276/2014-294, který nabyl právní moci dne 25. 11. 2014, potvrdil rozsudek okresního soudu jako správný.

23. Na základě insolvenčního návrhu podaného 5. 9. 2014 insolvenční soud usnesením ze dne 14. 1. 2015 (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek.

24. Insolvenční správce dlužníka sepsal nemovité věci, ohledně kterých je jako vlastník (na základě veřejné dražby) zapsán v katastru nemovitostí dovolatel, do majetkové podstaty dlužníka dne 2. 9. 2015 a účinky soupisu trvaly i v době rozhodování soudu.

25. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, občanského soudního řádu a zákona o veřejných dražbách:

§ 2 (insolvenčního zákona)
Vymezení některých základních pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

(...)

d/ incidenčním sporem spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví tento zákon, projednávané v rámci insolvenčního řízení,

(...)

§ 7 (insolvenčního zákona)
Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 7a (insolvenčního zákona)
Věcná příslušnost

Krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně

a/ v insolvenčním řízení,

b/ v incidenčních sporech,

(...)

§ 7b (insolvenčního zákona)
Místní příslušnost

(...)

(4) Insolvenční soud je příslušný ve věcech uvedených v § 7a písm. b/ až e/.

(...)

§ 159 (insolvenčního zákona)

(1) Incidenčními spory jsou

(...)

b/ spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5,

(...)

g/ spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem,

(...)

§ 231 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční soud není vázán rozhodnutím jiného soudu či jiného orgánu, kterým v průběhu insolvenčního řízení došlo ke zjištění neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, ani jiným způsobem tohoto zjištění.

(2) V průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost takového právního úkonu pouze insolvenční soud.

(3) Je-li k neplatnosti právního úkonu nutné, aby ten, kdo je takovým úkonem dotčen, se jeho neplatnosti dovolal, může tak učinit i insolvenční správce.

§ 232 (insolvenčního zákona)

Byla-li neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka zjištěna rozhodnutím soudu, které nabylo právní moci před zahájením insolvenčního řízení, považuje se právní úkon, jehož se rozhodnutí týká, za neplatný i v insolvenčním řízení.

§ 135 (o. s. ř.)

(1) Soud je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přešůpek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je

spáchal, jakož i rozhodnutím o osobním stavu; soud však není vázán rozhodnutím v blokovém řízení.

(2) Jinak otázky, o nichž přísluší rozhodnout jinému orgánu, může soud posoudit sám. Bylo-li však o takové otázce vydáno příslušným orgánem rozhodnutí, soud z něho vychází.

§ 159a (o. s. ř.)

(1) Nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení.

(2) Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto ve věcech uvedených v § 83 odst. 2, je závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu. Zvláštní právní předpisy stanoví, v kterých dalších případech a v jakém rozsahu je výrok pravomocného rozsudku závazný pro jiné osoby než účastníky řízení.

(3) V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány.

(4) Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.

§ 24 (zákona o veřejných dražbách) Zmaření a neplatnost dražby

(...)

(3) Každý, do jehož práv bylo provedením dražby podstatným způsobem zasaženo a je účastníkem dražby, navrhovatelem, osobou oprávněnou z předkupního práva k předmětu dražby, osobou oprávněnou z práva na přednostní nabytí předmětu dražby nebo osobou, k jejímuž návrhu bylo vykonatelným rozhodnutím zakázáno s předmětem dražby nakládat, může navrhnout soudu, aby soud vyslovil neplatnost dražby, pokud dražebník neupustil od dražby, ač tak byl povinen učinit, vydražila-li předmět dražby osoba, která je z účasti na dražbě vyloučena, nebo nejsou-li splněny podmínky v § 12 odst. 1 a 2, § 14 odst. 3, § 17 odst. 5 a 6, § 19, 20, § 23 odst. 1 až 10, § 25 a v § 26 odst. 1 a 2 nebo byly-li vydraženy z dražeb vyloučené předměty dražby. Není-li právo na určení neplatnosti dražby uplatněno do 3 měsíců ode dne konání dražby, zaniká.

(...)

26. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a později nedoznala změn. Ustanovení občanského soudního řádu v nezměněné podobě platí od právní moci rozhodnutí o zamítnutí žaloby o určení neplatnosti veřejné dražby a ustanovení § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách nedoznalo změn ode dne konání veřejné dražby.

27. Na základě shora ustaveného skutkového a právního rámce činí Nejvyšší soud k dovolatelem položeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (Vazba ustanovení § 159a o. s. ř. na zásady insolvenčního řízení).

28. Napadené rozhodnutí (ani rozhodnutí insolvenčního soudu) nespočívá na závěru, že aplikace ustanovení § 159a o. s. ř. v dané věci je vyloučena (dle ustanovení § 7 insolvenčního zákona) pro rozpor se zásadami insolvenčního řízení. Jde o smyšlenku, kterou dovolatel podsouvá rozhodnutím soudů nižších stupňů bez opory v textu odůvodnění jejich rozhodnutí a kterou se proto Nejvyšší soud dále již nebude zabývat.

K otázce č. 2 (Zásah do práva na zákonného soudce) a k otázce č. 3 (Vázanost rozhodnutím soudu dle ustanovení § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách).

č. 31

29. Nejvyšší soud již v rozsudku sp. zn. [29 Cdo 392/2011](#) vysvětlil, že cílem ustanovení § 231 insolvenčního zákona je pouze zajistit, aby otázka platnosti právního úkonu, jež je určující pro příslušnost majetku dlužníka do jeho majetkové podstaty nebo pro identifikaci závazků dlužníka, nebyla v průběhu insolvenčního řízení účelově vytěšňována [určovacemi žalobami podle § 80 písm. c/ o. s. ř. (od 1. ledna 2014 jde o § 80 o. s. ř.), podávanými u obecných soudů] mimo rámec procedur nastavených insolvenčním zákonem k řešení těchto otázek (aby např. nedocházelo k tomu, že incidenční spor o příslušnost určitého majetku do majetkové podstaty dlužníka, zahájený podáním vylučovací žaloby, bude blokován řízením vedeným u obecného soudu o určovací žalobě týkající se některé z otázek, kterou má v onom incidenčním sporu řešit insolvenční soud jako otázku předběžnou). K tomuto závěru se Nejvyšší soud přihlásil např. též v důvodech rozsudku ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 914/2014](#), uveřejněného pod číslem 107/2014 Sb. rozh. obč., nebo v důvodech rozsudku ze dne 27. 9. 2018, sp. zn. [29 Cdo 6037/2016](#), uveřejněného pod číslem 82/2019 Sb. rozh. obč. Proto také ustanovení § 231 insolvenčního zákona cílí jen na situace, kdy působnosti insolvenčního soudu (a incidenčním sporům, jež mají v rámci insolvenčního řízení primárně řešit sporné otázky vzešlé z jeho průběhu) konkurují spory řešené (a zpravidla též účelově zahajované) v průběhu insolvenčního řízení před obecnými soudy. V poměrech dané věci je zjevné, že potenciálně o takový střet šlo, když rozsudek, jímž okresní soud zamítl žalobu J. K. o určení neplatnosti veřejné dražby, byl sice vydán 31. 3. 2014, tedy před zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka (před 5. zářím 2014), ve spojení s potvrzujícím (co do výroku o věci samé) rozsudkem Krajského soudu v Ostravě však nabyt (též vzhledem k tomu, že šlo o rozsudek vydaný 13. 11. 2014) právní moci až po zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (až 25. 11. 2014).

30. S přihlédnutím k výsledku onoho řízení před okresním soudem, je rovněž zjevné, že o případ předjímaný ustanovením § 232 insolvenčního zákona nejde již proto, že rozsudek okresního soudu (ani potvrzující rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci) nebyl rozsudkem, kterým byla zjištěna neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku (nemovitých věcí) dlužníka.

31. Dovolací námitka, že ustanovení § 231 insolvenčního zákona nemělo být aplikováno, jelikož soudní rozhodnutí o veřejné dražbě byla přijata před zahájením insolvenčního řízení, pak zjevně vychází z popření skutkového stavu věci, z něž vyšly soudy nižších stupňů a ve vztahu k rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 13. 11. 2014

je její neopodstatněnost zjevná. Závěr, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci nabyl právní moci až „po“ zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka, pak činí bezpředmětnou odpověď na otázku č. 3. Ta fabuluje předpoklad, že rozhodnutí nabylo právní moci „před“ zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka a její zodpovězení je tak nepřipustně založeno na jiném než soudy zjištěném skutkovém stavu (srov. opět [R 19/2006](#), [R 10/2014](#)).

32. Namítá-li dovolatel, že (nadto) nešlo o rozhodnutí, jimiž byla zjištěna neplatnost právního úkonu (naopak bylo konstatováno, že veřejná dražba není neplatná), pak přehlíží, že ustanovení § 231 odst. 1 insolvenčního zákona in fine výslovně uvádí, že insolvenční soud není vázán nejen rozhodnutím jiného soudu či jiného orgánu, kterým v průběhu insolvenčního řízení došlo „ke zjištění neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka“, ale ani „jiným způsobem tohoto zjištění“. Jinak řečeno, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyústí zkoumání (ne)platnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka jiným (než insolvenčním) soudem či jiným orgánem ve vydání rozhodnutí, jímž se žaloba o takové určení zamítá (ve zjištění, že není důvod vyslovit neplatnost právního úkonu), jde ve smyslu ustanovení § 231 odst. 1 insolvenčního zákona o „jiný způsob zjištění“ namítané neplatnosti, jímž insolvenční soud rovněž není vázán. Jiný výklad by popřel účel uvedené úpravy popsany v odstavci 29., když spor o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dokončený až v průběhu insolvenčního řízení, by zakládal rozpor s pravidlem formulovaným v § 231 odst. 1 insolvenčního zákona až podle způsobu rozhodnutí o takovém určení a znemožňoval by zahájení případného incidenčního sporu o takové otázce v režimu § 159 odst. 1 písm. g/ insolvenčního zákona (ve spojení s § 7a písm. b/ a § 7b odst. 4 insolvenčního zákona).

č. 31

33. Jestliže tedy odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, že účinky rozsudku okresního soudu jsou vyloučeny pravidlem formulovaným ustanovením § 231 odst. 1 insolvenčního zákona, je jím provedené právní posouzení věci potud správné. Tento úsudek pak činí nadbytečným prověření správnosti úsudku odvolacího soudu, že bylo možné zkoumat (ne)platnost veřejné dražby (v intencích § 231 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona), též proto, že rozsudek okresního soudu nezavazoval insolvenčního správce (dle § 159a o. s. ř.), který nebyl účastníkem onoho sporu. Nejvyšší soud nicméně dodává, že k posouzení závaznosti rozsudku okresního soudu pro insolvenčního správce není potřebné aplikovat § 7, § 231 ani § 232 insolvenčního zákona, což samo o sobě činí nepotřebnou (pro výsledek sporu bezvýznamnou) odpověď na otázku, zda v důsledku aplikace § 231 a § 232 insolvenčního zákona mohlo dojít k zásahu do práva na zákonného soudce ve smyslu článku 38 Listiny. Zjevná nelogičnost takto položené otázky ostatně v poměrech dané věci plyne již z toho, že tento spor (o vyloučení označených nemovitých věcí z majetkové podstaty dlužníka) je ve smyslu ustanovení § 2 písm. d/ a § 159 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona incidenčním sporem, k jehož projednání a rozhodnutí je v prvním stupni věcně příslušný krajský soud (§ 7a písm. b/ insolvenčního zákona) a místně příslušný (konkrétní) insolvenční soud (§ 7b odst. 4, § 160 insolvenčního zákona).

34. Dovolatel námitku, že došlo k zásahu do jeho práva na zákonného soudce ve smyslu článku 38 Listiny, pojí pouze se skutečností, že soudy nižších stupňů v jeho incidenčním sporu řešily (jako předběžnou) právní otázku, kterou již (vzhledem k § 159a o. s. ř. a výsledku řízení před okresním soudem) řešit neměly. Takovou argumentací ve skutečnosti zaměňuje princip

zákonného soudce s okruhem otázek, jež je k tomu určený (zákonný) soud oprávněn řešit jako otázky předběžné (v jeho pojetí by princip zákonného soudce zůstal zachován, kdyby soudy nižších stupňů předmětnou právní otázku zodpověděly ve shodě s jeho názorem). Potud proto dovolání není opodstatněné.

35. Zbývá dodat, že pravidlo, jež v průběhu insolvenčního řízení předurčuje k posouzení (ne)platnosti právního úkonu, jímž je veřejná dražba dobrovolná provedená podle zákona o veřejných dražbách, insolvenční soud (srov. § 231 odst. 2 insolvenčního zákona), ještě neodpovídá na otázku, zda v těch případech, v nichž by bylo možné zkoumat neplatnost dražby pouze v mezích § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách, tak lze činit pouze prejudiciálně (v rámci řízení o vylučovací žalobě, kterou se vydražitel domáhá vyloučení majetku, jenž byl coby majetek dlužníka předmětem takové dražby, z majetkové podstaty dlužníka). Důvod vyslovit se k této otázce v poměrech dané věci však Nejvyšší soud nemá, když napadené rozhodnutí (i rozhodnutí insolvenčního soudu) je založeno na závěru, že veřejná dražba byla simulovaným právním úkonem.

36. Dále se Nejvyšší soud zabýval dovolatelem namítanými vadami řízení.

37. K námitce, že napadené rozhodnutí nenaplnuje zákonné požadavky ve smyslu § 157 o. s. ř. (že je nepřezkoumatelné), Nejvyšší soud uvádí, že potud je napadené rozhodnutí souladné s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, konkrétně se závěry obsaženými v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněném pod číslem 100/2013 Sb. rozh. obč. V něm Nejvyšší soud vysvětlil, že měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele.

38. Poměřováno těmito závěry napadené rozhodnutí zjevně nebylo nepřezkoumatelné. K tomu lze dodat, že z ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. [které upravuje náležitosti odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku a přiměřeně se prosazuje i pro odůvodnění rozhodnutí vydaných odvolacím soudem (§ 211 o. s. ř.)] ani z práva na spravedlivý proces nelze dovozovat povinnost soudů vypořádat se s každou jednotlivou námitkou účastníka řízení. Jak opakovaně vysvětlil Ústavní soud, není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. [III. ÚS 989/08](#), uveřejněný pod číslem 26/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Rozhodnutí odvolacího soudu těmito požadavkům vyhovuje, když jsou z něj patrné jak důvody, pro něž v dané věci aplikoval ustanovení § 231 insolvenčního zákona, tak důvody, pro které shledal správným závěr insolvenčního soudu, že veřejná dražba byla jen zdánlivá (simulovaná).

39. Pro posouzení námitky, že soudy přijaly závěr, že dovolatel neprokázal svou solventnost, aniž mu poskytly poučení dle § 118a o. s. ř., jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu (ve znění, jež v nezměněné podobě platí od zahájení tohoto sporu):

§ 118a (o. s. ř.)

(...)

(3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrhł důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

(...)

§ 213b (o. s. ř.)

(1) V odvolacím řízení se postupuje podle § 118a; tento postup však nemůže vést k uplatnění nových skutečností nebo důkazů v rozporu s ustanovením § 205a nebo 211a nebo k uplatnění procesních práv, která jsou za odvolacího řízení nepřipustná.

(2) Porušení ustanovení § 118a odst. 1 až 3 soudem prvního stupně je vadou řízení, jen jestliže potřeba uvést další tvrzení nebo důkazy vyplýne z odlišného právního názoru odvolacího soudu.

40. K tvrzenému nesplnění poučovací povinnosti dle § 118a o. s. ř. (přesněji dle § 118a odst. 3 o. s. ř., jež se týká poučení o důkazní povinnosti) Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že poučovací povinnost ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř. se uplatňuje tam, kde je namístě učinit závěr, že účastník, jemuž je ku prospěchu prokázání určité (pro věc rozhodné) skutečnosti, nesplnil svou důkazní povinnost, respektive dosud provedenými důkazy neunesl důkazní břemeno o takové skutečnosti, takže nenabídne-li (po poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř.) důkazy způsobilé takovou skutečnost prokázat, budou jej stíhat procesní následky spočívající v neunesení důkazního břemene o takové skutečnosti [srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněný pod číslem 115/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 115/2012“), nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. [31 Cdo 4616/2010](#), uveřejněný pod číslem 98/2013 Sb. rozh. obč.]. Rozhodnutí založené na neunesení důkazního břemene o určité skutečnosti nelze zaměňovat s rozhodnutím založeným na tom, že na základě jiných důkazů byl skutkový stav o této skutečnosti zjištěn (pozitivně) jinak, než tvrdil některý z účastníků. V takovém případě nejde o to, že se určitá skutečnost neprokázala, nýbrž o to, že se prokázala jinak, než účastník tvrdil. Má-li soud určitou skutečnost za prokázanou jinak, než tvrdil některý z účastníků řízení, pak nemá důvod přistoupit k poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř., jelikož jeho rozhodnutí není v takovém případě rozhodnutím založeným na neunesení důkazního břemene o oné skutečnosti [srov. např. odstavec 49. rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 ICdo 98/2018](#), uveřejněného pod číslem 110/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 110/2020“)]. Poměřováno těmito závěry je rozsudek insolvenčního soudu v této věci rozhodnutím v skutku zčásti založeným na neunesení důkazního břemene žalobce ohledně

možnosti disponovat s částkou potřebnou k úhradě nejvyššího podání (srov. odstavce 45., 47. a 48. odůvodnění rozsudku insolvenčního soudu).

41. Poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu. Znamená to, že poskytnutí potřebného poučení není závislé na tom, zda se soud prvního stupně o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. [29 Cdo 1829/2011](#), uveřejněný pod číslem 59/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 59/2012“)].

42. Jestliže soud prvního stupně příslušné poučení neposkytne (lhostejno z jakých důvodů), musí tak učinit (je-li podáno odvolání) odvolací soud v odvolacím řízení (§ 213b odst. 1 o. s. ř.), a to bez ohledu na to, že již došlo ke koncentraci řízení ([R 59/2012](#)). Teprve po reakci dotčeného účastníka řízení na poskytnuté poučení odvolací soud zkoumá, zda po tomto poučení nabídnuté důkazy nebyly uplatněny v rozporu s ustanovením § 205a o. s. ř. nebo § 211a o. s. ř. (§ 213b odst. 1 o. s. ř.).

43. Určuje-li ustanovení § 213b odst. 2 o. s. ř., že porušení ustanovení § 118a odst. 1 až 3 soudem prvního stupně je vadou řízení, jen jestliže potřeba uvést další tvrzení nebo důkazy vyplýne z odlišného právního názoru odvolacího soudu, pak tak činí nikoli proto, že by takové porušení procesního práva soudem prvního stupně nemělo mít žádné právní následky, nýbrž proto, aby nápravu takového porušení (tím, že potřebné poučení poskytne) mohl zjednat (postupem předjímaným v § 213b odst. 1 o. s. ř.) odvolací soud.

44. Poučení o důkazní povinnosti podle ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř. poskytne soud nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz, nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto (z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný (srov. opět [R 115/2012](#)). Protokolace poskytnutého poučení pak nesmí vzbuzovat pochybnosti o tom, že se účastníku příslušného poučení dostalo a přesto zůstal nečinný stran svých důkazních návrhů (srov. opět [R 110/2020](#), odstavec 53.).

45. Ze spisu se podává, že insolvenční soud přijal závěr, že dovolatel neprokázal svou solventnost, aniž dovolatele předtím řádně (ve smyslu výše řečeného) poučil o nesplnění jeho povinnosti důkazní (dle § 118a odst. 3 o. s. ř.). Odvolací soud toto procesní pochybení insolvenčního soudu v odvolacím řízení též nenapravit (příslušné poučení v intencích § 213b odst. 1 o. s. ř. dovolateli sám neposkytl). Jakkoli se ovšem z napadeného rozhodnutí podává, že odvolací soud měl napadený rozsudek insolvenčního soudu za věcně správný i v rovině právní argumentace (tedy včetně úvah o neprokázané solventnosti) [odstavec 21. rozsudku odvolacího soudu], z dále formulovaných závěrů odvolacího soudu plyne, že úsudek, že vskutku jde o zdánlivou dražbu, přijal [na základě zjištění o „kolotoči“ částečných plateb na úhradu nejvyššího podání (částečná úhrada nejvyššího podání vrácená dražebníkem na osobní účet dlužníka a opět použitá na úhradu další splátky nejvyššího podání)] již na základě listinných důkazů v řízení provedených (odstavec 23. rozsudku odvolacího soudu), aniž pro něj pokládal za potřebné zkoumat solventnost dovolatele. Srov. k tomu též formulace odstavce 26. rozsudku odvolacího soudu, z něž plyne, že obrát, podle kterého „v průběhu řízení žalobce nadto ani nedoložil, že měl k dispozici dostatek finančních

prostředků pro úhradu dražby“, odvolací soud použil až poté, co předtím již dospěl k závěru, že „žalobce nemohl nabýt vlastnické právo k předmětu dražby“. Jinak řečeno, vada řízení spočívající v nesplnění poučovací povinnosti oběma soudy ve vztahu k závěru insolvenčního soudu, že dovolatel „neprokázal“ svou solventnost, neměla vliv na správnost dovoláním napadeného rozhodnutí, jehož závěry z této skutečnosti primárně nevycházejí.

46. Jiné (než dovolatelem namítané) vady řízení se nepodávají ani ze spisu.

47. Zbývá dodat, že k tématu „zdánlivé“ („fingované“) veřejné dražby se Nejvyšší soud vyjádřil již v rozsudku ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. [21 Cdo 1032/2010](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 10-11, ročníku 2011, pod číslem 148. V něm uzavřel, že jednání prováděné dražebníkem (a jeho jménem a na jeho účet licitátorem) lze pokládat za veřejnou dražbu podle zákona o veřejných dražbách jen tehdy, bylo-li veřejné, konalo-li se na základě návrhu navrhovatele (na podkladě smlouvy o provedení dražby uzavřené mezi navrhovatelem a dražebníkem), uskutečnilo-li se na předem určeném místě, byl-li jeho smyslem (účelem) přechod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby, obracel-li se při něm licitátor na předem neurčený okruh osob, které se dostavily za účelem činit podání, s výzvou činit nabídky a bylo-li ukončeno buď udělením příklepu tomu, kdo za stanovených podmínek učinil nejvyšší podání, nebo tím, že nebylo učiněno ani nejnižší podání, a jen jestliže bylo provedeno osobou, která má k provádění dražeb příslušné živnostenské oprávnění. Jde-li o veřejnou dobrovolnou dražbu, musí být rovněž řádně doloženo navrhovatelovo vlastnictví, popřípadě legitimace osob, které se ve smyslu ustanovení § 17 odst. 4 zákona o veřejných dražbách považují za vlastníka. Jednání, které by neodpovídalo všem uvedeným požadavkům, nelze považovat za veřejnou dražbu dobrovolnou; i kdyby nebylo napadeno žalobou o neplatnost veřejné dobrovolné dražby podle ustanovení § 24 odst. 3 zákona o veřejných dražbách nebo kdyby takové žalobě nebylo vyhověno pravomocným soudním rozhodnutím, nepoživá výsledek takového jednání žádné právní ochrany. V občanském soudním řízení, v němž jeho účastník uvádí, že své vlastnické nebo jiné právo získal vydražením ve veřejné dobrovolné dražbě, vydražitel tvrdí a prokazuje všechny skutečnosti o tom, že vskutku šlo o veřejnou dobrovolnou dražbu. K těmto závěrům se Nejvyšší soud přihlásil např. též v rozsudku ze dne 2. 12. 2014, sp. zn. [21 Cdo 4124/2013](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročníku 2015, pod číslem 122, dodávaje tamtéž výslovně, že veřejnou dražbou dobrovolnou není jednání, které sleduje jiný (než výše popsany) cíl, který by přechod vlastnictví na základě dražby jen předstíral (fingoval). S těmito závěry je napadené rozhodnutí v souladu.

48. Tento úsudek s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako nedůvodného. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

49. Nejvyšší soud dodává, že nepřehlédl sdělení Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových ze dne 3. listopadu 2020, podle kterého byl rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 24. 2. 2020, č. j. 4 T 154/2019-2278, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 8. 2020, č. j. 11 To 157/2020-2349, vysloven trest propadnutí věci ve vztahu ke všem nemovitým věcem, jež jsou předmětem této vylučovací žaloby. K tomu Nejvyšší soud především uvádí, že ustanovení § 241a odst. 6 o. s. ř. mu zapovídá přihlížet v dovolacím řízení k novým skutečnostem nebo důkazům. Nadto platí, že trest

propadnutí věci uložený podle ustanovení § 70 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, dlužníku v průběhu insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek, je mimosmluvní sankcí postihující majetek dlužníka, jejíž uspokojení v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka zakazuje (znemožňuje) ustanovení § 170 písm. d/ insolvenčního zákona. Takový trest (proto) nelze vykonat (realizovat) za trvání insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka a jeho udělení nemá vliv na příslušnost jím dotčeného majetku dlužníka k majetkové podstatě dlužníka ani na možnost insolvenčního správce takový majetek zpeněžit (vzhledem k tomu, že způsobem řešení úpadku dlužníka je konkurs) a výtěžek zpeněžení použít k uspokojení dlužníkových (insolvenčních) věřitelů. To platí bez zřetele k tomu, zda stát bude (jak ve zprávě ohlašuje Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových) nebo již byl (vzhledem k době, která uplynula od podání zprávy), zapsán na základě vyslovení trestu propadnutí věci jako vlastník sporných nemovitých věcí v katastru nemovitostí.

č. 32

Na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2, § 405 odst. 3, nebo § 418 odst. 5 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. července 2017, podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, i tehdy, je-li insolvenčním navrhovatelem pouze dlužník; toto právo se promlčí za 10 let od zastavení řízení.

Seznam přihlášených pohledávek ani tam, kde se stal exekucním titulem pro přihlášenou nevykonatelnou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, nepředstavuje překážku, jež by po zrušení konkursu bránila projednání sporu o stejné plnění před orgánem, do jehož pravomoci náleží projednání takové věci (nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté).

č. 32

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 07. 2021, sen. zn. 29 ICdo 129/2020, ECLI:CZ:NS:2021:29.ICDO.129.2020.1

Insolvenční řízení, Insolvenční řízení (zásady), Oddlužení (přerušení, zrušení), Přihláška pohledávky, Exekucní titul, Zastavení řízení

§ 5 IZ, § 308 odst. 1 písm. d) IZ, § 312 odst. 4 IZ, § 396 IZ, § 405 IZ, § 418 IZ

Nejvyšší soud k dovolání žalobce změnil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 4. 2020, tak, že se rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 8. 10. 2019 ve vztahu mezi žalobcem a druhou žalovanou potvrzuje.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 8. 10. 2019, Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil, že žalobce (P. C. Czech, a. s.) má v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice (V. H.) nezajištěnou nevykonatelnou pohledávku ve výši 192.679,19 Kč, tvořenou dílčími pohledávkami č. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10 a 11, přihlášenou přihláškou P8 (bod I. výroku).

[2] Určil, že žalobce a první žalovaný (Mgr. K. T., jako insolvenční správce dlužnice) vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

[3] Uložil druhé žalované (dlužnici) zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 17.812,30 Kč, s tím, že tato částka se považuje za přihlášenou podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a uspokojí se v insolvenčním řízení ve stejném pořadí jako sporná pohledávka (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 312 a § 418 odst. 5 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 1. 6. 2019), a z ustanovení § 640 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) – dospěl po provedeném dokazování k závěru, že pohledávka žalobce je součástí seznamu pohledávek, na jehož základě lze po zrušení konkursu podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci. Desetiletá promlčecí lhůta počítaná od zjištění pohledávky (v roce 2014) dosud neuběhla (námitka promlčení vznesená žalovanými není důvodná), takže pohledávka je po právu.

3. K odvolání druhé žalované Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 30. 4. 2020:

[1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu ve vztahu mezi žalobcem a druhou žalovanou tak, že žalobu zamítl (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit druhé žalované na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 10.200 Kč (druhý výrok).

4. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 198 odst. 1, § 312 odst. 3 a § 410 odst. 5 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

5. Předcházející insolvenční řízení vedené na majetek dlužnice nepokračovalo po zrušení oddlužení prohlášením konkursu; insolvenční soud tedy pochybil, vyšel-li při posouzení promlčení z ustanovení § 312 odst. 3 insolvenčního zákona.

6. Zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, bylo s účinností od 1. 7. 2017 novelizováno též ustanovení § 418 insolvenčního zákona, podle kterého zastavil insolvenční soud insolvenční řízení vedené na majetek dlužnice (aniž rozhodl o řešení úpadku konkursem). Ve zvláštní části důvodové zprávy k tomuto zákonu (k novelizovanému ustanovení § 418 insolvenčního zákona) se uvádí, že:

„V situaci, kdy je zřejmé, že by šlo o tzv. prázdný konkurs, nejví se jako hospodárné nejprve připustit, aby insolvenční soud rozhodnul o řešení úpadku dlužníka konkursem a vzápětí svým dalším rozhodnutím zrušil konkurs pro nedostatek majetku podle § 308 odst. 1 písm. d/. Proto se stanoví, že je-li majetek dlužníka k uspokojení věřitelů zcela nepostačující, insolvenční soud o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem nerozhodne a insolvenční řízení zastaví. To však neplatí, jestliže dlužník navzdory tomu trvá na tom, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a zaplatí soudem vyměřenou zálohu na náklady insolvenčního řízení. Takovým postupem může dlužník například projevit vstřícnost vůči věřitelům, kteří budou moci poté, co bude takový konkurs pro nedostatek majetku zrušen, na základě seznamu neuspokojených pohledávek vymáhat tyto pohledávky ve vykonávacím řízení individuálně, a to po dobu 10 let.“

7. Je tedy zjevné, že úmyslem zákonodárce nebylo stanovit, že upravený seznam pohledávek má povahu tzv. exekučního titulu a že promlčecí doba u tam zjištěných neuspokojených pohledávek činí nově 10 let od ukončení insolvenčního řízení, aniž by došlo k naplnění zákonem předvídaného účelu, k němuž insolvenční řízení směřuje. Tomu nasvědčuje též

ustanovení § 418 odst. 6 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017 (jež se neuplatní v insolvenčním řízení zahájeném dlužnickým insolvenčním návrhem).

8. Odvolací soud proto vycházel z obecné právní úpravy promlčení [ustanovení § 392, § 397, § 402, a § 405 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), ve spojení s § 3028 odst. 2 a § 3036 o. z.] a s přihlédnutím k ustanovení § 173 odst. 4 insolvenčního zákona dospěl k závěru, že námitka promlčení (která oproti mínění žalobce není v rozporu s dobrými mravy) je důvodná. Dílčí pohledávky č. 1, 4 a 7 se staly splatnými 15. 12. 2013 a dílčí pohledávky č. 2, 5 a 8 se staly splatnými zčásti 25. 11. a zčásti 25. 12. 2013. Dílčí pohledávka č. 10 se stala splatnou 12. 1. 2014 a dílčí pohledávka č. 11 se stala splatnou zčásti 23. 12. 2013 a zčásti 22. 1. 2014. Vzhledem k účinkům předchozího insolvenčního řízení se všechny tyto pohledávky promlčely 12. 1. 2019 (§ 405 odst. 2 obch. zák.).

č. 32

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti prvnímu výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Jakou povahu má zjištění pohledávek a jejich zařazení do splátkového kalendáře v usnesení insolvenčního soudu o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře z hlediska běhu promlčecí doby?

10. Dovolatel namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí v dotčeném výroku zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

11. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel odvolacímu soudu především vytýká nesprávnou aplikaci § 405 odst. 2 obch. zák., dovolává se závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. [29 Cdo 1774/2016](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 68/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 68/2019“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Předchozí insolvenční řízení vedené na majetek dlužnice totiž neskončilo tzv. jiným rozhodnutím o insolvenčním návrhu; předmětná pohledávka byla v jeho průběhu zjištěna (uznala ji dlužnice i insolvenční správce). O pohledávce dovolatele tím bylo pravomocně rozhodnuto, takže začala plynout desetiletá promlčecí doba ve smyslu ustanovení § 640 o. z.; ta dosud neuplynula.

12. Druhá žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, majíc napadené rozhodnutí za správné a akcentujíc, že promlčení pohledávek se řídí ustanoveními obchodního zákoníku a že seznam pohledávek nebyl exekucním titulem.

III.

Přípustnost dovolání

13. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

14. Dovolání v dané věci je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním predestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná především následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

18. Insolvenčním návrhem ze dne 9. 12. 2013 (došlým insolvenčnímu soudu dne 13. 12. 2013, kdy též nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení) se dlužnice domáhala zjištění svého úpadku a povolení oddlužení.

19. Poté, co insolvenční soud na základě tohoto insolvenčního návrhu zjistil úpadek dlužnice a povolil jeho řešení oddlužením (usnesením ze dne 7. 3. 2014, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), přihlásil žalobce (příhláškou datovanou 14. 3. 2014, došlou insolvenčnímu soudu 17. 3. 2014) do tohoto insolvenčního řízení (též) dílčí pohledávku č. 1 (ve výši 27.425 Kč), č. 2 (ve výši 26.645 Kč), č. 3 (ve výši 37.162 Kč), č. 4 (ve výši 633 Kč), č. 5 (ve výši 7.525 Kč), č. 6 (ve výši 85.158 Kč), č. 7 (ve výši 1.299 Kč), č. 8 (ve výši 10.347 Kč), č. 9 (ve výši 26.741 Kč), č. 10 (ve výši 455 Kč) a č. 11 (ve výši 3.249 Kč).

20. Šlo o dílčí pohledávky vzešlé ze smluv o revolvingovém úvěru uzavřených mezi žalobcem (jako věřitelem) a dlužnicí pod čísly 9100442915 (dále jen „úvěrová smlouva č. 1“), 9100632705 (dále jen „úvěrová smlouva č. 2“), 9100707902 (dále jen „úvěrová smlouva č. 3“), a 9100740976 (dále jen „úvěrová smlouva č. 4“). Celkem šlo o částku 226.639 Kč. S úvěrovou smlouvou č. 1 se pojí dílčí pohledávka č. 1 (dlužné splátky) a dílčí pohledávka č. 2 (smluvní pokuta). S úvěrovou smlouvou č. 2 se pojí dílčí pohledávka č. 9 (dlužné splátky) a dílčí pohledávky č. 10 a 11 (smluvní pokuty). S úvěrovou smlouvou č. 3 se pojí dílčí pohledávka č. 6

(dlužné splátky) a dílčí pohledávky č. 7 a 8 (smluvní pokuty). S úvěrovou smlouvou č. 4 se pojí dílčí pohledávka č. 3 (dlužné splátky) a dílčí pohledávky č. 4 a 5 (smluvní pokuty).

21. Při přezkumném jednání, jež se konalo 29. 4. 2014, byly pohledávky zjištěny („uznala“ je dlužnice i insolvenční správce) a poté, co insolvenční soud schválil oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře (usnesením ze dne 29. 4. 2014), byly zařazeny do splátkového kalendáře.

22. Dlužnice neplnila podmínky oddlužení; proto je insolvenční soud zrušil a insolvenční řízení zastavil [usnesením ze dne 5. 12. 2017 (usnesení bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku 7. 12. 2017, přičemž jako datum právní moci je tamtéž uveden 12. 1. 2018)].

23. Usnesením ze dne 28. 1. 2019 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud [na základě insolvenčního návrhu dlužnice podaného 10. 1. 2019 (účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení nastaly 11. ledna 2019)] mimo jiné zjistil úpadek dlužnice a povolil jí oddlužení.

24. Dovatel přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice přihláškou P8, došlou insolvenčnímu soudu 15. 2. 2019 (dovolává se výpisu ze seznamu přihlášených pohledávek z předchozího insolvenčního řízení dlužnice):

[1] dílčí pohledávku č. 1 ve výši 37.162 Kč (v prvním insolvenčním řízení šlo o dílčí pohledávku č. 3),

[2] dílčí pohledávku č. 2 ve výši 633 Kč (v prvním insolvenčním řízení šlo o dílčí pohledávku č. 4),

[3] dílčí pohledávku č. 3 ve výši 173.639 Kč (jež není předmětem tohoto sporu),

[4] dílčí pohledávku č. 4 ve výši 72.319,19 Kč (v prvním insolvenčním řízení šlo o dílčí pohledávku č. 6, jejíž část tam byla uhrazena),

[5] dílčí pohledávku č. 5 ve výši 1.299 Kč (v prvním insolvenčním řízení šlo o dílčí pohledávku č. 7),

[6] dílčí pohledávku č. 6 ve výši 211.972 Kč (jež není předmětem tohoto sporu),

[7] dílčí pohledávku č. 7 ve výši 26.741 Kč (v prvním insolvenčním řízení šlo o dílčí pohledávku č. 9),

[8] dílčí pohledávku č. 8 ve výši 455 Kč (v prvním insolvenčním řízení šlo o dílčí pohledávku č. 10),

[9] dílčí pohledávku č. 9 ve výši 74.968 Kč (jež není předmětem tohoto sporu),

[10] dílčí pohledávku č. 10 ve výši 27.425 Kč (v prvním insolvenčním řízení šlo o dílčí pohledávku č. 1),

[11] dílčí pohledávku č. 11 ve výši 26.645 Kč (v prvním insolvenčním řízení šlo o dílčí pohledávku č. 2).

Všechny tyto pohledávky přihlásil do insolvenčního řízení jako nevykonatelné.

25. Při přezkumném jednání, jež se konalo 28. 3. 2019, popřeli sporné pohledávky co do pravosti insolvenční správce i dlužnice, namítajíce promlčení.

26. Ve výše ustaveném skutkovém rámci jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná následující ustanovení:

č. 32

§ 5

Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

(...)

§ 308

(1) Insolvenční soud rozhodne i bez návrhu o zrušení konkursu

(...)

d/ zjistí-li, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty.

(...)

§ 312

(...)

(4) Na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zrušení konkursu podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel; toto právo se promlčí za 10 let od zrušení konkursu. To neplatí, jde-li o neuspokojenou pohledávku nebo její část, která zaniká podle § 311.

§ 418

(1) Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem, jestliže

a/ dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo

b/ se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, nebo

(...)

č. 32

27. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení do 30. 6. 2017; ustanovení § 5 písm. a/, § 308 odst. 1 písm. d/ a § 312 odst. 4 insolvenčního zákona nedoznala změn ani později. Ustanovení § 418 insolvenčního zákona bylo s účinností od 1. 7. 2017 (novelou provedenou zákonem č. 64/2017 Sb.) doplněno mimo jiné tak, že za odstavec 3 byly vloženy nové odstavce 4 až 6, v tomto znění:

„(4) Insolvenční soud nerozhodne spolu se zrušením oddlužení o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem, zjistí-li, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, ledaže

a/ návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem,

b/ dlužník požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a

c/ zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3.

(5) Jestliže insolvenční soud nerozhodne o způsobu dlužníkovu úpadku konkursem podle odstavce 4, insolvenční řízení zastaví; současně rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce. Nebyla-li osobě podle § 390a odst. 1 písm. a/ dosud vyplacena odměna za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390a odst. 3, insolvenční soud současně uloží dlužníkovi povinnost ji uhradit, byla-li uplatněna podle § 390a odst. 5.

(6) Na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zastavení insolvenčního řízení zahájeného na základě insolvenčního návrhu podaného věřitelem podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel; toto právo se promlčí za 10 let od zastavení řízení podle odstavce 5.“

28. S účinností od téhož data (od 1. 7. 2017) byla upravena ustanovení § 396 a § 405 insolvenčního zákona do následující podoby:

§ 396

(1) Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, může současně rozhodnout o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem pouze tehdy, jestliže

a/ návrh na povolení oddlužení nebyl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující,

b/ návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, nebo

c/ návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud zjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, a dlužník v návrhu na povolení oddlužení požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3.

(2) Nepostupuje-li insolvenční soud podle odstavce 1, insolvenční řízení zastaví; bylo-li uplatněno právo na odměnu podle § 390a odst. 5, insolvenční soud současně dlužníkovi uloží povinnost uhradit osobě podle § 390a odst. 1 písm. a/ odměnu za sepsání a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390a odst. 3, pokud odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení nezavinila. Odvolání proti rozhodnutí o zastavení řízení mohou podat dlužník a přihlášení věřitelé; právní mocí rozhodnutí se insolvenční řízení končí.

(3) Na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zastavení insolvenčního řízení zahájeného na základě insolvenčního návrhu podaného věřitelem podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel; toto právo se promlčí za 10 let od zastavení řízení podle odstavce 2.

§ 405

(...)

(2) Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem pouze tehdy, jestliže

a/ návrh na povolení oddlužení nebyl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující,

b/ návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, nebo

c/ návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud zjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, a dlužník na jednání s insolvenčním správcem podle § 410 odst. 2 požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovili mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3.

(3) Nepostupuje-li insolvenční soud podle odstavce 2, insolvenční řízení zastaví; současně rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce. Nebyla-li osobě podle § 390a odst. 1 písm. a/ dosud vyplacena odměna za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390a odst. 3, insolvenční soud současně uloží dlužníkovi povinnost ji uhradit, byla-li uplatněna podle § 390a odst. 5. Proti rozhodnutí o zastavení řízení mohou podat odvolání dlužník, insolvenční správce a přihlášení věřitelé; právní mocí rozhodnutí se insolvenční řízení končí.

(4) Na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zastavení insolvenčního řízení zahájeného na základě insolvenčního návrhu podaného věřitelem podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel; toto právo se promlčí za 10 let od zastavení řízení podle odstavce 3.

(...)

29. Podle článku II. (Přechodná ustanovení) bodu 1., části první zákona č. 64/2017 Sb. se insolvenční zákon ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona použije i pro insolvenční řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v insolvenčním řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

30. Ve shora popsaném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním položené otázce následující závěry:

31. Judikatura Nejvyššího soudu je především ustálena v závěru, že na oddlužení schválené do 30. 6. 2017 nelze aplikovat § 418 odst. 4 a 5 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 7. 2017 [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 NSČR 170/2018](#), uveřejněné pod číslem 102/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 102/2020“)]. Právě tuto skutečnost bral zřejmě v potaz odvolací soud v napadeném rozhodnutí [zohlednil, že insolvenční soud pravomocně zastavil první insolvenční řízení podle § 418 odst. 5 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, ačkoliv tak vzhledem k době schválení oddlužení (29. 4. 2014) podle závěrů [R 102/2020](#) neměl postupovat]. První otázkou k řešení pro Nejvyšší soud tudíž je, zda v případě, že insolvenční soud pravomocně (leč z pohledu

ustálené judikatury chybně) zastaví první insolvenční řízení podle § 418 odst. 5 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, je pro posouzení otázky, zda seznam pohledávek je (může být) exekucním titulem, rozhodný insolvenční zákon v témže znění, nebo insolvenční zákon ve „správném“ znění (ve znění účinném do 30. června 2017). K tomu Nejvyšší soud uvádí, že okolnost, že insolvenční řízení bylo zastaveno podle insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 7. 2017, nezbavuje soud (insolvenční soud) povinnosti zkoumat, zda pro posouzení jiné právní skutečnosti (zde právní skutečnosti spočívající v tom, že dlužnice nepopřela přihlášenou nevykonatelnou pohledávku žalobce) není rozhodné jiné znění insolvenčního zákona. Pro posouzení této právní skutečnosti má tudíž Nejvyšší soud za rozhodný (ve shodě s odvolacím soudem) insolvenční zákon ve znění účinném do 30. 6. 2017 (srov. opět [R 102/2020](#)).

č. 32

32. Nejvyšší soud dále uvádí, že neshledává opodstatněnou dovolací námitku, podle níž o pohledávce bylo „pravomocně rozhodnuto“ tím, že byla zjištěna v průběhu prvního insolvenčního řízení (v jehož rámci ji uznal insolvenční správce i dlužnice) [srov. odstavec 11. výše]. Povahou seznamu přihlášených pohledávek coby exekucního titulu se Nejvyšší soud zabýval již v konkursních poměrech upravených zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“). Tak již v usnesení ze dne 27. 11. 2001, sp. zn. [29 Cdo 2780/2000](#), uveřejněném pod číslem 39/2002 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 39/2002“) vysvětlil, že seznam přihlášek (coby exekucní titul podle § 45 odst. 2 ZKV) je veřejnou listinou, která však nepředstavuje překážku, jež by po zrušení konkursu bránila projednání sporu o stejné plnění před orgánem, do jehož pravomoci náleží projednání takové věci. Také v poměrech upravených insolvenčním zákonem je seznam přihlášených pohledávek (srov. § 189 insolvenčního zákona) veřejnou listinou. Nejde o „rozhodnutí“, proto je nesprávné o něm uvažovat jako o právní skutečnosti, která vytváří „překážku věci pravomocně rozhodnuté“, a proto i v insolvenčních poměrech platí, že seznam přihlášených pohledávek ani tam, kde se stal exekucním titulem pro přihlášenou nevykonatelnou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, nepředstavuje překážku, jež by po zrušení konkursu bránila projednání sporu o stejné plnění před orgánem, do jehož pravomoci náleží projednání takové věci (nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté). Ostatně, exekucním titulem pro přihlášenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, se takový seznam může stát i tehdy, přihlašuje-li věřitel již vykonatelnou pohledávku [lhostejno, zda jde o pohledávku vykonatelnou na základě pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu nebo o pohledávku vykonatelnou na základě jiné veřejné listiny (např. notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti)]. Přitom popření pohledávky dlužníkem zabrání tomu, aby upravený seznam přihlášených pohledávek sloužil jako exekucní titul i tehdy, bude-li pohledávka v insolvenčním řízení jinak zjištěna. Srov. k tomu např. též odstavec 24. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2018, sen. zn. [29 ICdo 121/2016](#), uveřejněného pod číslem 117/2019 Sb. rozh. obč. V něm Nejvyšší soud ozřejmil, že:

„(...) i v případě, že dlužníkem popřena pohledávka je zjištěna, ať už proto, že je úpadek řešen konkursem, v jehož rámci nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění (§ 201 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), nebo proto, že je úpadek řešen oddlužením a věřitel uspěl se svou určovací žalobou vůči popírajícímu dlužníku (§ 201 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona), má popření pohledávky dlužníkem vždy za následek, že v rozsahu popření není upravený seznam přihlášených pohledávek

exekucním titulem. Tento zvláštní důsledek popření pohledávky dlužníkem není možné nijak zvrátit (...).“

33. Již v usnesení velkého senátu svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. [31 Cdo 374/2010](#), uveřejněném pod číslem 82/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 82/2012“), Nejvyšší soud při výkladu § 45 odst. 2 ZKV ve vazbě na zkoumání otázky, v kterých případech zrušení konkursu může být seznam přihlášek exekucním titulem, vysvětlil, že:

„Smyslu vykládané úpravy se jinak neprotiví, aby v zájmu umenšení zbytečných soudních sporů vedených pro ‚nesporné‘ pohledávky zakládala nečinnost dlužníka (úpadce) při přezkumu přihlášené pohledávky konkursního věřitele [spočívající v tom, že dlužník (úpadce) pohledávku ‚výslovně nepopřel‘] možnost konkursního věřitele vést pro jinak zjištěnou pohledávku výkon rozhodnutí nebo exekuci bez zřetele k tomu, že konkurs na majetek dlužníka byl zrušen z jiného důvodu, než po splnění rozvrhového usnesení.“

č. 32

34. Dikce § 312 odst. 4 insolvenčního zákona se pak (s výjimkou výslovného určení délky promlčecí doby ve větě první a věty druhé) v zásadě neliší od textu § 45 odst. 2 ZKV (ve znění vykládaném v [R 82/2012](#)).

35. K vlastní aplikaci pravidla formulovaného v § 312 odst. 4 insolvenčního zákona v poměrech, v nichž skončení insolvenčního řízení předcházelo řešení úpadku dlužníka oddlužením, Nejvyšší soud uvádí, že v době do 30. června 2017 nebylo zapotřebí zabývat se otázkou, zda upravený seznam přihlášených pohledávek může sloužit jako exekucní titul pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, jindy než po zrušení konkursu. Jak u reorganizace, tak u oddlužení, totiž platilo (u reorganizace stále platí), že neprobíhalo-li sanační řešení úpadku dlužníka řádně, docházelo k jeho přeměně v konkurs (srov. § 363, § 405 odst. 2 a § 418 insolvenčního zákona, v tehdejší znění). Při úspěchu reorganizace či oddlužení pak pravidlo obdobné tomu, jež je formulováno v § 312 odst. 4 insolvenčního zákona, nebylo v zásadě zapotřebí vzhledem k úpravě obsažené v § 356, § 360 a § 414 insolvenčního zákona (byť v případě oddlužení s výjimkami plynoucími z § 416 insolvenčního zákona).

36. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 64/2017 Sb., který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 7. volebním období 2013 - 2017 jako tisk č. 785, ve své zvláštní části [K bodu 84, 94, 95, 106 až 108 (§ 396, § 405 odst. 2 až 4 a § 418 odst. 4 až 6 a 8)] vskutku obsahuje pasáž citovanou odvolacím soudem (srov. odstavec 6. výše). Oproti odvolacímu soudu ovšem Nejvyšší soud neshledal důvod interpretovat na tomto základě práva a povinnosti účastníků insolvenčního řízení (věřitele, jehož nevykonatelnou a zjištěnou pohledávku dlužnice v předchozím insolvenčním řízení nepopřela, na straně jedné a dlužnice na straně druhé) způsobem, jakým tak učinil insolvenční soud.

37. S přihlédnutím k dikci ustanovení § 396, § 405 a § 418 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, nemá ani Nejvyšší soud pochyb o tom, že úprava, která v případech, v nichž je dán důvod nezahajovat režim řešení úpadku dlužníka oddlužením (nepovolovat oddlužení), nebo povolené oddlužení ukončit (před anebo po schválení oddlužení), při současné majetkové nedostatečnosti dlužníka v intenzitě odpovídající dikci § 308 odst. 1

písm. d/ insolvenčního zákona, ústí ve vydání usnesení o zastavení insolvenčního řízení, má podle záměru zákonodárce vést ke zjednodušení (zkrácení) celého procesu tam, kde je již v době rozhodování insolvenčního soudu (o nepovolení oddlužení nebo o jeho zrušení) zjevné, že po prohlášení konkursu dojde k jeho zrušení podle § 308 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona (srov. opět zmíněná pasáž důvodové zprávy).

38. Má-li usnesení o zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2, § 405 odst. 3 a § 418 odst. 5 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, též účel jako prohlášení konkursu na majetek dlužníka a jeho následné zrušení podle § 308 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona (je-li usnesení o zastavení insolvenčního řízení v těchto případech „náhradou“ za usnesení o prohlášení konkursu a usnesení o zrušení konkursu na majetek dlužníka proto, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující), pak odtud také plyne, že z hlediska účinků nepopření zjištěné pohledávky dlužníkem na tom přihlášený věřitel nemůže být (neměl by být) hůře, než kdyby insolvenční soud konkurs na majetek dlužníka nejprve prohlásil a poté zrušil dle § 308 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona. V poměrech dané věci pak řečené platí tím více, že insolvenční soud zastavil insolvenční řízení (namísto toho, aby prohlásil konkurs na majetek dlužnice a následně jej případně zrušil dle § 308 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona) v rozporu s tím, co o povaze přechodných ustanovení k zákonu č. 64/2017 Sb. ve vazbě na dříve schválená oddlužení vyložil Nejvyšší soud v [R 102/2020](#). Jinak řečeno, kdyby insolvenční soud v předchozím insolvenčním řízení postupoval správně, nebylo by žádných pochyb o tom, že tam pro zjištěnou a dosud neuspokojenou pohledávku dovolatele, kterou dlužnice tehdy nepopřela, je upravený seznam přihlášených pohledávek vzešlý z onoho insolvenčního řízení exekučním titulem dle § 312 odst. 4 insolvenčního zákona, pro jehož uplatnění platí desetiletá promlčecí doba.

39. Dovolání je již proto důvodné.

40. Napadené rozhodnutí by nicméně neobstálo, i kdyby pro posouzení účinků právní skutečnosti spočívající v tom, že v předchozím insolvenčním řízení dlužnice nepopřela zjištěnou nevykonatelnou pohledávku dovolatele, byl rozhodný [vzhledem k tomu, jakým způsobem insolvenční soud ono insolvenční řízení ukončil (lhostejno, že v rozporu s [R 102/2020](#))] insolvenční zákon ve znění účinném od 1. 7. 2017.

41. Je-li (totiž) usnesení o zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2, § 405 odst. 3, nebo § 418 odst. 5 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, „náhradou“ za usnesení o prohlášení konkursu a usnesení o zrušení konkursu na majetek dlužníka proto, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující (§ 308 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona) [srov. argumentaci v odstavcích 37. a 38. odůvodnění], pak je mylný předpoklad, že úpravou obsaženou v § 396 odst. 3, § 405 odst. 4 a § 418 odst. 6 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, je zaplňována chybějící mezera v právu [která by vznikla, kdyby zákonodárce přijal úpravu o zastavování insolvenčního řízení, aniž by se výslovně vyjádřil, zda seznam přihlášených pohledávek v takovém případě má (může) sloužit jako exekuční titul ohledně zjištěné pohledávky přihlášeného věřitele, kterou dlužník nepopřel]. Ve skutečnosti již zákonodárcem deklarovaný a úpravou obsaženou v § 396 odst. 1, § 405 odst. 2 a § 418 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. července 2017, zřetelně projevený záměr nahradit v uvedených případech usnesením o zastavení insolvenčního řízení usnesení o prohlášení konkursu a usnesení o zrušení konkursu

na majetek dlužníka proto, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující, sám o sobě postačuje jako důvod pro aplikaci § 312 odst. 4 insolvenčního zákona též při zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2, § 405 odst. 3, nebo § 418 odst. 5 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017.

42. Z toho, že zákonodárce postavil najisto úpravou obsaženou v § 396 odst. 3, § 405 odst. 4 a § 418 odst. 6 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, že po zastavení insolvenčního řízení (podle § 396 odst. 2, § 405 odst. 3, nebo § 418 odst. 5 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017) lze na základě upraveného seznamu pohledávek podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, jestliže šlo o insolvenční řízení zahájené na základě insolvenčního návrhu podaného věřitelem, tak bez dalšího neplyne, že takový seznam nemůže být exekucním titulem, půjde-li o insolvenční řízení zahájené insolvenčním návrhem dlužníka. Ani při posouzení této otázky nelze pominout účel insolvenčního zákona. Ten je vymezen (při absenci výslovné úpravy – na rozdíl od ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) zejména předmětem úpravy, jímž je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a oddlužení dlužníka (§ 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Při posouzení účelu insolvenčního zákona je dále nutné respektovat zásadu vyjádřenou v ustanovení § 5 písm. a/ insolvenčního zákona. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013, sen. zn. [29 NSČR 14/2012](#), uveřejněné pod číslem 76/2013 Sb. rozh. obč. K účelu insolvenčního řízení srov. dále i důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, uveřejněného pod číslem 241/2010 Sb. (srov. zejména odstavec 52. nálezu); náleze je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu.

43. Z hlediska účinků, jež s sebou přináší po rozhodnutí o úpadku dlužníka, tedy po skončení první (přípravné) fáze insolvenčního řízení (k jednotlivým fázím insolvenčního řízení srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 ICdo 16/2016](#), uveřejněné pod číslem 32/2017 Sb. rozh. obč.), rozhodování insolvenčního soudu nebo postupy jiných procesních subjektů (§ 9 insolvenčního zákona) v procesu zjišťování pohledávek přihlášených věřitelů, insolvenční zákon neobsahuje (ani nemá obsahovat) pravidla, jež by účinky takových rozhodnutí nebo procesních úkonů jiných procesních subjektů formulovala jinak podle toho, kdo insolvenční řízení zahájil. Podstatné je, že byl zjištěn úpadek (nebo hrozící úpadek) dlužníka, který dokládá jeho neschopnost uspokojit řádně a včas pohledávky všech jeho věřitelů.

44. Také v poměrech insolvenční úpravy pak platí závěr, který velký senát obchodního kolegia Nejvyššího soudu přijal ve výše citovaném [R 82/2012](#) k výkladu § 45 odst. 2 ZKV, totiž závěr, že je-li dlužník nečinný při přezkumu pohledávky přihlášeného věřitele (nepopře ji), je to, že věřitel má možnost vést po zrušení konkursu pro jinak zjištěnou (leč dosud zcela nebo vůbec neuspokojenou) pohledávku výkon rozhodnutí nebo exekuci na základě seznamu přihlášených pohledávek, v zájmu umenšení zbytečných soudních sporů (není-li o pohledávce mezi věřitelem a dlužníkem žádného sporu, není zapotřebí se o ni soudit). Důvod nerozlišovat

u „nesporných“ (rozuměj mezi dlužníkem a věřitelem nesporných) zjištěných pohledávek způsobilost upraveného seznamu přihlášených pohledávek coby exekučního titulu (v těch případech, v nichž insolvenční řízení končí způsobem, jenž nahrazuje usnesení o zrušení konkursu podle § 308 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona) podle toho, zda insolvenčním navrhovatelem je věřitel nebo dlužník, posiluje rovněž nemožnost věřitele opatřit si exekuční titul v průběhu insolvenčního řízení jinak. Zákaz uplatnit nevykonatelnou pohledávku, kterou lze přihlásit, v průběhu insolvenčního řízení (poté, co nastaly účinky spojené s jeho zahájením) žalobou u obecného soudu (a exekuční titul si takto „pořídit“), obsažený v § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, též není závislý na tom, či insolvenční návrh takový účinek vyvolal (na tom, zda insolvenčním navrhovatelem je věřitel nebo dlužník).

č. 32

45. Kdyby ustanovení § 396 odst. 3, § 405 odst. 4 a § 418 odst. 6 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, byla vykládána tak, že (současně) vylučují upravený seznam pohledávek jako způsobilý exekuční titul, je-li insolvenčním navrhovatelem pouze dlužník, šlo by o výklad neodůvodněně zakládající nerovnost v základních právech a povinnostech účastníků insolvenčního řízení, nadto o výklad odporující jedné ze základních zásad insolvenčního řízení (vyjádřené v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona). V této souvislosti Nejvyšší soud připomíná judikaturu Ústavního soudu, ve které se zdůrazňuje, že v demokratickém materiálně pojímaném právním státě, založeném na myšlence spravedlnosti, představují základní práva a svobody korektiv jak obsahu právních norem, tak i jejich interpretace a aplikace. Proto je úkolem soudce v podmínkách materiálního právního státu nalézt řešení, které by zajišťovalo maximální realizaci základních práv účastníků sporu, a není-li to možné, rozhodnout v souladu s obecnou ideou spravedlnosti, respektive dle obecného přirozenoprávního principu (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2009, sp. zn. [II. ÚS 2048/09](#), uveřejněný pod číslem 232/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Obecné soudy nejsou absolutně vázány doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku, a povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad (srov. důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), uveřejněného pod číslem 13/1997 Sb.).

46. Nejvyšší soud na tomto základě uzavírá, že na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2, § 405 odst. 3, nebo § 418 odst. 5 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2017, podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, i tehdy, je-li insolvenčním navrhovatelem pouze dlužník; toto právo se promlčí za 10 let od zastavení řízení.

47. Pohledávka dovolatele sestávající z dílčích pohledávek, které dlužnice v předchozím insolvenčním řízení (v němž byly zjištěny) nepopřela, a které v uplatněném rozsahu dosud nebyly uspokojeny, tedy zjevně není promlčena.

48. S přihlédnutím k tomu, že napadené rozhodnutí neobstálo a že dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout (§ 243d odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí změnil tak,

že rozsudek insolvenčního soudu se potvrzuje. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že odvolací řízení (jakož i následné dovolací řízení) již probíhalo pouze mezi žalobcem a dlužnicí (druhou žalovanou).